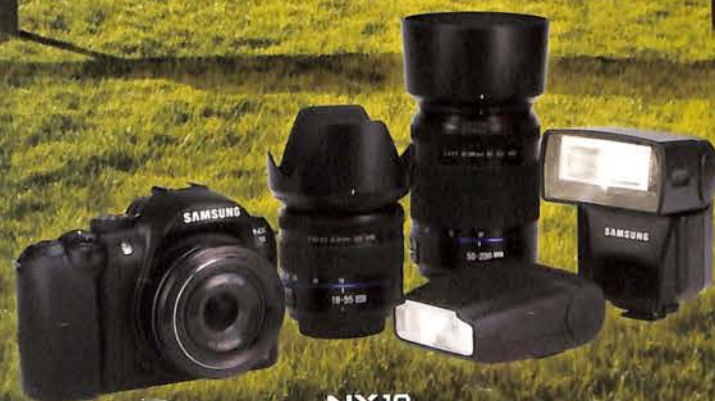

Unesite kreativnost dok
beležite stvarnost

Sa 14,6 megapiksela Samsung APS - C veličine, CMOS senzorom, brzim i preciznim AF-om i 3,0" AMOLED displejom možete kreirati svet baš onakav kakav želite.

Objektivi:
SAMSUNG 30mm F2.0
SAMSUNG 18-55mm F3.5 - 5.6 OIS
SAMSUNG 50-200mm F4.0-5.6 ED OIS

SAMSUNG

STAV, Mala pruga b.b., Beograd - Zemun, Srbija, +381 11 371 33 00
STAV, Čemovsko polje b.b., Podgorica, Crna Gora, +382 20 441 957
STAV SHOP, Kralja Milana 64, Beograd, Srbija, +381 11 3628 555

stav
www.stav.rs

PAMETNI SLOJEVI | FOTO-MONOGRAFIJA TOMISLAVA PETERNEKA | PUTOPIS – ANDAMANSKA OSTRVA | FOTO FINIŠ

ReFoto **ReFoto**

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | BROJ 70 | MAJ 2010 | WWW.REFOTO.CO.RS

Očaravajući svet
Prirode

Mađarsko udruženje
fotografa prirode

ŠTA JE TO **HDR**?

STIGAO JE
PHOTOSHOP CS5

Samsung NX10
Olympus E-PL1
Canon EOS 550D

Autofokus

Prednosti i mane

PRESS PHOTO SRBIJA

HRVATSKA NOVINSKA FOTOGRAFIJA

ISSN 1450-6394

DIN 250
K. M. 8
KUNA 30
DEN. 250
EVRA 4

At the heart of the image

JA SAM SUPER ZUMER

JA SAM NIKON COOLPIX S8000. Ja sam tanan i brz. Vidim široko jer imam NIKKOR objektiv sa rasponom od 10x. Imam brz autofokus i okidač i mogu da snimam HD video sa stereo zvukom.

www.iamnikon.com

MY WAY

MY

Tripod family.

Mod. 7301YB

Na svom putu kreativnosti tragam za izazovima. Moji prijatelji uvek su samnom, da podele moje emocije i strasti. Izabrao sa životnog saputnika. Izabrao sam stativ.

Moji prijatelji. Moj život. Moj Manfrotto.

Manfrotto M-Y: kompaktni stativ + glava -
Idealan za laki DSLR i kompaktne fotoaparate -
Esencijalan, lak i pouzdan -

 Manfrotto
proven professional

Za kompletnu specifikaciju svih Manfrotto proizvoda, posetite www.manfrotto.com

REFOT B, ekskluzivni uvoznik i distributer, Pčinjska 15a, 11000 Beograd, tel: 011 308 7004, fax: 011 786 0234, email: info@refot.com, www.refot.com

STALNE RUBRIKE

- 6 **U FOKUSU**
Proleće u vazduhu
- 10 **AKTUELNOSTI**
Najave, izložbe, konkursi, knjige
- 16 **MOJE ISKUSTVO**
Nov izazov za fotografe perfekcionista – HDR
- 28 **PRAKSA NA DELU – SVET BILJAKA**
Naučite šta treba uraditi ili pokušati kako bi se vaše fotografije odvojile od standarda zvanog "lepa crvena ruža u mojoj bašti"
- 58 **FOTO-KONKURS**
Canon konkurs – Po izboru urednika tri svetski priznata časopisa pobednička fotografija je...
- 66 **FotoFinis** – Ljubav prema fotografiji
- 60 **PUTOPIS**
Nesvakidašnji susret s paleolitskim narodom Andamanskog i Nikobarskog arhipelaga
- 64 **NOVO IZDANJE**
Prikaz knjige Tomislava Peterneka "Život s fotografijom"
- 80 **KOLEKCIONARSKI UGAO**
Rollei – čak i oni najjednostavniji uvek privlače pažnju kolekcionara
- 82 **FOTO-KOMENTAR**
- 86 **FOTO-KONKURS**
"Praksa na delu – Dokumentarna fotografija" i "Igra svetlosti"
- 96 **PISMA ČITALACA**

48

MATT LUTON, PRESS PHOTO SRBIJA 2010

FOTOGRAFI

- 20 **NATUR ART – MAĐARSKO UDRUŽENJE FOTOGRAFA PRIRODE**
Nijedan međunarodni konkurs danas ne može da prođe a da se u finalnom izboru najboljih radova ne nađu i radovi jednog ili više članova
- 48 **PRESS PHOTO SRBIJA 2010**
Prvi put da lični projekti i fotografije nastale mimo dnevnih obaveza profesionalnih fotografa isplivaju na površinu
- 54 **HRVATSKA NOVINSKA FOTOGRAFIJA**
Sve zanimljiviji konkurs fotoreporterima na dobrom je putu da se etablira kao vrhunski izbor novinske fotografije

PATRIK MACEK, HRVATSKA NOVINSKA FOTOGRAFIJA

MILAN ŽIVKOVIĆ

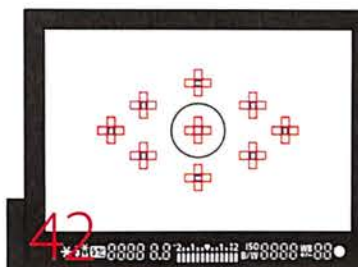
ČARIGIĆI ČSABA, "KANAL ZIMI" (SMRZNUTI KANAL U BLIZINI DUNAVA SOLT, MAĐARSKA)

70

77

42

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, ŠTAMPAČI

- 68 **NOVITETI**
Novosti iz fotografskog sveta
- 70 **SAMSUNG NX10**
Kompaktni fotoaparati koji liče na D-SLR ali nije! Saznajte zašto!
- 74 **CANON EOS 550D**
"Canon" nastavlja svoj trend da svaki nov D-SLR ima sve više i više piksela
- 77 **LOWEPRO MAGNUM AW TORBE I MANFROTTO 175F**
Redizajnirane, još izdržljivije foto-torbe koje udovoljavaju zahtevima današnjih fotografa. Specifičan i koristan nosač za blic
- 78 **OLYMPUS E-PL1**
Za one koji su se žalili da su prethodna dva Pena skupa, "Olympus" je ponudio i treći

FOTO-ŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 36 **SLOJEVI 2**
Nedestruktivne obrade fotografija uz pomoć "pametnih" slojeva
- 38 **ADOBE PHOTOSHOP CS5**
Stigao je! Koje su to novine koje nam donosi "petica"?
- 42 **AUTOFOKUS – PREDNOSTI I MANE**
Ljubomir Zlatanović osvrnuo se na sistem u fotoaparatu koji se danas podrazumeva
- 46 **GENERALNE VESTI**
Vesti koje nastaju s događaja koji su unapred predvidljivi ili najavljeni nazivamo generalnim vestima

78

74

68

38

36

46

ANDREJ ISAKOVIĆ

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE

IZDAVAČ Studio One, Beograd, Pčinjska 15a
OSNIVAČ Slobodan Vukadinović

DIREKTOR Marija Jovanović
marija.jovanovic@studioone.rs

CENA pojedinačnog broja 250 dinara
žiro-račun 160-328850-16

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK mr fot. Ivana Tomanović,
ivana.tomanovic@refoto.co.rs

IZVRŠNI UREDNIK Milan Živković, milan.zivkovic@refoto.co.rs

UREDNIK TEHNIKE Boris Bjelica, boris.bjelica@refoto.co.rs

REDAKCIJA Svetislav V. Dragović, Miroslav Nikoljačić, Imre Szabó, Goran Malić, Tomislav Peternek

SARADNICI Jelena Matić, Igor Ilić, Marija Milovanović-Maksimović, Radimir Maša Dikosavljević, Zoran Imširagić, Nenad Petrović, Ljubomir Zlatanović, Srđan "Abdee" Abdijević, Darko Stanimirović, Dragan D. Gajić (Makedonija), Sandra Vitaljić (Hrvatska), Damir Tiljak (Hrvatska), Vojin Mitrović (Pariz)

TEHNIČKA REDAKCIJA I DIZAJN Sanja Cvejanović

LEKTOR Biljana Gordić

MARKETING mr fot. Dragan Pavlović,
dragan.pavlovic@refoto.co.rs

tel. 011/34-49-641; faks. 011/78-60-234

ŠTAMPA Štamparija "Politika AD", Beograd

PRE-PRESS Studio One – Rukopisi i priloge se ne vraćaju.

E-POŠTA: info.refoto@refoto.co.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

77
FOTO: časopis za kulturu fotografije / glavni i odgovorni urednik Ivana Tomanović. – 1996, br. 1 – Beograd (Pčinjska 15a): Studio One, 1996 – (Beograd: Politika). – 30 cm

Mesečno. – Od br. 4 (2001) štampa se latinicom, a naslov je Refoto
ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd)
COBISS.SR-ID 117858055

© Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove publikacije ne sme biti reprodukovana ili objavljen u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje, unošenje u bilo koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje, bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

NASLOVNA STRANA

© MATE BENČE, "VAZDUŠNI NAPAD" (SIVE ČAPLJE U BORBI, PUSZTASZER, MAĐARSKA)

MILAN ŽIVKOVIĆ
IZVRŠNI UREDNIK

Autor je priče o snimanju biljaka u najpopularnijoj rubrici "Praksa na delu" i započeo je priču o pametnim slojevima o kojoj će biti više reči u narednim brojevima, ali i u budućim Photoshop radionicama.

BORIS BJELICA
UREDNIK TEHNIKE

Boris je proverio tvrdnje "Canona" da je nov model EOS 550D pravi izbor za sve nas što, naravno, demantuje "Olympus" svojom trećom inkarnacijom Pen serije E-PL1.

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

FOTOGRAF I ČLAN REDAKCIJE
Oprobao se u, za njega, do sada neistraženoj oblasti fotografije, a to je čuveni HDR, toliko popularan među "digitalnim" fotografima.

MIROSLAV NIKOLJAJIĆ

KOLEKCIONAR I ČLAN REDAKCIJE

Drugi deo priče o Rolleiflexima odnosi se na modele od 35 mm koji nisu doživeli popularnost kao dvoooki, a tu su i Rollei za format 6x6 cm u stilu Hasselblada.

IMRE SZABÓ
FOTOGRAF

U trećem delu svoje male škole novinske fotografije bavi se snimanjem generalnih vesti, koje su jedan od najčešćih zadataka svakog novinskog fotografa.

SRĐAN ABDEĆ ABDJEVIĆ
FOTOGRAF

Izgleda da je mrtva sezona za novotarije u foto-tehniku, ali zato mu je zapalo za oko najnovije "čedo" iz "Samsunga" – dugo očekivani NX10, koji se čini veoma, veoma zanimljivim.

ZORAN IMŠIRAGIĆ
ADOBE INSTRUKTOR

Apsolutno sveža vest jeste izlazak nove verzije Photoshopa CSS, koju vam je, još vruću, servirao čovek do kojeg te informacije prve stižu. Na prvoj Photoshop radionici već je otkrio nekoliko "čaka".

ANDRIJANA PAJOVIĆ
FOTOGRAF

Predstavljamo našu novu saradnicu koja je diplomirala fotografiju na Akademiji "Braća Karić". Pregršt informacija u rubrici Aktuelnosti njeno su delo.

DARKO STANIMIROVIĆ
FOTOGRAF

Intervjuisao je Donalda Webera – fotoreportera renomirane Agencije "VII", koji je bio gost na žiriranju konkursa Press Photo Srbija.

VIDETI, RAZMISLITI, PA SNIMITI

Jedna od velikih i, za mnoge možda i najlepših tema u fotografiji, jeste priroda. I ako se malo vratite u prošlost, u svoja prva druženja s fotoaparatom, setičete se da ste, većina vas (nas), prve fotografije snimili u prirodi. Očaravajuća lepota prirode – kako glasi tema na naslovnoj strani, prosto mami da je snimimo i ovekovečimo. Jedini je problem što je rezultat često daleko od očekivanja, jer je ono što smo gledali ispred sebe daleko lepše od onog što imamo na fotografiji. Staro je pravilo da ono što nas fascinira teško da možemo reprodukovati. Za to nam je potreban odstup, hladna glava koja će promisliti, odlučiti šta je najvažnije i kako da to prikazemo. Gde god ima previše emocija, rezultat je osrednji, pa onda često završimo s prepričavanjem neke fantastične scene koju na našim fotografijama niko ne vidi, osim nas samih. Ali i to samo zato što je nosimo u sećanju. Dakle, videti i snimiti nije jedno te isto.

Tom problematikom mi se bavimo iz broja u broj, kroz različite tutorijale koji bi trebalo da vam služe kao putokazi u nepreglednoj džungli zvanog fotografija. Jedan od tih putokaza jeste i nedavno završena prva ovogodišnja Photoshop radionica. Kratak film i fotografije s radionice možete videti na našem sajtu: www.refoto.co.rs (home, vesti). Veoma lepo smo se družili sa dvadeset naših čitalaca tokom celog subotnjeg dana. Dva predavača – Zoran Imširagić i Milan Živković, prosto su se utrkivali ko će više da kaže, što je, na kraju, rezultiralo komentarom nekolicine da je program bio preobiman. Kompakt-disk s tutorijalom glavnih tema obrađenih na radionici svakako je polaznicima pomogao da utvrde gradivo i u svom ritmu rezimiraju predavanja. Pred kraj radionice odštampali smo deset fotografija učesnika na "Epsonovom" štampaču i to im, naravno, poklonili. Za kraj ih je čekala nagradna igra, gde su tri učesnika radionice otišla, nadam se, s lepim uspomena i novostečenim znanjem, ali i poklonima koje su obezbedili sponzori i naš časopis. Poziv za sledeću radionicu možete pročitati na narednoj strani časopisa, a nadam se da će naše stečeno iskustvo doprijeti da svaka sledeća bude još bolja.

Za kvalitet i raznovrsnost ovog majskog broja, pored odličnih saradnika, zaslužni su i naši prijatelji iz Mađarske, tj. nadaleko u svetu poznato mađarsko udruženje fotografa prirode "naturArt", čije fotografije možete videti u prvom portfoliju, kao i na naslovnoj strani. Predsednik udruženja je Milan Radišić, pa eto razloga da se i mi osetimo delom jednog od najboljih i najuspešnijih fotografskih udruženja na svetu.

S malim zakašnjenjem tu je i prikaz nagrađenih autora s konkursa Press Photo Srbija (najavljenog za prošli broj, ali zbog promenjenog datuma žiriranja objavljeno u ovom). Tu je i istoimeno konkurs iz susedne Hrvatske, a isto tako i Crne Gore, pa dolazim na ideju da bi se sva tri mogla udružiti i pokrenuti regionalni konkurs za najbolju novinsku fotografiju. Doprinelo bi boljoj međusobnoj komunikaciji među fotografima, agencijama, časopisima i ostalim medijima, a kvalitet fotografija svakako bi bio bolji, jer se porast konkurencije uvek odražava na kvalitet proizvoda.

Tako nešto desilo se i s našim konkursima jer odavno više nisu lokalnog karaktera. Obratite pažnju na potpise ispod fotografija i videćete o čemu govorim. A brojke da ne pominjem, jer deluju neverovatno. Svakog meseca u redakciju pošaljete do 1.000 fotografija! A mi imamo mesta da objavimo tek nekih četrdeset. Često me pitaju čitaoci, koji svrate do nas u redakciju, zašto im nije objavljena fotografija za neki od konkursa. Iz jednog jedinog razloga – nije prošla žiriranje, tj. nije izdržala ogromnu konkurenciju! Naši konkursi otvoreni su apsolutno za sve, i foto-amatere i profesionalce, ili samo ljubitelje fotografije, i to je ono što ih čini toliko raznovrsnim, zanimljivim i napetim – za ulazak u "hol slavnih" nema pravila. U stvari, ima jedno pravilo – da biste se prošleali crvenim Refoto tepihom, treba "samo" da snimate dobru fotografiju s jasnom, originalnom idejom i da se trudite da nam svet pokažete svojim očima.

IVANA TOMANIĆ

ReFoto radionica 2

Retuš u modnoj fotografiji

Nova radionica, druga po redu, održaće se 29. 5. u Domu kulture "Studentski grad" i ovoga puta biće tematska – Retuš u modnoj fotografiji, a imaćemo i specijalnog gosta predavača – modnog fotografa Petra Vujanica

Utisci sa prve radionice veoma su dobri – mišljenje je i učesnika i nas kao organizatora. Osmočasovno druženje bilo je "nabijeno" programom i radnom atmosferom, a opuštanje i druženje ostavili smo za kraj kada smo štampali fotografije učesnika radionice na "Epsonovim" štampačima i delili nagrade naših sponzora. Nova radionica, druga po redu, održaće se 29. maja u Domu kulture "Studentski grad" i ovoga puta biće tematska – Retuš u modnoj fotografiji. Svaka sledeća radionica biće tematska i pokušaćemo da ugostimo nekog od profesionalnih fotografa, koji na specifičan način koristi Photoshop u svom radu. Ovoga puta to je Petar Vujanica, modni i reklamni fotograf, koji će u 90 minuta pokazati svoj način i sistem obrade modnih fotografija i to na Wacom tabli, uz korišćenje olovke umesto miša. Napominjemo da na radionici polaznici ne rade na računarima, a najvažnije obrađene teme s radionice nalazi se na CD-u koji svaki polaznik dobija.

PROGRAM REFOTO ŠKOLE

1. Alati namenjeni retušu digitalnih fotografija i tehnike ubravanja rada;
2. "Doterivanje" kože, tzv. peglanje (primena plug-ina Digital GEM Airbrush Professional), selektivno senčenje, beljenje zuba, beonjača;
3. Boja kože, balans bele i priprema za štampu (kako koristiti Info panel);
4. Manipulacije selekcijama i praktično korišćenje Refine Edge alatke;
5. Kako odvojiti objekat od pozadine – korišćenje plug-ina Fluid Mask za finu selekciju;
6. Rad slojevima: kreiranje, manipulacije, blending modovi. Maske slojeva. Podešavanja i praktična primena Adjustment Layer-a;
7. Korišćenje sloja kao osnove nedestruktivne obrade i retuša;
8. Izrada montaža i uklapanje elemenata: skaliranje, distorzije...

SVAKI POLAZNIK DOBIĆE CD S TUTORIJALOM TEMA OBRADENIH NA RADIONICI

29.05.10.

INFORMACIJE O RADIONICI

Mesto održavanja
Dom kulture "Studentski grad", Novi Beograd
Trajanje radionice
Od 10 h do 18 h, sa tri pauze za osveženje i jednom za ručak
Datum održavanja
29. maj 2010.

Uslov za učešće
Osnovno poznavanje Photoshop programa
Kotizacija
3.600 dinara. U cenu je uračunato osveženje (kafa, čaj, sokovi, voda – po izboru) i ručak u vidu sendviča i malog deserta.
Uplate: račun br. 160-328850-16, Banca Intesa, primalac: Studio One d.o.o, Pčinjska 15a, Beograd

Prikaz
"Epson" štampači i tehnologije štampanja (poneti jednu fotografiju za štampanje)
Nagradna igra
Na kraju radionice organizovaćemo nagradnu igru. Za najbolje učesnike radionice sponzori će obezbediti lepe nagrade

ROK ZA PRIJAVU
20. 5. 2010.

Prijavite se na
011/34-49-641 ili na e-poštu: citaoci@refoto.co.rs

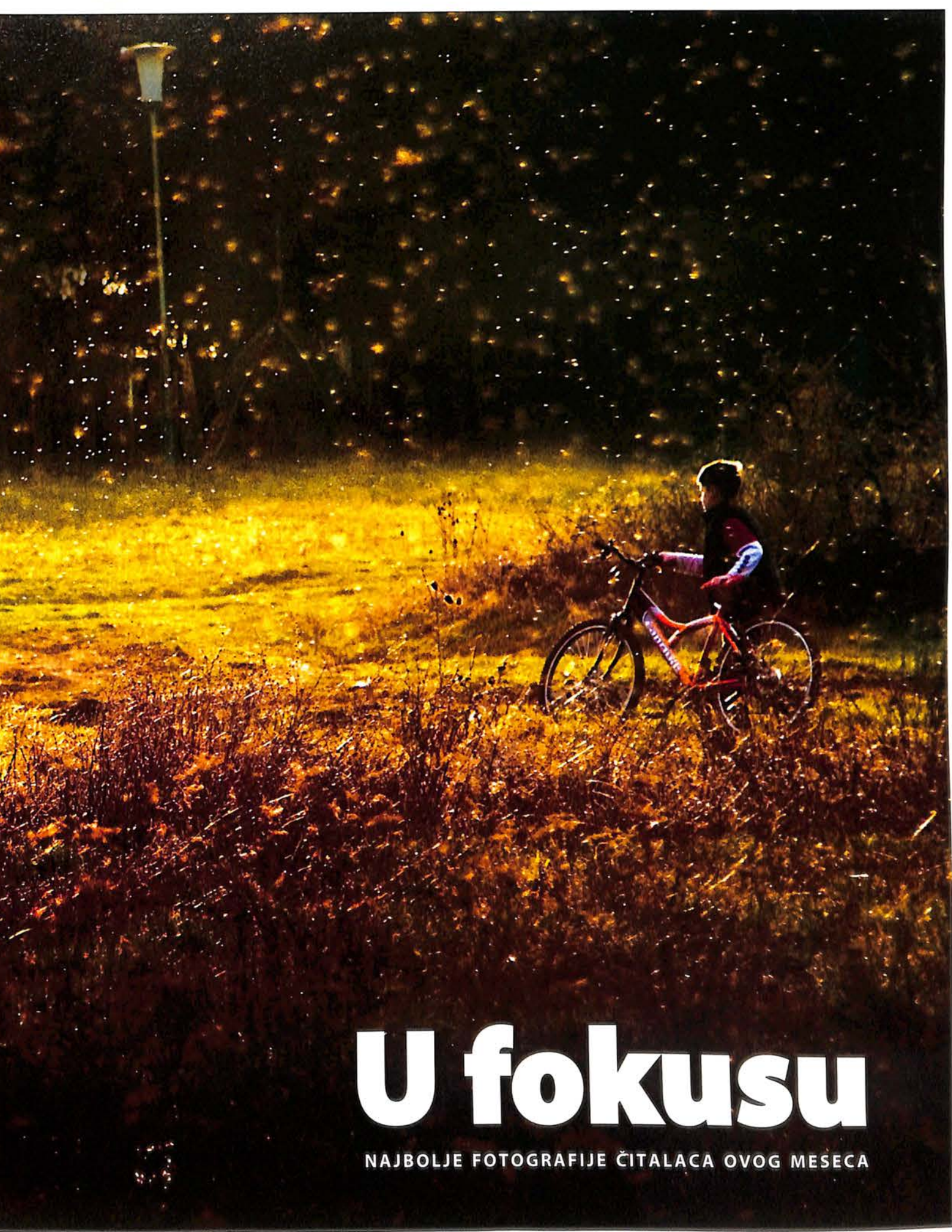
Polaznici i predavači prve Photoshop radionice

SPONZORI RADIONICE

BSProcessor
Zajedno možemo mnogo.

EPSON
EXCEED YOUR VISION

REFOTB

ALEKSANDAR BUĐEVAC, KRAGUJEVAC
"NEŠTO JE U VAZDUHU"

"Nije kiša... u toku je prašenje cveća, a kako je proleće, ovo dole je neka trava-trska - zovu je maca, a oplodnja je u toku, te ove čestice lete iznad njih, što u kontrastu daje posebnu magiju. Verujem da ovom magičnom trenutku niko ne bi odoleo, pa nisam ni ja, i zabeležio sam ga uz pomoć ovog dečka koji se probija kroz travu sa svojim biciklom... Fotografisano Nikon D80, zum 16-135, ISO 320, ekspozicija 1/500, f/5,6 dodat je kontrast u obradi zbog kontrasteta."

Aleksandar Buđevac je iz Kragujevca, gde živi i radi kao sudija Osnovnog suda. Početak fotografije vezan je za čas OTO-a i prve urađene fotografije u mračnoj komori. Koristio je Zenit, Prakticu, Nikon FM serije, danas, naravno, D-SLR Nikon D80 uz stalnu borbu da nauči da koristi današnju mračnu komoru. - Photoshop. Najzad i ukućani imaju koristi od njega, jer je kupatilo napokon slobodno, nema motanja filmova i papira u mraku i jakih mirisa hemikalija.

U OVOM BROJU
PRIJATELJ RUBRIKE
FOTO SVET
BEOGRAD
www.fotosvet.rs

U fokusu

NAJBOLJE FOTOGRAFIJE ČITALACA OVOG MESECA

MARIO RADAKOVIĆ
SISAK, "ČEKAJUĆI NJU"

"Fotografija je snimljena u Sisku, 4. 12. 2005. godine, fotoaparatom Sony DSC F828 na ISO 100, f2,8 i 1/15 s, sve manual. Sjećam se da sam dosta dugo čekao da naide neki stariji automobil kako bi se uklopio u okruženje, jer sam i fotografiju već vidio kao crno-bijelu. Ova fotografija mi je posebno draga jer je objavljena i u *National Geographic* magazinu prije nekoliko godina."

Rođen je u Sisku, 1976. godine. Tamo je završio školu i živeo veći deo svoga života. Fotografija ga interesuje od kraja devedesetih, ali se malo ozbiljnije bavi njom tek pre 6-7 godina. Fotografije izlaže na nekoliko internet-stranica. Za sada je imao jednu samostalnu izložbu fotografija u Sisku.

MINA GUDURIĆ, POZEGA
"TREĆE OKO"

"Smatram se fanatikom za fotografiju i uživam u momentima njenog stvaranja. Nastala sasvim slučajno, ali ono što mi je bitno jeste da je ideja došla u trenutku i odmah bila zabeležena. Fotografije oko mene – stari fotoaparat u jednoj ruci, a drugi me fotografiše."

Rođena je u Užicu, 1991. godine. Maturant je Umetničke škole na smeru Dizajner tekstila. Fotografijom se aktivno bavi tri godine. Prvi

ozbiljniji fotoaparat, Nikon D60, dobila je prošle godine, a pre toga koristila je kompaktni Practica DCZ 6,1. Opsednuta je ovakvim načinom

umetničkog viđenja sveta oko nas. Želi da usavršavanjem postane profesionalni fotograf, jer to smatra jednom od najuzvišenih profesija.

GORAN BISIĆ, DUBROVNIK
"JADI MLADOG SKAKAVCA"

"Kad u kasnu jesen u pustom Dubrovniku sretnete skakavca na mjestu koje i nije baš specifično za njegovu vrstu, ne prestaje vam ništa drugo nego se sageti i fotografirati ga. Izmjenjujući razne perspektive i kadrove, napravio sam par fotografija i taman kad sam se spremao krenuti dalje, odnekud se pojave, "uviijek i svugdje" prisutni japanski turisti i posluže mi za nastanak ove (priče) fotografije."

Rođen je u Tuzli, 1977. godine, a posljednjih sedam živi i radi u Dubrovniku. Fotografija mu je prerasla u nešto više od hobija kupovinom prvog D-SLR-a pre četiri godine.

ALEKSANDAR TIJANIĆ
"ALBANSKE PROKLETIJE"

"Fotografija je nastala tokom pohuda na najviši vrh Albanije – Maja jezerce. Nakon noći hodanja po dubokom snegu, dolazimo na visinu od 2.000 m. Prvi zrak sunca izlazi iza masiva i baca svjetlo na vrhove. Imao sam nekoliko minuta da se oslobodim ranca, izvadim fotoaparat, i zabeležim trenutak. U tom momentu stajao sam na litici od nekoliko stotina metara, i svaka greška skupo bi me koštala."

Rođen je 1973. godine, živi u Beogradu, a fotografijom se bavi od 2007. Inspiraciju traži u prirodi i predelima koje čovek nije uspeo da naruši svojim prisustvom. Bavljenje planinarstvom omogućava mu da dospe do predela i planina koje vidi samo mali broj ljudi. Posebna draž leži u tome što fotografisanje iziskuje dodatni napor, jer je u otežanim uslovima i pod veoma teškom opremom pravi uspeh ovekovečiti trenutak koji je, do tada, ljudskom oku bio nedostupan.

MARJAN BIOČANIN
BEOGRAD, "GAZELA"

"Svet oko mene, posebno ljudi, predstavljaju nezimernu inspiraciju. Fotografija "Gazela" nastala je ispod istoimenog mosta, igrajući se sa svetlošću i ekspozicijom. Naknadna obrada obavljena je u programu Gimp."

Marjan je učenik četvrtog razreda XIII beogradske gimnazije. Fotografijom se bavi manje od godinu dana, zapravo od kada je dobio svoj prvi fotoaparat, Samsung PL50 ili kako ga mnogi nazivaju "običan škljocavac". Međutim, shvatio je da nije poenta samo u fotoaparatu već i u načinu na koji ga koristi. Fotografijom se bavi više u slobodno vreme i na taj način istražuje sebe i svet oko sebe...

IGOR ŠLJIVANČANIN
PODGORICA "PARADA"

"Fotografija je nastala jednog poslijepodneva u dvorištu kod moga brata, koji ima, kao što vidite, dva foksterijera. Psi su nevjerojatno brzi, tako da ih nije bilo lako uslikati. Dok su se igrali, ja sam pokušavao da ih uhvatim u nekoj neobičnoj poziciji, što mi je i pošlo za rukom."

Igor Šljivančanin živi i radi u Podgorici, a fotografijom se bavi neke dve godine. Fotografija ja snimljena fotoaparatom Canon 450d i objektivom Tamron 17-50 mm, 2,8, blenda je bila na 7,1, ekspozicija 1/1.600 uz osetljivost od ISO 400.

SIGMA
MADE IN JAPAN
AKCIJA

275

AF 18-200mm 3.5-6.3 DC HSM OS Canon

214

AF 70-300/4-5.6 APO DG Macro

220

AF 17-70mm f2.8-4.5 DC HSM Canon

345

AF 30mm f/1.4 EX DC HSM

FOTOPREMA

FOTO OPREMA d.o.o
011/7129-136
Surčinski put 1/o
Novi Beograd
www.foto-oprema.com

AXELFOTO.COM

AXELFOTO d.o.o
011/361-75-62
Sarajevska 86
Beograd
www.axelfoto.com

BMFocus

BMFOCUS
011/311-99-88
Jurija Gagarina 149 lok. 40
TC TOP SHOP Novi Beograd
www.bmfoto.rs

BMFOCUS
021/522-778
Dunavska 12 (pasaž)
Novi Sad
www.bmfoto.rs

IX MONT PRESS PHOTO

MEDITERANSKOG CENTRA FOTOGRAFIJE BAR

Još jedno regionalno takmičenje u oblasti novinske fotografije je završeno. Laureat devetog Mont Press Photo-a je fotoreporter redakcije *Vijesti* Luka Zeković s fotografijom "Razlaz", dok je dobitnik nagrade za najbolju sportsku fotografiju fotoreporter redakcije *Pobjeda* Željko Šapurić s fotografijom "Akrobata". Mediteranski centar fotografije iz Bara već je najavio i jubilarni, deseti po redu Mont Press photo na kom će se dodeliti nagrade za najbolju novinsku fotografiju u Crnoj Gori u 2010. godini. Mont Press Photo pokrenuo je Mediteranski centar fotografije prije devet godina, ne samo za posrednike između doga-

đaja i javnosti – medije, već i za sve ljude koji očekuju da budu nepristrasno obavješteni o svemu što nas okružuje.

LUKA ZEKOVIĆ, "RAZLAZ"

ŽELJKO ŠAPURIĆ, "AKROBATA"

NENAD MANDIĆ, "ČUN BOLJI OD KECA"

ARS LONGA

ZORAN MILUTINOVIĆ, 2 – 14. 4. "MAGACIN", KRALJEVIĆA MARKA 4, BEOGRAD

Profesor dr Zoran Milutinović (1951, Beograd) je lekar, otorinolaringolog, supspecijalista fonijatar, doktor medicinskih nauka, redovni profesor Medicinskog fakulteta u Beogradu, načelnik ORL službe KBC "Zemun". Prve kontakte s fotografijom imao je tokom gimnazijskih dana kada je počeo da se bavi crno-belom fotografijom, a imao je i svoju malu laboratoriju. Posle pauze od gotovo četrdeset godina, fotografiji se vraća 2006. pristupanjem Fotoklubu Beograd, čiji je predsednik bio od 2008.

do 2010. godine. Učesnik je preko 120 izložbi fotografija u zemlji i inostranstvu i dobitnik više pohvala i nagrada. Naročito ga interesuju priroda i infracrvena fotografija.

WWW.EASY-PHOTO.NET

SERVIS ZA NARUČIVANJE FOTOGRAFIJA

Ovaj servis preko Interneta omogućava korisnicima da brže i lakše dobiju svoje fotografije, uz najpovoljnije uslove. Servis je besplatan, a na jednom mestu vidi se gde je izrada najpovoljnija, ko daje najbolje uslove, gde je trenutno popust. Ni korisnici ni fotografske radnje više nisu geografski ograničeni na "komšiluk", kao i na radno vreme jer se poručivanje može obaviti bilo kad. Za sad je pokriveno sedam gradova u Srbiji (Beograd, Šabac, Loznica, Valjevo, Užice, Kruševac i Jagodina). Servis je obogaćen i prodajnom galerijom.

LIFE BY LEGS

DANILO PETERNEK, 13 – 20. 4. SREĆNA GALERIJA SKC, BEOGRAD

Izložba Danila Peterneka (1983, Beograd) pod nazivom "Life by legs" donosi tridesetak fotografija formata 45 x 50cm, nastalih kao rezultat umetnikovog istraživanja u protekle tri godine na raznim lokacijama, uglavnom na teritoriji grada Beograda. Ova kolekcija "life" fotografija ima za svrhu da dočara naš odnos prema nogama, naš izbor gde ćemo kročiti i šta obuti uz lični umetnički izraz fotografa. I kako autor navodi: "Izložbom se obeležava kraj jednom traganju za odgovorom na pitanje – da li nam noge govore nešto o nekome? Raznovrsnost snimljenih

fotografija prezentuje individualnost ljudi koje sam sretao, na koje sam nailazio ili jednostavno ljude koje sam tražio, a toga nisam ni bio svestan. Kroz fotografiju, ovom izložbom, pokušao sam da prikazem rezultate tog traganja da noge, stopala, nokti, čarape, cipele, patike, mogu biti izraz za stanje nečije duše i njihovu socijalno-psihološku sliku."

DALEKI SUSRETI

SVETLANA DINGARAC, 15 – 29. 4. HOL RADIO-TELEVIZIJE SRBIJE

Izložba fotografija deo je serije portreta s putovanja po Kambodži, Zelenortskim ostrvima, Siriji, Brazilu i Grčkoj. Svetlana Dingarac pre mnogo godina shvatila je kako joj jedan horizont nije dovoljan i kreće u potragu za drugim vidicima i drugačijima, a opet toliko sličnim ljudima. Obišla je daleke zemlje, upoznala, i što je još važnije, živela s ljudima koje sada imamo priliku da vidimo na njenim fotografijama. U očima svake od snimljenih osoba možemo otkriti toliko toga

i shvatiti da, na primer, ne postoji nijedan pejzaž koji bi nam pokazao surovost okoline onako kako se ona ogleda na borama lica obasjanih suncem koje tamo negde nekako drugačije sija.

FIAP MAJSTORI

1 – 17. 4. VELIKA GALERIJA DOMA KULTURE "STUDENTSKI GRAD", BEOGRAD

Salon je pratila izložba radova majstora Međunarodne federacije fotografske umetnosti (FIAP), pod čijim je patronatom manifestacija i organizovana. Prateća izložba zvanično postoji od 1950. godine i čine je nacionalne federacije, asocijacije ili foto-klubovi različitih zemalja. FIAP je osnovan radi širenja fotografskog znanja i razvoja umetničkih kvaliteta preko izložbi i putujućih portfolija, kao i uspostavljanjem prijateljskih odnosa među članicama federacije.

15. MEĐUNARODNI SALON FOTO-MINIJATURE

1 – 24. 4. DOM KULTURE "STUDENTSKI GRAD"

Na ovogodišnjem međunarodnom salonu foto-minijature izložena su čak 444 rada. Na otvaranju Salona dodeljene su nagrade za najbolje fotografije, koje su izabrane od ukupno 1.765 radova autora iz 29 zemalja.

najave

PRIPREMILA: ANDRIJANA PAJOVIĆ

DRAGIŠA RADULOVIĆ

15. 5 – 12. 6. 2010. GALERIJA "RAJKO MAMUZIĆ", NOVI SAD

U okviru manifestacije "Noć muzeja" biće otvorena izložba fotografija Dragiša Radulovića. Iz obimnog opusa "Život umetnika", direktor i kustos Lazar Marković i autor odabrali su pedeset i četiri fotografije, od kojih četrdeset do sada nisu izlagane.

ARHITEKTURA BAUHAUSA

7 – 15. 5. HANS ENGELS, GALERIJA O3ON
Arhitektura Bauhausa biće predstavljena preko 54 fotografije koje prikazuju tragove vremena koje je istorija ostavila na zgradama arhitekture tog pravca i u njihovoj unutrašnjosti, tragove koje su ostavili različiti graditelji i stanovnici. Na fotografijama je prikazano vreme od prvih eksperimenata dvadesetih godina XX veka, a koje su obeležili moć i represivna politika nacionalsocijalista, do vremena NDR, koja je negovala politiku stalnog zapostavljanja

i ignorisanja ove arhitekture. Namera ove izložbe i prateće knjige jeste da dokumentuje ono što je zaboravljeno i tako omogućiti širi uvid u arhitekturu Bauhausa koja je godinama zanemarivana, ignorisana i zaboravljena u Istočnoj, pa i Zapadnoj Nemačkoj. Autor fotografija je Hans Engels, a prateći deo fotografija čine tekstovi Aksela Tilha (Axel Tilch).

FOTO-KINO VIDEO KLUB "RADA KRSTIĆ", SOMBOR

CALENDAR IZLOŽBI ZA MESEC MAJ 2010.
4. 5. u 19 h – Repriza 51. klupske izložbe, galerija Kulturnog centra "Beočin";
7. 5. u 19 h – Prva od pet izložbi fotografija "Jedan na jedan" Foto-kluba "Rada Krstić" i Foto-kluba "Baja". "Roda" tržni centar Sombor, Pariska ulica;
14. 5. u 19 h – Druga izložba "Jedan na jedan", Knjižara "PLATO" Subotica;
15. 5. u 22 h – Izložba fotografija "Pravoslavlje" u zvaničnom programu u okviru "Noći muzeja

2010". Nagradene fotografije sa dve poslednje izložbe "Pravoslavlje na Internetu" beočinjskog Foto-kluba "BeoFoto";

17. 5. u 19 h – Izložba fotografija "Ventura in Time" Vlasisa Tsonosa (Krf, Grčka) člana FKVK RK Sombor, Mala galerija Kulturnog centra "Sombor";
21. 5. u 19 h – Treća izložba "Jedan na jedan", Tržni centar MERKATOR, Novi Sad;
22. 5. u 22 h – Izložba Borisa Dejanovića, člana FKVK RK Sombor, Art-klub "STENDHAL" Sombor;
28. 5. u 19 h – Četvrta izložba "Jedan na jedan", Tržni centar MERKATOR, Beograd.

NA TRAGU SVETLOSTI

21. 5 – 3. 6. ČLANOVI FOTO-SAVEZA SRBIJE GALERIJA "73", BEOGRAD
Izložbe "Na tragu svetlosti" održavaju se od 2007. godine i ovogodišnja je četvrta po redu. Iako je u pitanju tek početak formiranja savremene zbirke fotografija, ona već danas, sa preko 600 radova, predstavlja

značajnu podlogu prilikom formiranja reprezentativnih kolekcija kojima se Foto-savez Srbije uspešno predstavlja širom sveta. Ovom izložbom Foto-savez Srbije prezentuje najnovije fotografije svojih članova koji se uključuju u njegovu zbirku fotografija. Selektovani su svi radovi koji su tokom prethodne godine nagrađivani na izložbama najvišeg ranga u zemlji i inostranstvu. Ovogodišnji katalog sadržaće oko 120 fotografija. Na izložbi će biti izloženo oko 50 radova, po jedan od svakog autora.

DR. ORGAN VIDA FESTIVAL FOTOGRAFIJE

15. 5. KLUB SC, STUDENTSKI CENTAR, ZAGREB
U suradnji sa SC kulturom promjene i pod generalnim sponzorstvom EPSON Hrvatska, po drugi puta priprema se foto-manifestacija – festival fotografije u izdanju Organa Vida. Kao i obično, pred festival se raspisuje javni natječaj na zadanu temu, ove godine to

je Pokret. Pozivamo sve fotografe, mlade i stare, amatere i profesionalce da se probude i pokrenu zajedno sa proljećem i pošalju svoje fotografije na natječaj putem veb stranice www.organvida.com. Primaju se fotografije načinjene digitalnom ili analognom tehnikom, kolor i crno-bijele. Najbolje fotografije biti će izložene na samom festivalu, a izložbu će prpratiti razna predavanja, fotografske radionice i prezentacije naših gostiju i suradnika. Dobru zabavu osigurati će naši DJ i mali koncert, a posjetitelji će moći glasati za najbolje fotografije koje će biti prikladno i nagrađene.
8 – 12 h: Postavljanje izložbe i uređenje prostora;
12 – 14 h: Refoto predavanje – Estetika fotografije;
14 – 16 h: Cahayabox foto-radionica;
16 – 18 h: Obrada fotografija, predavač Tomislav Dolenc;
18 – 20 h: Ispis fotografija na EPSON

štampačima;
20 – 24 h: Izložba fotografija s najtečaja, DJ, glasanje za najbolju fotografiju od 20 do 22 h, proglašenje pobjednika u 22 h.

IZMEĐU DOKUMENTA I FIKCIJE

4 – 25. 5. ERIH LESING, GALERIJA SKC
Na izložbi će biti prikazana serija fotografija nastalih tokom njegovih putovanja po centralnoj i istočnoj Evropi u periodu od ranih pedesetih pa do sredine sedamdesetih godina, uključujući tu i prizore života radnika, kao i portrete političkih ličnosti u bivšoj Jugoslaviji. Erih Lessing jedan je od najcenjenijih fotoreportera druge polovine dvadesetog veka. Od 1951. godine radi za Magnum Photos. Izložba je deo šireg projekta: "Evropa: između dokumenta i fikcije", koji je osmišljen s ciljem prezentovanja prošlosti i budućnosti Evrope, te će se 5. 5. od 19 h održati razgovor povodom izložbe "Kako se odnositi prema Lesingu danas?"

FOTO PUTOVANJE 2010, BUGARSKA

PATRONAT: FIAP
Rok: 10. 5. 2010.
Tema: "Putovanje".
Sekcije: a) slobodna; b) "Pejzaž"; c) "Akt" (ne prihvataju se fotografije iz studija).
Dozvoljeno je poslati do 4 fotografije po sekciji.
Format: digitalni, jpeg, dimenzija 20 x 30 cm, 300 ppi.
Participacija za jednu sekciju 20 evra, dve – 25, tri – 30 evra.
Radove slati na adresu: Foundation Photovocation, 1504 Sofia, post box 7, Bugaria.
Info: office@photoacademy.org. www.photovocation.org.

29. MEĐUNARODNI MALEZIJA SALON FOTOGRAFIJE 2010, MALEZIJA

PATRONAT: FIAP, PSA
Rok: 16. 5. 2010.
Tema: slobodna.
Sekcije: a) kolor; b) "Putovanja"; c) "Generalna".
Format: digitalni, jpeg, rezolucije 1.024 x 768 piksela, do 500 KB i kolor-sljajd 5 x 5 cm.
Fotografije se šalju on-lajn: www.psmgallery.com.
Participacija: jedna sekcija 15 američkih dolara, dve – 25 dolara i tri – 30 dolara.
Slajdovi se šalju na adresu: The photographic society of Malaysia, B12B-M, Dataran palma, Jalan Ampang, 68000 Kuala Lumpur, Malaysia. Info: salon@psmgallery.com.

3. SALON INTERNACIONAL DE IMAGEN VIRTUAL, ARGENTINA

PATRONAT: FIAP, PSA
Rok: 21. 5. 2010.
Sekcije: a) kolor-generalna; b) "Kreativna" (izmenjena realnost); c) crno-bela generalna; d) "Fotožurnalizam"; e) "Putovanja".
Participacija: jedna sekcija – 10 evra, dve – 15, tri – 20...
Format: digitalni, jpeg, rezolucije 1.024 x 768 piksela, do 500 KB veličine.
Dozvoljeno je poslati do 4 fotografije po sekciji, elektronskom poštom na adresu: fotoclubquilmes@gmail.com ili na CD-u

na adresu kluba: Enrique Cabezas, Foto club Quilmes, 3 Salon internacional de imagen virtual, Padre Bruzzone 998 Ezpeleta, Codigo postal 1882, Buenos Aires, Argentina.
E-pošta: fotoclubquilmes@gmail.com.
Veb: http://www.fotoclubquilmes.com.

GOLDEN SPURS – BELGIJA

PATRONAT: FIAP, PSA
Rok: 22. 5. 2010.
Sekcije: a) slobodna; b) "Priroda"; c) "Fotožurnalizam"; d) "Putovanja".
Format: digitalni, jpeg, 1.024 x 768 piksela, 250 ppi.
Fotografije se šalju na: wvfd@telenet.be ili na CD-u na adresu: E. Vandenweghe – Stoffelstraat – 2D – 8900 Ieper, Belgium.
Participacija: jedna sekcija 10 evra, dve – 15, tri – 20, četiri sekcije – 25 evra.
Prijava se može naći na: http://www.wvfd.be/exhibitions.htm.

POSTANITE POLAZNIK FOTOSEMINARA FOTOSOFIA 5

Rok: 27. 5. 2010.
Otvoren je natječaj za 15 seminarista petog izdanja Fotosofije, besplatnog fotoseminara pod stručnim vodstvom Damira Hoyke. Fotosofia 5 će se održati u Termama Tuhelj od 27. 6. do 4. 7. pod generalnim pokroviteljstvom "Sony Ericsona" i kompanije "Adobe." Odabrane i ove godine očekuje niz raznovrsnih fotografiranja-portretiranje poznatih, umjetnička fotografija, natjecanje u fotokreativnosti... Vježbu "Uhvati detalj" seminaristi će snimati mobilnim telefonom Sony Ericsson Satio™, a fotografije će obrađivati u Photoshopu CSS.
Format: 5 fotografija jpg, rgb, do 800x800 piksela, do 400 KB, ne komprimirati.
Radove postaviti na galeriju na sajtu: www.fotosofia.info.
Adresa za slanje prijave i dodatne informacije: fotosofia@hoyka.com.

TRANSPORT 2010, SLOVAČKA

PATRONAT: FIAP
Rok: 31. 5. 2010. Tema: "Transport".
Format: print veličine 30 x 40 cm.

Participacija: 10 evra za jednog autora, za dva ili više autora u jednom paketu: 7 evra po autoru.
Radove slati na adresu: Doprava 2010, Žilinska univerzita, Ing. Miroslav Pfielgel, CS, Efiap, Univerzita – HB, 010 26 Žilina, Slovakia.

11. ATINSKI MEĐUNARODNI FESTIVAL UMETNIČKE FOTOGRAFIJE, GRČKA 2010

Rok: 20. 5. 2010.
Tema: "Muzika i emocije" – potrebno je vizuelizovati tri muzička dela:
V.A. Mocart: piano Concerto No 20, KV 466, in D min (prvi deo). http://www.youtube.com/watch?v=3dk1iw2SMk.
J. S. Bah: Brandenburg concerto No 3, in G Maj. BWV 1048 (prvi deo). http://www.youtube.com/watch?v=qH6vbw8C8ws.
A. Dvoržak: "Humoresque" in G-flat Maj. op. 101, No 7. http://www.youtube.com/watch?v=0xalH7ITiK4.
http://www.youtube.com/watch?v=WmAZoexenx8.
Od fotografa se očekuje da prenesu doživljaj svakog muzičkog dela kroz 1 do 10 fotografija.
Format: digitalni 30x45 cm, 300 dpi na CD-u.
Adresa: Spyros Iatropoulos, 6 Midias street, 14232 Perissos, Athens, Greece.

ALEXANDRA BOULAT ŠKOLARINA – TOSCANA PHOTOGRAPHIC WORKSHOP – ITALIJA

Toscana Photographic Workshop (TPW) je centar koji održava fotografske radionice u Toskani, Italija, i širom sveta na raznim lokacijama, koje kao predavači vodeznamenti međunarodni fotografi. Radionice traju nedelju dana i cene se kreću oko 1.000 evra. Ove godine TPW raspisuje konkurs za besplatno učešće za mlade fotografe do 35 godina (smestaj i hrana nisu uključeni).
Potrebno je poslati prijavu sa biografijom (CV) i prezentaciju projekta – do 25 fotografija.
Format: digitalni, 100 ppi, 1.000 piksela na dužoj strani.
Prijavu poslati na adresu: info@tpw.it, koristeći www.wettransfer.com.

Za detaljnije informacije: http://www.tpw.it/.
Info: info@tpw.it.

LJUDI I PLANETA MEĐUNARODNO FOTOTAKMIČENJE, AUSTRALIJA

Rok: 31. 5. 2010.
Tema: "Socijalna pravda i čovekovo okruženje".
Format: digitalni, jpeg, 300 ppi, maksimum 10 MB.
Fotografije se šalju elektronskom poštom na: david@peopleandplanet.org.au, ili na CD-u na adresu: People and Planet, PO box 2618, Fitzroy, Victoria Australia, 3065.
Dozvoljeno je poslati 4 fotografije kolor ili crno-bele, i svaka mora biti propraćena sa 2 do 5 rečenica koje objašnjavaju šta je na fotografiji.
Učešće je besplatno.
Odabrane fotografije biće objavljene u izdaju "2011 People & Planet: Social Justice & Environment Diary & Calendar" koje sakuplja novac za neprofitne dobrotvorne organizacije. Fond nagrada je 2.000 australijskih dolara.

MLADI FOTOGRAF GODINE 2010.

Rok: 31. 5. 2010.
Konkurs je otvoren za fotografe do 18 godina.
Kategorije: "Životinje i kućni ljubimci"; "Arhitektura"; "Moda"; "Makro"; "Priroda i pejzaž"; "Fotožurnalizam"; "Portret"; "Sport"; "Zalazak i izlazak sunca"; "Fajn art".
Format: digitalni, jpeg, sa minimum 1.000 piksela na dužoj strani, ne veće od 1 MB. Modifikacije nisu dozvoljene.
Fotografije se šalju on-lajn na: http://www.currentphotocontest.com/Young/YoungPhotographeroftheyearcontest.aspx.
Dozvoljeno je učestvovati jednom fotografijom po kategoriji.
Učešće je besplatno.

NATJEČAJ ZA MODNU FOTOGRAFIJU – MODNI ORMAR 2010.

Natječaju mogu pristupiti studenti preddiplomskih i diplomskih studija na kojima se stječu kompetencije iz područja fotografije i/ili dizajna.
Rok: 1. 6. 2010.

Kategorije: "Modni portret"; "Modna fotografija"; "Eksperimentalna modna fotografija"; "Modni editorial" (5–10 fotografija tematski povezanih); "Modni video".
Format: fotografije veličine 30x40 cm, za kategoriju "Modni video" rad se predaje u mpeg4 formatu.
Fotografije slati na adresu: Modni ormar, Katedra za fotografiju, Akademija dramske umjetnosti, Trg m. Tita 5, 10000 Zagreb.
Dodatne informacije mogu se dobiti e-mailom: foto.mormar@gmail.com. Veb: www.modniormar.ttf.hr

MILSET NAUČNI FOTO-KONKURS "GDE UMETNOST SUSREĆE NAUKU"

Rok: 1. 6. 2010.
Konkurs je otvoren za autore do 25 godina.
Tema: "Naučni fenomeni".
Format: rezolucija minimum 1.200 x 1.600 piksela, do 4 MB.
Modifikacije nisu dozvoljene, potrebno je priložiti opis od maksimum 200 reči.
Fotografije se predaju on-lajn na: http://spc.milset.org/en/contest.html.

KROZ TVOJE OČI

Rok: 9. 6. 2010.
Format: digitalni, jpeg, 1.000 piksela minimum na dužoj strani, veličine do 3 MB.
Participacija: 5 američkih dolara po fotografiji.
Fotografije se predaju on-lajn na: http://4eyesphotocontest.com/enter.php.
Glavna nagrada: Canon EOS 5D Mark II ili Nikon D700.

11. MEĐUNARODNI BÜYÜKÇEKMECE KULTURNI I UMETNIČKI FESTIVAL, TURSKA

PATRONAT: FIAP
Rok: 14. 6. 2010. Tema: slobodna.
Format: digitalni jpeg ili TIFF, rezolucija minimum 3.500 piksela na dužoj strani, 300 dpi na CD-u.
Digitalne modifikacije ili kompozicije nisu dozvoljene.
Adresa: Bujukcekmece Blediyesi, Halk Akademisi – Meslek Edindirme Kurslan, Kultur ve Sosyal Isler Mudurlugu,
Rok: 1. 6. 2010.

Dizdariye Mah. Mimsarsinan Cad. Postabasi Gul Is Mekerzi, No 3 Kat 2, Bujukcekmece, Istanbul, Turkey.
E-pošta: kultur@bcekmece.bel.tr. Veb: www.bcekmece.bel.tr.

46. JAUENSE SALON FOTOGRAFSKE UMENTOSTI, BRAZIL

PATRONAT: FIAP
Rok: 16. 6. 2010. Tema: slobodna.
Sekcije: a) kolor-print; b) crno-beli print.
Format: print veličine od 25x38 cm do 30 x 40 cm.
Participacija: 8 evra po autoru.
Radove slati na adresu: Foto clube do Jau, Caixa postal 151, Jau/SP-Brasil, 17201-970.

6. MEĐUNARODNI SALON FOTOGRAFIJE "ROCK 2010", ZAJEČAR

PATRONAT: FSS, FIAP, ISF, UPI, PSA
Rok: 16. 6. 2010.
Tema: a) "Muzika"; b) slobodna kolor; c) slobodna crno-bela; d) "Arhitektura".
Dozvoljeno je poslati do četiri fotografije po sekciji.
Format: digitalni, jpeg, 1.500 piksela na dužoj strani, 300 dpi, do 500 KB, na CD-u ili direktno preko veb-sajta: www.photoclub202.com.
Participacija: za članove FSS-a 1.000 dinara, za sve ostale autore 15 evra za sve četiri sekcije.
Adresa: Raša Milojević, Color 202, Trg oslobođenja bb, 19000 Zaječar, Srbija.
Info: photoclub202@gmail.com; rock.salon@gmail.com.

"YOUNIQUE MOMENT" – POLICE MEĐUNARODNI FOTO KONKURS

SYNGENTA PHOTO PRIZE 2010
Rok: 30. 6. 2010.
Tema: "Nezaboravni, jedinstveni momenti iz života".
Format: digitalni, jpeg, ne veći od 2 MB.
Dozvoljeno je poslati do 3 fotografije, kolor ili crno-bele.
Fotografije se šalju on-lajn: http://www.police-beyouunique.com/. Učešće je besplatno. Glavna nagrada iznosi 1.000 evra, a od 2. do 10. mesta autori dobijaju naočare marke "Police".

izložbe

POGLED UNAZAD U BUDUĆNOST

8 – 22. 4. KULTURNI CENTAR "INDIJA"

Kulturni centar "Indija" priključio se ove godine obeležavanju Svetskog dana Roma (8. april), praznika ustanovljenog da bi se skrenula pažnja javnosti na težak položaj tog naroda. Ova izložba fotografija realizovana je u saradnji s "Gete" institutom u Beogradu. Projekat je nastao u leto 2008. godine kada je grupa dece i mladih iz povratničkih porodica s

teritorije Nemačke (bez obzira da li je reč o Srbima, Romima ili kosovskim Albancima), uz pomoć fotoaparata za jednokratnu upotrebu, istraživala priroze svakodnevice u svom okruženju na Jugu Srbije i na Kosovu. Namera je bila da svoja osećanja, opažanja, kao i iskustva gubitka i novog početka, izrazi i reflektuju preko medijuma fotografije.

RAJKO KARIŠIĆ

10. 3. – 18. 4. BIJENALE FOTOGRAFIJE U MOSKVI

Na ovogodišnjem, Osmom međunarodnom bijenalu fotografije u Moskvi, samostalnom izložbom od 36 fotografija Srbiju je predstavljao Rajko Karišić. Predstavio se dobro osmišljenom koncepcijom i odabirom fotografija iz bogatog ciklusa posvećenom Muzeju na otvorenom "Staro selo" u Sirogojnu. Toplinom i atmosferom na fotografijama na najbolji mogući način predstavljena je kultura življenja naših naroda na prostorima s kojih potiču stari vajati.

ULIČNI ŽIVOT

DAVID MIHOCI
13. 4 – 5. 5. KINO EUROPA, ZAGREB

Na drugoj izložbi fotografija u sklopu programa "Puni Krug" predstavljen je mladi autor David Mihoci koji studira na Akademiji dramskih umjetnosti na smjeru fotografije i kinematografije. Njegov opus karakteriziraju detalji uličnog života, jaki portreti te brojne socijalne teme iz svakodnevnice snimljene u crno bijeloj tehnici, dok naglasak uvijek stavlja na realističnu situaciju. Više informacija o programu PUNI KRUG u 17. broju BLUR magazinea na: www.blur-magazine.com.

POKLONI PORTRET

18. 4. DOM ZA STARE, KOTEŽ (PANČEVO)

Grupa fotografa okupljena oko sajta svetlakomora.com odlučila je da umesto uobičajenog okupljanja u kafani, uradi nešto korisno i organizuje humanitarnu akciju pod nazivom "Pokloni portret". U domu je montiran fotografski studio za profesionalne uslove snimanja. S jedne strane čini se lepa stvar prema onima koji će besplatno dobiti svoj lep portret, a s druge strane promovise se sva humanost fotografije koja je možda jednim delom i zaboravljena. Veći broj sličnih akcija možda bi pomogao da se u budućnosti ispravi slika o fotografu kao o lopovu, špijunu, perverznojaku ili teroristi. Tok akcije pratite na www.svetlakomora.com

MANHATTAN FROM BROOKLYN BY DELCH MILAN DELČIĆ

16 – 17. 4. GALERIJA O3ON, BEOGRAD
Na izložbi fotografija prikazano je deset fotografija zabeleženih okom i fotoaparatom dramaturga i muzičara Milana Delčića Delče. Fotografije, nastale u jesen 2009. godine, dočaravaju pogled na Menhetn tokom kišnih i oblačnih večeri, koje su stvorile posebno zanimljivu atmosferu za fotografisanje. Iako s velikim iskustvom u muzici, ovo je Delčina prva izložba fotografija kojom otvara novo poglavlje u svom umetničkom izražavanju.

FOTOGRAFIJE BEZ GRANICA

STEVE HORN, 2. 4. GALERIJA ZAVIČAJNOG MUZEJA TRAVNIK

Američki fotograf Steve Horn je prvi put, kao student 1970. godine, tokom putovanja kroz istočnu Evropu i tadašnju Jugoslaviju, posjetio BiH i svojim fotoaparatom bilježio život, gradove i ljude. Godine 2003. odlučio se vratiti i u istoj, crno-bijeloj tehnici, zabilježiti ista mjesta i potražiti iste ljude koje je fotografirao 33 godine ranije. Ovaj put, fotografije su izgledale drugačije. A jedan prizor koji će mu ostati u sjećanju je dio Sarajeva, fotografija koja se nalazi i na naslovnici njegove knjige. "To je padina sa grobovima koji se nizbrdo spuštaju ka gradu, gotovo kao rijeka. I čitav grad se vidi iza svega toga. Taj prizor mi je rekao toliko toga o gubitku. A

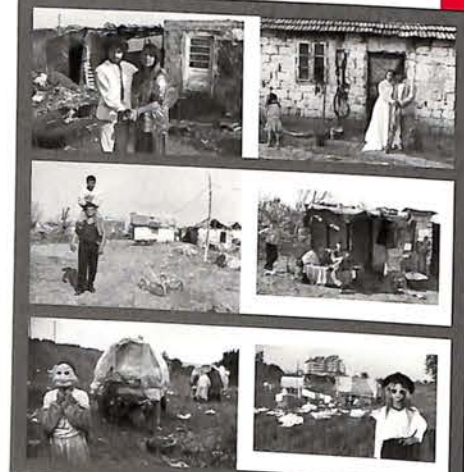
bila je to samo slika, bez riječi, bez razrušenih zgrada. Bio sam toliko dirnut prizorom grobova koji stoje usred gradskog života... kao podsjećanje na ono što se desilo". H. ŠLJIVO

SADA I OVDE

MILADIN ČOLAKOVIĆ, 16 - 30. 4. GALERIJA "ARTGET", KULTURNI CENTAR BEOGRADA

Osnovu izložbe čini subjektivni fotografski dokument o grupi Roma nomada, sniman od 1996. do 1998. godine. Tokom tri godine, putujući s njima, autor je bio svjedok njihovog direktnog, neposrednog odnosa prema životu, prisustva u sadašnjosti. Delovi tada zabeležene stvarnosti rekonstruisani su dvanaest godina kasnije. Koncept izložbe zasnovan je na suprotstavljanju paralelnih tokova fiksnog vremena i prostora, na otkrivanju njihovih sličnosti i razlika. Miladin Čolaković (Obrenovac, 1964) završio je Fakultet dramskih umetnosti u Beogradu, Odsek za filmsku i TV kameru, gde danas radi kao redovni profesor. Magistarske studije fotografije završio je na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu. Realizovao je veliki broj radova u

oblasti fotografije, filma i televizije. Dobitnik je više nagrada i priznanja.

DISTRUKTURA

30. 4. GALERIJA "RAUM FUER KUNST UND NATUR", BON, NEMAČKA

Umetnička grupa "diSTRUKTURA" izlagala je svoje radove iz serije "Not so far Away" u Bonu, u saradnji s umetnicima Kornelijom Genšou (Cornelia Genschow) i Samo Skoberne

iz Kelna. Tokom trajanja izložbe organizovana je prezentacija Egzit (EXIT) projekta i prezentacija knjige "SerbiArt" Milana Bosnića. Umetnička grupa "diSTRUKTURA" u svojim radovima poziva na kontemplaciju nad pejzažima 21. veka, gde motivi pejzaža i urbanih scena postaju objekti ove izolovane kontemplacije. Iskustvo "biti-deo-prirode" ili "postajati-deo-prirode" preuzeto je iz tradicije romantičnog pejzažnog slikarstva, posebno radova Kaspara Davida Fridriha (Caspar David Friedrich), odnosno slike pejzaža ispunjenih usamljenim figurama, beznačajnim u odnosu na prirodu koja ih okružuje.

DANI FOTOGRAFIJE

15. 3 - 24. 4. ZAVIČAJNI MUZEJ "JAGODINA"

U okviru Dana fotografije održane su samostalnice izložbe: MILAN ALEKSIĆ "AMERIČKE IKONE" VLADIMIR LAZIĆ "SRPSKI MOZAIK", 15 - 27. 3. Profesor Milan Aleksić, fotograf i šef Katedre za fotografiju, izložio je seriju dokumentarnih fotografija nastalih tokom godina provedenih u Americi. Vladimir Lazić prikazao je fotografije koje predstavljaju okolnosti u Srbiji na način koji veliča realnost kao najveću zagonetku.

GRUPNA IZLOŽBA FOTOGRAFIJA "NE/REALNOST", 29. 3 - 9. 4.

Prikazala je različite pristupe umetnika koji svojim radom dokazuju zašto je fotografija već godinama medij bez koga se ne može. Učesnici izložbe: Vukica Vukas, Katarina Radović, Tijana Pakić-Feterman, Ana Ilić, Stefana Savić, Bojana Ristić, Igor Matić, Dejan Petrović, Benjamin Beker, Ivana Tmušić, Andrijana Pajović, Zoran Obradović, Ivan Petrović, Andrija Rančić.

MIHAILO VASILJEVIĆ "MITOLOGIJA"; VESNA MIČOVIĆ "IDEOLOGIJA", 12 - 23. 4.

Izložba fotografija Mihaila Vasiljevića nastalih po motivima srpske mitologije dovedu u pitanje pojednostavljeno razumevanje nacionalnog identiteta i tradicije. Izložbu Vesna Mičović čine fotografije nastale na različitim geografskim mestima i u sebi sadrže i putovanja kroz verske, istorijske i dnevno-političke pojave.

TIJANA PAKIĆ-FETERMAN

VUKICA VUKAS

ULUPUDS IZLOŽBA

17. 04 - 10. 5. KALEMEGDAN, BEOGRAD

Povodom obeležavanja Dana Beograda, 17. aprila na Savskom šetalištu (Kalemegdan), otvorena je izložba "ULUPUDS Beogradanima" članova Sekcije umetničke fotografije Udruženja likovnih umetnika primenjenih umetnosti i dizajnera Srbije. Izloženo je 35 fotografija velikog formata 1 x 1,5 m od 30 autora.

PRIPREMLA: JELENA MATIĆ

Kari Lundelin (ed.)
WORLD PRESS PHOTO 09

/izdavač: THAMES & HUDSON, LONDON, 2009; /jezik: ENGLESKI; /format: 23 X 29,7 CM; 160 STRANA; 165 KOLOR I 13 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: MEK; /cena: 2.018 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Za ljubitelje najznačajnijeg i najprestižnijeg svetskog konkursa u novinskoj fotografiji odskora se kod nas pored "World Press Photo 08" pojavio i godišnjak "World Press Photo 09". Po dizajnu i koncepciji katalog sledi prethodnika. Propaćen informativnim tekstom, u njemu su zastupljene sve takmičarske kategorije s nagrađenim radovima i osnovnim podacima o autorima.

Alfred Corn
ARON ROZ FOTOGRAFIJE

(Aaron Rose Photographs)

/izdavač: HARRY N. ABRAMS PUBLISHERS, 2001; /jezik: ENGLESKI; /format: 25,5 X 25,5 CM; 144 STRANE; OKO 100 CRNO-BELIH I KOLOR FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 3.456 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "PLATO XL".

Za Arona Roza se prvi put saznalo 1997. godine kada je izložio nekoliko fotografija na čuvenom Vitni Bijenalu (Whitney Biennial). Ovo ne bi bilo ništa čudno da nije u pitanju pedesetogodišnjak koji se punih trideset godina bavi fotografijom i koji je uradio oko 25.000 fotografija. Četiri godine kasnije izlazi i ova monografija. Motivi Rozovih fotografija su, reklo bi se, krajnje klasični: oblaci, nebo, sunce, grad, školjke, biljke, ali realizovani na jedan gotovo avangardan način. Naime, ono po čemu se ovaj autor izdvaja od svojih kolega jeste da je sam napravio fotoaparate kojima je snimao, kao i hemikalije. Upravo mu je to omogućilo da eksperimentiše, kako tehnikom snimanja, tako i procesima razvijanja i štampanja. Kao rezultat dobio je nadrealne, apstraktne, dinamične, reću veoma originalne i nesvakidašnje snimke. Pored uvodnog teksta i intervjuja s umetnikom, u knjizi je predstavljeno nekoliko ciklusa, među kojima su: Školjke (Shells), Mlečni put (The Milky Way), Njujork (New York), Sunce i oblaci (The Sun and Clouds), Refleksije (Reflections).

William Klein
RIM

(Rome)

/izdavač: THAMES & HUDSON I APERTURE, 2009; /jezik: ENGLESKI; /format: 24,5 X 30,9 CM; I TOM 184 STRANE; II TOM 48 STRANA; OKO 120 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD U ZAŠTITNOJ FUTROLI; /cena: 9.443 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Monografija "Rim" Vilijema Klajna prvi put je objavljena davne 1959. godine, ubrzo nakon što je njegov kolega Robert Frenk (Robert Frank) izdao knjigu "Amerikanci" ("The Americans"). Obe knjige ubrajaju se u najbolje i najznačajnije foto-monografije. Povodom obeležavanja pola veka od njenog izlaska objavljeno je luksuznije izdanje koje se sastoji iz dva toma. U prvom se nalaze isključivo fotografije podeljene po ciklusima (Večni grad, Katolički svet, Moda, Mladost, Ulične scene, Gradani Rima), dok se u drugom tomu nalazi opis ciklusa fotografija i drugi podaci. Nova dvotomna monografija sastoji se od fotografija nastalih 1956. godine tokom Klajnovog boravka u Rimu, gde je radio kao asistent Federika Felinija (Federico Fellini). Za razliku od prve, knjiga je obogaćena do sada ne objavljenim modnim fotografijama.

Dalia Nosratabadi
NAOPAČKE

(Upside Down)

/izdavač: TECTUM PUBLISHERS, 2009; /jezik: ENGLESKI, FRANCUSKI I HOLANDSKI; /format: 28 X 28 CM; 144 STRANE; 70 KOLOR-FOTOGRAFIJA; /povez: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 3.456 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "MAMUT".

Belgijska umetnica Dalija Nosratabadi rođena je u Teheranu, 1974. godine. Polako ali sigurno zauzima mesto u savremenoj evropskoj fotografsko-umetničkoj produkciji. Omiljena tema ove umetnice jeste grad, jedna od najstarijih tema u istoriji fotografije. Njen pogled i način snimanja, međutim, odudaraju od do sada viđenih fotografija grada. Prva monografija ove umetnice donosi neke od najboljih fotografija nastalih u najpoznatijim svetskim metropolama. Dalija fotografuje u različito doba dana, ali isključivo po kišnom vremenu, kada se zgrade, detalji ili sâm grad reflektuje u barama, mokrim i sjanim trotoarima i kolovozima, kreirajući neobične kompozicije svetla, krivudavih linija, obrisa i boja.

Nan Goldin
ĐAVOLJE IGRALIŠTE

(The Devil's Playground)

/izdavač: PHAIDON PRESS, 2009; /jezik: ENGLESKI; /format: 22,5 X 30 CM; 504 STRANE; 343 KOLOR-FOTOGRAFIJE; /povez: MEK SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; /cena: 4.043 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

FOTOGRAFSKI PRIRUČNIK

Sve što treba da znate o fotografiji

/izdavač: MONO I MANJANA, 2010; /jezik: SRPSKI; /format: 22 X 30 CM; 256 STRANA, OKO 300 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA I ILUSTRACIJA; /povez: TVRD; /cena: 3.780 DINARA; /mesto prodaje: KNJIŽARE "PLATO XL" I "MAMUT".

U pitanju je prevod priručnika izdavačke kuće "Harper Collins Publishers", namenjenog početnicima, a prvi put objavljenog pre tri godine. Urađen je u saradnji s nekoliko profesionalnih fotografa i koncipiran poput svakog fotografskog vodiča novije međunarodne izdavačke produkcije. U sedam poglavlja dat je jasan i precizan uvid u najosnovnija pravila i tehnike, kako analogne, tako i digitalne fotografije. Svako objašnjenje je uputstvo praćeno je određenom ilustracijom, a na poslednjim stranama nalazi se i pojmovnik.

HDR

Nov izazov za fotografe

Sigurno će se naći perfekcionista da mi napomenu da "zrnatost" nije isto što i "šum" ili da HDR nije isto što i zonski sistem, ali s gledišta praktičnog fotografa, te stvari donose isti efekat na papiru, pa nema potrebe da se mistifikuje i sakriva prava suština stvari iza termina. Radi preživljavanja u digitalnom svetu, korist ćemo, ipak, te nove termine kako bismo kasnije lakše našli pomoć kada nam bude zatrebala.

Osvrt u prošlost

Veliki dinamički opseg pravio je probleme fotografima još od početka fotografije. Taj veliki opseg, u stvari, odnosi se na predmete koje snimamo, a oni su od davnina bili isti. Problem je bio kako dinamički opseg s predmeta preneti na papir kako bismo na našoj lepoj papirnoj slici videli i detalje u svetlinama i detalje u senkama.

Neko će reći: "Pa, to je kontrast!" Naravno, to je kontrast koji poznajemo odavno. Ako snimamo na filmu, imamo negativ ili dijapozitiv koji se gledaju naspram svetla. Tu dobijamo neki svetlosni opseg koji predstavlja najveće i najmanje zacrnenje na negativu ili pozitivu. Ako želimo takvu sliku da prenesemo na papir, onda nemamo toliki raspon belina i crnih partija kao na filmu, jer svetlost pada na papir, odbija se od njegove bele podloge i vraća se ka gledaocu. Prema tome, od negativa ili dijapozitiva na papiru može se dobiti samo slika manjeg tonskog opsega, nikako istog.

Problem je, dakle, postojao od davnina. Još 1850. godine Gustav Le Gray konstatovao je da ne može da snimi morski pejzaž tako da dobije detalje i na moru i na nebu. Zato je snimao jedan negativ koji je eksponirao prema nebu, a drugi prema moru i te dve fotografije kombinovao je u jednu.

Fotografi su nekada govorili o zrnatosti emulzije, sada govore o "šumu". Filmovi za dnevno i veštačko svetlo i filtri za korekciju sada su balans belog. Ranije smo pričali o zonskom sistemu, razvijanju filma N+1 ili N-1 radi kontrole kontrasta, a termini koji su trenutno u upotrebi jesu HDR ("High Dynamic Range") umesto raspona svetlina i "Tone Mapping" umesto izbora kontrasta fotopapira

TEKST I FOTOGRAFIJE: SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

Tokom četrdesetih i pedesetih godina prošlog veka Čarls Vikof (Charles Wyckoff) snimao je više fotografija nekog događaja s različitim ekspozicijama i njihovom kombinacijom dobijao je fotografiju koja odražava ogroman dinamički opseg. Primer za to je fotografija eksplozije nuklearne bombe na naslovnoj strani časopisa *Lajf*. Fotografi su se dovijali i tako što su koristili filtre u boji, kojim su prosvetljavali boje koje odgovaraju boji filtra, a zatamnivali komplementarne boje. S pojavom fotografije u boji, značaj ovih filtera od obojenog stakla znatno je opao, ali se konstatovalo da polarizacioni filter sasvim lepo zatamnjuje nebo, dajući mu duboko plavu boju. Nedostatak tog rešenja jeste što stepen zatamnjavanja neba zavisi od ugla snimanja u odnosu na položaj sunca. Drugo rešenje, koje se i dalje koristi, jeste upotreba gradacionih filtera gde se samo svetlija strana željenog snimka zatamnjuje, a ostalo ostavi bez zatamnjavanja (Ljubomir Zlatanović detaljno je pisao o gradacionim filterima u broju 68).

Kod klasične fotografije s ovim problemom u koštac se uhvatio Ansel Adams i zajedno s kolegom Fredom Arčerom (Fred Archer) osmislio je "zonski sistem", koji su svi ozbiljni fotografi na neki način koristili. Po tom sistemu fotograf je mogao kontrolisano da reprodukuje scenu po svojoj želji tako što je merenjem svetla (najčešće spot merenjem) "smeštao" određene tonske valere scene koju snima na tonsku skalu koju neki film može da reprodukuje. U ovom procesu ključnu ulogu imali su razvijanje filma, koje je moglo biti normalno, kraće ili duže, i način izrade pozitiv slike, koja se kontrolisala upo-

Mešanje svetla
Unutrašnja arhitektura je poseban izazov ako imamo mešanje dnevnog i veštačkog svetla.

trebom različitih tipova razvijачa ili papira. O ovoj temi pisaćemo opširnije u nekom od narednih brojeva. Po definiciji zonskog sistema, u zoni 2 nalaze se prepoznatljivi detalji u senci, a u zoni 9 prepoznatljivi detalji u najsvetlijim partijama. Prevedeno u digitalne mere, raspon iznosi 256, upravo onoliko koliko nam daje osmobarbitni sistem! Možda će me neki stariji kolega ismejati jer sam pokušao da u jednom pasusu opišem nešto o čemu je pisano u knjigama. Sve u svemu, mladim fotografima govorili su: eksponiraj prema senkama, a razvijaj film prema svetlinama. Digitalna fotografija od samog početka uhvatila se u koštac s velikim dinamičkim opsegom ili, takozvanim HDR-om. U januarском broju časopisa iz 2009. objavljen je opsežan članak našeg saradnika Igora Ilića o tehnici obrade slika velikog dinamičkog opsega, tako da ja neću ulaziti u te detalje.

Šta je to dinamički opseg?

Sām termin potiče iz fizike. Prilikom svakog merenja postoji najniža moguća vrednost koja se može zabeležiti i najviša moguća vrednost preko koje nije moguće zabeležiti nikakvo povećanje signala. U digitalnoj fotografiji, na snimku postoji najniža vrednost ispod koje se pojavljuje "šum", naspram najviše vrednosti, a to je zasićenje. Ako se vratimo na naš film, to bi na krivoj zacrnenja naspram osvetljenja bio donji prag osetljivosti, ispod čega nema ništa, i gornji prag osetljivosti, posle čega nastaje solarizacija, tj. gubitak proporcionalnog zacrnenja. U nekoj sceni imamo najtamniji deo nasuprot najsvetlijem delu. Na našem monitoru to su vrednosti između minimalnog i maksimalnog intenziteta svetla koje on daje.

Čovek može da vidi odnos svetlina i tamnina u rasponu od 1:10.000. Ukupna osetljivost čovečjeg

oka ide od 0,001 cd/m² (kandela po kvadratnom metru) za zvezde na noćnom nebu, do 1 milijarde cd/m² za sunce. Naravno, čovek ne može oči da izloži tako jakom svetlu a da ih ne ošteti. Digitalni fotoaparati poznati su po tome što imaju nizak dinamički opseg ako snimaju osmobarbitne (po kanalu) fotografije. Kod tih slika (kao JPEG) dinamički opseg je 1:256. Uporedite to s ljudskim okom i njegovih 1: 10.000 – priznaćete, stvarno je malo! Ako snimamo šesnaestobarbitne slike, a to je RAW format, dobijamo opseg od 1: 65.536. Međutim, čim ih konvertujemo u JPEG sa osam bitova, taj opseg se smanji. Raw slika sa 32 bita ima ogroman dinamički opseg, ali je to praktično neupotrebljivo jer nijedan uređaj ne podržava toliki dinamički opseg.

Pa zašto moramo da konvertujemo slike u 8 bitova? – pitate se vi. Odgovor je: zato što opseg viši od 1:256 ne možemo da prikažemo niti na papirnoj slici, koja je najčešće finalni proizvod, niti možemo da je posmatramo na našem monitoru koji ima nizak dinamički opseg. Te slike visokog opsega svetlina deluju kao sir ispod staklenog zvona – nemamo mogućnosti da ih koristimo ni na monitoru ni na papiru. Zašto papir ne može da pruži viši opseg? Zato što se zrak svetla kreće kroz površinski sloj do bele osnove, odatle se odbija i dolazi u oko posmatrača. Kroz to dvostruko kretanje, slabo zacrnenje se gubi, a veće postaje još crnije i gubi detalje. To znači, da bismo napravili papirnu sliku prijatnu za gledanje, moramo taj visoki tonalni opseg dobijen na boljim fotoaparatima sa 16 ili čak 32 bita da svedemo na 8 bitova.

Taj fenomen vraća nas u prošlost. Negativi ili dijapozitivi, koji za osnovu imaju transparentnu površinu, imali su viši dinamički opseg od papira. Uvek je bio problem kako taj negativ ili dijapozitiv povećati na papiru uz zadržavanje

ekstremnih detalja. Pravili smo razne vratolomije ispod povećavajućeg aparata, zaklanjali i dosvetljavali pojedine delove projektovane slike sve dok ne bismo dobili bar približno ono šta treba da postoji na slici. Fotolaboranti su bili pravi umetnici koji su znali da odaberu papir odgovarajućeg kontrasta i da proizvedu sliku kakvu je autor zamislio prilikom snimanja. Sećate li se termina "mek", "specijal", "normal", "tvrđi" i "ekstra tvrđi" kao imena za gradacije papira, sve do pojave "multigrade" papira?

U jednom od foto-klubova, kolega je prilikom povećanja dijapozitiva na tadašnjem Cibachrome (sada se zove Ilfochrome, ako postoji) pravio crno-bele maske na "Kodakovom" crno-belom plan filmu, na vrlo precizan način i dobijao je povećanja na papiru koja niko nije mogao da dobije na uobičajen način. Ko god da je radio Cibachrome materijalom, zna da su se zbog malog svetlosnog opsega papira dobijale bele bez detalja, dok su crni delovi bili prava "borba crnaca u tunelu". Tu čak ni zaklanjanje i dosvetljavanje ("dodge" i "burn") nisu mnogo pomagali, dobar rezultat uvek je bilo teško postići. Važno je da napomenem da visok dinamički opseg treba da se prenese na slici kao pun dinamički opseg. Slika niskog dinamičkog opsega često je neprihvatljiva, slabog kontrasta. To je važno imati na umu kada počnemo da koristimo HDR tehniku jer se lako pređe u drugu krajnost – da pravimo fotografije bez kontrasta. Zapamtite šta je rekao Aleksandar Dima Stariji: "Svaka vrlina terana do krajnosti postaje mana." Tako i primena HDR tehnike kojom se ubije "dinamika" koju slika mora da ima, nije naš cilj.

Moje iskustvo sa HDR tehnikom

Pre svega, malo o potrebnoj tehnici. Teorijski gledano, nevažno je kakvim digitalnim fotoaparatom se radi, ali se pravljenje višestrukih

Visok dinamički opseg
Lep aranžman na poslednjem Sajmu automobila privukao mi je pažnju za mogućnost obrade u visokom dinamičkom opsegu, kako bih dobio bele narcise naspram bele površine.

Jezerski pejzaž sa "ubijanjem" velikog kontrasta

Gore imate sve tri fotografije sa kojih je komponovana glavna fotografija. Ne isključujem mogućnost da se nekome više sviđa fotografija normalne ekspozicije ili čak za neke svrhe i podeksponirana. Na kraju je sve stvar ukusa i izbora autora.

→ Pejzaži (morski), gradske scene, mrtva priroda, makro

Sve ovo su idealni motivi! Nebo puna oblaka, zgrade sa detaljima i na svetlinama i u senci. Uslov je da na snimku nema ničeg što se kreće – nikakve patke ili guske, ptice i slično, jer će se pojaviti višestruka slika. Ja sam radio "bracketing" sa tri snimka EV +2, EV 0 i EV -2 vrednosti ekspozicije s dobrim rezultatima. Moj D-SLR može da snimi taj raspon i sa pet snimaka i pri tom to uradi veoma brzo, pa nemam ništa protiv pet besplatnih snimaka. Ide se čak i na 7 snimaka s proširenjem do EV +3 i EV -3 za vrednosti ekspozicije, ali u ekstremnim slučajevima. Mali Lumix pravi tri snimka s promenljivim rasponom prilično brzo, ali se posle čeka da se to procesira. Nije kao kod D-SLR fotoaparata, ali svakako radi. Kod "bracketinga" ekspozicije treba snimati u "A" modu (prioritet blende) u kom se menja samo ekspozicija, a blenda je fiksna, pošto se u "S" ili "P" modu može desiti da promena otvora blende prouzrokuje različite oštrine pojedinih delova slike. Iz istog razloga, takođe, treba isključiti automatsko izoštravanje jer se bilo kakva promena oštrine prikazuje na tonski mapiranom snimku kao neoštrina ili duple konture. Staviv je obavezan, što stabilniji to bolje. Iako neki tvrde da može da se snima iz ruke, moje iskustvo je negativno. Čak i ako s prvom ekspozicijom snimate iz ruke, sledeće dve ne možete a da se fotoaparat bar malo ne pomeri. Ako radite s malim i relativno nestabilnim stativom, koristite samookidač postavljen na dve sekunde. Za D-SLR fotoaparat koristim daljinski bežični okidač. Noćne gradske scene naročito su zahvalne za HDR snimanje jer postoji veliki svetlosni raspon između tamnih zgrada i svetlih sijalica. Kod makrosnimanja zavisi da li snimate žive ili nepomične motive. Sigurno je da snimanje insekta, bilo koje druge životinje ili biljke koja leluja na vetru, ne dolazi u obzir.

Postoji i "pseudo HDR". To je korišćenje jednog snimka, načinjenog u RAW formatu, koji omogućava dobijanje dve ili tri fotografije s različitim vrednostima ekspozicije. Time se dobije nešto nalik na pravu HDR sliku, uz skoro obavezni dodatak "šuma" ali, praktično, ta fotografija ima onoliki dinamički opseg koji ima jedan digitalni snimak, pa se ne može nazvati pravom HDR slikom. Da bi se od HDR slike dobila slika punog opsega na papiru, mora da se uradi "Tone Mapping" (definisanje tonova). Za to se koristi sirova slika od 16 bitova. Za odabiranje parametara, takođe pogledajte pomenuti članak.

Poseban izazov – pravilna ekspozicija

Ako snimate D-SLR fotoaparatom i to sedam snimaka s opsegom od EV -3 do EV +3, teško da ćete pogrešiti ako pustite da fotoaparat sâm odredi ekspoziciju na osnovu matričnog ili opšteg merenja svetla. To, međutim, nije slučaj kod tri snimka, pogotovu s većim opsegom ekspozicija, kao npr. EV -2, EV 0, EV +2. U tom slučaju izmerite svetlo koristeći tačkasto (spot) merenje na najsvetlijoj površini, pa najtamnijoj, pažljivo odredite s koje vrednosti ekspozicije ćete da krenete (vrednost "0") i koliki korak morate da postavite +/- 1, 2 ili više. Jedan problem s kojim sam se sreo kod rada u HDR s malim digitalcem jeste taj da je najviša zahtevana ekspozicija za svetle partije prevazilazila mogućnost fotoaparata (npr. zahtevana ekspozicija EV +2 bila je veća od 1/2.000 s, što je bila maksimalna

snimaka fotoaparatom koji ne snima u RAW formatu i nema mogućnosti "bracketinga", tj. snimanja 3, 5 ili 7 snimaka s različitim ekspozicijama na automatski način, najblaže rečeno, ne preporučuje. Pored mog D-SLR fotoaparata (Nikon D300), koji ima jako dobar i brz "bracketing", vrlo dobre rezultate dobijam i kompaktnim digitalcem Panasonic LX3. Video sam da Canon Powershot S90 ima tu opciju, kao i Panasonic G1, GH1, pa zato prvo proverite da li vaš fotoaparat ima tu mogućnost. Ako nemate automatski "bracketing", dobijanje slike u visokom dinamičkom opsegu (HDR) moguće je pojedinačnim snimanjem uz promenu parametara ekspozicije, a za to treba da imate stativ i nepomičan predmet pred sobom. Iako zahteva malo više angažovanja, svakako je izvodljivo.

Što se tiče softvera, ja sam se orijentisao na Photomatix. Nekoliko specijalista je u pregledu svih raspoloživih softvera zaključilo da je čak i Photoshop CS4 prilično zastareo u HDR obradi i preporučili su Photomatix. Njega možete pronaći na adresi: www.hdrsoft.com. Taj program se kupuje. Da li je skup ili jeftin, to zavisi od džepa čitaoca. Čak i ako niste sigurni da li biste ga kupili, možete uvek da skinete probnu verziju i da se igrate sa HDR tehnikom, a da ne potrošite ni dinar. U tom slučaju imaće napis "Photomatix" koji će ih, u neku ruku, upropastiti, ali lako ćete videti da li vam program odgovara ili ne, pa ćete rešiti da ga eventualno nabavite. Program Photomatix do detalja je opisan u već pomenutom Refoto br. 55, januar 2009.

→ Spoljna i unutrašnja arhitektura, enterijeri

Posle krajolika, ovo je kategorija u kojoj HDR tehnika pokazuje svoju najveću vrednost. Kod arhitekture, visok tonski opseg između delova scene vrlo teško se savladava. Dobijate fotografije s praktično žrtvovanim jednim delom, tj. bez detalja. U svakom slučaju, kad snimate enterijere, osigurajte da vam je fotoaparat u visini ose perspektive, tj. tačno u sredini scene koju snimate, kako biste izbegli padajuće linije. Kod spoljne arhitekture, kada ovo nije moguće, prvo napravite tri snimka ili više snimaka, primenite HDR tehniku i tonsko mapiranje, pa tek onda korigujte perspektivu i padajuće linije.

→ Dečji, sportski ili reportažni snimci

Prilikom snimanja ovakvih motiva ne možete da koristite HDR zbog kretanja ljudi ili dece. Ne isključujem mogućnost neke ultrabrz sekvence, ali nisam imao u rukama fotoaparat koji bi mogao to da uradi, pa iskreno rečeno, sumnjam u tu mogućnost. Budući da ovde "bracketing" ne dolazi u obzir, nije loše upoznati se sa svojim digitalnim fotoaparatom i njegovim maksimalnim tonskim opsegom ("Dynamic range"). Preporučujem sajt www.normankoren.com, na kom možete naći korisne informacije iz ovog domena. Naročito preporučujem "The 123 interactive learning suite Vincent Bokaerta", ako vam znanje engleskog jezika omogućava čitanje.

→ Poseban slučaj – sneg

Statični snimci na snegu u HDR tehnici omogućavaju da dobro prikazete detalje na beloj površini snega, ali i na tamnim delovima. To znači da se planinski pejzaži s glečerima ili snežnim površinama mogu idealno prikazati u HDR tehnici. Ovo ističem zbog veoma velikog dinamičkog opsega scene, gde treba pažljivo odrediti osnovnu ekspoziciju i raspone za "bracketing".

→ Portreti

Snimanje portreta pripada graničnim slučajevima. Ako radite s odraslom osobom i brzim D-SLR fotoaparatom, prilikom snimanja možete da zamolite model da se ne miče i ne trepće, kao kada snimate dugom ekspozicijom. "Bracketing" ekspozicije prave se brzo i obavezno podesite svoj fotoaparat na snimanje u kontinuitetu – postavka kod Nikona je CH (Continuous High). Ako nemate mogućnost "bracketinga", ne pokušavajte s portretima, nema te osobe koja će biti mirna dok podešavate vrednosti ekspozicije.

brzina zatvarača), pa sam umesto tri snimka, u stvari, dobio dva, jer je poslednji bio skoro isti kao snimak "0", odnosno snimak s izmerenom ekspozicijom. Treba posebno odrediti da li je najkraća zahtevana ekspozicija moguća. Mnogi predlažu da se prilikom snimanja HDR koristi ručno podešavanje vrednosti ekspozicije (postavka "M"), lično sam bio zadovoljan prioriteto otvora blende ("A"), no to je stvar tehnike kojom raspolazemo i ličnog izbora.

Zaključak

Eksperimentisanje sa HDR tehnikom može da bude interesantna zabava. Ja mislim da sve treba snimati sa "bracketingom", jer se tako izabere najbolje eksponiran snimak. U slučajevima u kojima postoji veliki kontrast, može se pribeci tehnici HDR, a ako nam je neka od pojedinačnih ekspozicija dobra, HDR nije obavezan. Moram da naglasim da je ta mogućnost otvorena samo ako se snima s oslonca, najbolje sa stabilnog stativa. Ne mogu se ukomponovati tri ili više fotografije ako nisu potpuno identične u svemu osim u ekspoziciji. Za ovakvo snimanje daljinski okidač ili bar okidač na kablju su obavezni, a ako nema drugih mogućnosti onda treba koristiti samookidač za zadržkom od 2 ili 10 sekundi.

Probna verzija Photomatix-a ne košta ništa, može se lepo koristiti sve dok se fotograf ne odluči da treba da ima HDR slike bez zaštitnog napisa "Photomatix". Ako imate punu verziju, sve slike koje su napravljene ranije i koje imaju zaštitni napis, mogu se osvežiti "refresh" jer napis iščezava. Kao u svim slučajevima, treba biti kritičan u korišćenju HDR tehnike, jer fotografija mora da ima svoju dinamiku dovoljnu, ali ne preteranu.

Portret u HDR tehnici zahteva tri stvari: mirnog modela, dobar stativ i brz fotoaparat, u ovom slučaju Nikon D300.

naturArt

Istorija stvarnog uspeha

"ONAJ KO NE MOŽE DA PRONAĐE TEMU NA POVRĆINI OD JEDNEGA

ABA, "NOĆNI GUTLJAJ", VODENI SLEPI MIŠ, KESZTHELY, MAĐARSKA

Jedna od najuspešnijih organizacija prirodnjačkih fotografa današnjice u Evropi, a možda i svetu, jeste Savez mađarskih prirodnjačkih fotografa "naturArt". Nijedan međunarodni konkurs danas ne može da prođe, a da se u finalnom izboru najboljih radova ne nađu i radovi jednog ili više njihovih članova. O tajnama uspeha razgovaramo s predsednikom Saveza – i to ne slučajno. Milan Radišić, u stvari je, "naš čovek": potiče iz Vojvodine, iz srpsko-mađarske porodice

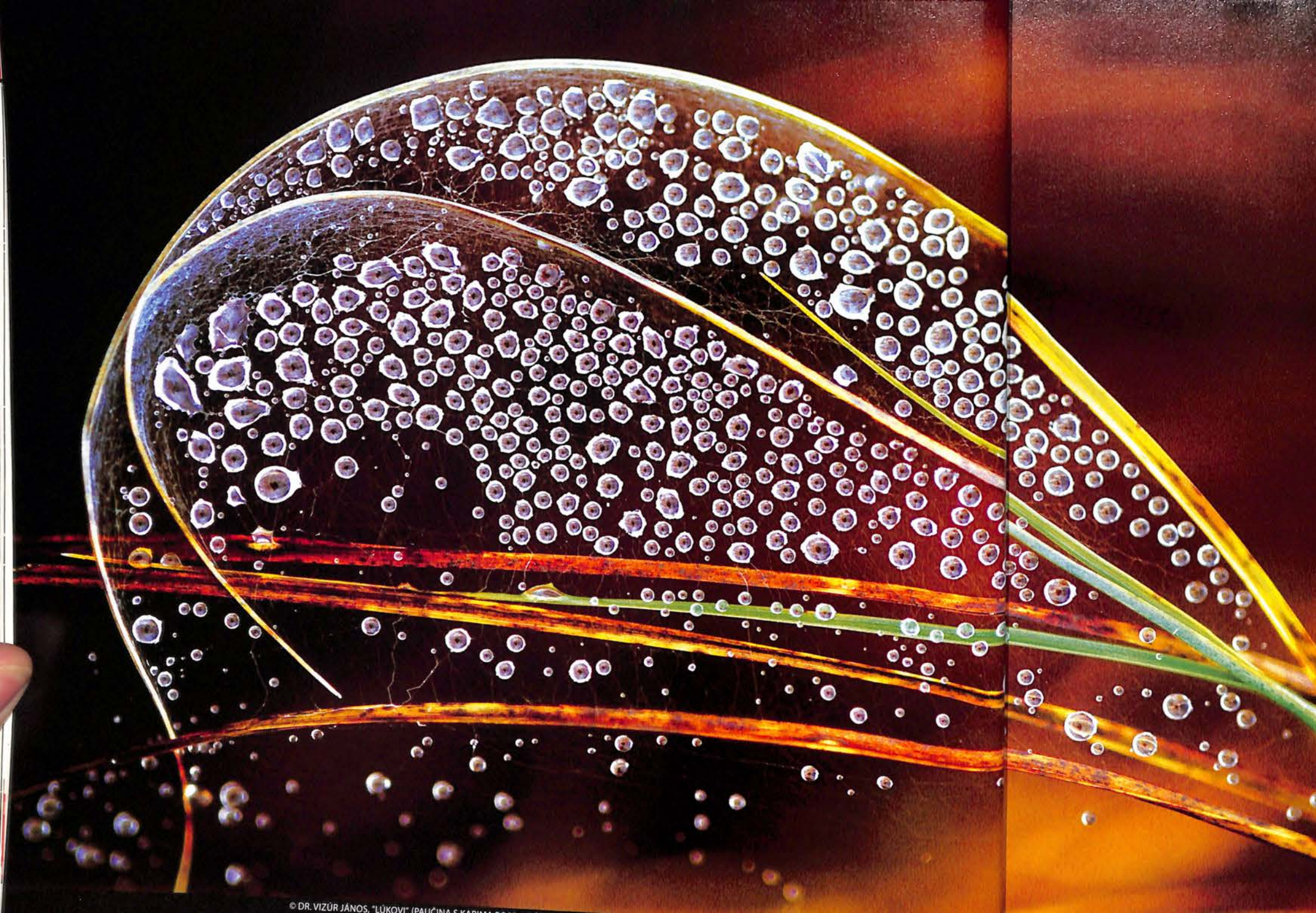
HORVÁTH ÁRPÁD
PREVOD: IMRE SZABÓ

S an svakog fotografa prirode u Mađarskoj jeste da postane član "naturArta". U nesrazmeri prema veličini organizacije jeste njen prestiž, kome doprinosi i to da iz godine u godinu njeni članovi odnose najznačajnije nagrade na međunarodnim takmičenjima, a mnogi od njih svoje radove objavljuju u najznačajnijim svetskim magazinima. Takav je i Milan Radišić, koji se takođe može pohvaliti brojnim međunarodnim nagradama, među njima i pobedom na prvom svetskom *National Geographic Society* konkursu. Redovno objavljuje fotografije u srpskom i mađarskom izdanju magazina *National Geographic*. Kao jedan od fotografa u projektu "Wild Wonders of Europe", poslednjih godina radio je s vodećim prirodnjačkim fotografima našeg kontinenta na tome da zabeleži prirodna blaga Evrope. Već pet godina predsednik je udruženja "naturArt" i u tom periodu organizacija je doslovce zakoračila u 21. vek. Ovaj četrdesetvodišnji stručnjak za reklame, osnivač i glavni urednik magazina za fotografiju i lajfstajl – "Zoom", uneo je u organizaciju novi pogled i u digitalnoj eri nezamenljivu dinamičnost.

Refoto: Pre nekoliko nedelja vratili ste se iz Moskve, a jesenas ste proveli nekoliko dana u Londonu. U oba grada pozvani ste da održite predavanje o tajnama svetskog uspeha "naturArta" domaćim prirodnjačkim fotografima. U čemu je tajna? I, ima li je uopšte?

Milan Radišić: Prvo, ne verujem da su u Mađarskoj bolji fotografi nego drugde. Po meni, i kod nas ima sposobnih pojedinaca kao što ih ima u Engleskoj, ali me čudi što je tamo potpuni nedostatak dobre organizacije. U Moskvi već nekoliko godina postoji savez, ali nije aktivan. Naša tajna možda se krije u ideji da su neki sposobni ljudi uvideli da prirodnjačka fotografija ima budućnost i da već dvadeset godina deluju organizovano. Udruživanje osnažuje i sposobnosti pojedinaca. Pre nego što počnem da pričam o "tajnama", na predavanjima govorim o tome da u Mađarskoj organizujemo klupske dane i vikende, srećemo se s publikom, izdajemo publikacije, pravimo akcije i konkurse, prilagođavamo se aktuelnim okolnostima itd. A u čemu je tajna? U tome što sve to radimo zajedno, udruženi, dosledno i beskompromisno i to ne baš odskoro, već čak dvadeset godina. Imam i vlastitu teoriju u vezi

© DR. VIZÚR JÁNOS, "LŰKÖVI" (PALŰCINA S KARIMA...)

© FERENC SOMODI, "KAO U BAJCI"; (MUŽJAK ZABE U PLAVOJ ODEĆI, SPREMAN ZA PROLEĆNO PARENJE, LAKITELEK, TISZA, MADARSKA)

© MILÁN RADISICS, "PROSVETLJENI"; (PLOD LIVADSKÉ SASE I GUSENICA NA ZALASKU SUNCA, VERTESKOZMA, MADARSKA)

© SÁNDOR ZSILA, "PURPURNA ZORA", (KAŠIKARI, DINNYES JEZERO, MAĐARSKA)

© HAARBERG ORSOLYA, "POLARNA ZIMA", (VARANGER-FJORD, NORVEŠKA)

© NOVÁK LÁSZLÓ, "SEOBA PTICA", (GORSKE ZEBE, MANGA, SLOVENIJA)

R: Konkurs od samog početka ima i dobre sponzore, među njima Ministarstvo za zaštitu okoline, Privodnjački muzej Mađarske, pa velika papirna industrija "Dunapack", ali posljednjih godina imate i takve sponzore koji su vam podarili svoje ime kao što je to običaj kod fudbalskih klubova.

MR: Otvaranje izložbe kojom konkurs rezultira izaziva ogromnu medijsku pažnju. Tako nije bila neočekivana ponuda "Bereš Kapi" ("Beres Csepp") fabrike lekova za zajednički nastup. Tako smo na kraju "prodali ime" i nastala je nagrada "Bereš Kapi - prirodnjački fotograf godine". A ove godine sponzor nam je najveća termoelektrana tako da je sada naziv nagrade "Dunamenti Erőmu - prirodnjački fotograf godine 2010". Važno je

R: Pored ovog udruženja, gde se još pojavljujete?

MR: Od materijala za izložbu svake godine se objavi i lepa knjiga, a sama izložba kruži tokom godine po teritoriji čitave Mađarske. Pored ovoga, često nas pronalaze izdavači ili magazini kada im je potrebna kvalitetna prirodnjačka fotografija. Pored materijala s konkursa, uvek imamo spremnih pet do šest kompletnih izložbi koje u svako doba možemo ustupiti muzejima i kulturnim ustanovama. S nekoliko lanaca prodavnica foto-opreme postigli smo sporazum da naši članovi imaju znatne popuste.

R: Da zastanemo tu na tren! Broj članova "naturArta" je oko 60 od svih onih pomenutih 1.800. Mnogi kažu da se kod vas ulazi tek kada neki od članova umre, kao u neku tajnu organizaciju iz 19. veka u Engleskoj.

MR: Nije baš toliko strog sistem, ali je tačno da dobro razmislimo koga ćemo primiti u članstvo. Da, s ponosom ću potvrditi da je ovo elitni klub, a ni u Rotari ili Lions klubove se ne ulazi tek tako što se ušetate s ulice. Kod nas novac ne igra glavnu ulogu i među nama su podjednaki i milioner koji na fotografisanje odlazi svojim avionom i muzeolog zaposlen u državnoj ustanovi. Obojica su morali da prođu istu proceduru prijema, gde je bilo presudno njihovo znanje, posvećenost i kvalitet. Potom je neophodna preporuka dva člana koji su tu duže od jedne godine i koji iz njegovog opusa odabiraju portfolio od trideset fotografija za pokazivanje na Skupštini, kojom zaseda šest najuspešnijih članova. Oni vrednuju prezentaciju, a članstvo glasa. Ako ga većina izglasa, postaće član. Nas je malo i zbog toga

© MATE BENCE, "STRAH I TREPET ZA PTICE NA POJILISTU", (KOBAC, SOLTVAOKERT, MAĐARSKA)

Osnovna etička načela koja prirodnjački fotograf treba da sledi:

Ni na koji način ne sme da se vidi prisustvo fotografa – okolina ne sme da se promeni niti da se ošteti, a životinja ostavi da se ponaša prirodno. Naravno, u određenim slučajevima ima potrebe da se određene vrste dohranjuju, ali hrana ne smeju biti žive životinje, i ništa se ne režira.

mnogi i ne pokušavaju da postanu članovi, a oni koji to ozbiljno nameravaju, često se pripremaju godinama. Članstvo je već samo po sebi ogromno priznanje, visok nivo stručnosti, a njime se ne zadržava razvoj jer se i kasnije svako trudi da odgovori na očekivanja. Kod nas važi izreka da kvalitet rada novi kvalitet.

R: Iz kakvih izvora poslujete?

MR: Svake godine konkuriramo u Nacionalnom fondu za kulturu i dugo su nam najvažniji izvori prihoda bili članarina, koja sada iznosi dvadeset evra godišnje i kotizacija za učešće na konkursu. Ali, pošto poslednjih godina imamo i velike sponzore, nismo više toliko uslovljeni članarinom. Tako smo prošle godine uveli novinu da se članarina može zameniti sa deset fotografija predatih Savezu, a to ujedno povećava i aktivnost članova. Njih možemo da koristimo za promotivne svrhe (ne i u komercijalne) i uvećavamo našu bazu fotografija. Za prošlu godinu izdali smo i jedan lep foto-album od radova članova, što je i bio davnašnji san, a i jedan od ciljeva "naturArta".

R: To znači da je Savez ostvario sve svoje ciljeve?

MR: Izgleda! Onda možemo i da se ugasimo! Ne, ozbiljno, da bi se pojavio ovaj foto-album, mnoge okolnosti morale su da se izmene i, po svemu sudeći, moralo se čekati sve do sada. Ali, to me ispunjava i optimizmom, jer ukazuje na to da je mađarsko okruženje sazrelo da primi veoma zahtevnu prirodnjačku fotografiju. Na to ukazuje i to što na Fejsbuku naš sajt ima već 1.300 obožavalaca, što se ne čini velikom brojkom, ali se mora imati u vidu i to da je ovaj društveni medij u Mađarskoj znatno manje razvijen u odnosu na Srbiju.

R: Na početku razgovora pomenuli ste da je jedan od osnovnih ciljeva udruženja "naturArta" bilo širenje

etičkog odnosa fotografa prema prirodi. Posle više međunarodnih skandala u poslednjih nekoliko meseci na tom planu, kako vidite stanje na ovom polju?

MR: Ne mislim da je situacija tragična, ali se mora voditi računa o tim problemima. Nažalost digitalna revolucija pruža dobru podlogu za neetičko ponašanje. Ukoliko fotograf nema čvrsta moralna načela, lako upada u takve greške da se manipuliše staništem ili da fotografiše zarobljene životinje. Mi vidimo rešenje u edukaciji fotografa, ali i zadajemo beskompromisno udarce onima koji sramote časne namere prirodnjačkih fotografa ili načine štetu u prirodi. Ukazujemo na njih i otkrivamo njihove prevare, a ukoliko je to još i naš član, znamo kako da se ponesemo prema njemu. Na sreću, za ovo poslednje još nije bilo primera.

R: Potičete iz nekadašnje Jugoslavije, ali u Mađarskoj živite više od decenije. Ujedno, puno putujete i radite kao fotograf, pa odlično poznajete i Srbiju iz fotografskog ugla. Šta poručujete srpskim prirodnjačkim fotografima, šta da urade da budu uspešni kao i njihove mađarske kolege?

MR: U Srbiji i njenoj okolini nalazi se ogromna količina čudnovatog prirodnog blaga. Da bi i ovdašnji fotografi bili uspešni na međunarodnoj sceni, treba da se ispuni više uslova. S jedne strane, ukoliko već postoji prirodnjački savez, potrebni su jako strogi uslovi za prijem, koji će osigurati kvalitet. Onda treba napraviti takmičenje koje će obezbediti prestiž, ali koje zahteva i kontinualan rad u toku čitave godine, i, na kraju, treba pratiti svetske trendove. I to treba raditi veoma dugo i veoma istrajno. I još nešto! Stari su nam govorili: "Onaj ko na površini od jednog kvadratnog metra ne može da pronade motiv za fotografiju, on nije prirodnjački fotograf!" Ne mora se ići u Afriku da bi se snimila dobra fotografija – i travka može da bude motiv za fotografiju na visokom umetničkom nivou.

© KISS GÁBOR, "ČVORCI", (ŠUMSKO POJILISTE, SOLTVAOKERT, MAĐARSKA)

© MATE BENCE, "U MEČAVI", (VELIKA BELA ČAPLJA, PUSZTASZER, MAĐARSKA)

KAKO DA FOTOGRAFIŠEMO...

Biljke

Kada smo se na sastanku redakcije dogovarali o tome da treba obraditi temu "fotografisanje biljaka", pomislio sam kako nema dosadnije stvari koju treba uraditi. Veći deo života fotografisao sam male životinje i uživao u svojevrsnom mikrosafariju: prikradanju, postavljanju svetla, munjevitim odlukama da li potrošiti dragoceni snimak ili sačekati sledeći trenutak... Biljke su, za mene, jednostavno bile sastavni deo scene, nešto slično kulisama. Ipak, kada sam počeo da sklapam priču, shvatio sam koliko je veliki broj fotografa gotovo zaljubljenih u biljke i njihove cvetove

MILAN ŽIVKOVIĆ

U svetu biljaka

Škoro da nema fotografa koji nije barem jednom snimio neki cvet. Kao i u ostalim oblastima, i ovde se pojavljuju uspešni i oni kojima to ne polazi za rukom. Među onima koji su svojim fotografijama biljaka postavili svojevrsne standarde nalaze se Robert Maplortop, Ernst Has, Karl Blossfeldt... Ako pogledate njihov opus fotografija, shvatite da imaju jedinstven pristup i način fotografisanja. Upravo je to ono što treba uraditi ili pokušati kako bi se naše fotografije odvojile od standarda zvanog "lepa crvena ruža u mojoj bašti". A načina da se to postigne ima mnogo, počev od izbora opreme i načina fotografisanja, sve do završne obrade pomoću računara. Biljke je, samo naizgled, veoma lako fotografisati. One su nepomične i kod većine vrsta cvetovi traju i po nekoliko dana, tako da im se možemo vraćati i tragati za uglom i kadrom do

mile volje. Nekoliko jednostavnih pravila pomoći će da naše fotografije izgledaju bolje i što je najvažnije – drugačije. Ustati rano nije popularno kod većine fotografa, ali upravo je tokom tog dela dana najzanimljivije snimati. Ujutru su biljke okićene kapljicama rose, pune su soka i svežine i, ono što je izuzetno bitno, stoje apsolutno mirno jer se vetar obično javlja nakon što sunce počne da zagreva tlo. Istovremeno je i svetlo veoma specifično jer sunce koje tek izlazi zrake šalje pod malim uglom, što daje oštre senke i mogućnost snimanja u kontrastvetlu. Slične efekte daje i snimanje pri zalasku sunca, koje će dodatno obojiti scenu i dati joj topao ton. Ukoliko snimamo u rano proleće ili kasnu jesen, na fotografijama ćemo imati i kristalčiće leda koji dodatno ističu formu listova. Birati oblačne dane za odlazak na teren nosi rizik od padavina, ali čak i po kiši

moguće je snimiti zanimljivije fotografije nego po jarkom i direktnom suncu. Iako se u većini slučajeva čini da je jako sunce idealno, upravo je suprotno, jer ono daje suviše jake kontraste koje golim okom ne primećujemo, ali ćemo ih na fotografijama videti i veoma teško korigovati. Bleštanje i odsjaje sunčeve svetlosti delimično možemo kontrolisati pomoću polarizacionog filtra, za čije nošenje postoji još razloga, od kojih je potamnijavanje neba, ukoliko ga imamo u kadru, jedan od uobičajenih. Polarizacioni filter nam ujedno može poslužiti i kao ND filter, odnosno redukuvaće nam oko tri stepena jačine svetla, tj. moći ćemo da otvorimo blendu kako bismo dobili lepu dubinsku neoštrinu. Ukoliko smo prinudeni da snimamo po jakom suncu, tada možemo iskoristiti neke od tehnika namenjene fotografisanju u studiju, a koje ćemo opisati malo kasnije.

→ Apstraktnost

Apstraktnost fotografije postignuta je izborom neobičnog motiva i kombinacije boja: crveno korenje bukve izraslo u vodi potoka, list, mahovina i liska trave. Fotografija: Milan Živković

← Vizuelno

Na ovoj fotografiji osnovni motiv obradom je doveden na onaj vizuelni nivo koji ispunjava autorovu zamisao. Fotografija: Tanjica Perović

Niske ISO vrednosti daju najmanji šum i najkvalitetnije fotografije, a kako je naše fotografisanje posvećeno nepomičnim objektima, maksimalni kvalitet snimka se podrazumeva. Naravno da ovo pravilo nećemo koristiti kada je u akciji naš najveći neprijatelj zvani vetar i kada treba doslovno zamrznuti ljuljanje biljaka.

Izbor tačke gledanja jedna je od najvažnijih odluka prilikom snimanja uopšte, a posebno kada fotografisemo biljke. Uobičajena tačka posmatranja jeste odozgo nadole, što znači da spuštanjem fotoaparata na nivo zemlje ili korišćenje strmih terena kako bi biljke fotografisali iz "žablje perspektive" daje monumentalni izgled našim

Smelo

Smela kombinacija kadra, kontrolisane dubinske neoštrine i izbora kolorita. Fotografija: Tanjica Perović

objektima. Ujedno, ovaj ugao daje nam mogućnost da u kadru imamo i nebo ili, ako koristimo širokougaone objektivne, i deo terena, tj. da pored biljke imamo i njeno stanište, tačnije kompletan eko-sistem na jednoj fotografiji.

Žižna daljina objektiv koji koristimo prilikom snimanja definiše izgled fotografije na nekoliko nivoa: prikaz perspektive, dubinska oštrina... Iako se snimanje biljaka često poistovećuje sa snimanjem cvetova, a ova vrsta fotografije zahteva rad u makropodručju, pa je logičan izbor makroobjektiv, često će mnogo zanimljivije rezultate dati upravo oni objektiv koji za ovakvu vrstu fotografisanja nismo navikli da koristimo.

Ekstremno širokougaoni i Fish-Eye objektiv stvaraju posebnu predstavu perspektive koja prilikom snimanja biljaka daje veoma zanimljive rezultate. Na ovako snimljenim fotografijama

Minimalizam

Potpuno svedena forma detalja cveta nalazi se na računaru generisanom pozadini. Fotografija: Gordana Adamović-Mladenović

najbliži cvet biće istaknut i ogroman u odnosu na one koji su samo desetak centimetara dalje. Zanimljiv efekat možemo postići upotrebom ovih objektiv uz postavljanje fotoaparata vertikalno iznad biljaka. Kako će najbliži objekti biti uvećani, sve ono što se nalazi na ivicama biće sve udaljenije i manje. Ako ne želite da vam se na snimku vide stopala, tada je neophodno iskoristiti monopod ili sklopljeni stativ i daljinski okidač.

Makroobjektiv svakako su sprave ultimativnog kvaliteta slike, ali ono što je njihova najvažnija prednost jeste mogućnost prilaska i fotografisanje detalja. Ipak, njihova upotreba nije obavezna jer upravo prilikom snimaka biljaka najlepše fotografije su one na kojima nije ispoštovana teorija "sve mora biti oštro".

Dubinska (ne)oštrina važan je element naših snimaka i uz kontrolu osvetljenosti pozadine pomaže u isticanju najvažnije tačke – područja interesa.

Stativ je jedan od najkontroverznijih delova fotoaparata opreme, a za snimanje biljaka skoro da je obavezan, posebno ako se pridržavamo stavke od malopre i koristimo niske ISO vrednosti. Ono što je poželjna opcija jeste mogućnost okretanja stativa, tj. njegove centralne šipke što je moguće više prema dole ili okretanje "naglavačke". Ovo će nam omogućiti pozicioniranje fotoaparata u bilo koji položaj čak i kada snimamo izuzetno male biljke.

Blic može ali ne mora biti sastavni deo opreme koju nosimo kada fotografisemo biljke. Kako smo o blicovima pisali u više navrata, sada ćemo više pažnje posvetiti korišćenju postojećeg svetla i eventualnom kombinovanju sunčeve svetlosti s blicem.

Obrada digitalnih fotografija predstavlja onaj finalni uticaj kojim se, nakon svih pripremnih radnji, originalni snimak pretvara u delo koje odgovara viziji autora.

Tehnike fotografisanja

Korišćenje stativa

Pored uobičajenog fotografisanja "iz ruke", prilikom snimanja biljaka stativ je dobrodošao. Od toga kakav stativ koristimo, zavisi i ugao fotografisanja, tako da je dobro da stativ ima mogućnost postavljanja fotoaparata nisko. Veoma korisnim pokazali su se mali sklopivi stativi (2) koji nam daju mogućnost snimanja u ravni s biljkama. Jedini problem jeste da većina modela nije predviđena za teže fotoaparate, tako

Mali stativi kombinovani s kuglastom glavom i "Hama" adapterom za kišobran idealni su nosači bliceva

Dve mogućnosti kombinovanja nosača studijskog fleša, glave za stativ i glave za monopod.

Nosač studijskog fleša na koji su montirani nosač blica i glava za monopod.

Manfrotto opremu dobili smo od preduzeća RefotB

Kombinovanje delova opreme

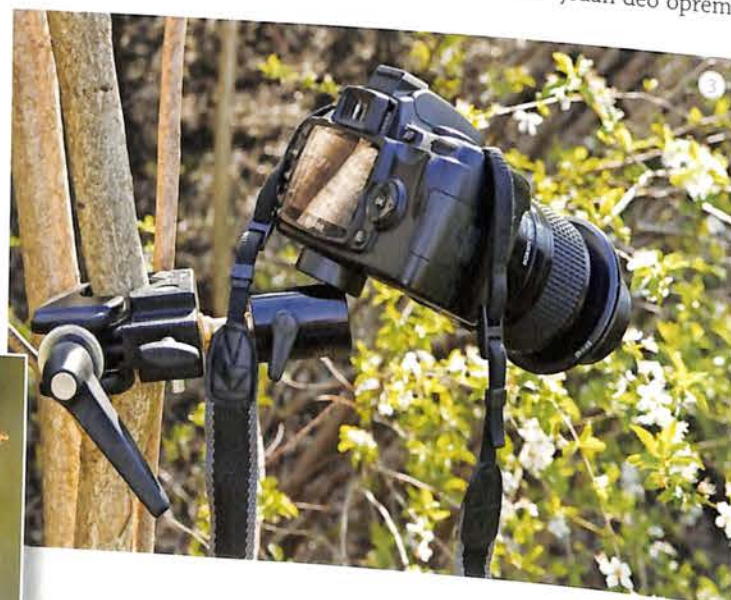
Kada počnete da tragate za odgovarajućom opremom, pronaći ćete i sitnice koje i te kako mogu biti korisne, iako nisu namenjene snimanju biljaka. Listajući katalog Manfrotto proizvoda primetio sam mali sklopivi stativ namenjen držanju takozvanog pozadinskog svetla, tj. postavljanju studijskog fleša nisko (5). Kada umesto fleš-glave na adapter (spigot) postavimo glavu stativa, dobićemo veoma čvrst oslonac sposoban da nosi i najteže fotoaparate i objektivne. U sklopljenom položaju stativ je veoma mali i možemo ga nositi u džepu. Pored već pomenute tilt-glave (koja će sada imati i mogućnost horizontalnog rotiranja – oko ose adaptera), veoma je dobra, i pre svega jeftina, glava Manfrotto 3D Junior Camera Head (4), koja ima sva moguća okretanja, jedino je nešto veća i teža za nošenje.

Još jedan deo opreme koji može biti od velike pomoći jeste nosač za dodatnu opremu (5), na primer blic. Nosač se montira na fotoaparat, a na njega možemo pričvrstiti "Hamin" adapter za blic i kišobran. Kako sada na tržištu postoji veliki izbor minijaturnih softboksova i kišobrana, svetlo blica možemo oblikovati na više načina.

Druge mogućnosti jeste da umesto adaptera za blic navijemo malu glavu za stativ, a potom ga spojimo s pomenutim studijskim stativom. Ono

što dobijamo jeste mogućnost podešavanja visine i ugla snimanja. I, na kraju, da ne zaboravim svoju omiljenu kombinaciju koju čine: Manfrotto Super Clamp, adapter i mala glava (6). Ovakva kombinacija daje mogućnost da fotoaparat pričvrstimo na granu ili tanje stablo drveta. Postoji još jedan način za pričvršćivanje fotoaparata, a to su nosači video-kamera za nadzor, koje možemo nabaviti jeftino. Cena ove opreme je takva da, ne računajući nosač blica, kombinacije dva dela ne košta više od sto evra.

Ono što treba napomenuti jeste da ako fotografirate daljinskim okidačem ili vam oko nije na okularu fotoaparata, treba koristiti poklopac okulara jer se može desiti da prodiranje takozvanog "špijunskog svetla" utiče na rad mernog sistema, što će rezultirati tamnijim, podekspoziranim snimcima.

Tehnike rasvete

Jedan dobar razlog za ustajanje pre nego što sunce počne ozbiljno da zagreva zemlju jeste miran vazduh bez vetra koji nastupa kasnije, a u stanju je da vam potpuno uništi dan i snimke biljaka koje se ljuljaju na sve strane.

Direktno i jarko dnevno svetlo takođe je katastrofalno jer znatno podiže kontrast i eliminiše onu romantičnu notu. Ukoliko možete, obavezno ponesite beli "probodni" kišobran namenjen studijskoj rasveti, koji će veoma dobro ukloniti oštre senke. Kao eventualna pozadina mogu poslužiti parčiči tkanina raznih boja koje će, ukoliko ih postavimo dalje od biljke, dati ravnomerno obojenu i neoštru pozadinu.

Sledeća stvar jeste takozvani Light Box, koji ćemo okrenuti naopako, a fotografisati kroz otvor na jednoj od strana. Ako ga nema, moraćemo da ga prosečemo. Unutar svetlosnog tunela i najjače sunce biće pretvoreno u nežno i mekano, i što je najvažnije, veoma snažno svetlo. Još jedan mali trik jeste da ako nemamo pravi Light Box, možemo iskoristiti veću reflektujuću površinu koja se obično nabavlja sa pet reflektujućih površina, tj. osnova je ram s razapetim belim platnom na koji se navlači presvlaka koja ima četiri površine. Ram s belim platnom možemo saviti u luk iznad biljaka koje snimamo.

Kombinacija dve zilberice: srebrne i zlatne daje puno svetla i blago toplu boju

Light Box

Efekat koji dobijamo kada koristimo beli kišobran ili Light Box vidi se na fotografiji maslačka gde je leva polovina deo fotografije snimljena pod direktnim suncem, a desno unutar svetlosnog tunela.

Neki od jednostavnih načina upotrebe Light Boxa i belog probodnog kišobrana

Promena izgleda površine i kontrast senki

Prva fotografija pokazuje situaciju kakva jeste: jarko osvetljen pupoljak i polovina stabla u senci. Postavljanje bele reflektujuće površine na desnu stranu rasvetljava senke i smanjuje opšti kontrast uz veoma meko svetlo. Korišćenje srebrne površine daje mnogo veći intenzitet reflektovanog svetla i jači kontrast. Intenzitet svetla isti je i kada koristimo zlatnu površinu, jedino što na snimku istovremeno dobijamo i veoma topao ton. Kombinovanjem dve reflektujuće površine možemo u znatnoj meri pojačati intenzitet svetla.

Rasvetljavanje i dosvetljavanje

Kada na terenu treba rasvetliti objekte u senci ili dodati svetlo, korišćemo dve reflektujuće površine ili više njih. One mogu biti parčiči belog materijala (na primer, kapafiks ili foreks) ili ih možemo napraviti i od nagažvane aluminijumske folije. Naravno da je najjednostavnije nositi i koristiti sklopive "zilberice" koje kombinuju različite površine: srebrnu i belu, srebrnu i crnu, zlatnu i belu...

Opremu smo dobili od preduzeća Moneta

Traganje za motivom

Fotografisanje gljiva

Gljive biološki ne spadaju u biljke, ali kako ćete u potrazi za motivima sasvim sigurno nailaziti i na njih, vredi pomenuti da mogu biti veoma lepe za fotografisanje. Neverovatne oblike i varijacije u izgledu, zanimljive i često jarke boje uz jedinstvenu strukturu šešira pečurki predstavljaju pravi izazov za izbor odgovarajuće rasvete i kadra. Da ne bude zabune, savetujemo vas, samo kako da ih snimite, jer one najčešće mogu biti smrtonosne. Fotografija: Boris Ivančević

Osnovni parametri dobre fotografije svakako su motiv, kadar i svetlo. Pronaći lepu biljku i nije preterano teško, ali odlučiti se kako da ona bude prikazana i te kako jeste. Na ovim fotografijama vidite neke od pristupa, uslovno rečeno, dokumentarnoj fotografiji biljaka i načine kadriranja. Da li ćete na jednoj fotografiji prikazati ceo eko-sistem ili će to biti samo detalj, zavisi od namere i namene.

Prirodno okruženje

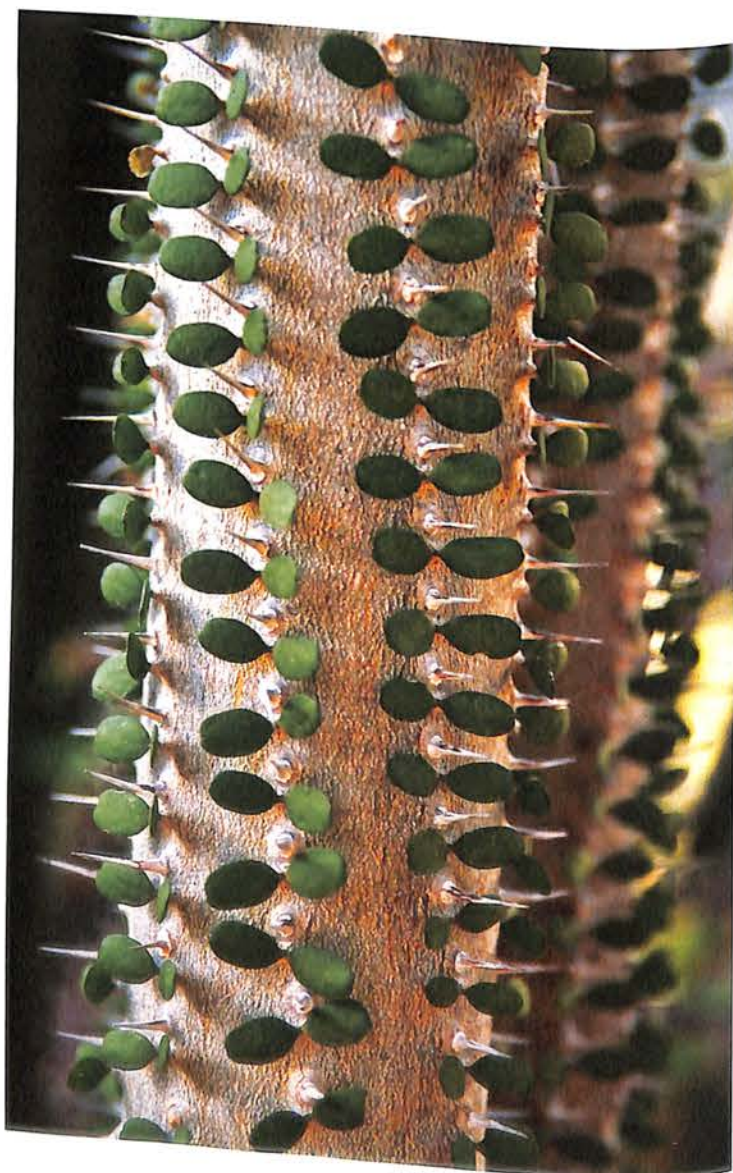
Snimiti biljku u njenom okruženju nije lak posao i zahteva određeno poznavanje biologije, ali i ekologije. Fotografija: Marjan Niketić

← Svetlo

Nežnu strukturu cvasti biljke slične maslačku najbolje će pikazati mekano, postojeće svetlo. Veliki otvor blende rezultirao je lepom dubinskom neoštrinom. Fotografija: Milan Živković

→ Ponavljanje uzorka

Jedan od uvek interesantnih motiva predstavlja i ponavljanje određenog uzorka koji kreira zanimljive teksture. Fotografija: Marjan Niketić

← Struktura

Rosa je prekrila precvetalu cvast maslačka stvarajući prelepu strukturu. Mala srebrna reflektujuća površina ("zilberica") postavljena je s desne strane. Korišćen je makroobjektiv od 100 mm i Nikon D200. Fotografija: Milan Živković

Izdvojeni detalj

Svaka biljka pruža neverovatan izbor struktura, oblika, boja... Snimanje zanimljivih detalja u makropodručju zahteva i dodatnu opremu. Fotografija: Marjan Niketić

Neuobičajena oprema

Tokom istorije razvoja fotografske opreme pojavljivali su se najrazličitiji delovi opreme, među kojima su bili i oni koji su kao izmišljeni za rad u području makrofotografije. Prvi je bio "Nikonov" objektiv Medical Nikkor, kome samo ime objašnjava namenu. Kada se pojavio, 1962, pravljen je sa žižnom daljinom od 200 i blendom f5,6, da bi ga tačno deset godina kasnije nasledio nov objektiv žižne daljine od 120 mm i blende f 4. Ovaj objektiv ima ugrađen ring-blic i dodatna sočiva. Jedina uslovna mana jeste njegova veličina i obavezno nošenje adaptera za napajanje putem baterija ili ispravljača.

Jedno od elegantnih rešenja jeste fotoaparat Yashica Dental Eye, koji danas možete pronaći i kupiti za relativno malo novca. Ovo je refleksni SLR fotoaparat namenjen zubarima, ima ugrađen ring-blic i neizmenljiv objektiv od 100 mm.

Fokusiranje je moguće u rasponu od 1,5 m do 15 cm, a fotografisanje je veoma jednostavno i lako jer na fotoaparatu postoji korekcija +/- i uključivanje blica dok sve ostale radnje obavlja fotoaparat.

Yashica Dental Eye III, koja je na fotografiji i kojom su snimljena dva primera, vlasništvo je Stomatološke ordinacije "Malbašić" i od njih sam je dobio na nekoliko dana.

Ring-blic

Iako nije projektovan za fotografisanje biljaka i klasičnu makrofotografiju zbog mogućnosti prilaska objektu i načina osvetljavanja ring-blicem, ovaj fotoaparat je ostvarenje svih želja i potreba ozbiljnog makrofotografa. Postoji čak i zavrtnj kojim se može fiksirati određeni stepen uvećanja i nakon toga se fokusiranje obavlja pomeranjem napred-nazad. Prva fotografija rascvetalog ukrasnog šiblja snimljena je s isključenim blicem i uz postojeće svetlo. Snimak na desnoj strani napravljen je s uključenim ring-blicem (fotoaparat ima i stopicu za klasičan blic), koji daje specifično osvetljenje bez senki. Moram priznati da mi nedostaje mogućnost kontrole odnosa postojećeg svetla i blica.

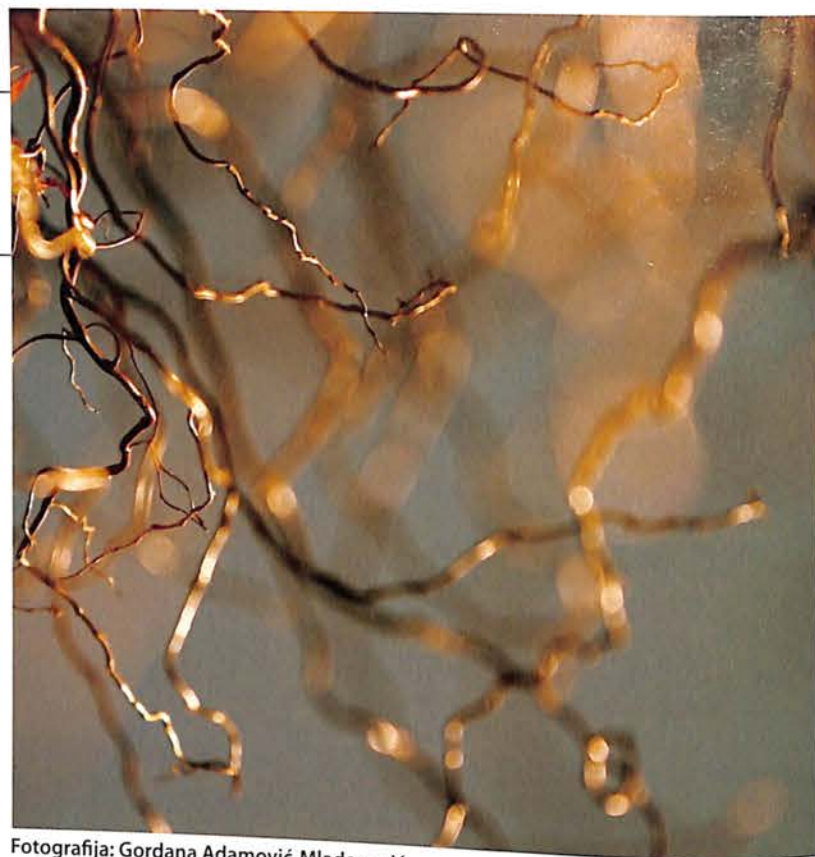
Forma i boja

Fotografija: Bojan Hohnjec

Fotografija: Nevena Uzurov

Fotografija: Gordana Adamović-Mladenović

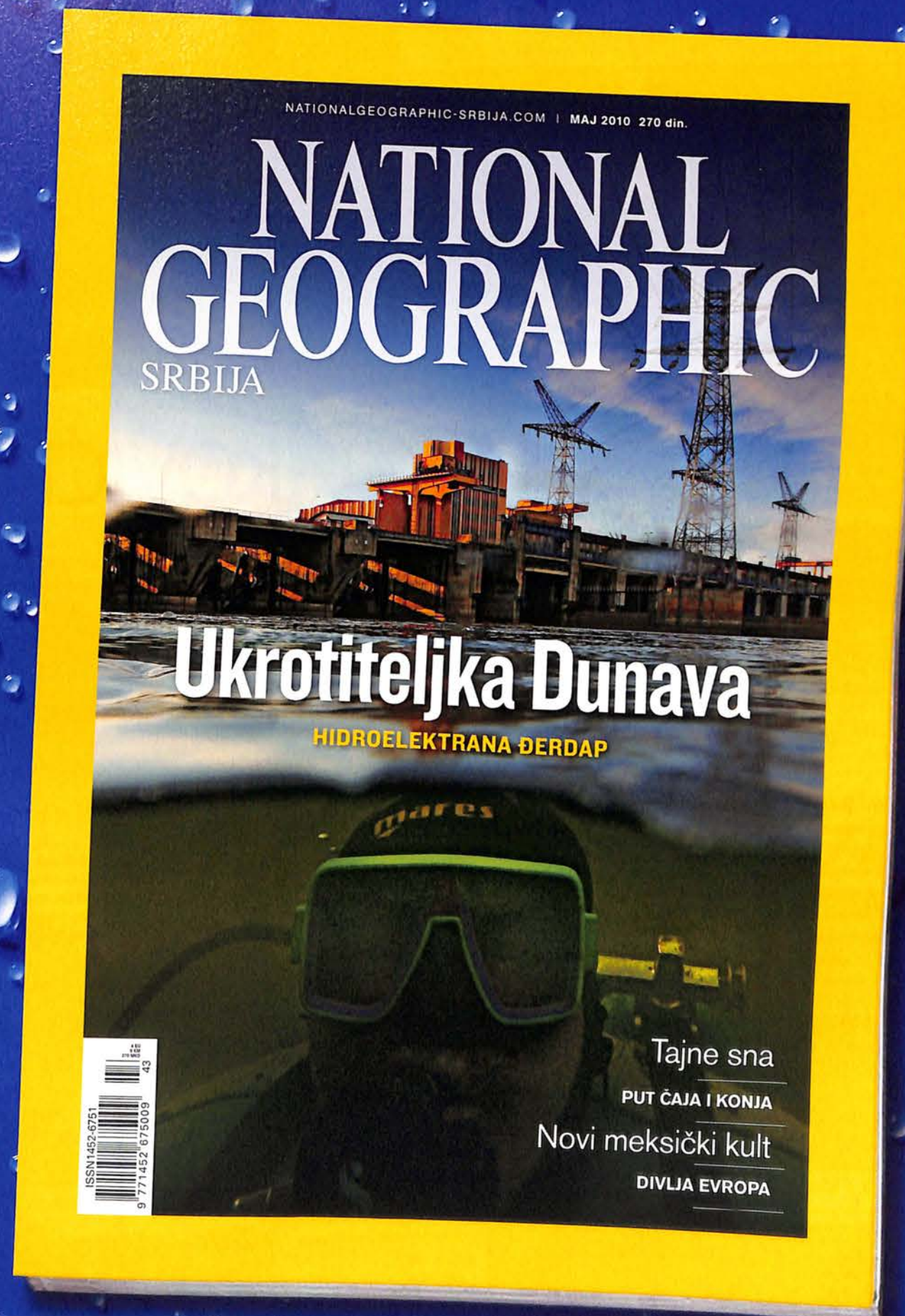

Fotografija: Svetlana Perić

Pored fotografija koje predstavljaju biljke na, uslovno rečeno, dokumentarni način veliki broj fotografa bavi se njihovom formom i bojom. Traganja u toj oblasti često rezultiraju nestvarno lepim fotografijama na kojima je cvet ili neki detalj doveden na granicu prepoznatljivosti i pretvoren u grafičku formu. Ovoga puta nije bilo mesta za crno-bele fotografije, što ne znači da takav način predstavljanja biljaka ne postoji. Upravo je suprotno i na početku pomenuti majstori fotografije svoja dela stvorili su upravo u crno-beloj tehnici.

KONKURS Svet biljaka

Pošaljite svoje fotografije cveća, biljaka, drveća, trave, studiju detalja, teksture, forme... sve što smatrate zanimljivim, jedinstvenim i što nas uvodi u novi svet flore kojom smo okruženi. Za konkurs na temu "Snimanje biljaka" možete poslati do deset fotografija u bilo kojoj tehnici snimanja i izrade. Rok za prijem fotografija je do 15. 5. 2010. Fotografije možete poslati na adresu redakcije ili preko naše veb-prezentacije: www.refoto.co.rs - link Konkursi-upload. Sponzori konkursa su firme "BS Procesor" i "Epson Italija".

NATIONALGEOGRAPHIC-SRBIJA.COM | MAJ 2010 270 din.

NATIONAL GEOGRAPHIC SRBIJA

Ukrotiteljka Dunava HIDROELEKTRANA ĐERDAP

Tajne sna

PUT ČAJA I KONJA

Novi meksički kult

DIVLJA EVROPA

NATIONAL GEOGRAPHIC SRBIJA

U PRODAJI SVAKOG PRVOG PETKA U MESECU

Društvo National Geographic je osnovano u Vašingtonu kao neprofitna naučnoobrazovna organizacija sa ciljem "produživanja i širenja znanja iz oblasti geografije". Od 1888. godine Društvo je podržalo više od 9000 projekata, doprinelo tako bogom poštovanju tla, mora i neba.

Naš osnovni alat iz generacije u generaciju napreduje dramatično i donosi nove mogućnosti. Jedna od njih jeste i rad "pametnim" opcijama: tekstom, objektima, filtrima, izrezom... Kada pogledamo unazad, prva pametna stvar bila je rad tekstom u vektorskom obliku (PS 4, 1998), potom stiže mogućnost rada sa vektorskim oblicima (PS 6, 2000), da bi se tek u verziji PS CS 2 (2005) pojavila opcija Smart Objects. Dosadašnji maksimum u ovakvom načinu rada dostignut je pojavom PS CS3, 2007, koji ima mogućnost rada s "pametnim" filtrima. Šta ovakvi objekti zaista znače i kako ih pravilno koristiti?

MILAN ŽIVKOVIĆ

SLOJEVI PAMETNJAKOVIĆI

Pojava novih mogućnosti direktno je vezana za unapređenje i razvoj računarske tehnologije, a nekada nezamislivo jaki računari postali su naša svakodnevica i omogućili rad svih "pametnih" opcija. Ovo je važno pomenuti jer karakteristike većine ovih nedestruktivnih tehnika direktno zavise od količine operativne memorije i veličine praznog prostora na diskovima (poželjno je da ih ima nekoliko).

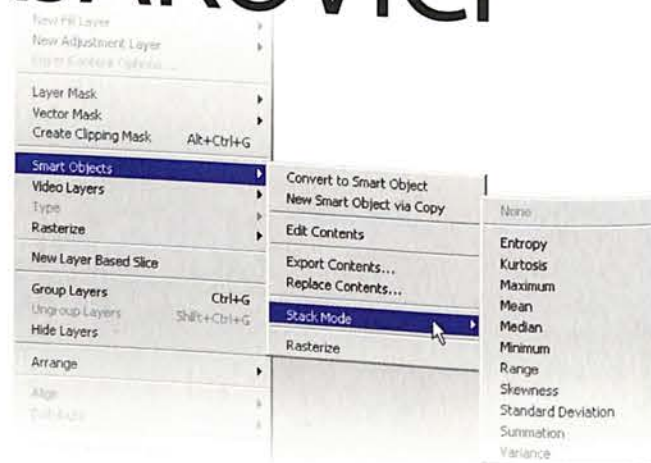
osmornu i sačuvao kao jpg, "pojela" je samo 8,5 MB prostora. Veličina fajla dodatno se povećava ako naš sloj ide van granica dokumenta, a na sve to treba dodati i eventualno korišćenje slojeva...

Mogućnosti pametnih slojeva

Pametni slojevi pružaju mogućnosti koje s običnim slojevima nisu izvodljive, ali istovremeno ograničavaju broj opcija na koje smo navikli. Videćete da, na primer, svi Adobe filtri koji postoje u programu Photoshop rade posao, ali da je većina drugih postala neaktivna. Isto se dešava i s ostatkom opcija, a zanimljiv je način na koji je ovaj problem razrešen. Kako bismo nešto promenili unutar pametnog sloja, moramo kliknuti na opciju Edit Content i tom prilikom naš sloj pojavljuje se kao nov fajl, tj. nova slika na koju je moguće primeniti bilo koju od opcija koje standardno koristimo. Kako bi naše izmene bile primenjene na početni sloj, neophodno je kliknuti na dugme Save. Na sličan način radimo i editovanje slojeva s vektorskim sadržajem samo što se tada otvara kompletan program Adobe Illustrator.

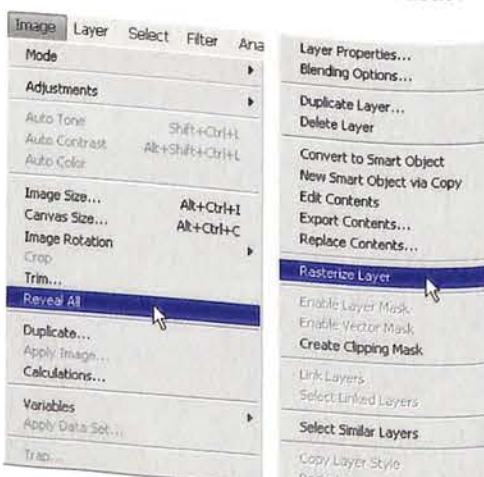
Kreiranje

Sve je ovo do sada bilo zanimljivo teoretisanje ali da mi konačno napravimo naš prvi, pametni sloj i vidimo šta on zaista može i kako radi. Otvorimo fotografiju programom Camera Raw uz aktivnu

Mesto unutar padajućeg menija Layers gde se nalaze sledeće kontrole: konverzija običnog sloja u pametan, dupliranje pametnog sloja, editovanje sadržaja, izvoz i zamena sadržaja, način slaganja slojeva i opcija Rasterize kojom se pametan sloj pretvara u običan. Ako ubacujemo slojeve u Stack Mode, dobijamo 11 načina na koje će jedan sloj uticati na druge.

opciju Open in Photoshop as Smart Object. Na taj način dobili smo fotografiju koja ima samo jedan sloj i on u donjem desnom uglu ima simbol po kojem se razlikuje od ostalih slojeva. Ukoliko nam je neophodno da uradimo nov izrez, iskoristićemo za to alatku Crop, obeležiti i odrezati višak. Nakon nekoliko koraka u radu shvatamo da je naš izrez pogrešan... I, upravo je tu najvažnija caka, jer naš izrez samo sakriva višak, tj. on nije zaista odbačen i

celu površinu sloja možemo ponovo dobiti komandom Reveal All i potom još jednom uraditi izrez kakav želimo.

Konačan uvid u prednosti nedestruktivne obrade možemo videti ukoliko dupliramo pametni sloj i rasterizujemo ga, tj. pretvorimo u običan. Ako sada uradimo izrez i nakon toga oba sloja komandom Edit Transform Scale smanjimo na oko 10 posto originalne veličine i potom ih vratimo na prvobitne dimenzije, primetićemo drastičnu razliku. Pametan sloj zadržao je kvalitet originalnog fajla, dok je onaj drugi, manje pametan, jedva prepoznatljiv. Ako sada upotrebimo komandu Reveal All, imaćemo zanimljivu situaciju: pametan sloj pojavio se u punoj veličini i rezoluciji, dok je od običnog sloja ostao samo onaj izrezani deo i to mutan.

U praksi se prednosti pametnog sloja mogu primeniti prilikom svake montaže gde ćemo tragati za najboljom veličinom i moći da pojedine delove do mile volje povećavamo i smanjujemo, a da ne izgube na kvalitetu. Dizajnerima ovakav način rada omogućava da podešavaju elemente, a posebno logotipe bez razmišljanja o tome da na kraju kreiranja moraju sve slojeve zameniti novim sa "iz cuga" podešenim dimenzijama.

Nadam se da vas je ova priča zainteresovala jer duži nastavak tek sledi.

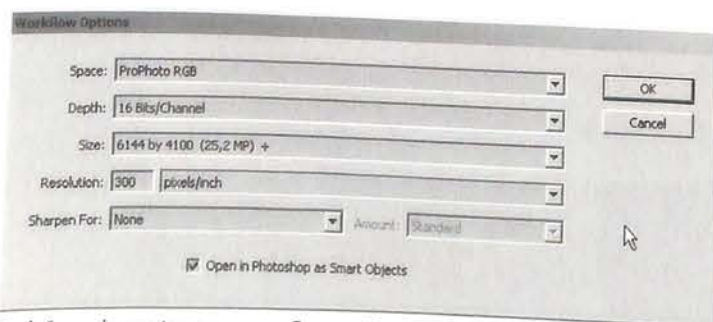
Pametnan sloj dupliran je i pretvoren u običan. Nakon toga urađen je izrez.

Komanda Reveal All unutar pametnog sloja otkriva nedirnutu fotografiju.

Camera Raw i pametne opcije

Većina fotografija koje se danas snimaju iole ozbiljnijim D-SLR fotoaparatom do Photoshopa stižu u obliku "sirovih" fajlova. Prateći opšti razvoj obrade fotografija, programeri su nam dali mogućnost da već pri samom otvaranju digitalnog snimka dobijemo "pametnan" sloj. Aktiviranjem opcije za otvaranje fotografije na pametan način dobićemo fajl koji ima u nazivu "as smart object". Da vas ne zbuni to što prilikom čuvanja nećete imati veliki izbor tipova fajla jer je on, u stvari, u sloju, tj. nema osnovnog sloja (Background Layer). Napomenuo sam da budete obazrivi prilikom korišćenja ovakvih opcija jer je fotografija otvorena kao Smart Object u šesnaestobitnoj bitnoj paleti i sačuvana kao tif bez kompresije velika 360 MB, rasterizovana je zauzela 144 MB, a kada sam je prebacio u

Podešavanja unutar programa Camera Raw (dobijaju se klikom na plavu tekstualnu liniju) koja često koristim kada treba obraditi "problematične" fotografije sa prevliki kontrastom. Na dnu kontrolnog prozora vidi se opcija Open in Photoshop as Smart Object.

JEDAN ZA SVE UCA UNIVERZALNI ADAPTER ZA KAMERE

UCA firme SWAROVSKI OPTIK je istinski svestrani proizvod: Adapter je odgovarajući za sve SLR i digitalne kamere i sve SWAROVSKI OPTIK teleskope. Brzo i lako se prelazi sa osmatranja na fotografisanje. Takođe je neverovatno lagan, samo 350gr (12,3oz): najnoviji i usavršeni SWAROVSKI OPTIK UCA je potpuno zaokružen sistem za korišćenje kamera na teleskopima.

NOVO
NOVO SWAROFASST FUNKCIJA
Podesite jednom-zatim ćete uvek moći fotografisati brzo, lako i bez dodatnih podešavanja

FLEKSIBILNOST NA DELU
Odgovara za sve SLR i kompaktno kamere

ČVRSTO I KOMPAKTNO
Pouzdana veza UCA sa kamerom, stativom, aparatom i okularom teleskopa

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM
SWAROVSKI OPTIK KG
Daniel Swarovski Strasse 70, 6067 Absam, Austria
Tel: +43/5223/511 0, Fax: +43/5223/41 860
info@swarovskioptik.at
A-dealers: Snapper, Masarikova 4,
11000 Beograd, Tel: +381 (0)11 2641 671

SWAROVSKI
OPTIK

Kako predstaviti program čije je ime sinonim za obradu fotografija, a jedina konkurencija njegova sledeća inkarnacija i kada se ona pojavi – predstavlja reper čitavoj industriji. Dvanaesta verzija Photoshopa jeste upravo to. Zvuči skoro neverovatno, ali Photoshop CS5 radi opet brže od prethodnika, ima neverovatne alate zbog kojih neki stari izgledaju besmisleno i čini da se opet osećam ushićenim, skoro zaljubljenim u ovaj fantastičan program!

Adobe Generacija 5

ZORAN IMŠIRAGIĆ, PHOTOSHOP ACI

Poboljšanje 1: okruženje

Radno okruženje ove verzije ne razlikuje se mnogo od prethodne, što je, u odnosu na nekoliko ranijih pojavljivanja, olakšanje. Ne želim da kažem da su promene uvedene u prethodnim verzijama bile loše ili bespotrebne, ali ljudi su robovi navika, pa je bilo korisnika koji nisu bili najsrećniji time. **Zoom** alatka doživela je priličnu promenu, tj. sasvim nov princip rada i sada je njena primena brža i preciznija. Uvođenje **Mini Bridgea**, kao panela unutar Photoshopa, jeste lepa novina koja služi za brže pronalaženje odgovarajućeg fajla direktno iz programa.

Poboljšanje 2: selekcije

Panel **Refine Edge** doživio je ozbiljnu pretumbaciju kako bi bio još efikasniji i omogućio da se nov način definisanja selekcije na "teškim" mestima integriše u čitav sistem. "Teška" mesta jesu one situacije gde iz pozadine treba izdvojiti kosu, poluprovodnost i obaviti slične zahvate. Sistem pod imenom **Edge Detection** sadrži **Smart Radius** opciju koja omogućava da se što automatski, što ručno definiše šta će biti sadržano u selekciji, a šta ne. Uz dodatak **Decontaminate Colors** opcije iz istog menija, proces izdvajanja dela slike iz pozadine prilično je olakšan.

Poboljšanje 3: retuš

Photoshop je kroz istoriju umeo da nam doneše neke vrlo zanimljive, ali retko upotrebljavane novitete. Ne znam koliko su drugi aktivno koristili **Content-Aware Scaling**, ali meni gotovo nikad nije trebala. Ova verzija programa donosi novu mogućnost koja je "svesna sadržaja" i sada je to nešto u šta sam se zaljubio "iz prve" – **Content-Aware Fill**! Bilo da je korišćen kroz "Fill" komandu iz menija "Edit" ili u okviru **Spot Healing** četkice, ova tehnologija radi čarobno. Rezultati koji se dobijaju njenom upotrebom takvi su da pola tehnologija retuša koje sam godinama usavršavao mogu slobodno da bacim u vodu.

(1) Početna selekcija

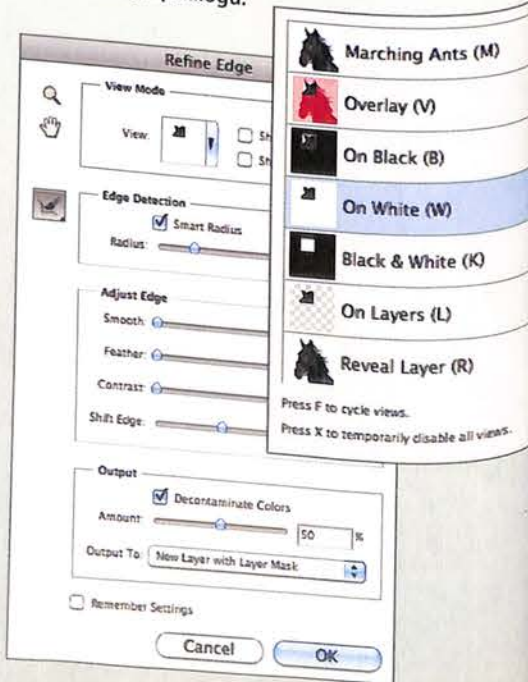

(2) Obeležavanje problematične zone

(3) Konačni rezultat

KAKO UHVATITI NEUHVATLJIVO
Izbrojao sam da se u Photoshopu selekcije mogu napraviti na petnaest različitih načina! Verzija CS5 donela je prilično promenjeni **Refine Edge** panel, koji sada postaje glavno mesto za kontrolu i modifikaciju obeleženog područja. Za početak, promenjeni su i dopunjeni režimi pregleda obeležene zone (slika A), što uz uvođenje slovnih prečica omogućava da brzo dođem do najboljeg uvida u ono što je selektovano. Ono što mi se izuzetno dopalo jeste **Edge Detection** modul, koji radi preko dve opcije. Prva je **Smart Radius**, koja u zoni definisanoj klizačem prepoznaje šta bi trebalo da bude u selekciji, a šta ne. Oštre selekcije ostavlja kakve jesu, a "čupave" (kosa, lišće...) obuhvata detaljnije. Ako

Poboljšanje 4: četkice

Kad su u pitanju četkice i rad njima, tu su uvedene novine koje će biti interesantne onima koji žele da koriste slikarske tehnike u Photoshopu. **Color Mixer** i **Bristle Brush** jesu zanimljive mogućnosti, ali zahtevaju poznavanje slikarskih tehnika i, što je mnogo važnije, posedovanje grafičke table i 6D olovke na njoj. Imao sam prilike da vidim kako to radi uvežbana osoba i stvarno je izuzetno. Koliko će to biti korisno nama, običnim "smrtnicima" veliko je pitanje.

Poboljšanje 5: uvijanje

Atraktivna nova opcija zove se **Puppet Warp**, koja omogućava da se bitmapiranom slikom igramo na način koji do sada nismo mogli ni da zamislimo. Uz pomoć nje sliku na sloju krivimo i pomeramo kao da je u pitanju krpena lutka (**Puppet**, eng.).

Poboljšanje 6: HDR pro

Dve verzije ranije Photoshop je doneo mogućnost pravljenja HDR fotografija. Nije to radilo loše, ali je na tržištu bilo boljih alata. Modul za HDR, koji sada nosi nastavak "Pro", radi mnogo bolje od prethodnika i, čini se, da će korisnicima uštedeti koju paru za kupovinu specijalizovanog softvera za ovu namenu.

Poboljšanje 7: lens correction

Više puta zatrebalo mi je da korigujem izobličenja nastala korišćenjem širokougaonih objektiv. Nova verzija Photoshopa dobila je najzad i tu mogućnost unapređenim filterom "Lens Correction". Lepo radi i nije ga teško koristiti.

Poboljšanje 8: Adobe camera raw 6

Uz svaku novu verziju Photoshopa stiže i nova verzija "Adobeovog" Camera Raw modula. Ova, šesta verzija, ima prilično unapređen algoritam za uklanjanje šuma, kao i mnogo bolji sistem za izoštravanje.

Poboljšanje 9: 3d

Najnoviji Photoshop stiže u Standard i Extended verziji, pa je ova "produžena" donela neke lepe novitete u vezi s trodimenzionalnim radom.

Poboljšanje 10: Photoshop CS5

Stara je istina da "Adobe" pravi nove verzije programa toliko bolje od starih kako bi korisnici "odrešili kesu" i kupili ih. Zvuči logično, ali neki drugi proizvođači izbacuju nove verzije samo zato što je vreme za njih, bez velikih kreativnih pomaka, pa ih korisnici ne kupuju. Iz toga se jasno vidi zašto je "Adobe" lider, a da drugi kupe "mrvice".

ZOOM ALATKA

Kada sam se prvi put susreo s verzijom CS5 i krenuo da uvećam prikaz prve otvorene fotografije, **Zoom** alatka me je prilično iznenadila. Navikao sam da "zaokružim" područje koje želim da uvećam. Kada sam to krenuo da uradim, slika se uvećavala, ali na potpuno neočekivan način. Po navici, kliknuo sam i krenuo da razvlačim rečkavi pravougaonik oko željenog područja, ali slika je odmah počela da se uvećava i čudno ponaša. Brzo sam shvatio novu logiku – povlačeći udesno slika se uvećavala, dok se povlačenjem ulevo – smanjivala! Mesto gde sam kliknuo postalo je centar zumiranja i uvek ostajalo u sredini ekrana. Ono što me je posebno oduševilo jeste mogućnost da sliku uvećavam i umanjujem koristeći samo jednu jedinu alatku!

SAD GA VIDIŠ – SAD GA NE VIDIŠ!

Jedna od najatraktivnijih novih opcija jeste i izuzetno korisna, što nije uvek bio slučaj u dosadašnjim verzijama. Zove se **Content-Aware Fill**, što bi u slobodnom prevodu značilo "ispunjenje koje vodi računa o okolnom sadržaju". Mehanizam koji stoji iza ovog koncepta obraća pažnju na čitavu sliku i šemu rasporeda piksela u njoj, pa kada obeleženo područje treba da bude ispunjeno u skladu s čitavom slikom, ovaj mehanizam to i čini. Iz prikazanih primera vidi se da to radi prilično uspešno.

U SARADNJI SA HEALING BRUSHOM

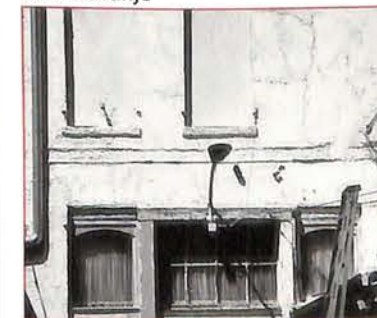
Glavni problem retuša uvek je bio kako obrisati neki element sa slike a da se to ne primeti. Alatka za kloniranje bila je čudo kada se pojavila i odmah mi je postala omiljena. Još u doba Photoshopa 4 dobio sam povišicu od vlasnika dnevnih novina za koje sam radio, zbog uspešnog retuša urađenog tim alatom. Pojavom **Healing brusha** stvari su donekle postale lakše, da bi uvođenje **Spot** varijante istog alata omogućilo da još brže uklanjam neželjene detalje s fotografija. Sve u svemu, mnogo brže nego vrhunski kozmetičari uklanjaju pege, bubuljice, mitesere, mladeže, ožiljke s lica i druge neželjene detalje s fotografija. I sad, sav taj "majstorluk" mogu da bacim u vodu uvođenjem **Content-Aware** opcije u **Healing brush**, koja će omogućiti da i oni manje iskusni rade odlične retuše! Alatka ima izuzetno uspešnu logiku kojom se menja okolna podloga, tako da samo jednim prelazom preko željenog mesta retuširanje biva savršeno odrađeno. **Healing brush** s ovom opcijom radi toliko jednostavno da mi se čini da bi jedino kontrola putem misli bila bolja. Samo je potrebno **Healing Brushom** "obojiti" detalj na slici koji želim da uklonim i nakon sekund ili dva "smetnja" je retuširana kao da je nikada nije ni bilo!

Početno stanje

Obeležavanje

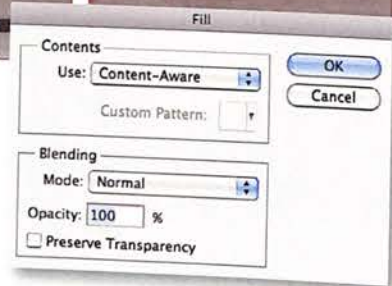

Rezultat

U SARADNJI S OBELEŽENIM PODRUČJEM

Retuš detalja koji mi se ne dopadaju jeste super stvar, ali ako poželim "nemoguće", da uklonim nešto što je veliko i na sredini fotografije – to već spada u naučnu fantastiku. Još nas je stari dobri Žil Vern naučio da stvari koje nam se čine nemogućim u jednom vremenu, mogu biti ostvarene u nekom drugom. Naime, opcija Fill iz menija Edit dobila je novu stavku u padajućem meniju. Tu promenu moguće je i prevideti jer se ništa specifično nije pojavilo u samom dijaloškom prozoru, ali je zato promena na slici izuzetna.

Na prvoj fotografiji nalazi se biciklista koji predstavlja jednu od glavnih komponenti na slici. Ukloniti tako važan deo kompozicije zahteva prilično retuširanja. Sve što sam morao da uradim u verziji CS5 jeste da običnom Laso alatkom za selektovanje obeležim područje oko bicikliste (slika 2). Prilično jednostavno, zar ne? I, onda sam otišao u meni Edit, izabrao stavku Fill u okviru koje sam obeležio Content-Aware ispunjenje (slika 4) i klinuo na OK. Posle nekoliko sekundi dobio sam rezultat koji se može videti na slici 3. Kada se slika uvećala, videće se da nije sve savršeno, ali uz malo retuša stvar može da se sredi.

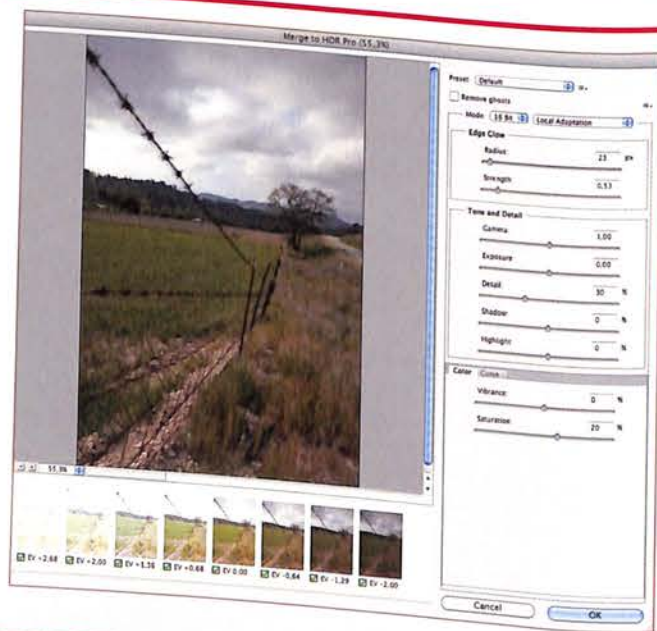
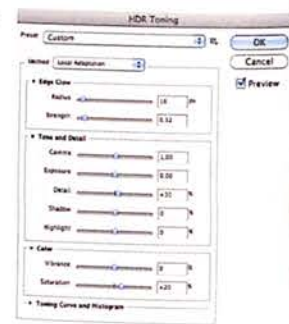
MAJSTOR KRPENIH LUTAKA

Izuzetno atraktivan i vrlo koristan novitet onih koji vole da rade malo "uvrnute" stvari zove se Puppet Warp. "Puppet" je krpena lutka, a "Warp" uvijanje, pa ova opcija baš to radi sloju na koji se primeni. Izgleda gotovo čarobno kako radi i svakako će biti vrlo korišćena u različitim montažama i sličnim situacijama. Opcija Puppet Warp je aktivna samo ako smo izabrali određeni sloj na slici. Kada je pokrenemo, čitav sloj biće mapiran mrežom. Mreža je, zapravo, ključ cele priče. Obeleženi sloj segmentima mreže izdijeljen je na zone koje mapiraju malu grupu piksela. Ove zone pri promeni oblika sloja mapirane piksele pomeraju, dodaju i oduzimaju kako bi slika bila "savitljiva". Kontrola nad "savitljivošću" postiže se postavljanjem kontrolnih tačaka u vidu "pribadača" kakve vidamo na plutanim pločama. Te kontrolne tačke ponašaju se kao zglobovi oko kojih se obavlja savijanje. Kontrolne tačke služe i za pomeranje i uvijanje slike. Na slikama je prikazan jednostavan primer vrlo efektnog "krivljenja" cveta. Kada je u pitanju veća površina, sloj može biti bukvalno urolan, što daje neverovatne efekte. Zaposleni u kompaniji "Adobe" nisu se zaustavili samo na mogućnostima uvijanja, već su dodali mogućnost da se međusobni položaj kontrolnih tačaka može podešavati po "dubini", što omogućava da jedan deo sloja bude ispod drugog dela istog sloja!

HDR BEZ HDR-a

HDR mogućnosti često se koriste za pravljenje vrlo efektnih fotografija jarkih boja, s puno detalja i kontrasta. Verovatno nisam jedini koji je hteo da napravi fotografiju s takvim efektom, a na raspolaganju sam imao samo jedan snimak srednjeg tona, kada su u "Adobeu" odlučili da u Photoshop CS 5 ugrade i takvu mogućnost. Ovaj novitet zove se HDR Toning i nalazi se u "Adjustments" unutar menija "Image". Radi jednostavno i daje prilično interesante rezultate.

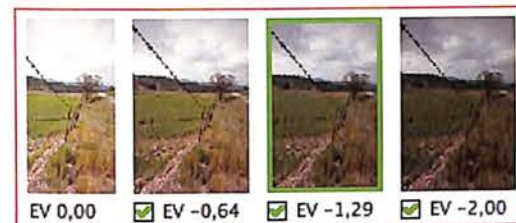

HDR PRO

Ova verzija dobila je HDR Pro modul od 32 bita, koji je znatno poboljšan u odnosu na raniju verziju. Da bi radio, potrebno je da ga "nahranimo" dovoljnom količinom fotografija istog motiva, ali različite svetlosne vrednosti, tj. različitih otvora blende, što omogućava opciju "bracketing" koju mnogi D-SLR fotoaparati danas nude. Slike se učitavaju u ovaj modul pozivanjem komande "Merge to HDR" iz menija File, stavka Automation. Ono što mi se dopalo u ovom modulu jeste mogućnost da izaberem od kojih snimaka ću napraviti HDR sliku jednostavnim "štikliranjem" sličica ispod. Niz klizača omogućava podešavanje konačnog izgleda slike.

GHOSTBUSTERS U AKCIJI

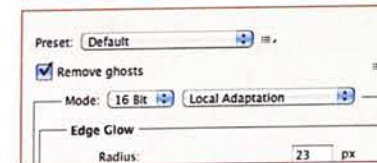
Pri snimanju fotografija za HDR javlja se problem pomeranja nekih objekata, najčešće zbog vetra (lišće i grane drveća, a u ovom primeru bodljikava žica). Kada se takvi snimci spoje u HDR, pojavljuju se "duhovi" zbog neparavnosti objekata koji su se pomerili u toku snimanja. HDR Pro modul ima rešenje za to u novoj opciji Remove ghosts, čijim obeležavanjem se "duhovi" uklanjaju. Modul sâm bira snimak koji će biti referentan (uokviren zelenim), i u tome uglavnom ne greši, ali me to ne sprečava da izaberem neki drugi, ako procenim da je bolji. Na slici 1 vide se "duhovi" bodljikave žice koji fotografiju čine neoštrom. Posle uključivanja pomenute opcije "Remove ghosts", "duhovi" bivaju trajno isterani, što prikazuje slika 2.

MINI BRIDGE

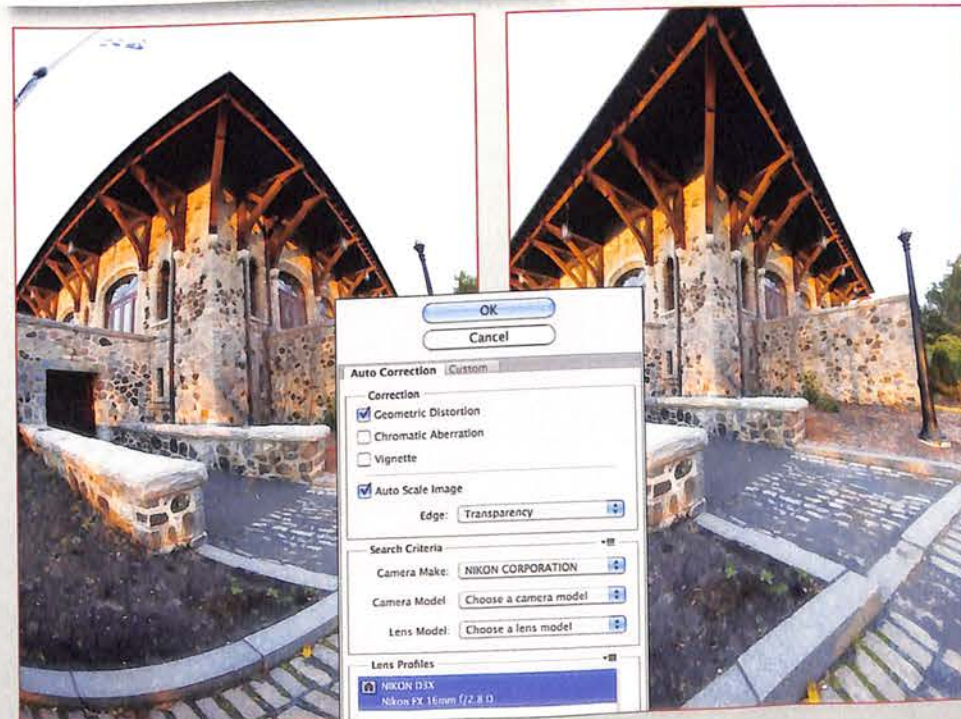
Photoshop sada ponovo ima svoj lični fajl menadžer nazvan Mini Bridge. Kao skraćena verzija, omogućava sasvim finu pretragu i navigaciju u potrazi za odgovarajućim fajlom. Naravno, za veće zahvate u pomoć se može pozvati stariji "brat". Da stvar bude zanimljivija, Mini Bridge neće raditi ako Bridge CS5 nije aktivan. Naravno, sve ovo govori da je Mini Bridge zapravo panel koji se naslanja na mehanizam u Bridgeu.

A da stvar ne bude baš tako jednostavna, pobrinuo se "Search" mehanizam, koji u Mini Bridgeu sadrži više mogućnosti nego onaj u "velikom bratu".

ISPRAVLJANJE KRIVE DRINE

Fotografisanje širokougaonim objektivima ima za posledicu "fish eye" efekat pri kome su, u prirodi prave linije, iskrivljene. Kod fotografisanja zgrada i enterijera to baš i nije poželjno. Filter Lens Correction sada je poboljšan dodatkom za ispravljanje "krivina" nastalih fotografisanjem širokougaonim objektivima, pa je dobio i izdvojeno mesto u meniju. Opcija "Auto Correction" radi sasvim dobro i nudi nekoliko stvari koje mogu da se isprave (vidi sliku desno). Ovaj filter ne radi korekciju "napamet", već iz EXIF podataka preuzima informaciju o fotoaparatu i objektivu. Za sada su podržani samo "Nikonovi" i "Canonovi" modeli.

JUST DO IT!

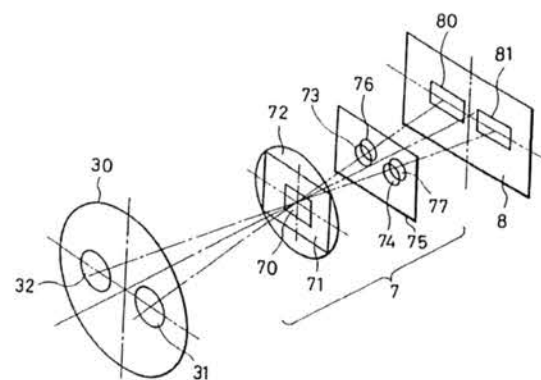
Photoshop CS 5 stvarno je doneo gomilu noviteta. Neke sam samo pomenuo, kao na primer mnogo upotrebljiviji 3D modul, koji sada omogućava da se od bilo kog sloja napravi 3D objekat, kao i mnogo bolju manipulaciju objektima i senkama. U svakoj verziji postoji niz malih promena koje korisnici primete u toku rada, a neke nikada i onda se pet verzija kasnije iznedrimo kako je nešto promenjeno, a opcija je, u stvari, "old news". "Adobe" te sitnice zove JDI, skraćeno od "Just Do It". Neću nabrojati sve, već samo najzanimljivije od njih.

- Dodati su Paragraph i Character stilovi za rad tekstem. Teško da ću da "prelomim" neki tekst u Photoshopu, pored živog InDesigna, ali ponekad može i to da bude korisno.
- Opcija za ispravljanje slike uz pomoć alatke za merenje. Nije da je neki veliki novitet, jer se to moglo i ranije, ali je sad automatizovano. Naime, uz pomoć pomenute alatke povučemo liniju uz neku ivicu na slici koju želimo da bude horizontalna i na "Control" panelu kliknemo na novo dugme "Straighten". Slika automatski biva "ispravljena" i prekadrirana.
- Simultana promena providnosti na više obeleženih slojeva. Reklo bi se "sitnica", ali mi je mnogo puta bila potrebna i prilično ubrzava posao.
- Mogućnost da se šesnaestobitni fajlovi čuvaju direktno u osmобitni JPG, u jednom koraku.
- Selekcija sada može da se pomera iako je obeležen sloj neaktivan. Ovo je ranije umelo prilično da nervira, zar ne?
- Mogućnost da se definiše Default stanje za stilove slojeva. Nažalost, i dalje nema mogućnosti da se čuvaju različita podešavanja pod odvojenim imenima. Meni odavno nedostaje mogućnost da "Layer styles" budu dinamički povezani sa slojem (i više njih), pa kada promenim neku vrednost u stilu, to automatski bude primenjeno na sve slojeve.
- Crop alatka je dobila mrežu koja deli obeleženi deo prema pravilu trećina i omogućava lakše poravnavanje prema objektima na slici pri rotiranju. Ovo je korak bliže izvanrednom alatu iste namene u Lightroomu, koji je baš ono što mi treba.
- Grupe slojeva mogu imati više od pet podnivoa.
- Nove opcije za "Paste Special" jesu: Paste Outside i Paste Inside.
- Neutral density predpodešavanje za alatku Gradient.
- Unapred definisana vrednost za Shadow/Highlight opciju promenjena je iz 50 na 35 odsto.
- Mogućnost da se zatvore svi otvoreni dokumenti bez snimanja (save).

AUTOFOKUS prednosti i mane

"Nikad ja to neću koristiti! Hoću sâm da odredim šta je oštro, a ne da to umesto mene čini nekakav fotoaparati!" Ovo je bila česta reakcija fotografa osamdesetih godina prošlog veka, kada su počeli da se pojavljuju prvi fotoaparati s ugrađenim autofokusnim sistemima. Danas, gotovo tri decenije kasnije, autofokus se u digitalcima podrazumeva, a da biste prebrojali fotoaparate koji ga ne poseduju, dovoljni su vam prsti jedne... u stvari, dovoljan je jedan prst!

LJUBOMIR ZLATANOVIĆ

Kako radi sistem fazne detekcije

Ovo je sistem koji se nalazi u svim modernim refleksnim fotoaparatom. Ideja se u potpunosti zasniva na mehanizmu daljinara iz Leica modela M-serije, koji funkcioniše na principu podele i preklapanja slike. Naravno, sistem je prilagođen konstrukciji fotoaparata, a umesto čoveka, fokusiranje obavljaju senzori koji sinhronizovano prihvataju podeljenu sliku, motori koji pokreću prsten objektivu i program koji analizira situaciju na senzorima.

- Legenda:**
 B – baza – što je širi otvor objektivu, fokus je precizniji
 7 – optički sistem za detekciju oštine
 8 – senzor
 30 – ravan blende optičkog sistema sočiva u objektivu
 31, 32 – zone poređenja
 70 – prozor
 71 – vizuelna maska fokusne tačke
 72 – usmeravajuće sočivo
 73, 74 – blende fokusne tačke
 75 – maska
 76, 77 – par sabirnih sočiva
 80, 81 – senzori koji primaju svetlost

izvodnji, bio je kompaktni fotoaparati Konica C35 AF, predstavljen u novembru 1977. godine. On je koristio pasivni Visitrionic sistem, koji je razvila američka kompanija Honeywell. Prvi komercijalno raspoloživi autofokusni refleksni fotoaparati bio je Polaroid SX-70 Sonar OneStep, koji se u prodaji našao 1978. godine, i on je koristio aktivni sistem – emitovao je zvučne talase kako bi utvrdio preciznu udaljenost objekta snimanja.

U poređenju, aktivni sistemi pokazuju se kao nešto manje pouzdani od pasivnih, jer ne mogu da savladaju prepreke. Na primer, staklo će "prevariti" aktivni sistem, pošto će se zvučni ili svetlosni talas reflektovati o njega, umesto o željeni objekt snimanja. Osim toga, aktivnim

Autofokusni sistemi

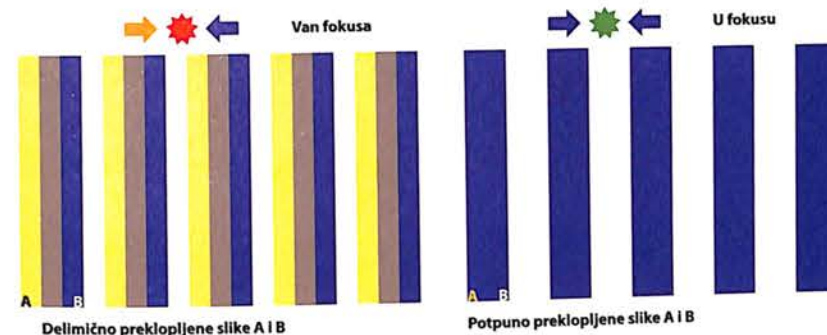
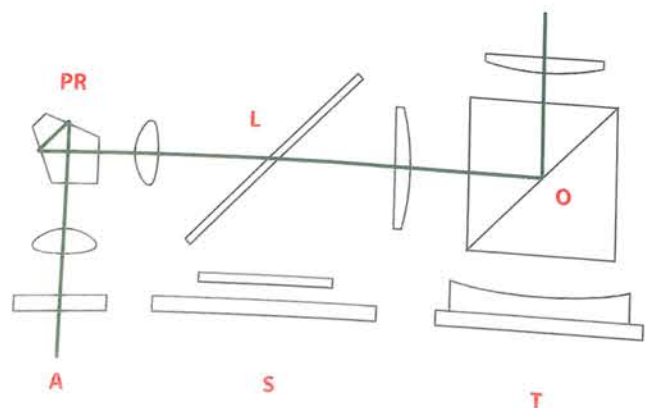
U priči o digitalnoj evoluciji objektivu iz januarskog broja, dotakli smo razvoj autofokusnih sistema. Grubo rečeno, oni se mogu podeliti u dve grupe: aktivne i pasivne sisteme. Kod aktivnih udaljenost se određuje nezavisno od optičkog sistema, najčešće emitovanjem zvučnih talasa ili infracrvenih zraka, a izračunava se merenjem vremenske razlike od emitovanja do primanja reflektovanog signala. Pasivni autofokusni sistemi mere udaljenost analizom slike koja prolazi kroz optički sistem. Oni su danas dominantni i odlučujuće su uticali na koncipiranje modernih fotoaparata. Prvi autofokusni model koji se pojavio u masovnoj pro-

ko ne računamo "Epsonov" gotovo zaboravljeni model R-D1, koji se prodaje još samo u Japanu, taj prst rezervisan je za Leicu M9. Kompanija "Leitz", koja proizvodi jedini model među digitalcima bez autofokusnog sistema, između 1960. i 1973. godine prva je patentirala brojne tehnologije koje su se odnosile na autofokusiranje, među kojima su bile i one zasnovane na senzorima. Na najvećem svetskom foto-sajmu, kelnskoj Fotokini 1976. godine, "Leitz" je prikazao prvi autofokusni fotoaparati nazvan Correfot, a dve godine kasnije na istoj manifestaciji i prvi refleksni fotoaparati s potpuno funkcionalnim autofokusom.

Mehanizam daljinara

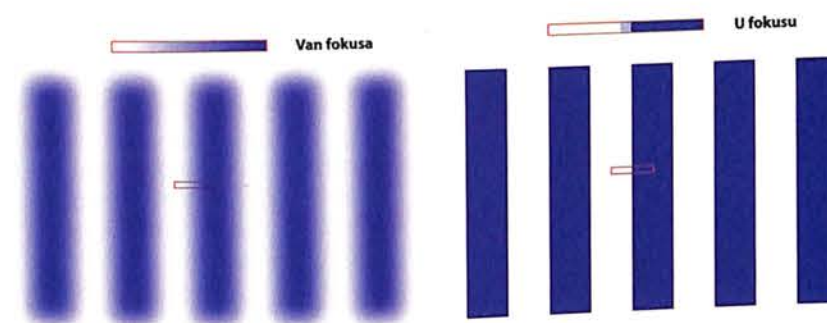
Suštinski, daljinar je optički sistem koji jednu istu sliku "posmatra" sa dve tačke. Jedna od tačaka povezana je s prstenom daljine na objektivu. Kada se razdvojena slika potpuno poklopi, na prstenu je postavljena tačna udaljenost do motiva. Što je razmak između tačaka posmatranja veći (baza), to je fokusiranje preciznije.

- LEGENDA:**
 A – prozor daljinara
 PR – rotirajuća prizma povezana s objektivom
 L – poluprozirno ogledalo s okvirima za kadriranje
 S – prozor koji osvetljava okvire za kadriranje
 T – tražilo
 O – poluprozirno ogledalo koje služi za podelu slike
 B – baza – rastojanje od koga zavisi preciznost daljinara

Kako sistem vidi oštrinu

Sistem fazne detekcije sliku vidi identično kao što je i vi možete videti kroz tražilo Leica M-serije, ili nekog starog ruskog Kijeva ili FED-a. Rastojanje između podeljenih slika analizira se i gotovo trenutno stiže podatak o tome na koju stranu i koliko treba okrenuti motor objektivu. Kada se obe slike stope u jednu, fokus je postignut.

Kako sistem vidi oštrinu

Sistem detekcije kontrasta meri razliku u kontrastu između susjednih piksela. Kada je zabeležen maksimalan kontrast, fokus je postignut.

ratima, te je stoga morao biti prilagođen njihovoj konstrukciji. Preciznost fazno-detekcionog daljinara zavisi od širine baze (u praksi od prečnika prednjeg sočiva objektivu), a u EXIF-u pojedinih fotoaparata može se naći informacija o udaljenosti do objekta fokusiranja.

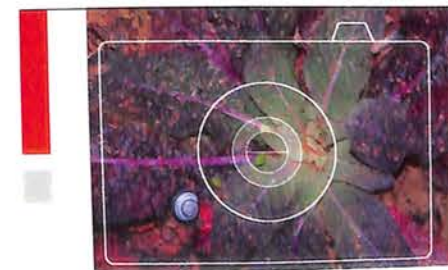
Druga vrsta pasivnih sistema za fokusiranje zasniva se na merenju kontrasta. Razlika u osvetljenju susjednih piksela na senzoru prirodno je najveća kada je motiv u fokusu. Tako se optički sistem samopodešava dok ne nađe tačku najvišeg kontrasta. Za razliku od fazne detekcije, ovim metodom ne utvrđuje se udaljenost od motiva. Ovaj mehanizam mnogo je jednostavniji (ne koristi zasebne senzore) i fleksibilniji (implementiran je softverski, pa se može menjati i prilagođavati). Precizniji od metoda fazne detekcije, ali je i sporiji, naročito u uslovima slabog osvetljenja. Sistem zasnovan na merenju kontrasta obavezan je u kompaktnim fotoaparatom i video-kamerama, a odnedavno se ugrađuje i u refleksne fotoaparate kako bi omogućio fokusiranje u tzv. "live view" režimu rada i pri snimanju video-sekvenci.

Osnovna vrlina – brzina

U početku, autofokus nije bio ni dovoljno brz, niti precizan da bi zadovoljio potrebe profesionalnih fotografa, naročito pri slabijem svetlu (sećate se rečenice ispod naslova?). Kao pomoćno sredstvo za brže izoštravanje imao je obično samo jednu, centralnu fokusnu tačku, a korekcija se uvek mogla izvesti okretanjem prstena na objektivu. U praksi se, međutim, sigurnijom od ručne korekcije pokazala tehnika "prvo fokus, zatim kompozicija" (focus and recompose). To znači da se najpre fokusira motiv koji ne mora biti najbliži, niti u centru slike, zatim se fokus

"zaključa" pritiskom na prvo koleno okidača, onda se koriguje kompozicija i konačno napravi snimak. O praćenju pokreta moglo se samo maštati. No, bez obzira na slabosti sistema, autofokus se uskoro pokazuje kao nezamenljiv za pojedine kategorije fotografa, i stiže popularnost koju prati ubrzani razvoj.

Pojedini savremeni autofokusni sistemi imaju više od 50 fokusnih tačaka, sposobni su da izoštire sliku za treptaj oka, mogu da prate kretanje subjekta kroz kadar i čak da prate određenu boju! Znači li to da se danas čitav posao može prepustiti automatičnom? Nipošto! Prekretnicu u razvoju sistema predstavlja prelazak s jedne tačke fokusa na više fokusnih tačaka. U tom trenutku proizvođači su morali da, osim automatike fokusa, obezbede i softver koji će doneti "odluku" o tome koja će fokusna tačka preuzeti posao izoštravanja slike. Dakle, bilo je neophodno razviti program koji će imati izvesne odlike veštačke inteligencije. Obično je program određivao fokusnu tačku koja je pokrivala objekat najbliži objektivu, jer to jeste najčešći slučaj u praksi. Ali, određivanje fokusne tačke kreativni je proces o kome odluku mora doneti fotograf, a ne mašina, ma koliko "inteligentna" bila. Bolje rečeno, mašini se može prepustiti taj zadatak samo kada se kreativna odluka poklapa s izvesnim rezultatom automatizovane operacije. Ako, na primer, snimate sportski događaj, sigurnije je prepustiti praćenje brzih pokreta sistemu, koji će fokusiranje izvesno obaviti bolje nego

Ručno fokusiranje

Kompanija "KatzEye" obezbeđuje matirana stakla s mikroprizmama i podeljenim poljem, koja daju standardni izgled refleksnih fotoaparata iz predigitalnog doba. Ovo pomoćno sredstvo za ručno fokusiranje u mnogim situacijama funkcioniše bolje od automatike. Zamenom mat stakla ne gubite funkcionalnost autofokusa, ali više nemate informaciju o položaju autofokusnih tačaka.

"NIKONOV" SPECIJALITET – FOKUSNA KLOPKA

NARAVNO, SLOŽENI AUTOFOKUSNI SISTEMI KRIJU IZVESNE "CAKE" KOJE SE NE MOGU PRONAĆI BEZ TEMELJNOG UPOZNAVANJA NAČINA RADA. "NIKONOV" FOTOAPARATI IMAJU VEOMA KORISNU "FOKUSNU KLOPKU" (FOCUS TRAP), KOJA OMOGUĆAVA AUTOMATSKU REAKCIJU OKIDAČA U TREUTKU KADA SE POKRETNI MOTIV NADE ISPOD FOKUSNE TAČKE. EVO, KAKO TO IDE: PODESITE FOTOAPARAT NA SINGLE-AREA [AF-S] AUTOFOKUSNI MODUS. U OVOM MODUSU RADA FOTOAPARAT NEĆE NAPRAVITI SNIMAK UKOLIKO NIJE POSTIGNUT FOKUS. PODESITE OBJEKTIV NA AUTOFOKUSIRANJE. POSTAVITE IZBOR POJEDINAČNE AUTOFOKUSNE TAČKE. U MENJU PRONAĐITE STAVKU AF-AREA I PODESITE JE NA SINGLE-AREA.

ODVOJITE FUNKCIJU AUTOFOKUSIRANJA S OKIDAČA TAKO ŠTO ČETE U MENJU NAĆI STAVKU AE-L/AF-L I IZABRATI AF. TAKO SE FOKUSIRANJE NEĆE OBAVLJATI UVEK KADA PRITISNETE OKIDAČ. TAKO STE SAOPŠTILI FOTOAPARATU SLEDEĆE: "NE ŽELIM DA AKTIVIRAM AUTOFOKUS PRE POTPUNOG PRITISKA NA OKIDAČ. NE ŽELIM DA NAPRAVIM SNIMAK PRE NEGO ŠTO FOKUS BUDE POSTIGNUT. ŽELIM SAM DA ODREDIM ZONU U KOJOJ ĆE BITI POSTIGNUT FOKUS." SADA NAMESTITE METU NA MESTO GDE OČEKUJETE DA ĆE SE POJAVITI OBJEKAT SNIMANJA. FOKUSIRAJTE NA METU PRITISKOM NA TASTER AE-L/AF-L. ZATIM UKLONITE METU, PRITISNITE OKIDAČ I ČEKAJTE DA OBJEKAT "ULETI" U FOKUSNU KLOPKU. MOŽDA JE U PITANJU TRKAČKI AUTO KOJI ĆE SE SVAKOG ČASA POJAVITI IZA KRIVINE, ILI LEPTIR KOJI UPRAVO SLEĆE NA CVET – SVEJEDNO, FOTOAPARAT ĆE AKTIVIRATI ZATVARAČ TEK KAD OBJEKAT POKRIJE FOKUSNU TAČKU. PROBAJTE!

što bi ga obavio fotograf ručnom korekcijom oštine za svaki snimak. U takvim situacijama sve prednosti automatike i velikog broja fokusnih tačaka dolaze do punog izražaja.

Brzina sistema kod D-SLR fotoaparata nije jednoznačno određena. Mnogo je varijabli koje utiču na konačan utisak o brzini. Najpre, kao i kod bilo kog računara, brzina fokusa zavisi od snage procesora koji obrađuju informacije unutar sistema. Zatim, zavisi od nivoa osvetljenja u kome se snima jer, kako smo već rekli, funkcionisanje pasivnih sistema direktno zavisi od količine svetla. Na brzinu utiče i svetlosna moć objektiv. Trebalo bi da svetlosno jači objektiv fokusiraju brže, ali u praksi to nije tako jer suženo polje dubinske oštine zahteva uvođenje senzora više osetljivosti. Većina fotoaparata iz "ulazne" klase ne može da postigne automatski fokus s objektivima koji imaju

maksimalnu blendu manju od 5,6 – to su, na primer, ogledalni teleobjektivi, ili teleobjektivi u kombinaciji s telekonvertorima. Na kraju, brzina zavisi od konstrukcije objektiv i kvaliteta njihove mehanike. Stariji objektiv koji nemaju motor u sebi zavise od motora u telu fotoaparata i sporije postižu fokus od modernih objektivata s ugrađenim motorima. Treba reći i da među motorima postoje razlike. Brži su oni u objektivima profesionalne klase, označeni kao Ultrasonic, SilentWave, Hipersonic i sl.

Osnovna mana – brzina!

Probaćemo sada da objasnimo apsurd iz naslova – kako brzina može biti i mana i vrlina? To, u stvari, nije problem same tehnologije autofokusnih sistema, već posledica tehnološkog razvoja u kome se izgubio jedan važan deo funkcionalnosti fotoaparata. Naime, ako pretpostavimo situaciju u kojoj fotograf već ima fotoaparat na oku i onda merimo brzinu ručnog i automatskog fokusiranja, automatika će uglavnom biti u prednosti. Ali, ako nam se iznenada ukaže prilika za snimak, a fotoaparat nemamo na oku, autofokus često može da upropasti priliku. Kako? Pa, recimo tako što će automatika, prema Marfijevom zakonu, odrediti pogrešnu tačku za fokusiranje. Tako što će pri slabijem svetlu automatika "loviti" fokus umešto da dopusti brz snimak. Tako što će ručno određivanje jedne (od mnogobrojnih) autofokusnih tačaka oduzeti više vremena nego što bi oduzelo ručno fokusiranje... Svi problemi uglavnom se svode na snimanje odlučujućeg trenutka, za koji je neophodna trenutna reakcija fotografa i fotoaparata, bez odugovlačenja radi automatskog fokusiranja.

Dakle, ima situacija u kojima čovek treba da preuzme posao fokusiranja u svoje ruke i da se osloni na sopstveno iskustvo. Isključenje automatike ne bi bio problem kada bismo, kao nekada, na objektivima i dalje imali obeležene skale daljine i dubinske oštine. Nažalost, većina modernih objektivata jesu zum objektiv, na kojima dizajnom nije predviđeno mesto za detaljne oznake kakve su imali objektiv fiksne focalne dužine. Jeftini objektiv koji idu uz popularne modele refleksnih fotoaparata uopšte nemaju skalu daljine. Nade za povratak dobrim tradicijama analognog sveta

Stvarni izgled fokusnih tačaka u tražilu savremenog fotoaparata.

više nema. Proizvodnju moćne japanske fotoindustrije diktira njihovo tržište konzumne elektronike, koje traži šarenije, a ne funkcionalnije fotoaparate. Ostaje nam da se oslonimo na određene, manje poznate sposobnosti i specifičnosti autofokusnih sistema na modelima najpoznatijih proizvođača. Šta se tu konkretno može učiniti?

Ako ste vlasnik kompaktnog fotoaparata koji želi da se oprobna u hvatanju odlučujućeg trenutka, najbolju šansu imate ako sve prepustite automatiki. Takozvani "zeleni" režim obezbeđuje stalno prilagođavanje fotoaparata trenutnim uslovima, bez obzira želite li zaista da načinite snimak ili ne. Ovaj režim daje najviše šanse, ali po cenu ubrzanog trošenja baterije. Isto tako, kompaktni fotoaparati s malim senzorom imaju prošireno polje dubinske oštine, pa se time do izvesne mere ublažava mogućnost greške pri fokusiranju.

Ukoliko imate refleksni fotoaparat, prema preporuci poznatog fotografa i publiciste Skota Kelbija (<http://www.scottkelby.com/>), najbolje šanse za hvatanje odlučujućeg trenutka imaćete ako aktivirate programski modus, kontinualno fokusiranje i "rafalnu paljbu", odnosno više snimaka u nizu po pritisku na okidač. Kelbi koristi pretežno "Nikonove" fotoaparate, u kojima je softverska "inteligencija" za automatizovano biranje fokusne tačke dostigla vrhunac. Na "Canon" fotoaparata postoji A-Dep režim, koji automatski postavlja elemente snimanja tako da se svi objekti pokriveni fokusnim tačkama nađu u okviru polja dubinske oštine.

Tražilo

Levo je tražilo Nikona D700, a desno Nikona D300. Oba fotoaparata imaju isti, vrhunski autofokusni modul – Multi-CAM 3500FX, ali pošto je D700 FX model a D300 APS-C, pokrivanje slike u tražilu kod ovog drugog mnogo je bolje.

"CANONOVA" VEŠTAČKA INTELIGENCIJA

KRAJEM OSAMDESETH GODINA PROŠLOG VEKA, RAZVIJAJUĆI EOS SISTEM, "CANON" JE ISPITIVAO MNOGOBROJNE NOVE IDEJE I TEHNOLOGIJE. JEDNA OD NAJUZBUDLJIVIJH SVAKAKO JE BILA KONTROLA IZBORA FOKUSNIH TAČAKA POGLEDOM (EYE-CONTROLLED FOCUSING – ECF). TA TEHNOLOGIJA BILA JE VEĆ KORIŠĆENA NA KACIGAMA PILOTA BORBENIH AVIONA, A "CANON" JU JE PRVI PUT PRIKAZAO NOVEMBRA 1992. GODINE U FOTOAPARATU EOS SQR SA PET FOKUSNIH TAČAKA. MODEL EOS 55 IMAO JE POBOLJŠANJE SISTEMA PRI VERTIKALNOM KADRIRANJU, A DALJA USAVRŠAVANJA ISLA SU REDOVNO, PREKO MODELA EOS 51 I EOS 3, SVE DO APRILA 2004. GODINE KADA JE PRIKAZAN POSLEDNJI (ANALOGNI) MODEL S OVOM INOVATIVNOM IDEJOM. TADA JE PREDSTAVLJEN CANON EOS 30V (U SAD POZNAT KAO ELAN 7NE), KOJI JE UZ OSTALA POBOLJŠANJA IMAO I KALIBRACIJU SISTEMA PREMA POTREBI KORISNIKA. MADA JE BILO PRIMEDBI NA POUZDANOST SISTEMA, MNOGI ZADOVOLJNI VLASNICI I DALJE S ODUŠEVLENJEM PRIČAJU O OVOM FOTOAPARATU, ALI "CANON" SE VIŠE NE OGLAŠAVA, OSTAVLJAJUĆI ARMIJU SVOJIH FOTOGRAFA DA SPEKULIŠE I SANJA O MOGUĆOJ UGRADNJI ECF SISTEMA U NEKI BUDUĆI DIGITALNI MODEL.

Preživeti prelazni period

Kao što se vidi, našli smo se u prelaznom periodu u kome automatika fokusa, uprkos ogromnom tehnološkom napretku, za sada nije uspela da obezbedi potpunu kreativnost snimanja. Svakako je pomogla najvećem broju fotografa amatera, ali je i odmogla jednom naročitom sloju profesionalaca i ambicioznih amatera za koje je fotografija deo životne filozofije. No, upravo su nedostaci autofokusa i naročiti zahtevi kod određenih tipova fotografije omogućili da opstanu retki proizvođači opreme koji i dalje drže do tradicije i kvaliteta. Još se mogu naći i dodaci koji pomažu ručnom fokusiranju, kao što je KatzEye (<http://www.katzeeye-optics.com/>). Budućnost ipak pripada automatiki – procesori koji upravljaju funkcijama fotoaparata sve su brži, programi sve složeniji i inteligentniji, a pojavljuju se i tehnološki nova rešenja. Nije isključeno da će u bliskoj budućnosti autofokusni sistemi biti toliko brzi i pouzdani, da ćemo na sve pomenute mane zaboraviti, a ručnog fokusiranja se tek prisećati uz zrno nostalgije. Veći broj fokusnih tačaka, nažalost, ne znači i da je automatski sistem pouzdaniji.

CANON			NIKON		
Godina	Model	Broj tačaka	Godina	Model	Broj tačaka
2000.	D30	3	1999.	D1	5
2001.	1D	45	2003.	D2	11
2003.	300D	7	2005.	D200	11
2004.	20D	9	2007.	D40	3
2009.	7D	19	2007.	D300, D3	51

FOKUSNE TAČKE I POKRIVANJE TRAZILA

BROJ FOKUSNIH TAČAKA RASTAO JE U SVAKOJ NAREDNAJ GENERACIJI AUTOFOKUSNIH SISTEMA. U NEPROFESIONALNOJ KLASI FOTOAPARATA BROJ FOKUSNIH TAČAKA KOD DVA NAJVEĆA PROIZVOĐAČA VARIRAO JE IZMEĐU TRI I DEVETNAEST. VRHUNSKI "CANONOV" MODEL IMAJU 45 FOKUSNIH TAČAKA, DOK SE NAJLUČI RIVAL "NIKON", U PROFESIONALNOJ KLASI, ODLUČIO ZA ČAK 51 FOKUSNU TAČKU.

Nisu sve fokusne tačke podjednako osetljive, pa se od korisnika očekuje da zna koje su osetljivije od drugih kako bi mogao da ih izabere u kritičnim situacijama. Senzori se obično sastoje od niza piksela koji registruju svetlost, složenih u jednu ili više linija. Običan senzor sastoji se od jedne linije. Krstasti senzori su osetljiviji i uglavnom se sastoje od dve linije koje se ukrštaju pod uglom od 90 stepeni. Ovako konfigurisan senzor pouzdano reaguje na pojavu horizontalnih ili vertikalnih linija izraženim kontrastom na fotografiji. Najbolji senzori sastoje se iz više linija, kojima pokrivaju veću površinu i oni se prepoznaju pod nazivom Area SIR TTL.

Prirodno, kod izbora fotoaparata želećete da imate što više osetljivih, krstastih senzora. Zato je bolje opredeliti se za sistem od tri tačke sa sva tri krstasta senzora, nego za sistem sa sedam tačaka, ali samo jednim krstastim senzorom. Jasno, izbor mora da zavisi i od vaših preferenci u snimanju. Ako volite da snimate brze pokrete, sportsku akciju, životinje i slično, opredelićete se za fotoaparat čiji autofokusni sistem ima puno tačaka i pokriva veliku površinu tražila. Ako više volite da snimate mirne prizore, kao što su pejzaži, i tri fokusne tačke obaviće zadatak bez greške.

Poslednja napomena odnosi se upravo na pokrivanje površine u tražilu. Razvoj autofokusnog sistema je veoma skup i komplikovan posao, pa zato proizvođači isti modul koriste za APS-C klasu fotoaparata, kao i za FX klasu. Usled toga, dešava se da na skupljim fotoaparata sa senzorom lajka formata pokrivanje slike u tražilu bude manje nego na jeftinijem modelu, a to može da zahteva određeno prilagođavanje.

Canon

PROFESIONALNI
CANON DSLR APARATI
OD SADA SA
GARANCIJOM OD 3 GODINE*

**3 GODINE
GARANCIJA**

Axel Foto d.o.o
Sarajevska 86
11000 Beograd
011/3617-562

BM Foto d.o.o
Jurija Gagarina 149 lok. 40
TC TOP SHOP, Novi Beograd
011/311-9988

Foto Oprema d.o.o
Surčinski put 1/o
011/7129-136
www.foto-oprema.com

Color Foto
9 Jugovića 30
32000 Čačak
032/310-319

* Važi samo za sledeće modele:
EOS 40D, 50D, 50DMkII, 1DMkIII
* Garancija za EOS450D je 2 godine

Snimio: Andrej Isaković

Snimio: Andrej Isaković

GENERALNE VESTI

Dobra priprema i pristup su najvažniji

Vesti koje nastaju s događaja koji su unapred predvidljivi ili najavljeni nazivamo generalnim vestima. To su najrazličitiji događaji kakve profesionalni novinski fotografi najčešće pokrivaju. Politički ili sindikalni skupovi, raznorazni protesti, predizborne kampanje za sve vrste demokratskih izbora, sami izbori, skupštinska zasedanja, konferencije za štampu itd... moglo bi se nabrajati do unedogled

IMRE SZABÓ

Organizatori svih tih događanja žele da budu zabeleženi, kako TV kamerama, tako i fotoaparatom i najčešće oni vode računa o svetlu, dekoru, "tajmingu", tj. trajanju samog događaja ili njegovog dela. Moram odmah da naglasim da se sve ovo u inostranstvu uspešnije radi i da je

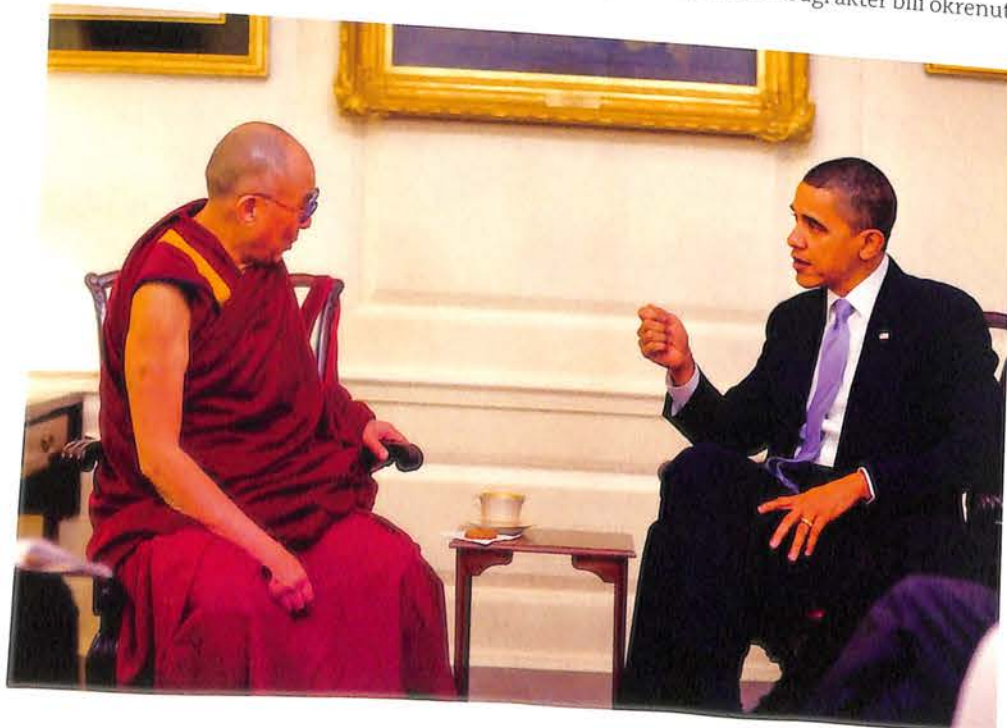
fotografima, s te strane, mnogo jednostavniji rad, dok se u našoj zemlji i dalje uče i često na štetu fotografa. Na primer, više puta bio sam u situaciji da se snalazim kako znam i umem da bih imao bilo kakvu fotografiju nekog rukovanja ili dodele nagrade zbog toga što su nam (fotografima) jedan ili drugi akter bili okrenuti

Snimio: Aleksandar Stanković

ledima. Nasuprot tome, mnogi od nas sećaju se kako je našeg predsednika francuski predsednik tri puta okrenuo oko ose dok se nisu našli u pogodnom položaju za sve fotografe koji su snimali njihov susret. Kada predsednik Amerike izlazi pred novinare, za njega, a i za sve koji su s njim, na podu postoje zalepljene trake, tzv. markeri koji označavaju gde će stati i on se ne pomera s tog mesta... Čitaoci već mogu da pretpostave da

← Da ni u belom svetu nije sve ružičasto dokaz je ova fotografija. Fotografisanje susreta Dalaj Lame i predsednika Obame bilo je omogućeno samo zvaničnom fotografu Bele kuće, a to je sada Pete Souza, pa je ova fotografija postavljena na "Flickr" (u punoj rezoluciji i mogla je da se skinе besplatno) ali ni jedan medij niti agencija nisu je koristili toga dana u znak protesta što je ostalim akreditovanim fotografima bio onemogućen rad.

← Jedan od primera kada je i za fotografe sve bilo dobro pripremljeno bila je nedavna poseta predsednika Rusije Medvedeva našoj zemlji. Bez obzira na veoma visoke bezbednosne mere bili su omogućeni dobri uslovi za rad pa je Andrej Isaković koji radi za Blic i AFP imao vremena da napravi i "iskorak" i snimi ovu fotografiju s posterom ruskog predsednika kroz noge gardista.

se za snimanje većine takvih događaja moraju obezbediti akreditacije i da se fotografi moraju vladati prema mnogim pisanim i nepisanim pravilima. A fotografi, opet, moraju da se trude i snalaze kako bi u redakciju doneli što je moguće originalnije fotografije. Ukoliko fotograf radi za agenciju gde su sekunde važne, zadatak

kako bi zauzeo najbolje mesto za snimanje. Velike redakcije na značajnije događaje šalju više fotoreportera da bi mogli da se rasporede na više mesta. Manje redakcije i samostalni fotografi (kakav status poslednjih deceniju i po ima i potpisnik ovih redova) takav "luksuz" ne mogu sebi da priušte i moraju da se prilagode situaciji da bi imali totale i krupne planove, o čemu smo pisali u prethodnom broju u tekstu o fotoreportaži.

Oprema

Da biste to sve postigli, morate dobro pripremiti i fotografsku torbu. U njoj treba da bude sve što je bitno, ali bez suvišnih stvari zbog pokretljivosti fotografa. Nekada se događaj oduži, pa bi višak tehnike samo bio dugotrajan teret. Već godinama koristim najosnovnije objektivne. Jedan ili dva širokougaona objektivna, jedan portretni zum i jedan zum u teleopsegu (20 mm ili 24 mm, 35-70 mm i 80-200 mm), svi velike svetlosne moći s maksimalnim otvorom blende f/2,8, kao i jedan blic i telekonverter. Pored toga, stalno nosim i jednu manju savitljivu reflektujuću površinu ("zilbericu") za slučaj da nekoga portretišem i pri tome moram da rasvetlim senke. Neke kolege nose dva fotoaparata sa po jednim zum objektivom, jednim u širokougaonom opsegu i jednim u teleopsegu. To je za sve one koji to mogu da priušte, najoptimalnije rešenje, jer se ne gubi vreme na menjanje objektivna.

Pristup

Kao i kod svih drugih snimanja za medije, i ovde je veoma važan pristup. Pored opsežne pripreme, to podrazumeva i predviđanje mogućeg sleda događaja. Ovo ću možda najbolje opisati jednim događajem s koga je, po mom mišljenju, kolega Aleksandar Stanković doneo najbolju fotografiju od svih nas i to snimajući s istog mesta na kome sam bio i ja. Na jednom protestu policije (i to se događalo kod nas!), gde su policajci stajali na trgu u uniformama, nas dvojica smo se u jednom trenutku sreli na vratima kancelarije na šestom spratu zgrade koja gleda na trg. Obojica smo se uputili tamo s namerom da zamolimo našeg poznanika da nas pusti da izađemo na sims i snimamo odozgo. Ja sam imao u vidu samo total i iza njega sam i snimao samo širokougaonim objektivom, dok je Aleksandar teleobjektivom napravio ovu efektnu fotografiju koju objavljujemo i koja na pravi način prikazuje suštinu događaja (velika fotografija u sredini).

Snimio: Peda Mitić

Istrajnost

Prilikom snimanja događaja veoma je bitna i istrajnost. Poželjno je da na događaj dođete prvi, a ođete poslednji. Nikad se ne zna šta sve može da se desi pre i posle događaja. Nekoliko puta sam zažalio što sam na neki važan skup došao tik na sam početak. Prvo, ako je skup masovan, biće veoma teško da se probijete do mesta dešavanja, a drugo, možete da propustite neke važne i zanimljive momente. Tako je bilo i na događaju koji je upravo ovih dana obeležio devetnaestogodišnjicu. Tog devetog marta pošao sam na Trg republike da fotografisem proteste protiv tadašnje vlasti, ne sluteći da se već odvija sukob između demonstranata i policije. Tek kada sam prišao, saznao sam od kolega da je policija intervenisala vodenim topovima. Tog dana bilo je puno "posla", jer su se sukobi proširili na čitav grad. Bilo je puno suzavca, čak i pucnjave i pogunulih, pa i tenkova na ulicama, ali je fotografija koja je postala simbol protesta – devojka mokra od prskanja vodenih topova s rukom uzdignutom u znak protesta i pobe ispred spomenika, snimljena upravo pre početka skupa. Snimio ju je Peda Mitić iz Večernjih novosti. I kraj nečega može da bude, takođe, veoma važan. To sam naučio još na samom početku bavljenja ovim poslom i svega sam nekoliko puta otišao pre kraja, ali uvek sam zažalio jer sam posle video da su kolege snimile neku fotografiju na samom kraju, a ispostavilo se da je bila najvažnija za ilustraciju tog događaja.

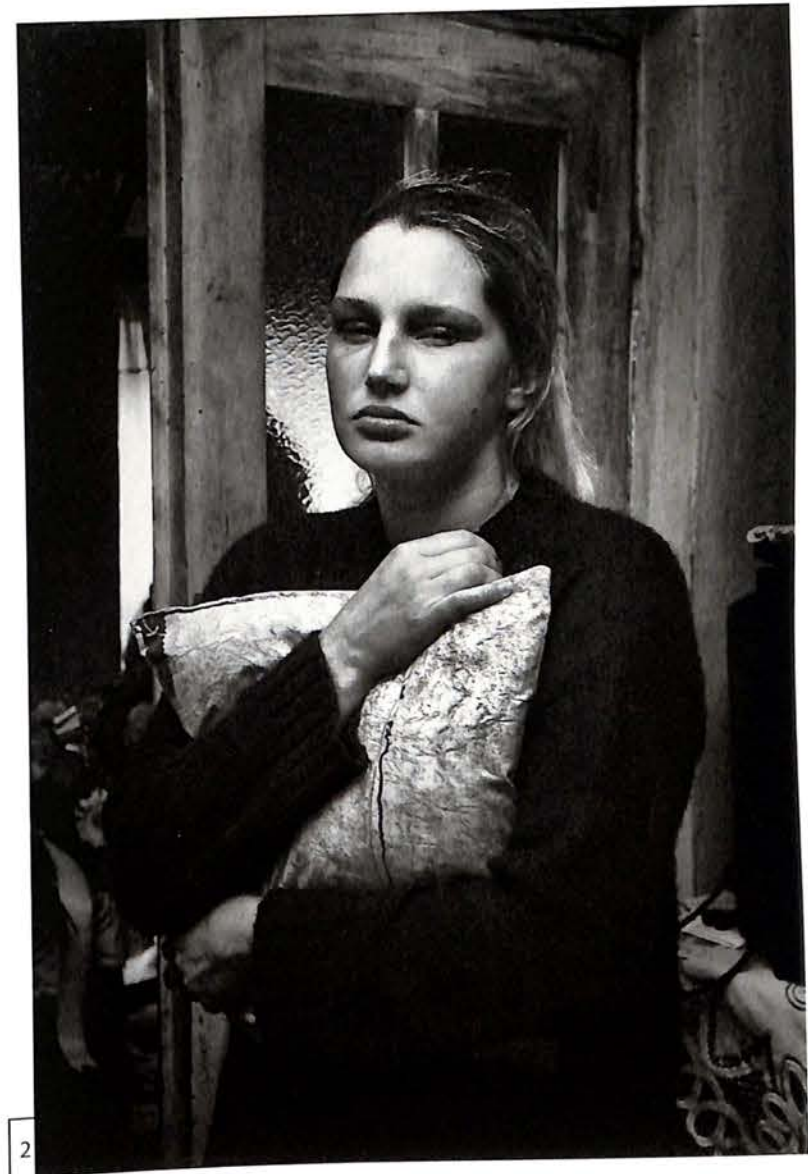
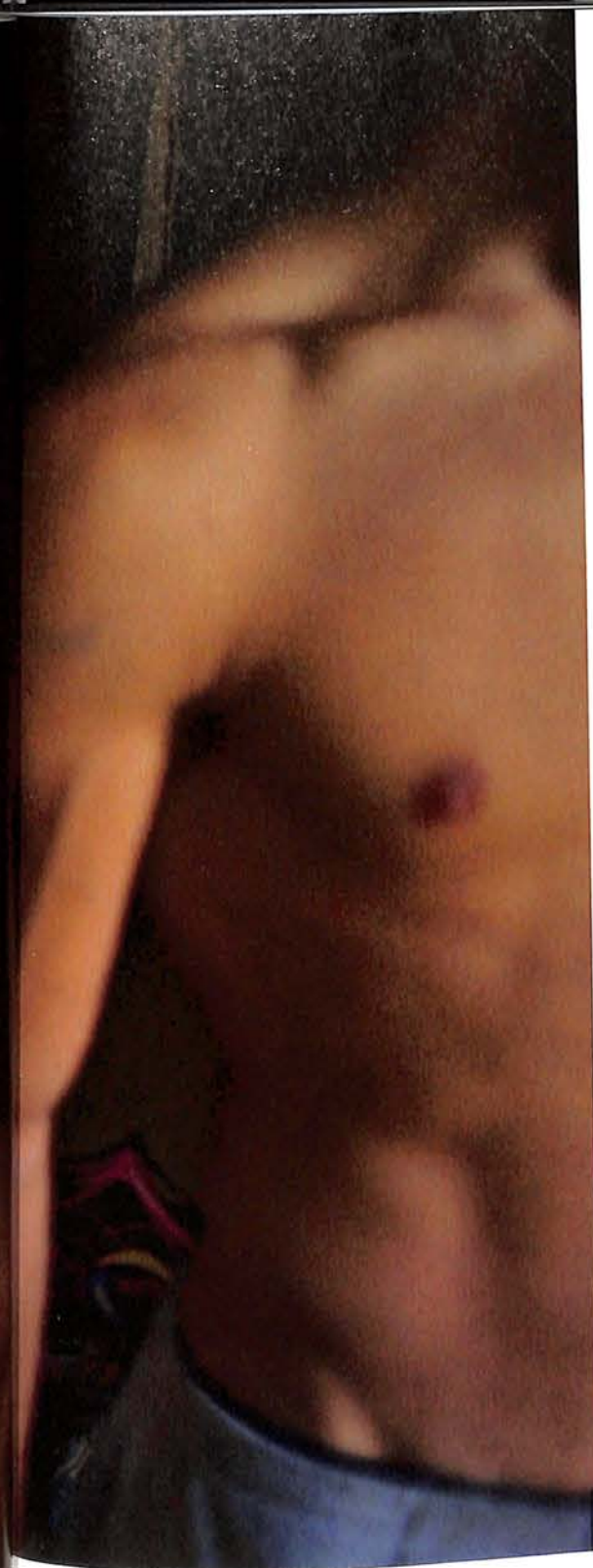

PRESS PHOTO SRBIJA 2010

Van radnog vremena

Najveći godišnji konkurs iz oblasti medijske fotografije ove godine, više nego inače, nosi izuzetno prepoznatljiv pečat, što ga čini posebno zanimljivim u savremenoj srpskoj dokumentarnoj fotografiji. Za poslednjih nekoliko godina ovo je prvi put da lični projekti i fotografije nastale mimo dnevnih obaveza profesionalnih fotografa isplivaju na površinu, što će u znatnoj meri opredeliti ulogu dokumentarne fotografije u Srbiji i njen dalji razvoj

DARKO STANIMIROVIĆ

svega, mora imati glavnu ulogu u izgradnji priče, umesto da bude pasivni posmatrač. U tom smislu, ovakav "prelom" s izborom pobjedničkih fotografija svakako je pozitivan, jer pokazuje ono najosnovnije – da postoji potencijal za razvijanje angažovane dokumentarne fotografije u Srbiji. Pokazuje, takođe, da postoje fotografi koji su spremni da se posvete beleženju života koji ih okružuje, i priča za koje oni, a ne njihovi urednici ili direktori, smatraju da su bitne.

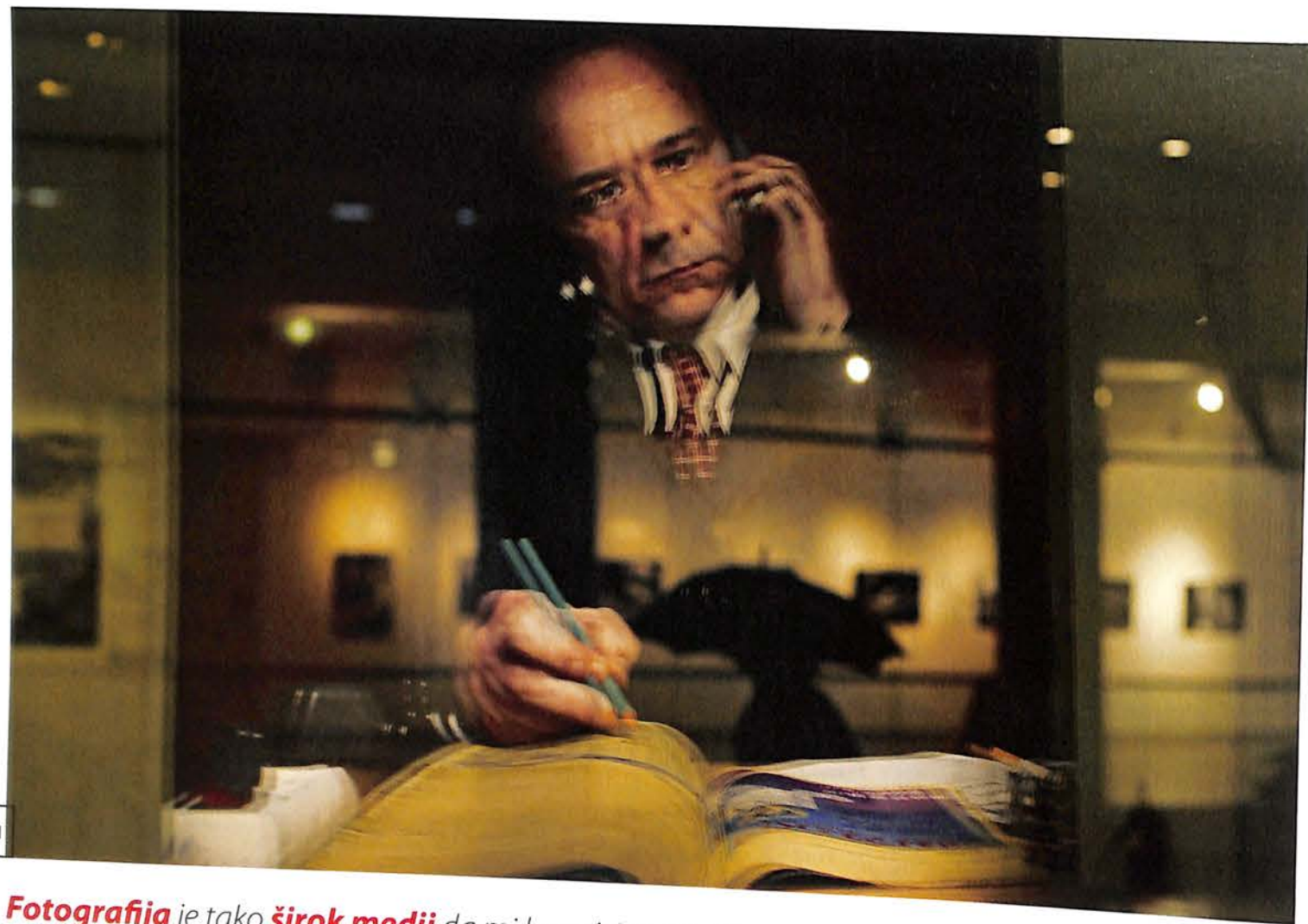
[1] GLAVNA NAGRADA PRESS PHOTO SRBIJA 2010
SANJA KNEŽEVIĆ, "Par"

[2] KATEGORIJA PORTRET
NEMANJA PANČIĆ, "Neutešna majka"

[3] KATEGORIJA BLIC VEST
ALEKSANDAR STANKOVIĆ, "Nesvestica"

Hrabar potez žirija da zauzme drastično drugačiji smer i podrži fotografe koji se "van radnog vremena" bave beleženjem ličnih i kolektivnih sudbina, neminovno otvara pitanje koje se svuda u svetu postavlja: koja je nova uloga dokumentarnog fotografa u trenutku kada se mediji, ali i potrebe i navike potrošača, drastično menjaju? Pojava "gradanskog izveštavanja" i drugih oblika masovne produkcije informativnog sadržaja, koji pored proste, suve informacije, ne pretenduju na bilo kakav drugi kvalitet, u svetu je dokumentarnom fotografu nametnula još veću odgovornost. Pored čuvenih šest novinarskih pitanja, pa često i umesto njih, dokumentarni fotograf danas mora ponuditi bogatiji i "pametniji" sadržaj. Pre

Fotografija je tako **širok medij** da mi kao vizionari, ili tragači za istinom, imamo obavezu prema publici da uđemo **ispod površine** svakodnevnog života i predstavimo **nešto novo**

[1] KATEGORIJA FOTO-ILUSTRACIJA
SASA ČOLIĆ, "Pursuit For Justice"

[2] KATEGORIJA SPORT REPORTAŽA
NEMANJA PANČIĆ, "Borilački duh"

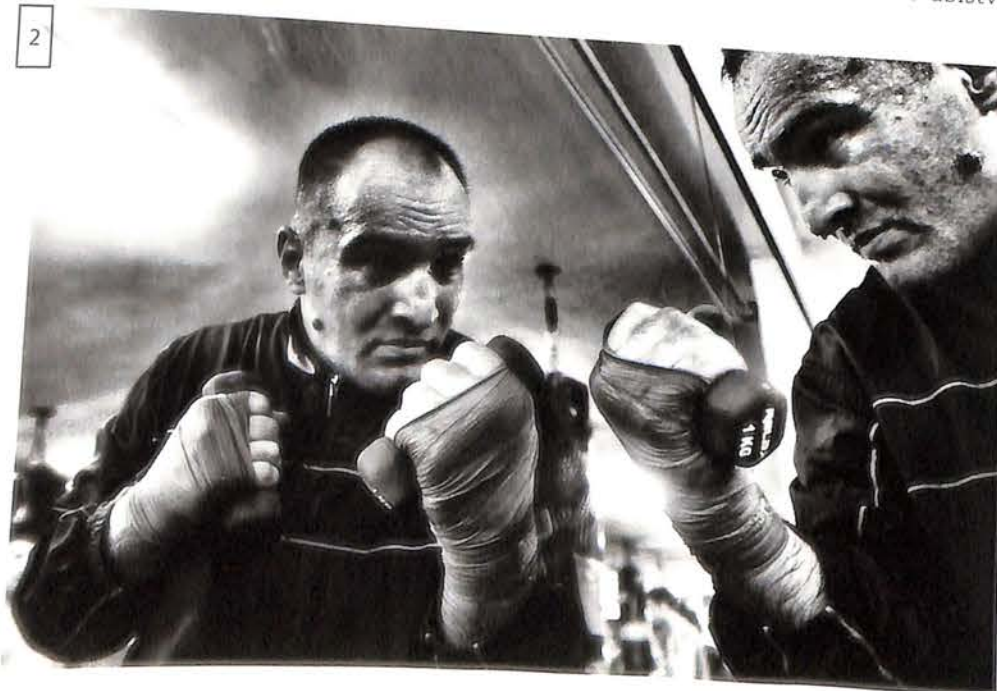
Nažalost, dominacija ovakvih ličnih projekata i angažmana ostavlja jednu veliku prazninu, a to su aktuelni događaji koji grade medijsku sliku u Srbiji. Nismo videli ozbiljnu reportažu o smrti Njegove svetosti srpskog patrijarha Pavla koja se može prikazati mnogo šire i kompleksnije od samo jedne sahrane. Stravično ubistvo

Tatona u centru grada moglo je da se uzme kao samo jedan deo priče, možda kao kulminacija nekoliko izuzetno napetih nedelja u Beogradu povodom (ne)organizovanja "povorke ponosa". Bilo je sigurno još manjih priča koje su možda "pokrivene", ali im nisu dati ni pažnja ni vreme u dovoljnoj meri, već su posmatrane isključivo kao "dnevni zadaci."

Za mišljenje o srpskoj dokumentarnoj fotografiji pitao sam Donalda Vebera (Donald Weber), fotografa "Agencije VII" i člana ovogodišnjeg žirija za Press Photo Srbija.

Refoto: U poslednjih nekoliko meseci bili ste u Srbiji tri puta, i praktično videli veći deo radova naših dokumentarnih fotografa. Koji je vaš opšti utisak?

Donald Weber: Mislim da svuda ima talentovanih fotografa, ali izgleda nedostaje jasan razlog zašto fotografi fotografišu to što fotografišu. Važno pitanje na koje treba odgovoriti jeste zašto? Samo zato što nešto postoji – ne čini ga vrednom temom. Ako je već tu pred svima, u čemu je onda poenta? Fotografija je tako širok medijum da mi kao vizionari, ili tragači za istinom, da tako kažem, imamo obavezu prema

publici da uđemo ispod površine svakodnevnog života i predstavimo nešto novo. Ono što sam video u Srbiji tehnički je sjajno, ali potpuno neoriginalno. Problem nije u egzekuciji fotografije, već u predstavljanju priče. Ona je nešto mnogo šire i dublje od onog što se očigledno predstavlja na fotografiji. Svaka zemlja na svetu ima tehnički sjajne fotografe, šta je onda to što Srbiju čini posebnom?

R: Da li mislite da postoji sindrom "lepih fotografija," da su fotografi preokupirani pravljjenjem atraktivnih fotografija, ignorišući, ili ne videći, priču koja stoji iza toga?

DW: Apsolutno! I to je problem koji imam s fotografijom uopšte, ona postaje moda, površinska slika i ništa više. Prazno. Moramo početi da gledamo zašto se stvari dešavaju u vestima, da prodremo dublje. Shvatam da svi mi imamo dnevne poslove i nemamo godine života da posvetimo jednoj priči ili makar jednoj fotografiji, ali šta ako bismo, nakon dolaska na teren, odvojili makar nekoliko sekundi više da se zaista zapitamo o tome šta fotografujemo? Svi mi želimo da prikazemo realnost, ili istinu, ili kako god se to zvalo, ali korišćenjem estetskih trikova samo devalviramo profesiju. Postajemo dekorateri.

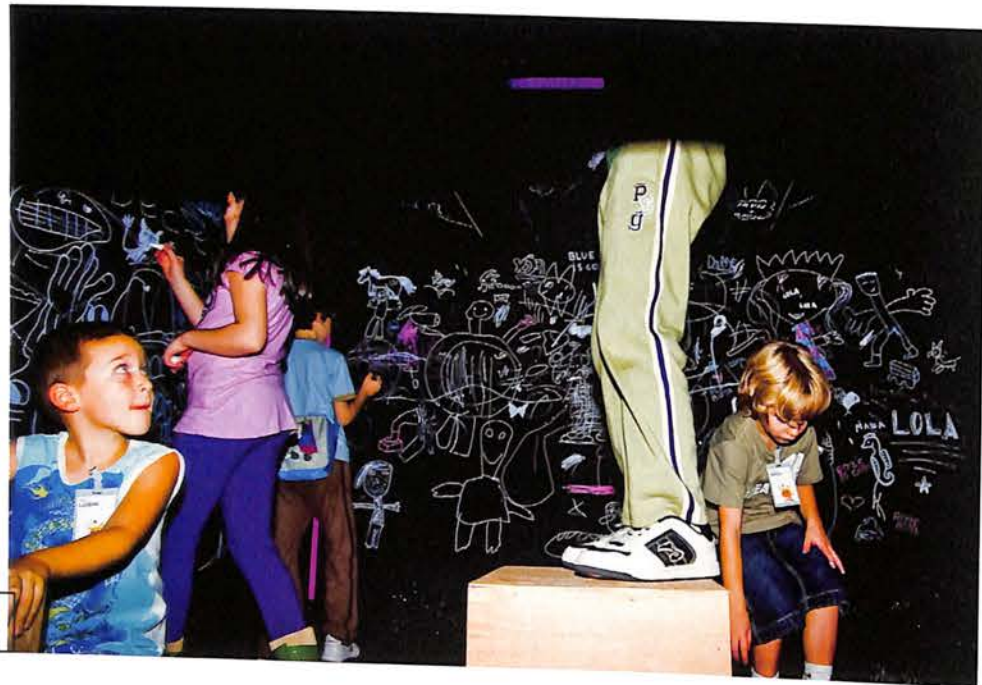
[3] SPECIJALNO PRIZNANJE ŽIRIJA ZA REPORTAŽU NA TEMU ŽIVOT
DARKO STANIMIROVIĆ, "Dan pre iseljenja"

[4] KATEGORIJA UMETNOST REPORTAŽA
MARKO RISOVIĆ, "Cirkus"

R: Ispričajte nam o procesu žiriranja na Press Photo Srbija.

DW: U izboru fotografija bilo je mnogo faktora pored čisto estetskih. Neki od njih su priča, tehnički kvaliteti, sličnost sa drugim radovima itd. Svako od nas imao je neke favorite i kontrafavorite. Ubrzo to postaje igra: šta je tebi važno, a šta si voljan da odbaciš. Čvrsto verujem u to da žiri svakog velikog konkursa kao što je Press Photo Srbija ima obavezu ne samo da traži najbolje u fotografiji i da traži najveću vest godine već da postavi određen ton, pravac u kome će se fotografija razvijati. Imali smo dosta rasprave u žiriju oko toga da li neke fotografije treba da dobiju nagradu, jer fotografska zajednica možda još nije spremna da prihvati takve promene. Tako da postoje zaista brojni faktori u odlučivanju pobednika. Ja sam bio za nekoliko radova koji možda nisu bili tehnički najbolje izvedeni, ali sam osetio da je

1

[1] KATEGORIJA UMETNOST
LUKA KNEŽEVIĆ,
"Kid's Patch"

[2] KATEGORIJA VEST
MATT LUTTON,
"Smrt Patrijarha Pavla"

[3] KATEGORIJA ŽIVOT
REPORTAŽA
NEMANJA JOVANOVIĆ,
"Štajga"

2

smrt patrijarha. Međutim, jedva da smo našli neku vrednu fotografiju. Mislim da smo se svi složili da su fotografi uprkali na tom zadatku, i to se može videti po nagradama. Drago mi je da je na kraju ipak bilo reči o pričama i pojedinačnim fotografijama koje su imale nešto da kažu. Priče za koje mislim da zaista nisu dobro urađene jesu požar u bolnici (bolnica "Dragiša Mišović"), sahrana patrijarha i ubistvo Tatona. Ironično, najveće priče a najlošije fotografije. Sjajan projekat koji nije deo neke velike vesti jeste kriminal oko železničke stanice (Nemanja Jovanović, "Štajga"). Zanimljiv pristup, sjajni momenti ispričani na zanimljiv način, ali ne i najbitnija vest protekle godine. Plašim se da su mnogi srpski fotografi zainteresovani samo da se pojave negde i naprave snimak. Ako je to tačno, pošaljite novinara. Mi smo mnogo važniji od njih u smislu da ono što radimo može lako da se ureže u nečiji mozak.

R: Pobjedničke fotografije su najpre lični projekti i angažmani fotografa. Da li mislite da je ovo možda suviše lično?

DW: Sve je lično! Neko uvek ima svoj stav. Fotografija je fotografija, i činjenica je da kada dolazi iz srca ili uma, umesto od urednika, rad će uvek biti jači. Pogledajte bilo kog fotografa iz agencija "VII", "Magnuma", "NOOR" – svi su oni tamo zato što je njihov rad ličan. Ima neko značenje, i to je ono što po meni najviše nedostaje srpskoj fotografiji – značenje.

Sve je **lično!**
Neko uvek ima svoj **stav**

ono što je autor hteo da kaže bilo daleko iznad onoga što bi ostali fotografi, čije su fotografije tehnički bile bolje, mogli da urade.

I šta onda nagraditi? Priču ili egzekuciju? Potreban je balans. Treba vam fotograf koji je talentovan kao stilista, i fotograf koji je više vizionarski, intelektualni tip. Ponekad se ta dva spoje, ali retko. Mislim da je žiri bio dosta otvoren i spreman da pogura stvari napred. To je ono što mi treba da radimo. Koja je poenta nagrađivati najbolju ili kompoziciono najkompleksniju fotografiju? Stvar je da se zajednica pogura napred i da se stvaraju neki standardi. Ako želiš da pobediš, onda napravi nešto što će trajati.

Zamerku koju imam na odlučivanje žirija jeste nagrađivanje fotografija koje su bile "vest godine," umesto nagrađivanja fotografije i ideja. Kao potpun imbecil što se tiče srpske politike, mnoge odluke žirija delovale su mi nelogično. Kao fotografije, neke nisu značile apsolutno ništa, osim što su bile prost zapis nekog događaja. Pa šta?! Jedna od najvećih vesti bila je

2

ABSsoft

Gospodara Vučića 21 • Beograd • tel: +381 (11) 38.11.500
www.absoft.rs • office@absoft.rs

Poslovni informacioni sistemi

- savremeni ERP informacioni sistemi
- web aplikacije
- mobilni uređjaji
- upravljanje ljudskim resursima
- proverena platforma MS-SQL Server

Microsoft
GOLD CERTIFIED
Partner

Žiri natječaja

Centralni dio ovog izbora jest međunarodni strukovni žiri koji svojim iskustvom i nepristranošću osigurava natječaju ozbiljnost i strukovnu vrijednost. Jedan član je uvijek iz Hrvatske iz ranga agencijskih fotoreportera, galerista fotografije i drugih struka koje prate novinsku fotografiju iz jedne šire perspektive. Ostali članovi mogu biti iz bilo koje zemlje, ali moraju biti povezani sa fotografijom i poznavati prilike u regiji.

Ove godine to su bili Andrew Testa, britanski dokumentarni fotograf, stalni suradnik *The New York Timesa* i višestruki dobitnik "World Press Photo" nagrada, te drugih strukovnih priznanja. Suradivao je sa Markom Drobnjakovićem, mladim fotoreporterom Associated Pressa iz Beograda, koji je osim velikih događaja u regiji pratio i žarišta u Iraku, te Nikolom Šolčićem, dugogodišnjim fotoreporterom Reutersa iz Zagreba, koji već 20 godina osim regije pokriva i teme u Africi i na Bliskom istoku. Sreli su se na otoku Prviću pokraj Šibenika kako bi u miru i izolaciji tog mjesta mogli nesmetano obaviti svoj posao.

Kriterijumi izbora

Zadatak im je bio odabrati sto najboljih radova iz protekle godine, te finaliste i pobjednike po kategorijama, kao i fotografiju godine. U izboru su se vodili samim fotografijama i pripadajućim potpisima, jer su svi radovi bili šifrirani na način da se ne vidi ime autora niti redakcije/agencije za koju radi. Time se omogućava svima jednaka prilika u natjecanju, bez obzira na iskustvo ili poslodavca.

U završnoj izjavi žiri je pohvalio trud i radove sudionika, te ukazao na aspekte kojima treba posvetiti više pažnje u budućnosti. Reportaže su bile često nedorečene, tj. imale nekompletnu

3

4

5

[2] BERNARD ČOVIĆ, *Vjesnik*

"Lokalni izbori"
Snimljeno na glasačkom mjestu u Osnovnoj školi Marina Držića u Zagrebu i pokušava dočarati transparentnost glasanja.

[3] PRVO MESTO, NAGRADA PAVAO CAJZEK, KATEGORIJA SVAKODNEVNI ŽIVOT
ŽELJKO HLADIKA, *Pixsell*

Ante Tesija je razigrani dječak koji jedini u Evropi boluje od teške i rijetke plućne bolesti, alveolarne proteinoze. Ante mora biti neprekidno priključen na aparat bez kojeg bi nakon vrlo kratkog vremena (manje od minute) prestao disati.

[4] PRVO MESTO, KATEGORIJA PORTRET
MLADEN POBI

"Ralphe Armstrong" – basist James Carter Quinteta

[5] PRVO MESTO, KATEGORIJA SPORT
MIROSLAV KIŠ, *Cropix*

"Krešimir Majdandžić 101209"
Snimljen na treningu. Petnaestogodišnji dječak na nedavno održanom atletskom Državnom prvenstvu u Čakovcu, osvojio je pet medalja.

1

[1] DRUGO MESTO, KATEGORIJA PORTRET
BERNARD ČOVIĆ, *Vjesnik*
Berislav Rončević, saborski zastupnik HDZ-a i bivši ministar obrane RH stoji sam i napušten od svih između zgrada Sabora i Vlade u Zagrebu te čeka službeni autobus. Rončević je optužen za zlouporabu položaja i ovlasti u „aferi kamioni“ gdje ga se tereti da je ošteti državni proračun za 10,2 milijuna kuna.

2

HRVATSKA NOVINSKA FOTOGRAFIJA

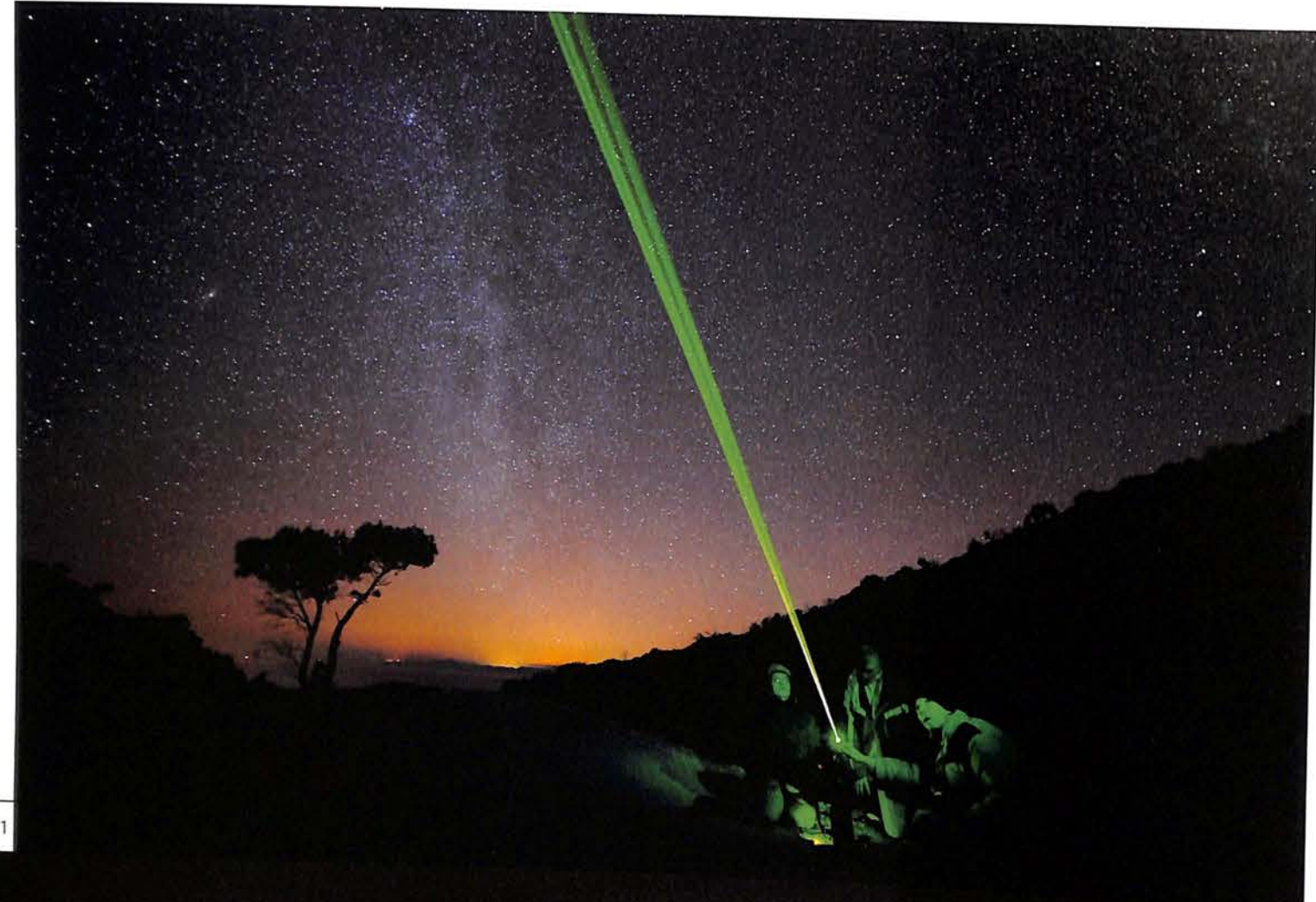
NAJBOLJI od
NAJBOLJIH

Potruga za najboljim novinskim fotografijama u Hrvatskoj nastavlja se kroz projekt "Hrvatska novinska fotografija", čiji cilj je kroz natječaj, putujuću izložbu i prateću foto-monografiju promovirati odlične fotografije i trud njihovih autora. U natječaju sudjeluju profesionalni fotoreporteri iz cijele zemlje, suradnici tiskanih izdanja, foto-agencija i Internet portala u organizaciji Zbora fotoreportera Hrvatske

IGOR NOBILO

Sedma godina projekta donijela je i sedam kategorija natjecanja: Događaj, Svakodnevni život, Reportaža/Kolekcija, Kultura i umjetnost, Portret, Sport i Okoliš. Kategorije su izabrane tako da što bolje pokriju spektar rada fotoreportera, ali je uvijek ograničen financijskim i organizacijskim mo-

gućnostima. Sudjelovalo je 120 autora sa 2.201 fotografijom, što iznosi 40 odsto više autora i duplo više fotografija. Ove brojke ukazuju da je projekt sve zanimljiviji fotoreporterima i na dobrom putu da se etablira kao vrhunski izbor novinske fotografije.

1
priču ili sadržavale fotografije koje su odvlačile od centralne priče. Mnoge fotografije bile su nekvalitetno kadrirane, što se može ispraviti u naknadnoj obradi. Tako je na nekim radovima bilo previše informacija koje su nepotrebno narušavale fotografije sa velikim potencijalom da budu odlične.

Nagrade

Objavljeni su finalisti po kategorijama koji su tri tjedna u neznanju čekali svečanu dodjelu kako bi saznali tko je pobjednik. Ona je održana u velikoj dvorani hotela "Antunović" u Zagrebu, uz prisustvo sponzora, predstavnika medijskih kuća, komercijalnih sponzora i kolega fotoreportera.

2

[1] PRVO MESTO, KATEGORIJA REPORTAŽA/KOLEKCIJA SAŠA KOSANOVIĆ
Višnjanski astronomi usmjeravaju fotoaparat pomoću lasera prema zvijezdi Sjevernjači da bi snimili noćno nebo.

[2] SANJIN STRUKIĆ, *Pixsell*
Na autocesti Zagreb – Karlovac, putnički autobus zapalio se kod skretanja za Jastrebarsko.

3

[3] PRVO MESTO, KATEGORIJA OKOLIŠ JURE MIŠKOVIĆ, *Cropix*
"Izlov tuna"
Zadarska županija je s tri tvrtke hrvatski centar uzgoja tuna, koji je jedan od najprepoznatljivijih i najisplativijih domaćih izvoznih proizvoda.

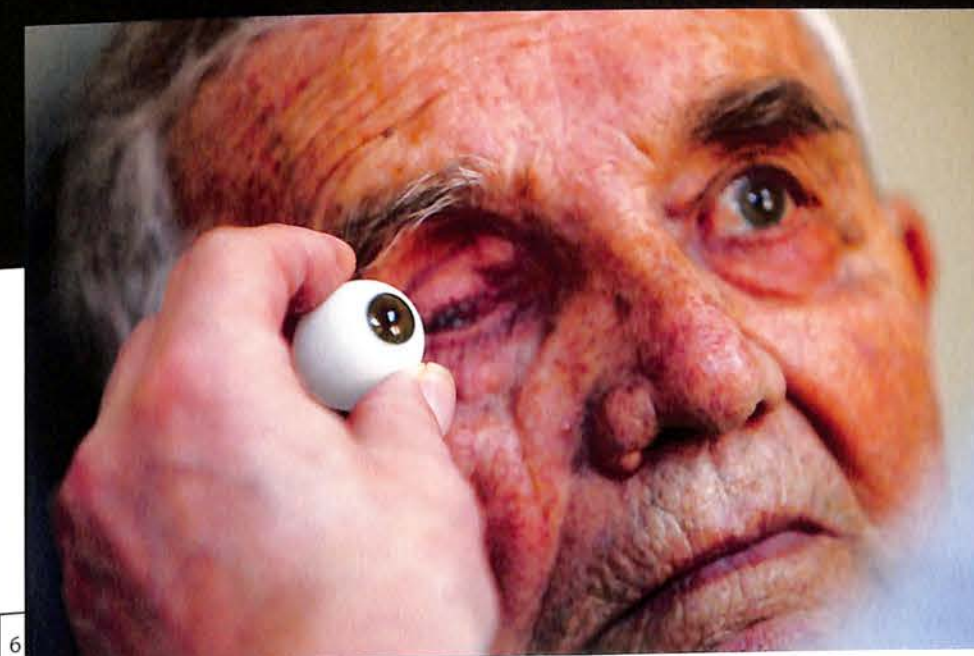
4

Nagrađeni u kategorijama će primiti 5.000 kuna neto nagrade, dok će autor fotografije godine primiti dodatnih 2.500 kuna neto. Ovi iznosi su smanjeni u odnosu na prošlu sezonu, ali su i dalje visoki i predstavljaju direktnu potporu radu nagrađenih autora.

U suradnji sa nacionalnim festivalom fotografije "Photodays", koji se održava u lipnju svake godine u Rovinju, dogovoreno je da će pobjednik natječaja Hrvatska novinska fotografija primiti i nagradu "Kadar" od strane "Photodaysa" umjesto njihovog izbora novinske fotografije koji su održali protekle godine. Njihovim posredstvom će sve nagrađene fotografije sa festivala ući u stalni arhiv Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu. Ova suradnja znak je da "Hrvatska novinska fotografija" postaje priznat i cijenjen projekt.

5

6

[4] MATKO BILJAK, *Slobodna Dalmacija*
Dječak se rashlađuje vodom u Sumartinu na otoku Braču.

[5] TREĆE MESTO, KATEGORIJA REPORTAŽA/KOLEKCIJA PAUN PAUNOVIĆ, *Cropix*
Poznata autentična splitska igra nastala početkom prošlog stoljeća na najpoznatijoj plaži u Splitu – Bačvicama. Prilikom igre lica igrača primaju svakakve oblike vidljive na fotografijama.

[6] SLAVKO MIDŽOR, *Pixsell*
Tvrtka Augenprothetik GmbH iz Lausche još i danas zadržala je proizvodnju staklenih očnih proteza te ih distribuira diljem Europe.

[7] DRUGO MESTO, KATEGORIJA REPORTAŽA/KOLEKCIJA NEJA MARKIČEVIĆ, *Cropix*, "Prosvjed seljaka"
Zbog niske otkupne cijene mlijeka, seljaci iz svih dijelova Hrvatske došli su prosvjedovati u Zagreb. Čekajući da im se netko iz vlade obrati, odlučili su provesti noć ispred ministarstva.

7

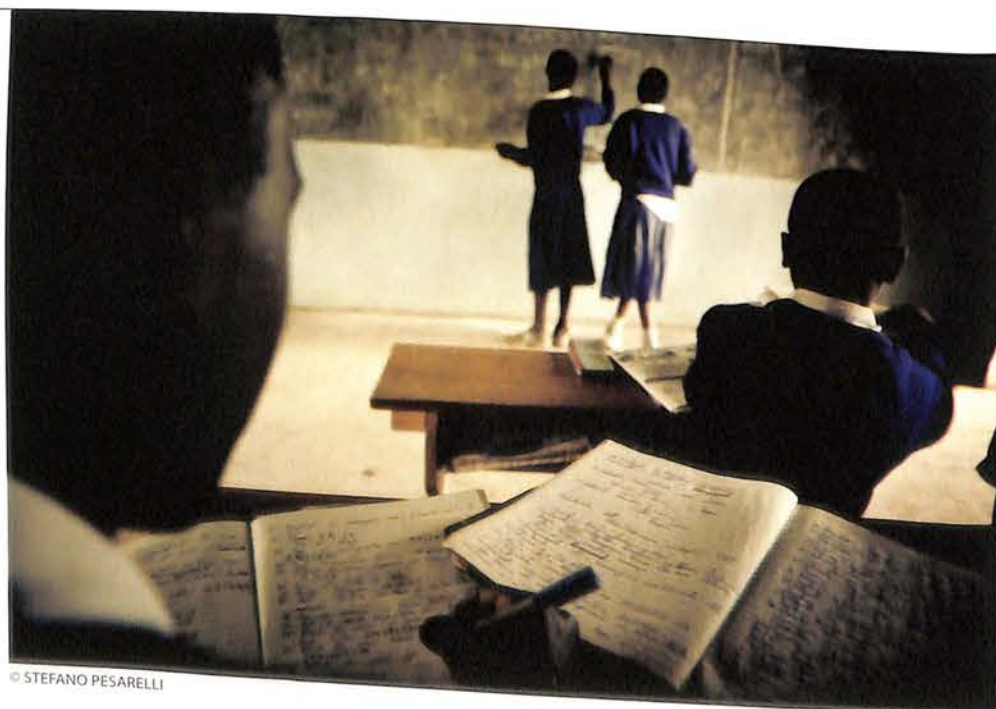
CANON KONKURS po izboru foto-urednika

© BOŽA IVANOVIĆ

Pet svetski priznati urednici fotografije žirirali su konkurs pod nazivom "Editor's Choice" (Izbor urednika), koji po peti put organizuje firma "Canon". Od 11.000 pristiglih fotografija imali su težak zadatak – da izaberu samo tri. A za najbolju od najboljih proglašena je fotografija Bože Ivanovića, čije fotografije ste mogli videti u broju 60 časopisa *Refoto*.

"Editor's Choice" činili su urednici fotografije prestižnih svetskih časopisa: Aidan Sullivan – potpredsednik Odeljenja foto-zadaci (Photo Assignments) u *Getty Images*; Magdalena Herrera – direktor fotografije, *GEO France*; Barbara Stauss – direktor fotografije, *Mare* magazin; Volker Lensch – urednik fotografije, *Stern* magazin; Monica Allende – urednik fotografije, *The Sunday Times Magazine*.

© STEFANO PESARELLI

U prvom krugu selekcije izabrana je 151 fotografija, a u drugom svakoj fotografiji bila su neophodna dva glasa žirija. Na početku žiriranja Aidan Sullivan rekao je da je pomalo čudno žirirati fotografije bez ikakve podele na kategorije, pa je jedini kriterijum za njihov izbor da se dopadnu nekom članu žirija. Između pejzaža, reportaža, portreta, fotografija prirode, crno-belih, zatim snimaka iz vazduha... žiri je, za samo pola sata, odabrao dvadeset i pet fotografija. Tada su demonstrirali svoje ogromno iskustvo i jasnu viziju koja im omogućava da brzo i efikasno izdvoje najbolje fotografije iz mnoštva prezentovanih.

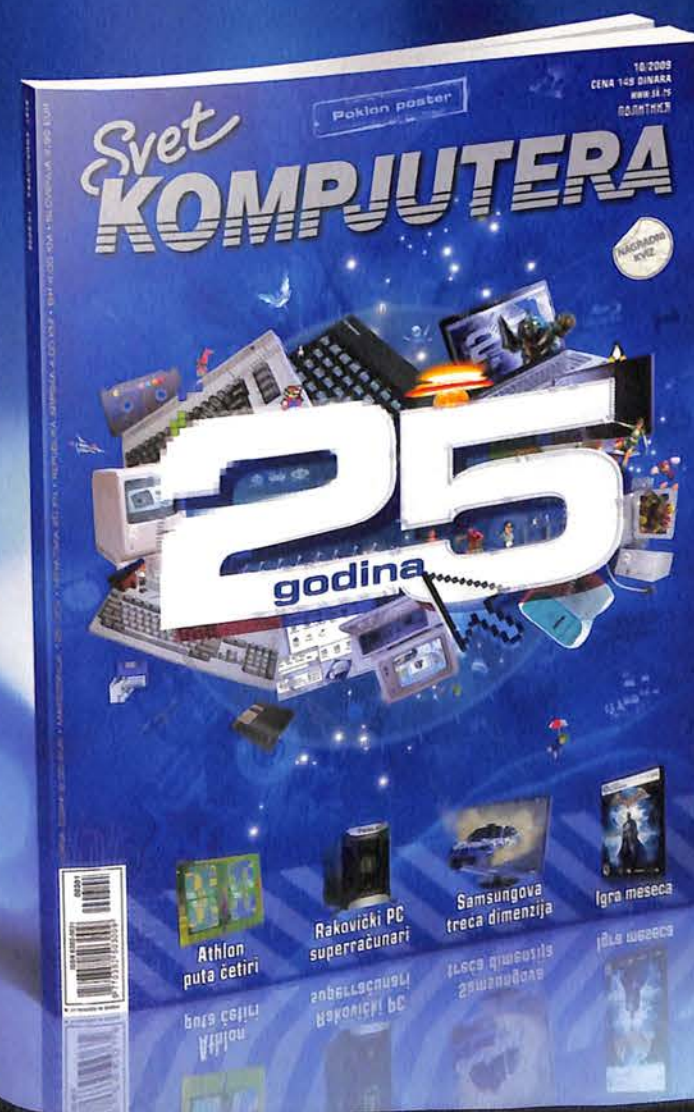
Zato je treća runda žiriranja tekla sporo jer je svaka fotografija zahtevala barem tri glasa članova žirija. Došlo se do izbora od deset fotografija, zatim do šest, pa pet, da bi se do konačnog izbora došlo tajnim ocenjivanjem. Na kraju, žiri je bio skoro jednoglasan u svojoj odluci!

Prvo mesto osvojio je Boža Ivanović, naše gore list, koji živi i radi u Los Angelesu, s fotografijom majmuna u zoološkom vrtu. Njegove crno-bele dokumentarne fotografije objavili smo u portfolio u broju 60 časopisa. Drugo mesto osvojio je švedski fotograf Bruno Ehrs za fotografiju četiri konobara snimljenu u Istanbulu, dok je treće mesto osvojio Stefano Pesarelli za fotografiju koja govori o školama u Tanzaniji.

O pobjedničkoj fotografiji Monica Allende rekla je da joj se dopadaju njena poruka, snaga i bes životinje koju je fotograf tako maestralno zabeležio.

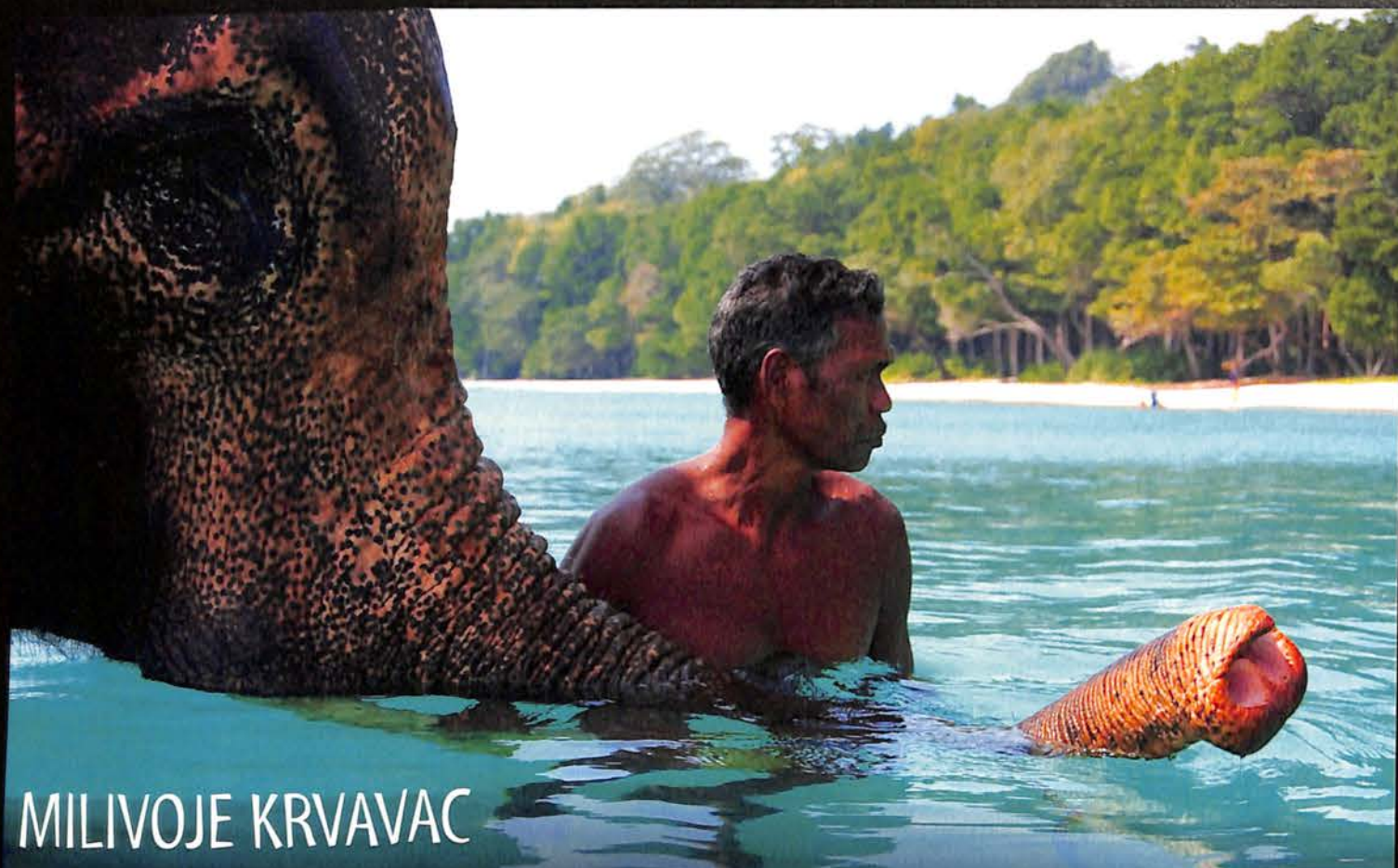
© BRUNO EHRS

Najstariji i najtiražniji kompjuterski mesečnik u Srbiji

Na kioscima svakog prvog u mesecu

www.sk.rs

MILIVOJE KRVAVAC

Džungla u okeanu

Istraživački tim biologa: Milivoje Krvavac, s Odseka za biologiju Univerziteta u Novom Sadu, doktor Olga Jovanović s Univerziteta Braunšvajg (Braunshweig) u Nemačkoj i hrvatski biolog Goran Šafarek, proveli su dva meseca u oblasti Indijskog okeana proučavajući živi svet visokih krošnji u prašumama Andamanskih ostrva. Pored brojnih susreta s paucima, otrovnim zmijama i žabama, istraživači su doživeli nesvakidašnji susret s paleolitskim narodom ovog zabačenog arhipelaga

TEKST I FOTOGRAFIJE: MILIVOJE KRVAVAC

Andamanski i Nikobarski arhipelag, neprohodna prašuma virtualno izgubljena u Indijskom okeanu. Preko pet stotina ostrva i atola u srcu Bengalskog zaliva, rasutih između delte Iravadija i Sumatre. Univerzum izmakao vremenu, globalizaciji i, na svu sreću, masovnom turizmu. Upravo su geografska udaljenost i izolacija bili pravi blagoslov za arhipelag i opstanak paleolitskih naroda koji naseljavaju te netaknute džungle u okeanu. Taj isti okean sačuvao je genetske "crne kutije". Najbliže rodake Adama i Eve

reklo. Čovek se nigde ne oseća tako bliskim prirodi. Verujem da još postoji nešto neodgonetnuto u toj interakciji. Na mestu gde međusobni odnosi mnoštva živih bića dostižu vrhunac privilegija je biti fotograf, biolog svakako još više. U tropskim kišnim šumama svi sve oponašaju, zmije liče na grančice, insekti na listove, žabe na koru drveta. Remek-dela evolucije.

Zašto baš tamo?

3

4

trazi za svetlom, biljke su krenule nagore, a polagano i životinje za njima, te se živi svet kišnih šuma preselio visoko u krošnje, koje čine najbogatiju nišu u tom raznovrsnom eko-sistemu. Stoga se neretko dešava da se i istraživači moraju ispeti na desetak, petnaest metara visine kako bi dobili realnije slike o postojećem biodiverzitetu i broju organizama koji se skriva u zgusnutom zelenom krovu. Prvi put u novijoj istoriji sprovedeno je istraživanje visokih krošnji tropskih kišnih

zalivu. Kao član istraživačkog tima, krenuo sam na put misleći da za mene, nakon meseci provedenih u džunglama širom kontinenta, više ne postoje iznenađenja u vezi s Azijom. Andamanska ostrva učinila su, međutim, da upoznam sebe i prekoračim sopstvene granice.

Prvi utisci

Brodom prepunim hodočasnika, pirinča i bašvaba, krenuli smo iz Madrasa u pravcu Po-

[1] Podnevno tuširanje u vrelom Indijskom okeanu na ostrvu Havelock.

[2] Pripadnici plemena Jarawa radozljivo posmatraju konvoj koji mirno prolazi njihov rezervat.

[3] Sveopšte oduševljenje lokalne dece u gradu Mayabunder na Srednjem Andamanu.

[4] Agama gušteri noć obično provode na listovima tropskog žbunja, nepomično se kamuflirajući oblikom i bojom.

trazi za svetlom, biljke su krenule nagore, a polagano i životinje za njima, te se živi svet kišnih šuma preselio visoko u krošnje, koje čine najbogatiju nišu u tom raznovrsnom ekološkom sistemu. Stoga se neretko dešava da se i istraživači moraju ispeti na desetak, petnaest metara visine kako bi dobili realnije slike o postojećem biodiverzitetu i broju organizama koji se skriva u zgusnutom zelenom krovu. Prvi put u novijoj istoriji sprovedeno je istraživanje visokih krošnji tropskih kišnih

zalivu. Kao član istraživačkog tima, krenuo sam na put misleći da za mene, nakon meseci provedenih u džunglama širom kontinenta, više ne postoje iznenađenja u vezi s Azijom. Andamanska ostrva učinila su, međutim, da upoznam sebe i prekoračim sopstvene granice.

Prvi utisci

Brodom prepunim hodočasnika, pirinča i bubašvaba, krenuli smo iz Madrasa u pravcu Port

hipelaga. Nakon tri dana i noći provedenih na okeanu, stigli smo u središte Bengalskog zaliva. Iako Andamanska i Nikobarska ostrva teritorijalno pripadaju Indiji, hiljadama nautičkih milja udaljena su od matice, te smo odmah zaključili da imaju malo toga zajedničkog. Andamani su mesto najbliže raju. Ništa slično Tajlandskim ili Indonežanskim ostrvima. Od oko pet stotina, svega trideset šest je naseljeno. Na ostrva su prvi stigli Britanci polovinom 19. veka. Međutim, hiljadama go-

1

[1] Ribarstvo je osnovna privredna grana na arhipelagu. Andamanska i Nikobarska ostrva su najveći rezervoar ribe i morskih plodova u Indijskom okeanu, sam tim biodiverzitet koralnih sprudova je zavidljivo veliki i krajnje interesantan za ronioce i biologe jer je mahom neistražen, što je upravo slučaj sa najvećim delom ostrva Ričijevog arhipelaga na jugu Andamana.

[2] Idiličan zalazak sunca u Wandooru, s pogledom na ostrvo North Sentinel.

[3] Goran Šafarek u srcu džungle u potrazi za pogodnim stablima za penjanje.

[4] Nasmejani prodavac cveća na ulicama Port Blair-a.

4

1] Ribarstvo je osnovna privredna grana na arhipelagu Andamanska i Nikobarska ostrva u najvećem rezervoaru ribe i moram tim biodiverzitet okeanu, a korudova je zadržavajući veliki i interesantan za ronioce i biologe jer je mahom neistražen, a to je upravo slučaj sa najvećim delom ostrva Ričijevog arhipelaga na jugu Andamana.

2] Idiličan zalazak sunca u Wandooru, s pogledom na ostrvo North Sentinel.

3] Goran Šafarek u srcu džungle potrazi za pogodnim stablima za penjanje.

4] Nasmijani prodavac cveća u ulicama Port Blair-a.

2

FOTOGRAFIJA U DŽUNGLI

Vrlo verovatno da se na prstima samo jedne ruke mogu nabrojati mesta gde se može osetiti istinski udah praistorijske prašume, gde dobijamo odgovore na pitanje kako je planeta izgledala hiljadama godina unazad. Provesti dva meseca u ulozu biologa, na mestu gde se kristalno čist Indijski okean sudara s devičanskim džunglama u kojima obitavaju životinje koje se čak i ne plaše ljudi, prava je privilegija. Na fotografijama sam želeo da prikazem jednu drugačiju planetu Zemlju, planetu na kojoj je antropogeni pritisak prema prirodi praktično odsutan i svakako rezultat jedne harmonične interakcije brojnih živih bića na njoj. Ako se vi kojim slučajem zadesite u prašumi, naoružajte se strpljenjem i namažite repelentom, jer neretko se dešava da vas tokom fotografisanja izgrizu komarci ili, češće, pijavice. Najbolje rezultate dobićete ako se fokusirate na detalje prirode i svetlo. Svakako, prirodno svetlo je najbolji izbor. Sunčani dani veoma su nepogodni za snimanje jer je džungla ispresecana snopovima sunčeve svetlosti. Najbolje je snimati kada je oblačno; tada vlaga i magla ulepšavaju atmosferu i doprinose misterioznom karakteru fotografije. Obavezno ponesite stativ. Fotografisanje ispod gustih krošnji podrazumeva vrlo malu količinu svetla, što mahom zahteva ekspoziciju od jedne ili dve sekunde na ISO 400 ili 800. Korišćena foto-oprema: Nikon D40, Canon EOS 5D.

3

120 metara tokom poslednjeg ledenog doba, te su tragovi o ranim ljudskim migracijama ostali duboko u okeanu. Ipak, paleolitska zajednica, s nepromenjenim karakteristikama nas samih, kakvi smo bili pre oko sto hiljada godina, i dalje živi u vlažnim džunglama Andamanskih ostrva s neizmenjenim genom naših afričkih predaka.

Epohalni susreti

Nakon mesec dana provedenih u istraživačkoj stanici Wandoor – na jugu Južnog Andamana, došlo je vreme da se iz vlažnih nizijskih prašuma preselimo u večno zelene polusuve šume na Severnom Andamanu. To je podrazumevalo dobijanje dozvole za prolaz kroz „plemensku“ zonu, a samim tim i moguć susret s plemenom Jarawa, koje naseljava ostrvo Srednji Andaman.

1

papir koji se odnosi na poštovanje pravila pri prolasku kroz vojskom zaštićenu zonu. Uzeli su nam podatke, proverili dozvole za boravak po ko zna koji put, te smo lagano krenuli ka prašumi još većoj od one iz koje smo upravo stigli. Bilo je kao u nekom nadrealnom filmu. Pratio nas je vojni konvoj džipova, jedan ispred i još jedan na nekoliko metara iza. Džungla Jarawa, koju oni zovu svojim domom, već šezdeset hiljada godina ne zna za sekiru. Tu šumu je svakako nemoguće istraživati.

[1] S početkom kišnog perioda počinje i sezona parenja, te pojedine vrste kao što je šumska žaba (Tree Frog), se glasno oglašavaju dobijajući intenzivnu boju u želji da animiraju ženku.

Kolona je milila lagano u polumraku džungle. Svetlo prati samo vijuganje puta, ne probijajući se kroz guste krošnje. U jednom trenutku na ivici improvizovanog puta ugledali smo crne siluete. Sa strelama i kopljima u rukama, Jarave su iskakale iz džungle, gledajući konvoj koji prolazi. Dobar deo plemena je u potpunosti neodeven. Neverovatno su crni, očigledno je da su im plemena istočne Afrike najbliži rodaci, međutim, ono što ih čini drugačijim jeste tamnija boja kože i činjenica da su svi izuzetno zdravi i jaki. Jarave se isključivo hrane plodovima mora, love divlje svinje i morske krave (dugong). Iako ih prati glas da su agresivni i nepredvidivi, meni su izgledali sasvim prijateljski. Najstrože je zabranjeno fotografisati ih ili komunicirati na bilo koji način s njima. Ipak, videvši nesvakidašnje ratnike, izvadio sam fotoaparat i krišom, pri brzini od 40 km/h, „ukrao“ nekoliko snimaka.

[2] Pomoću modifikovane alpinističke opreme stiže se do desetak metara visine, sve sa ciljem da se što bolje upozna živi svet skriven u visokim krošnjama.

[3] Bicikl je najčešće prevozno sredstvo na Andamanskom arhipelagu, iako je planinski teren prilično nepogodan za vožnju.

Saznavši priču o najbližim srođnicima Jarawa, plemenu Sentineles s istoimenog ostrva, dobio sam realniju sliku o Andamanskim plemenima. Reč je o najprimitivnijoj i najizolovanijoj ljudskoj zajednici na planeti koja živi na otvorenom moru, na malom ostrvu North Sentinel na zapadu Andamana. Plemenu Sentineles niko nije prišao dovoljno blizu da bi ih ovekovečio fotografijom. Za sada je zabeležen tek jedan video-snimak.

povremene kontakt ekspedicije zabranjene i, na svu sreću, ostavljeni su na miru. Kako nam je rekao antropolog Manish Chandi, poslednji susret s njima imala su dva ribara iz sela Wandoor. Nesrećni ribari zalutali su u vode ostrva North Sentinel i završili su s kopljima u trbuhu i njihova tela su bačena na plažu. Rad metalom i vatra su im nepoznati, a što se ishrane tiče, kao i Jarawe isključivo love divlje svinje, monitor guštere i morske kornjače. Lovci i sakupljači. Hiljadama godina nisu napustili North Sentinel ostrvo, sedamdesetak kvadratnih kilometara devičanske tropske šume, te ni dan-danas ne kontaktiraju sa spoljnim svetom i kako se čini, to i ne žele. Njihov način života potpuno je nepoznat.

3

2

SAVET EKSTRA

U džungli se uvek držite staze, čime se smanjuje mogućnost da se izgubite, povredite ili doživite nepredviđene susrete – posebno ako ste na Andamanskim ostrvima.

Pretpostavlja se da pleme ima između četrdeset i dve stotine pedeset pripadnika. Osluškujući i prepoznajući signale prirode, izbegli su cunami 2004. godine. Kopljem su napali helikopter koji je došao da prekontroliše da li su domorodačka plemena uopšte preživela smrtonosni talas, jer su bili najbliži epicentru zemljotresa. Takođe, Chandi navodi da je upravo agresivnost zaslužna za činjenicu da je pleme Sentineles očuvalo svoju „autonomnost“ i netaknuto stanište.

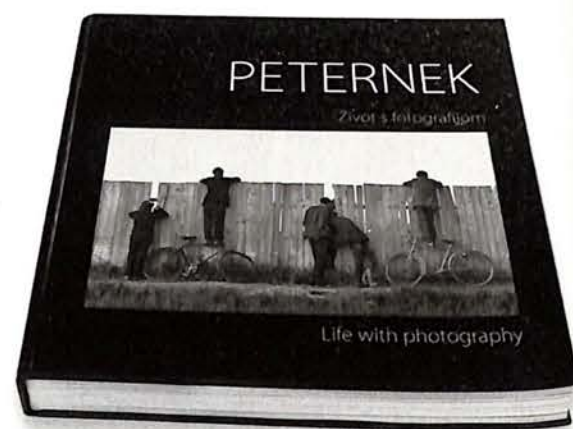
Budućnost arhipelaga

Međunarodna organizacija „Survival“ bori se za pravo plemenskih naroda na samoopredeljenje neprekidnom borbom za zatvaranje puta koji preseca teritoriju Jarawa i ugrožava njihov način života. Neotporni na najbanalnije bolesti poput gripa, boginja ili zauški, sve više su izloženi rizicima spoljnog sveta. Pre nekoliko godina epidemija malih boginja je desetkovala Jarave. Ipak, ako put kroz Južni i Srednji Andaman proguta tropska džungla, interakcija sa spoljnim svetom biće minorna i opstanak plemena je izvestan.

Snaga trenutka i izvesnost trajanja

Nova fotomonografija u izdanju firme "Refot B" upućuje na želju ovog izdavača da još prilježnije prati stvaralačke opuse istaknutih umetnika fotografije. Čini mi se prirodnim što je prva mamut-monografija iz te edicije pripala baš Tomislavu Peterneku, doajenu srpske fotografije, za koga je ne jednom naglašavano da je, u oblasti fotožurnalizma kod nas, znatnije nego drugi obeležio drugu polovinu 20. veka

GORAN MALIĆ

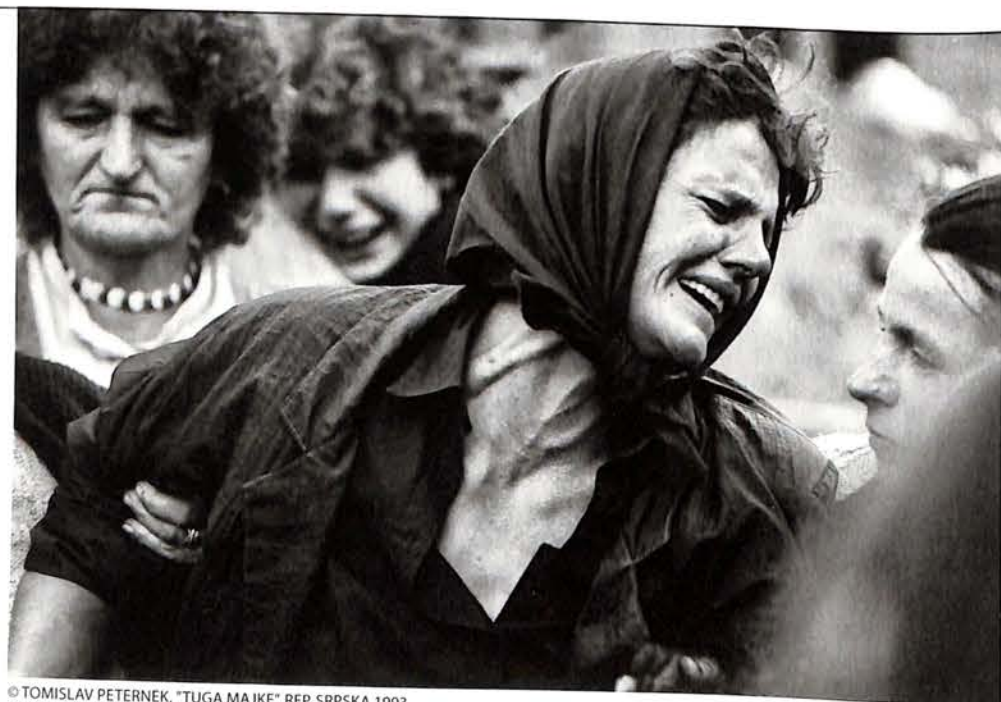

TOMISLAV PETERNEK,
ŽIVOT S FOTOGRAFIJOM [FOTOMONOGRAFIJA].
REFOT B, BEOGRAD, 2009. FORMAT 30 X 30
CM, STR. 260, 197 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA.

Slikovni sadržaj razvrstan je u devet poglavlja. Praćeni po redosledu, nazivi poglavlja su: Rani radovi (13 fotografija), Deca (21), Katastrofe i protesti (20), Ratovi (11), Život kao opsesija (36), Portret (14), Serijali (25), Radoznalost (7), Putovanja (37), dok ličnih fotografija T. Peterneka (snimaka drugih autora) ima 13. Pretpostavljam da je sastavljač izbora bio sâm autor, i da je takvim rasporedom poglavlja i izborom dela želeo da postigne određeni utisak na čitaoca. Sadržajem vrlo uočljivo, prvo poglavlje "Rani radovi" veoma je korisno za retrospektivno sagledavanje gena stvaraoča. Iz njega se vidi da se već tada, između 1954. i 1959, mogla uočiti ne samo nesumnjiva reporterska nadarenost nego i osobine koje će kasnije doći do izražaja (osetljivost za događaj, trenutak, detalj, anegdota...).

Tematske celine

Već prema broju fotografija unutar pojedinih grupa može se steći utisak da je sastavljač izbora najviše reprezentativnog materijala našao u grupama "Putovanja" i "Život kao opsesija". Tu su zaista sadržana mnoga paradigmatiska dela po kojima je Peternek zapamćen na javnoj sceni u poslednjih pola veka. Poglavlja "Serijali", "Deca" i "Katastrofe i protesti" takođe su, brojem radova, visokotirani, ali budući da sadrže suštinski iste – dakle reportažne osobine kao i prethodna, ne vidi se jasan razlog za imenovanje posebnih tematskih grupa. Zanimljivo je da je poglavlje "Ratovi" dobilo vrlo sažet broj dela, iako se dobro zna da je Peternek pomno pratio

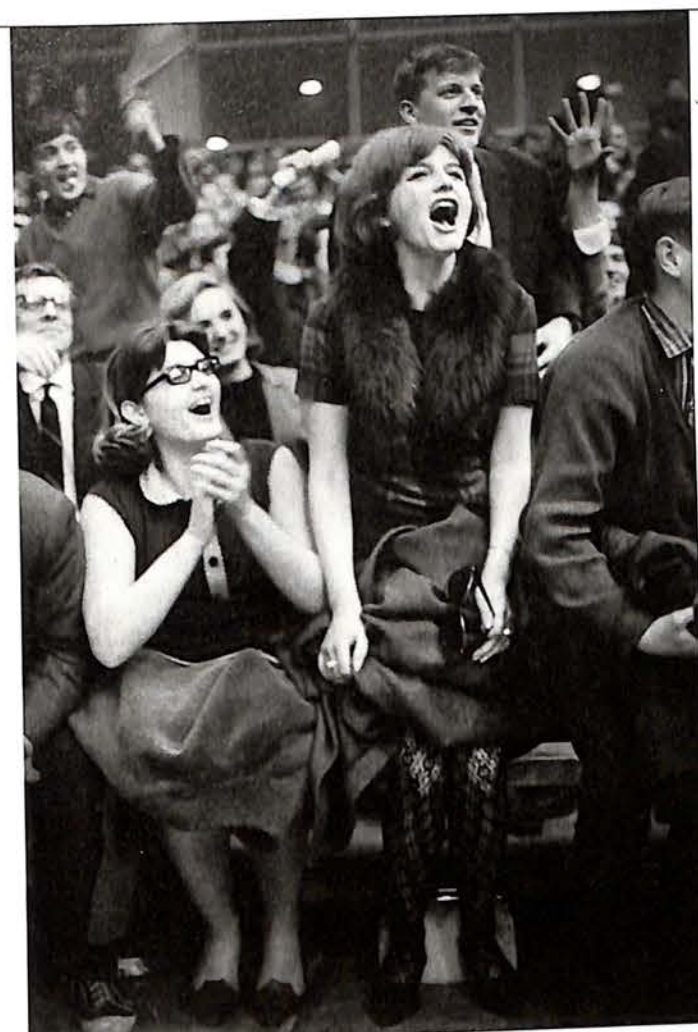
© TOMISLAV PETERNEK, "TUGA MAJKE", REP. SRPSKA, 1993

i izbliza prisustvovao mnogobrojnim sukobima, i ne samo na tlu bivše zajedničke države. Tu je svakako bilo mesta za još reprezentativnih fotografija. Dela u poglavlju "Portreti" uglavnom su utemeljena na ambijentalnom reportažnom portretu sa široko zahvaćenim prizorima, a to je baš ona peternekovski specifična linija za koju smo davno naveli da udružuje "ritam života, srca, oka i objektiv".

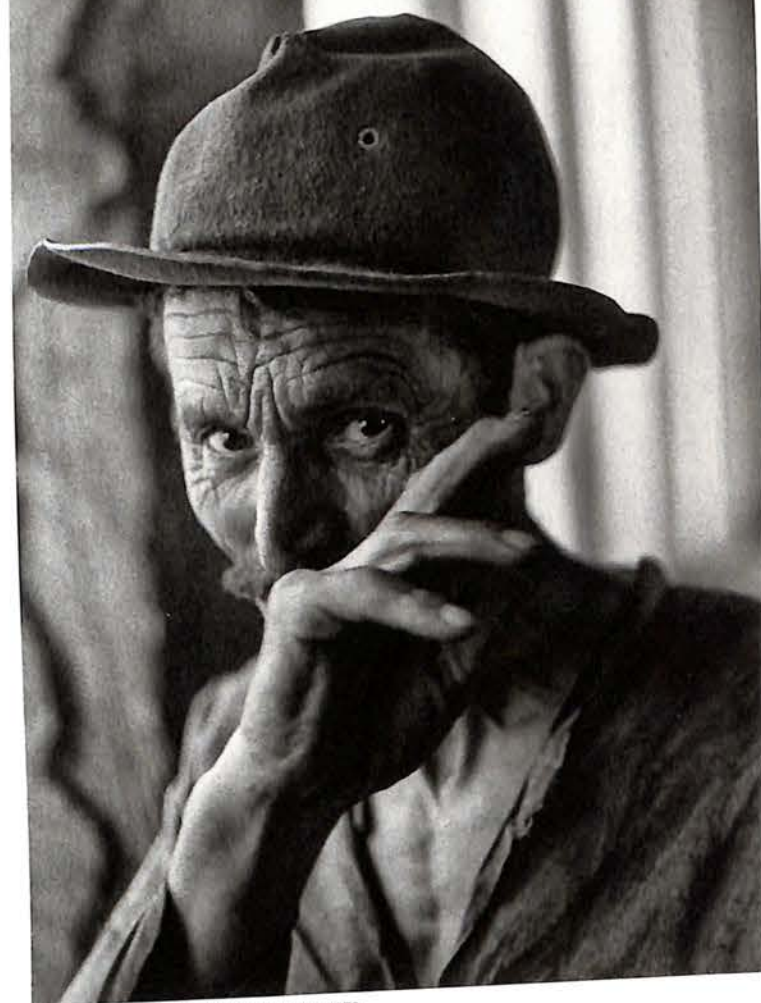
Podela na poglavlja je smisljena sve dok njihov sadržaj pokazuje unutrašnju homogenost. Poglavlje "Radoznalost", međutim, nema jasnu strukturu, nije kohezivno, i teško je shvatiti šta zapravo želi da pokaže: pored tri podvodne fotografije i dva pejzaža, našla su se i dva akta, pri čemu nisam baš sasvim uveren da u fondu tog stvaraoča nije bilo i drugih, a i boljih aktova. Ipak, ova fotomonografija je ne samo svojim izgledom i obimom nego i namenom umnogome retrospektivna, pa je razumno očekivati da će, osim snažno naglašenog reportažnog, dakle

FOTOGRAFIJA: ZORAN RAS, BEOGRAD, 1995

© TOMISLAV PETERNEK, "NAVIJACI NA KOŠARKAŠKOJ UTAKMICI", BEOGRAD, 1965

© TOMISLAV PETERNEK, "LIVAC 2", ZENICA, 1970

dokumentarnog karaktera Peternekovih foto-grafskih dela, znatnije istaći i estetski, dakle umetnički valer te autorske ličnosti. Urednik izdanja, Milan Živković, nije se opredelio za "sistem jednog pisca", koji bi sagledao sve faze i momente rada i dela Tomislava Peterneka u vremenu i prostoru, nego je prihvatio model istovremenog sagledavanja iz više različitih uglova. Tako su se u knjizi našli, osim uvodnog, nepotpisanog, biografskog teksta, i tri teksta čiji su naslovi: "Obuzet ljudima" – Renoa Žirada (Renaud Girard), "Pravilo palca" – Tima Džuda (Tim Judah) i "Slavljenje svetlosti" – Dušana Milovanovića. Slikovna poglavlja započinju sažetim poetsko-filozofskim refleksijama, koje je napisala Magda Bezarević. Tekstovi ne govore o fazama razvoja našeg autora, nego su impresionistički i iznose subjektivne utiske o njegovom radu i delima.

Kapitalno delo

Ovo izdanje već samim svojim obimom, a i brojem reprodukovanih dela, nameće svoju kapitalnost. U kulturnom i duhovnom prostoru srpske foto-grafske istorije do sad nismo imali ovakvu knjigu. Osim što je na opštem planu značajna, ova monografija će postati nezaobilazna za upotpunjavanje delu stvaralaštva Tomislava Peterneka – foto-dokumenta-

ristici i "lajf" fotografiji. Tome doprinosi i prateća biografska aparatura (uz neka nepotrebna ponavljanja podataka, na stranicama 10 i 256), s listom samostalnih izlaganja autora i spiskom najvažnijih nagrada. Data je i sažeta bibliografija autora. Nažalost, nije data literatura o autoru. Pisac ovog prikaza je svedok da još pre 25 godina broj studija, prikaza, kritika, intervju a i različitih novinskih tekstova o Tomislavu Peterneku premašivao brojku od 350. Uz to, kad jedna knjiga već ima različite sadržaje – uvodni biografski tekst i tekstove različitih pisaca, pa poglavlja s reprodukcijama, zatim biografski blok sa četiri različita podnaslova, a i sve to ponovljeno na stranom jeziku, itd, bilo bi od koristi za lakše snalaženje čitaoca da je urednik predvideo i spisak datog sadržaja. Značajno je, takođe, što su svi tekstovi, osim na srpskom jeziku, latinicom, dati i na engleskom jeziku. Time će ovo delo doprineti afirmaciji srpske kulture i u stranim sredinama. A nije zanemariv ni podstrek koji će dati savremenoj srpskoj fotografiji i aktuelnim autorima.

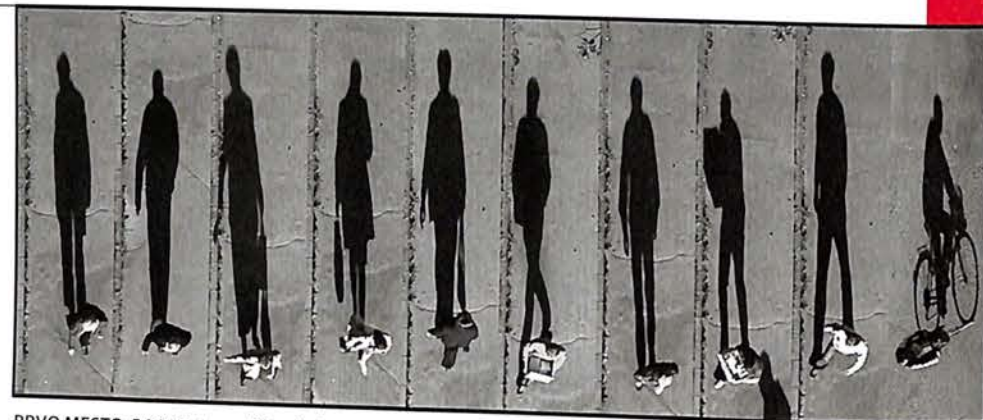
Jednom, pre dvadesetak godina, napisao sam: "Kod Peterneka su ljudi onakvi kakvi jesu, ali ne samo vizuelno i površinski nego i suštinski. Njegov autorski stav pri tom nije potisnut, on se uočava u selekcionisanju motiva, a ne u njegovoj vizuelnoj interpretaciji, jer bi to, za njegovo shvatanje, bila manipulacija istinom. Pri tom, on ne želi da popravljiva svet (dobro je negde rečeno da restaurateri samo pogoršavaju stvari), već želi da zaustavi i sačuva sliku, da je transponuje u nov materijalni objekat i da joj tako podari novi život". Sve to ova monografija još jednom potvrđuje, jer je u njoj Peternek pokazao svoje nalepše stranice. Uz to, dodajem i ovo: "Autor i izdavač našli su odličan način da život tih dela učine dostupnim, dugotrajnim, nadajmo se i večnim".

Značaj foruma

Pored, već standardno, dobrih fotografija na sajtu www.fotofinis.org značajnu ulogu dobija forum gde članovi Foto Finiša mogu puno toga saznati i uključiti se u diskusiju oko mnogo, za fotografe, zanimljivih tema kao što su: zaštita autorskih prava, neprikladne fotografije, prodaja fotografija... Diskusije su zanimljive upravo zato što ima i dosta suprotstavljenih stavova.

Forum je, takođe, značajan i kao pomoć fotografima oko tehničkih karakteristika fotoaparata, objektivu, skenera, naravno i obaveštenja oko predstojećih izložbi, raznim konkursima i fotografskim dešavanjima (dогоvori oko zajedničkog fotografisanja), a dolaskom lepog vremena u narednom periodu biće organizovano i nekoliko izleta u organizaciji Foto Finiša što je odlična prilika za

PRVO MESTO: BACKO, tema "Senka"

razmenu iskustva i druženje. Na nedeljnim takmičenjima sve je više učesnika, a u ovom broju predstavljamo vam fotografije na teme: "Koncertna atmosfera", "Senka", "Refleksija" i "Zima".

PRVO MESTO: DELTA, tema "Zima"

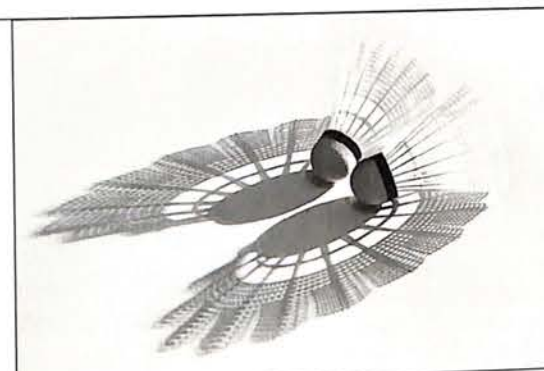
VATROGASNI, "Nisam ja cvet"

PRVO MESTO: INDI, tema "Koncertna atmosfera"

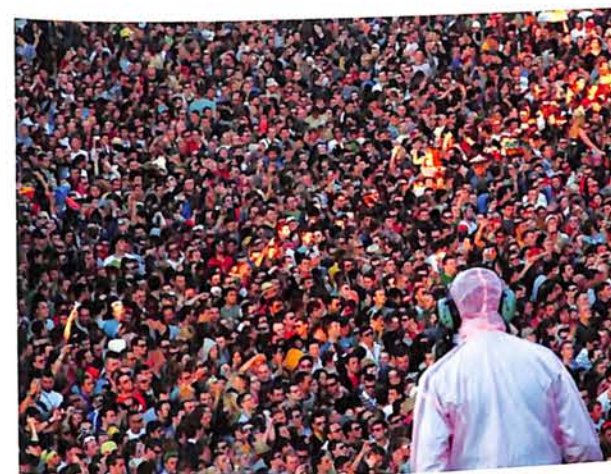
PRVO MESTO: BOCKY, tema "Refleksija"

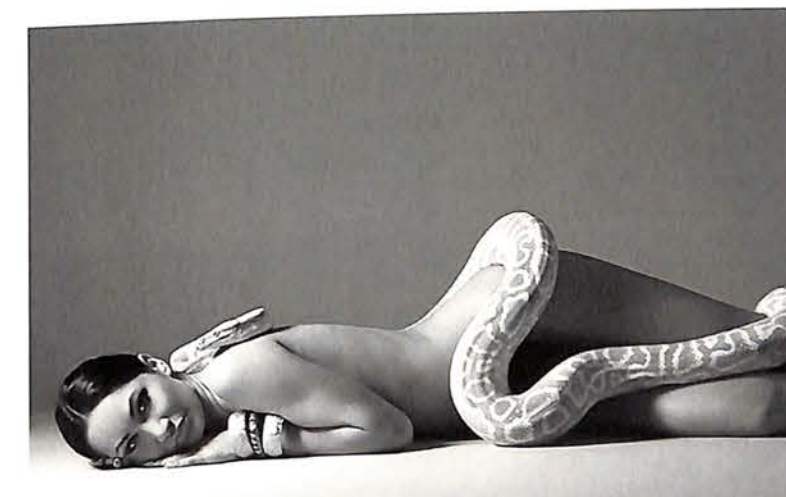
TREĆE MESTO: MIRSAD, tema "Senka"

DRUGO MESTO: ANCHI, tema "Refleksija"

DRUGO MESTO: HAL9000, tema "Koncertna atmosfera"

ZORAN MRĐENOVIĆ, "Python girl"

TV emisija o digitalnim medijima

digital video

PROMOCIJE
AKCIJE
SAVETI
SERVISERA
NOVI MODELI
FOTOAPARATA
KAMERA, PLEJERA
LCD I PLAZMA TELEVIZORA

Na televizijama

e-mail: agencijaminema@gmail.com

Foto oprema kamere televizori digitalna tv plejeri

iPhone VIEWFINDER APP

Vlasnici popularnog "Apple" iPhonea imaju mogućnost da za skromnih šest evra (cena zavisi od lokacije "radnje s aplikacijama") kupe program koji brzo, lako i efikasno, koristeći kameru telefona, smulira ono što bi se videlo kroz tražilo fotoaparata, crtajući pri tome linije koje označavaju vidno polje na različitim žižnim daljinama. Ovisnici o fiksним objektivima, ovo je prava stvar za vas, tj. nas.

Olympus GET OLYMPUS

Kompanija "Olympus" odlučila je da korisnicima iPhonea olakša informisanje o proizvodima i njihovu kupovinu izbacivši na tržište besplatnu aplikaciju koja u sebi objedinjuje korisničke galerije s komentarima, savete, promocije i vesti.

Profoto GENERATORI

Preduzeće "Profoto" prati trendove a trend je definitivno terenska rasveta i u skladu s tim nedavno izbacilo ProB3 1200 AirS i AcuteB2 600 AirS akumulatorske generatore koji koriste novu Life tehnologiju proizvodnje baterija koja omogućava daleko bolju autonomiju. Modeli se razlikuju po izlaznoj snazi, tj. 1.200 Ws i 600 Ws, autonomiji (200 i 300 bljesaka na punoj snazi), i po tome što jači model može da opslužuje dve fleš glave istovremeno. Fotografi imaju izbor i između Profoto Air daljinskog okidača dometa 300 m i Pocket Wizarda dometa 100 mm. Oba generatora je moguće napuniti za dva i po sata. www.profoto.com

Panasonic AG-AF100

Da je Mikro 4/3 super stvar, više ne treba pričati, ali zahvaljujući firmi "Panasonic" postao je i više od toga jer su najavili prvu HD video-kameru s mikročetvorotrećinskim bajonetom, senzorom 16.9 i profesionalnim audio-mogućnostima. Prilikom razvoja ove kamere konsultovani su stručnjaci iz kinematografske industrije, te je nastala kamera idealna za obrazovne institucije i nezavisne produkcije. Model AF100 snima u 1.080/60i, 50i, 30p, 25p i 24p rezolucijama u AVCHD formatu, sa čitavih 24 MB/s moguće

je snimanje i u 720p. Kamera poseduje dva slota kompatibilna SDHC i SDXC karticama i na dve kartice od po 64 GB moguće je snimiti 12 sati materijala. Model AF100 biće u prodaji krajem godine. Dodatne informacije: www.panasonic.rs.

EyeFi X2 WIFI SD KARTICE

Sve popularnije EyeFi kartice koje je moguće bežično povezati sa drugim uređajima od sada su dostupne i u osveženoj, X2 verziji, i imaju kapacitete od 4 i 8GB. Nove kartice imaju mogućnost "neograničenog" snimanja, te na taj način olakšavaju snimanja koja su do sada zahtevala povezivanje kablom a i brzina transfera je povećana zahvaljujući novom 802.11n standardu. Brzina upisa

je 6 MB/s. Kartice omogućavaju i "geotagging" tako što uz fotografiju upisuju lokaciju WiFi pristupne tačke. Cena za kartice od 4 GB je 50, a za 8 GB 100 dolara. Više na: www.eyefi.com

Manfrotto BABYLIGHTS

Popularni "Manfrotto" izbacio je "Babylights" seriju stativa za rasvetu koje odlikuje mala masa, a velika stabilnost i nosivost. Visina stativa je od 75 do čitavih 355 cm, a u zavisnosti od modela masa se kreće između jednog i dva kilograma, dok je nosivost od četiri do deset kilograma. Stativi iz ove serije mogu se naći po cenama od 83 do 130 evra. Dodatne informacije: www.manfrotto.com i www.refot.com.

Leaf DIGITALNA LEĐA SA ROTACIONIM SENZOROM

Kompanija "Leaf" najavila je Aptus-II 10R digitalna leđa za srednjeformatne fotoaparate, čiji se senzor rezolucije 56 miliona piksela može rotirati bez skidanja s fotoaparata. Na ovaj način smanjena je mogućnost oštećenja senzora, kao i izlaganje štetnim uticajima sredine. Leđa će biti dostupna za veliki broj modela srednjeformatnih i velikoformatnih fotoaparata, po ceni od 25.000 evra. Više na: www.leafphotography.com.

Leica PRODAVNICA SNOVA

Ovih dana u gradu Solmsu, Nenačka, otvoren je "fotografski seks-šop", tj. "Lajkin" fabrički diskont površine 650 kvadratnih metara. Pored prodavnice, u istom prostoru nalaze se muzej i potpuno opremljen studio u kome je moguće na licu mesta isprobati profesionalni S2 srednjeformatni fotoaparati, ali i obrađivati i štampati fotografije, jer su posetiocima na raspolaganju i radne stanice i laboratorija. Ovo je samo prva u nizu novih prodavnica jer je za ovu i sledeću godinu najavljeno otvaranje još nekoliko sličnih radnji po svetu. Više na: www.leica.com.

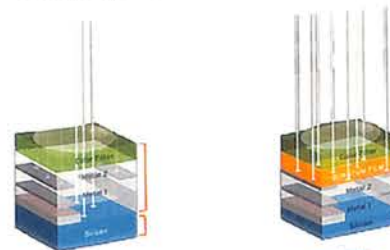

Carl Zeiss STO DVADESET GODINA CAJS OBJEKTIVA

Pre tačno sto dvadeset godina, proizvođač "naučne" optike, Karl Cajs, odlučio je da napravi i prvi fotografski objektiv. Ostalo je istorija. Za vek i kusur, iz ove fabrike izašlo je mnogo stakala koja su crtala burnu istoriju dvadesetog veka, kroz koja su gledali mnogi veliki i bitni ljudi i, što je najvažnije, ispred kojih se skinulo nebrojeno mnogo dobrih cica. "Cajsovi" objektivni omogućili su Kjubriku da snima pod svetlosti sveća, putovali su do Meseca i nazad, postali su sinonim za inovaciju i reper kvaliteta. Planari i Tesari, T* premazi i MTF krive samo su neki od pojmova koji se vezuju za ovo veliko ime. Jedina su kompanija koja je postojala i u crvenoj i u plavoj varijanti, čije su objektivne koristili i drugovi i gospoda. Kompaniji "Cajs" želim mnogo uspeha u daljem radu, a svim kolegama makar jedan CZ objektiv u torbi. www.zeiss.com

InVisage Technologies KVANTNE TAČKE

"InVisage Technologies", kompanija koja se bavi inovacijama na polju senzora, najavila je nove senzore koji imaju četiri puta bolje karakteristike u odnosu na klasične CCD i CMOS. Trik je u tehnologiji koja se naziva "kvantni film", a reč je o iskorišćavanju jedinstvenih osobina kvantnih tačaka, tj. nanokristala u polimerskom filmu, a koji zamenjuju tradicionalne fotodiode. Što je najlepše, "kvantni film" moguće je kombinovati s postojećim elektronskim kolima, što omogućava jeftiniju proizvodnju u odnosu na CCD i CMOS. Prvi uređaji u kojima će biti primenjena ova tehnologija jesu mobilni telefoni koji će se pojaviti krajem godine. Više informacija potražite na: www.invisageinc.com.

Epic Pro GIGAPAN EPIC PRO

Zahvaljujući Epic Pro "robotskom stativu" svako može brzo i lako praviti ogromne panorame rezolucija merljivih gigapiksela i pri tome koristiti kombinaciju fotoaparata-objektiva, čija je masa do 4,5 kilograma. Sve to omogućeno je zahvaljujući tehnologiji sličnoj onoj koja je po Marsu šetala vozilo "Mars Rover". Uređaj je moguće programirati na mnogo načina, uključujući tu i višestruko okidanje na svakom položaju za HDR. Proizvod košta 895 dolara i dolazi u paketu sa softverom za spajanje fotografija. Više podataka potražite na: www.gigapansystems.com.

AirStash BEŽIČNI ČITAČ KARTICA

"Wearable Inc." je na tržište izbacio AirStash bežični čitač kartica koji omogućava brzo i lako deljenje fotografija sa SD kartica među uređajima koji poseduju WiFi adapter. Uređaj radi na bateriju koja podržava do pet

sati neprekidnog transfera i praktično služi kao bežični medija server. Cena je 100 dolara. Dodatne informacije na: www.airstash.com.

Vestliht CIJENA? SITNICA...

Svi smo mi makar jednom poželeli da posedujemo neki baš stari fotoaparati, ali samo najsrećniji među nama moći će 29. maja, u aukcijskoj kući "Vestliht" da licitiraju i kupe Žiro fotoaparati za dagerotipiju iz 1839. godine. Pretpostavlja se da će se suma za koju će fotoaparati biti prodati kretati između 500 i 700 hiljada evra. Ako vas kojim slučajem pobedi neki bogati Japanac, utehu možete naći u prototipu Lajke M3, čija je cena tričavih 100.000 evra. Istog dana moći ćete da kupite Lajka-H "poluformatni" fotoaparati ili prototip Lajke CL s punom automatikom. Ako se već nađete tamo, valjalo bi da znate da ćete biti u prilici da svoju kolekciju printova osvežite delima Ansel Adamsa, Kartije-Bresona ili Alberta Korde. Više informacija dobićete na: www.westlicht-auction.com.

WWW.PROLIGHTPHOTO.NET

BOWENS INTERNATIONAL Generalni zastupnik za Srbiju i Crnu Goru **Lastolite**
PRO - LIGHT d.o.o. BEOGRAD, www.prolightphoto.net; +381 11 2774 704

SAMSUNG NX10

Govori tiho i nosi NX10 sa sobom

Lampica za pomoć pri izoštravanju

Programirano dugme: Optical Preview (DOF i ekspozicija)

Dugme za oslobađanje objektivna

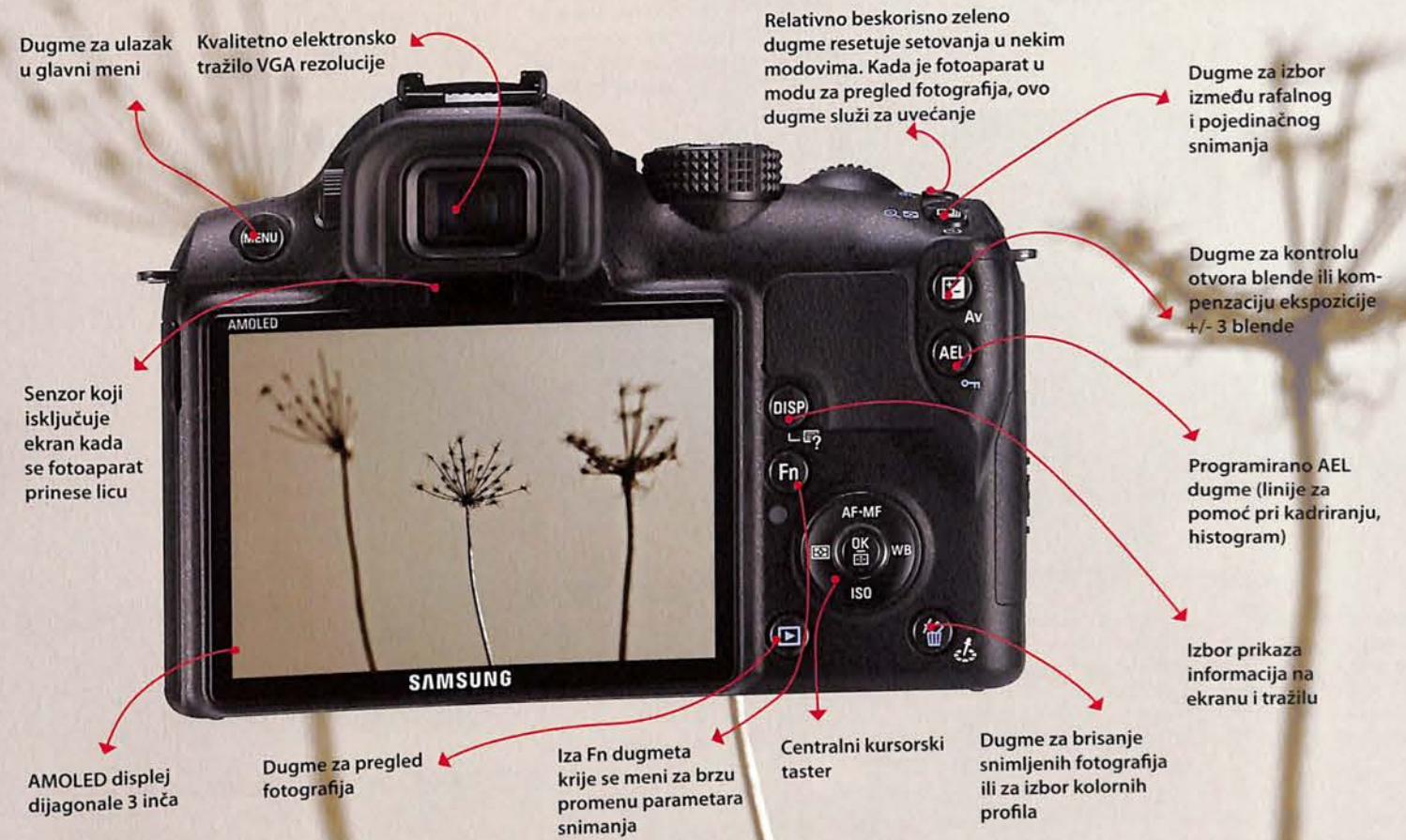
Kada je došao "D-dan" i kada mi je "drug" poštar konačno doneo "malu aždaju", nervozno sam otpakivao paket plašeći se još jednog razočaranja. Strah beše neopravdan. Samsung NX10 je skoro sve ono što sam očekivao i čemu sam se potajno nadao dobar deo protekle decenije

SRĐAN ABDIJEVIĆ

Svako od nas pre ili kasnije shvati da D-SLR s objektivom ne može da se nosi u džepu i to saznanje nekako uvek ide pod ruku s činjenicom da kompaktni fotoaparati koji mogu da stanu u džep jednostavno ne mogu da urade neke stvari kako treba. E sad, do prošlog leta sve je moglo da ostane samo na maštanju jer nije postojalo ono nešto između što bi omogućilo i jare i pare, tj. i kvalitet i male gabarite. Sve se promenilo kad je jedna, u D-SLR svetu, pomalo "underground" kompanija izbacila na tržište ono čega predugo nije bilo. Interesovanje koje su fotografi pokazali za mali fotoaparat s izmenjivim objektivima, koji u isto vreme ima daleko veći senzor od kompakta, nateralo je upravne odbore svih japanskih megakompanija da mučnu glavom i dok su oni zamišljeno pili sake, trezveni Korejci, oni južni, da budem precizan, nisu čekali ni časa i najavili Samsung NX sistem i NX10 kao

fotoaparat prvenac. Specifikacije su zvučale krajnje primamljivo, jer imati APS-C senzor u nečemu što staje u dlan – pa to je jedan od onih fotoaparata koje sam pozeleo da imam a da ga nisam ni uzeo u ruke.

TELO: Samsung NX10 je plastičan. Ali, ne onako loše plastičan, već je u pitanju kvalitetna plastika i sve je odlično uklopljeno, te ništa ne cvili niti se ne ugiba. Naravno, bajonet je od metala, a objektiv se zabavljuju sleva nadesno. Iznad bajoneta je "lažna" prizma u kojoj su smešteni ugrađeni blic i elektronsko tražilo, kao i papučica za eksterni blic. Rukohvat je plitak, ali fino oblikovan i presvučen nekom vrstom gume, te sjajno leži u ruci. Inženjeri su zamislili da se NX10 nosi na kaišu oko vrata, ali ja ipak preporučujem kvalitetnu traciću za oko ručnog zloba. Napomenuo bih samo da sam pored kit zum objektivna 18–55 mm f/3,5–5,6. NX10 najviše koristio tanki 30 mm f/2 objektiv. Tek u

Dugme za ulazak u glavni meni

Kvalitetno elektronsko tražilo VGA rezolucije

Relativno beskorisno zeleno dugme resetuje setovanja u nekim modovima. Kada je fotoaparat u modu za pregled fotografija, ovo dugme služi za uvećanje

Dugme za izbor između rafalnog i pojedinačnog snimanja

Dugme za kontrolu otvora blende ili kompenzaciju ekspozicije +/- 3 blende

Programirano AEL dugme (linije za pomoć pri kadriranju, histogram)

Izbor prikaza informacija na ekranu i tražilu

Senzor koji isključuje ekran kada se fotoaparat prinese licu

AMOLED displej dijagonale 3 inča

Dugme za pregled fotografija

Iza Fn dugmeta krije se meni za brzu promenu parametara snimanja

Centralni kursorski taster

Dugme za brisanje snimljenih fotografija ili za izbor kolonih profila

Li-jon baterija BP1310 (1.300 mAh)

toj varijanti ovaj Samsung pokazuje svoje pravo lice i najviše gabaritima podseća na popularne žutomrljaše. Nažalost, od kupovanog telemetra i pripadajuće mu žute mrlje nema ništa, ali za razliku od većine sličnih modela, NX10 fotografu daje mogućnost izbora između korišćenja elektronskog tražila i ekrana. I AMOLED displej, koji ima dijagonalu skoro osam centimetara, i tražilo sa 921.000 piksela (VGA rezolucija), odličnog su kvaliteta i pravo je uživanje koristiti i jedno i drugo. Kod displeja me je oduševio ogroman vidni ugao. Kod istovremeno ovo prvo elektronsko tražilo od koga mene ne boli glava posle dužeg korišćenja, jer je pikselizacija svedena na minimum. Zahvaljujući dimenzijama fotoaparata kontrole s desne strane displeja su komfornе, dugmad su kvalitetna, a ostavljen je i prostor za palac. Samsung NX10 poseduje jedan kontrolni točkić i korišćenje fotoaparata je lako i brzo, uz napomenu da nije moguće baš nešto mnogo prilagoditi kontrole korisniku, ali je navika čudo, tako da posle samo nekoliko sati fotograf stekne osećaj da mu je NX10 zalepljen za ruku i da s njim može sve. Isto važi i za sistem menija koji je pregledan i intuitivan i sastoji se od nekoliko zasebnih "celina", te dosta podseća na "Canone". Isto važi i za "brzi" meni u kome se podešavaju parametri snimanja i kome se pristupa Fn dugmetom.

Ono što me je malo ubilo u pojam jeste prisustvo zelenog dugmeta koje je, za razliku od onog na "Pentaxima", prilično beskorisno i služi za resetovanje nekih podešavanja u određenim režimima snimanja. Bateriji se pristupa s donje strane, dok se SD kartica stavlja sa strane, što znači da ju je moguće promeniti i kad je fotoaparat na stativu. Baterija je odlična, a NX10 je prilično štedljiv, tako da je jednim punjenjem moguće, kako veli CIPA, napraviti oko 400 fotografija, dok je u praksi brojka nešto viša.

DUŠA FOTOAPARATA: Kao što rekoh na početku, NX10 je mali fotoaparat s velikim srcem jer je u njemu senzor APS-C formata (23,4 x 15,6 mm) i ima rezoluciju od 14,7 megapiksela. Odmah na početku ću reći ono što većinu najviše zanima: NX10 snima fotografije izvanrednog kvaliteta. Na nižim ISO vrednostima, od 100 do 400, fotografije izgledaju tako da se apsolutno nema šta prigovoriti. Sve je na vrhunskom nivou: i oština, i boje, i šum. Na ISO 800 i 1.600 primetna je nešto veća količina šuma, ali to i dalje izgleda vrlo "D-SLRovski" i tri svetlosne godine bolje nego na bilo kom kompaktu. Naravno, postoji jedna mala začkoljica. U pitanju je prevelika disproporcija u kvalitetu između RAW i JPEG formata. Zahvaljujući agresivnom algoritmu za uklanjanje šuma ovaj "Samsung" boluje od "akvarelizma" kada se koriste JPEG i visoke osetljivosti, što je direktna posledica nesavršenog procesiranja u samom fotoaparatu. RAW je u slučaju NX10 skroz druga priča i razlika je u nekim slučajevima tolika da se učini da su u pitanju

dva potpuno različita fotoaparata. Dinamički opseg na ISO 100 je skoro devet blendi, što znači da će se samo u najtežim svetlosnim uslovima desiti da se senke zapuše ili da svetle partije pregore. Kada se koristi RAW, moguće je prilikom konverzije dinamički opseg proširiti za još jednu blendu. Pored fotografija, NX10 snima i HD video u 720p rezoluciji, ali za razliku od nekih drugih konkurentskih modela, ta mogućnost nije baš na vrhunskom nivou (mono zvuk) i čak sam nešto u fazonu da poverujem da je to namerno, tako da će se sasvim sigurno u budućnosti pojaviti još jedan model kome je video (skoro) na prvom mestu.

BRZINA MU JE VRLINA: Ono što me je osvojilo kad je NX10 u pitanju jeste sveukupna brzina rada. Potrebno je manje od jedne sekunde da se fotoaparat razbudi posle uključivanja i posle toga sve ide kao po loju. Odziv kontrole je odličan i kretanje po menijima brzo, ali prava žurka počinje tek kad se vidi brzina autofokusa. NX10 koristi veliki senzor i detekciju kontrasta prilikom uoštravanja, što u teoriji znači da je autofokus precizan i spor, ali u ovom slučaju teorija ne ide u korak s praksom, pa je fokus precizan, ali i brz. U stanju je da fokusira u bukvalno svim svetlosnim uslovima i što je najbolje, to mu polazi za rukom čak i kada se koristi spor kit zum objektiv. Za totalnu pomrčinu postoji zelena lampa za pomoć pri izoštravanju. Potrebno mu je oko sekunda da na karticu upiše JPEG, dok je za RAW za nijansu sporiji, što može da zasmeta onima koji odmah posle

Kontrolni točkić kvalitetno je urađen i daje vrlo dobar osećaj pri okretanju

Glavni prekidač. Ako ga niste okrenuli na ON, džaba ste krećili

Dugme okidača

Jedna od mana kod snimanja video zapisa je snimanje zvuka preko mono mikrofona ali makar ima opciju za uklanjanje šuma vetra

Ugrađeni TTL blic ima vodeći broj 11 i pokriva vidni ugao od 28 mm

Papučica za eksterni blic. Za sada su dostupna dva modela bliceva različitih gabarita

Točkić za izbor modova

snimanja ulaze u režim za pregled fotografija, jer ih u tom slučaju čeka poruka "processing" i pauza u radu. Moguće je pucati rafal od tri JPEG fotografije u sekundi sve dok ima mesta na kartici, ali u bafer može da stane svega pet fotografija u RAW formatu. Zanimljiva opcija jeste i rafal od 30 fotografija koje snimi za sekundu, ali je tada rezolucija ograničena na 1,4 megapiksela.

Kada je fotografija snimljena, moguće je nad njom izvesti niz manipulacija, među kojima su: isecanje, uklanjanje crvenih očiju ili igranje bojama.

OBJEKTIVI: Kao što sam napomenuo, NX10 sam dobio u kompletu sa dva objektiva. Jedan je spor, sa stabilizacijom i univerzalnim zumom (18-55 mm f/3,5-5,6 O.I.S.), a drugi je tanak, lagani brz normalac (30 mm f/2). Trenutno na tržištu postoji još jedan NX objektiv (50-200 mm f/4-5,6 O.I.S.), a u najavi je još pet objektiv. Najavljeni su minijaturni širokougaoni objektiv i makro, kao i ultrazum i minijaturni univerzalni zum. Za oba objektiva koji su mi prošli kroz ruke imam samo reči hvale, ali mi je 30 mm ipak prirastao za srce zbog činjenice da mi je omogućavao da fotoaparat konstantno nosim sakriven u rukavu vijetnamke, spreman da u svakom trenutku munjevito reagujem. Ali, i ovdje sam naišao na problem u vidu nedostatka bilo kakve povratne informacije o udaljenosti na kojoj je fokus, bilo u vidu skale ili makar informacije

Set objektiv i bliceva

na displeju, što znači nemoguće zonsko fokusiranje koje je često neophodno na ulici. Naravno, nije sve izgubljeno jer je NX10 vrlo dobra platforma za montažu svih mogućih ručnih objektivna pomoću adaptera. To znaju i u "Samsungu", te su odmah ponudili adapter za Pentax K objektiv, dok će iz drugih kompanija ("Novoflex", na primer) doći adapteri pomoću kojih će na NX10 moći da se našrafi sve i svašta (osim Lajka M objektiv zbog čudnog izbora registracione distance na Samsungu). Nažalost, kada je ručno fokusiranje u pitanju, postoji jedan ogroman problem. Nije moguće proizvoljno uključiti uvećanje nekog dela fotografije, već se uvećanje aktivira kada se izabere ručni fokus i to tek kada fotoaparat detektuje okretanje prstena. To koliko otežava rad, toliko iritira, jer je u pitanju nešto što je moguće rešiti barem sto puta elegantnije.

! UTISAK

Od kada sam dobio NX10, imam potrebu svima da pričam o njemu. Noću ga sanjam, danju ga nosim svuda sa sobom. Preračunavam se, množim, dodajem, mislim koliko treba da pišem da bih zaradio za njega i šta treba da prodajem. Razmišljam da li da ovaj tekst zaključim sa "to je to" ili sa "vrh brate", ali pošto nešto ne verujem da bi mi lvana to dozvolila, sročiću to malo drugačije. Samsung NX10 je fotoaparat koji bih preporučio svima. Odličan prvi, savršen drugi fotoaparat. Vesnik budućih trendova, saputnik sadašnjih umetnika. Urban i brz. Jednostavan i ambiciozan. A jeftin i dostupan. Ovo je Lajka za dvadeset prvi vek, za nas "sirote s parama al' bogate duhom".

► TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	SAMSUNG NX10
Cena (sa PDV)	u prodaji početkom maja
Priključak za objektiv-bajonet	Samsung NX
Faktor uvećanja žižne daljine	1,5 x
Tip senzora / veličina	CMOS/ 23,4 x 15,6 mm
Odnos strana senzora	3:2
Maksimalni efektivni broj piksela	14,6 miliona piksela
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW + JPEG, AVI (video-zapis)
Tražilo	elektronsko, VGA rezolucija
Displej	3 inča (7,62 cm) AMOLED LCD sa 614.000 piksela
Autofokus / krstastih senzora / osetljivost za ISO 100	sistem s detekcijom kontrasta
AF osvetljavač	da
Brzina zatvarača	30 s do 1/4.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/180 s
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, A, S, M i programi sa scenama
Merni sistem	ceo kadar, akcent na centru, tačkasto
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto i ručno (ISO 100-3.200)
Korekcija ekspozicije	+/-3 EV (korak 0,3 EV)
Korekcija snage blica	+/-3 EV (korak 0,3 EV)
AutoBracketing	tri snimka s korakom +/- od 0,3 do 1 EV
Balans belog	Auto, 7 definisanih opcija i prethodno izmereni u kelvinima
Bracketing / fino podešavanje balansa belog	da / da
Ugrađeni blic	da
Blic TTL sistem	TTL
Tip memorijske kartice	SD / SDHC
Daljinski okidač	da, žičani
Kontrola dubinske oštine	da
PictBridge standard	da
Stabilizacija slike	ne
Priključci	USB 2.0 / video-izlaz / daljinski okidač i HDMI
Napajanje	Li-jon baterija BP1310 (1.300 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 400 snimaka
Dimenzije / masa	123 x 87 x 39,8 mm / 499 g (sa 30 mm F2)
Sadržaj kutije	zavisi od seta
Informacije	www.stav.rs

KARAKTERISTIKE

Vreme spremnosti za rad	1 s
Vreme zapisa na memorijsku karticu/veličina ⁺	JPEG 1 s / 3,5 MB
	RAW 2 s / 24 MB
	RAW+JPEG 4 s / 28 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	3 snimka u sekundi, neograničeno za JPEG ili 5 u RAW

- + Dimenzije, veličina senzora, kvalitet fotografija, brzina rada, kvalitet izrade, kontrole, cena.
- Lošiji JPEG, spora obrada kada se koristi RAW, loše rešeno ručno fokusiranje, video-mogućnosti.

► OCENA

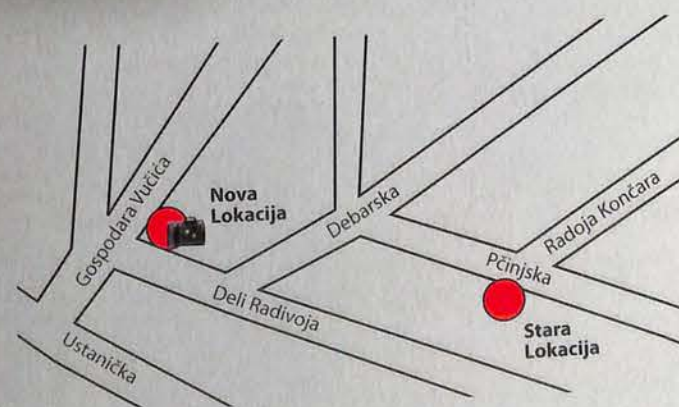
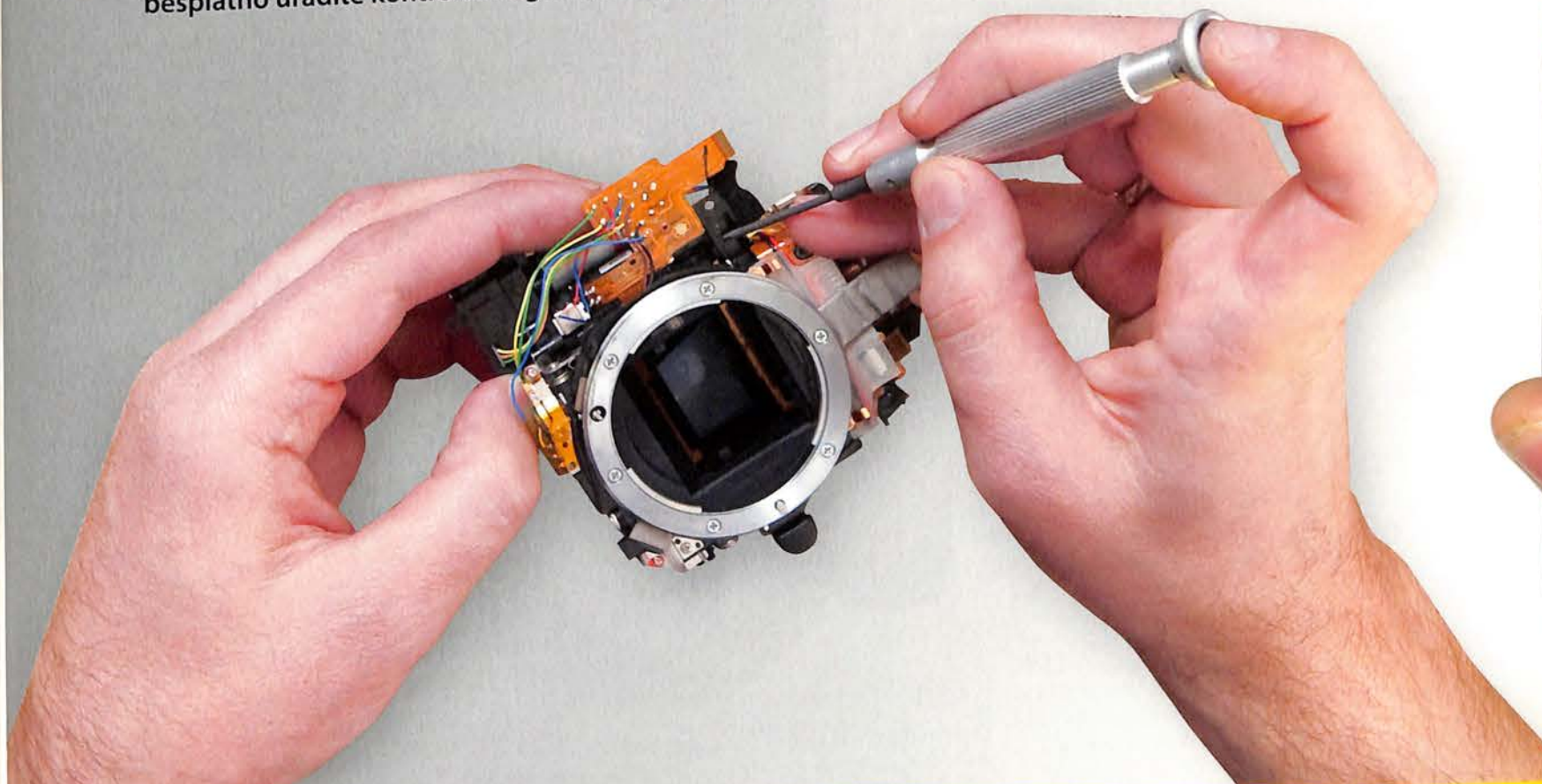
KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★★
CENA / KVALITET	★★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★★

Service

DAN OTVORENIH VRATA

Povodom 20 godina saradnje firme RefotB i Nikon korporacije, kao i preseljenja Nikon servisa na novu lokaciju, pozivamo sve vlasnike i ljubitelje analognih i digitalnih Nikon SLR fotoaparata da nas posete na novoj adresi u Deli Radivoja 1. U periodu od 27. 05. do 29. 05. 2010. od 09-17h imaćete priliku da besplatno uradite kontrolu svog SLR fotoaparata, čišćenje senzora i ažuriranje softvera (firmware).

Našem timu pridružiće se specijalni gosti G. Soichiro Suzuki i G. Kotaro Toba, serviseri Nikon Europe BV. Svoje učešće na ovom jedinstvenom događaju najavite putem elektronske pošte: servis@refot.com.

Iskoristite besplatnu uslugu, stručne savete i mogućnost da se upoznate sa najnovijim modelima Nikon fotoaparata!

Nikon Service: Deli Radivoja 1, 11000 Beograd, email: servis@refot.com, tel/fax: 011 / 644 - 7958

CANON EOS 550D

Više piksela i HD video

"Canon" nastavlja svoj trend da svaki nov D-SLR ima sve više i više piksela, a to je slučaj i s modelom EOS 550D koji ima senzor efektivne rezolucije od 18 miliona piksela. Nudi mnogo tehnoloških novina, može da snima video-zapis u punom HD kvalitetu, ima kompaktno telo i prihvatljivu cenu za fotografe entuzijaste. Da li su tehničke karakteristike zaista impresivne kao na papiru, proverili smo u praksi

BORIS BJELICA

Konkurencija u ovoj kategoriji D-SLR fotoaparata zaista je velika i "Canon" je odavno izgubio primat koji je imao. To je sigurno nateralo ovog proizvođača da ponudi nešto novo i tako se "rodio" EOS 550D koji ima još više piksela, čak 18 miliona. Mnoge mogućnosti koje postoje na poluprofesionalnom modelu EOS 7D našle su se i na novom modelu, ali je sve to upakovano u kompaktnije i manje robusno telo. Kako je sada kod svih D-SLR fotoaparata snimanje video-zapisa u HD kvalitetu postalo standard, to je kod ovog modela još više unapređeno. Naravno, u ovom momentu za njega je potrebno platiti znatno više novca.

U RUCI: Po izgledu, veoma je sličan ranijim modelima EOS 500D i EOS450D, ima samo nekoliko sitnijih izmena u stilu i dizajnu kontrolnih dugmadi. Tako sada ima dugme desno od tražila kojim se aktivira živi prikaz slike ili snimanje video-zapisa, a novo dugme za direktno štampanje s ulogom "Q" dugmeta preuzeto je iz fotoaparata Canon EOS 7D i omogućava kretanje i direktnu promenu elemenata za fotografisanje na displeju uz pomoć džojstika i bez ulaska u meni. Ovo svakako nije najsolidnije telo koje možete naći na tržištu i nisam oduševljen kvalitetom i izgledom plastike od koje je napravljen, jer deluje jeftino. Ali zato gumirani rukohvat i deo za palac na zadnjoj strani omogućavaju udobno držanje fotoaparata, što ranije nije bio slučaj. Na zadnjoj strani dominira veliki displej dijagonale tri inča i s proporcijama od 3:2, što se savršeno poklapa s proporcijama fotografija koje fotoaparat pravi, tako da displej prikazuje slike bez crnih ivica i bliži je proporcijama od 16:9 kada snima video-zapis. Prikazi menija i podataka na displeju vrlo su jasni, navigacija je takođe dobra, a sve kontrole napravljene su tako da budu brze i lagane za upotrebu, te nećete naći ništa na šta biste se požalili. U stvari, posebna dugmad za ISO osetljivost, balans belog (WB), autofokus (AF) itd. čine fotografisanje mnogo

Daljinski okidač

Može da koristi nov bežični daljinski okidač, RC-6, jer ima ugrađen IC prijemnik, a ima i priključak za žičani RS-60 E3.

lakšim, pošto nećete morati da ulazite u meni. Oni manje iskusni mogu da koriste programe sa scenama ili kreativnu automatiku (CA), a oni sa više znanja moći će manualno da kontrolišu sve parametre.

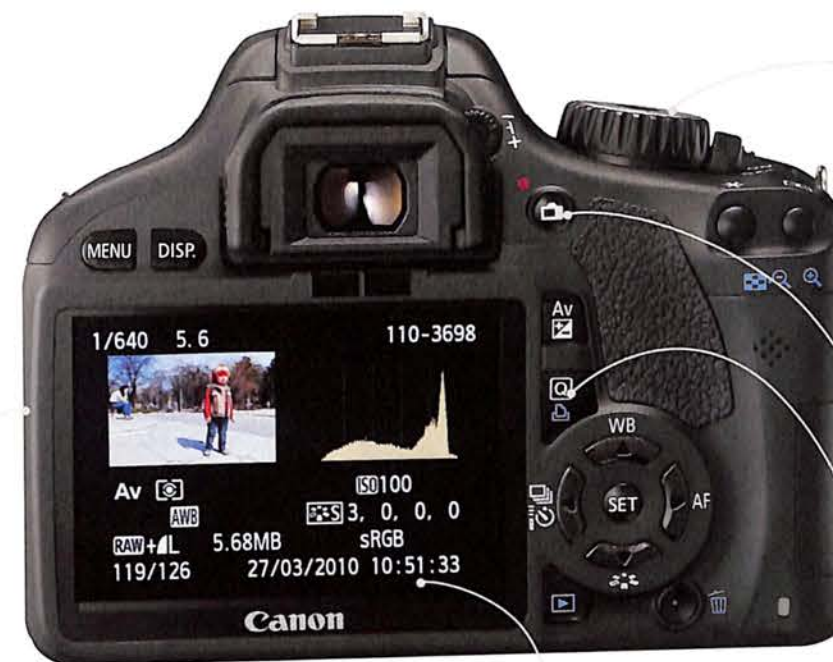
Objektiv

Potpuno je kompatibilan svim "Canonovim" EF i EF-S objektivima. Prodavače se samo telo fotoaparata i u kompletu s objektivom EF-S 18-55 mm f/3,5-5,6 IS, s kojim može biti dobar za one koji nemaju prevelike zahteve, i s malo ozbiljnijim objektivom EF-S 18-135 mm f/3,5-5,6 IS, koji ima veći raspon žižne daljine.

Napajanje

Za napajanje koristi litijum-jon LP-E8 bateriju od 1.120mAh, koju koristi i njegov prethodnik, i ona omogućava da snimimo oko 440 fotografija. Za njega je predviđen i nosač baterija s vertikalnim rukohvatom BG-E8. On omogućava korišćenje šest baterija formata AA ili jednu ili dve Li-jon baterije.

Video-izlaz

Pored klasičnog video-izlaza koji deli isti konektor kao i USB konektor ima i HDMI video-izlaz za prikaz fotografije i video-zapisa na televizorima velike rezolucije, a poseduje i priključak za eksterni mikrofonski konektor.

Blic

Njegov ugrađeni blic ne može, nažalost, da nam posluži kao komander i da kontroliše eksterne "Canonove" bliceve, omogućavajući kreativnu kontrolu postavke osvetljenja.

Displej

Niko više "Canonu" ne može zameriti na kvalitetu displeja jer na modelu EOS 550 on ima dijagonalu od tri inča i rezoluciju od 1.040.000 piksela. Odnos stranica od 3:2 savršeno se poklapa s proporcijama fotografija koje fotoaparat napravi, tako da displej prikazuje slike bez crnih ivica i bliži je proporcijama od 16:9 kada snimamo video-zapis. Ima širok ugao gledanja od 160 stepeni i premaz protiv refleksije, što omogućava da pregledamo snimljene fotografije s uživanjem i mnogo udobnije fotografisanje kada koristimo živi prikaz slike, čak i na jakom suncu.

Ekspozicijski režimi

Točnik za izbor ekspozicijskih režima nalazi se na istom mestu kao i kod prethodnih modela. Sada je tu standardni režim označen kao "CA" (Creative Auto). To je kreativna automatika koja omogućava jednostavnu kontrolu dubinske oštine i osvetljenosti prednjeg i zadnjeg plana, pomerajući odgovarajuće skale kod podešavanja na displeju. Točnik ima i režim rada za snimanje video-zapisa u HD kvalitetu.

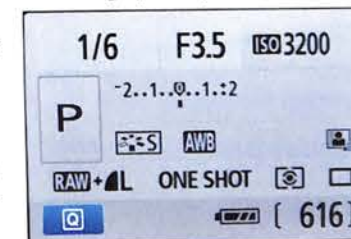

Novo dugme

Za udobniji rad i kada se snima video-zapis ima novo dugme za snimanje video-zapisa i aktiviranje živog prikaza slike.

Brzi meni

Novo je da pritiskom na dugme označeno sa "Q" može da se kreće po podacima prikazanim na displeju uz pomoć džojstika i da se bez ulaska u meni mogu postavljati željeni parametri.

Travel

MAGAZINE

www.travelmagazine.rs

premijera
subotom u 13.30h
na TV **B92**

repriza
četvrtkom u 20.30h
na TV **B92** Info

svakog meseca
na kioscima

ZADNJA REČ TEHNOLOGIJE: Ako po konstrukciji nije tako robusan kao njegov stariji brat EOS 7D, onda je mnogo približniji po mogućnostima koje ovaj fotoaparata nudi. Sve unutar tela fotoaparata predstavlja poslednju reč tehnologije: počev od CMOS senzora s efektivnom rezolucijom od 18 miliona piksela, DIGIC 4 procesora koji sve te informacije dobijene iz senzora obrađuje, sistema za izoštravanje, pa do ugrađenog sistema za otklanjanje prašine sa senzora. Prilikom izoštravanja može se koristiti jedno od devet autofokusnih polja, s tim što centralno polje daje ekstra osjetljivost za objektiv koji imaju bolju svetlosnu jačinu od f/2,8. Tokom našeg testa autofokusni sistem pokazao se odličnim za ovu klasu fotoaparata, brzo je reagovao i vrlo je precizan. Kada su svetlosni uslovi loši, kao pomoćno svetlo za izoštravanje koristi stroboskop ugrađenog blica koji se mora prethodno podići, a u automati, on se sam aktivira. Bilo bi bolje da ima poseban AF osvetljivač. Možete fotografisati brzinom od 3,7 snimaka u sekundi sa 550D, što dozvoljava da u bafer memoriju stanu 34 fotografije u JPEG formatu ili 6 u RAW formatu. Ovaj fotoaparata koristi isti sistem merenja svetlosti kao EOS 7D, tako da ćete i ovde u rukama imati poslednju reč tehnike, tj. 63 zone i sistem sa dva sloja.

! UTISAK

Cena ovog fotoaparata verovatno će vrlo brzo početi da pada kako vreme odmiče, tako da možete očekivati da ćete za manje para dobiti više nego što je trenutno slučaj. Na prvi pogled, ovaj fotoaparata može izgledati skupo, ali ako ga uporedite s ostalim fotoaparatom na tržištu koji imaju pun HD video, shvat ćete da i nije baš tako. Canon EOS 550D je vrlo kompaktno D-SLR fotoaparata koji poseduje senzor visoke rezolucije i može da snima video u punom HD kvalitetu. Ako tome dodamo solidne karakteristike i impresivno izoštravanje, dobićete vrlo atraktivan fotoaparata. Može se reći da je ovo lakša verzija od Canon EOS 7D, pošto dele isti senzor i imaju pun HD video. Bafer memorija je takođe malo razočaravajuća ukoliko želite da snimate RAW fajlove, jer se vrlo brzo napuni. Sveukupno gledano, EOS 550D je dobar fotoaparata koji donosi kvalitetne karakteristike za fotografe amatere. Senzor od 18 MP je trenutno najbolja rezolucija koju poseduje jedan APS-C senzor D-SLR fotoaparata u ovoj klasi.

VIŠE PIKSELA: Fotografije snimljene ovim fotoaparatom izgledaju odlično, imaju vrlo dobru reprodukciju i opseg tonova, a u kombinaciji s dobrim objektivom i oštrina je na zavidnom nivou. Merenje je sasvim dobro, ali postoje situacije kad može doći do konfuzije kada fotografija ekstremno odudara od tonalnog ranga. Svetli delovi mogu izgledati pregorelo, tako da morate korigovati zonsko merenje kako biste dobili optimalne rezultate.

Efektivna rezolucija CMOS senzora od 18 miliona piksela na APS-C formatu daje manji fotoosetljivji element, ali je i u slabijim svetlosnim uslovima održana dobra ravnoteža između količine detalja i nivoa šuma i dobro je kontrolisano za povećani broj piksela. Fotografije snimljene s osjetljivostima od ISO 800 mogu se slobodno štampati i u većim formatima jer šum nije toliko upadljiv, sa ISO 3.200 fotografije, takođe, mogu biti upotrebljive. U nekim situacijama kada je to neophodno mogu se čak iskoristiti i fotografije sa ISO 6.400. Produžena osjetljivost od ISO 12.800 dovodi do veće pojave šuma, ali ako nemate izbora, onda možete koristiti ovu osjetljivost. Generalni zaključak jeste da su ISO karakteristike dobre i pored većeg broja piksela, a ako vam to ne odgovara, morate se opredeliti za neki od fotoaparata sa punim formatom senzora od 35 mm.

HD VIDEO S MANUELNOM KONTROLOM:

Video-zapis kod D-SLR fotoaparata više nije novina i iznenađujuće je dobro prihvaćen i kod amatera i kod profesionalaca, a "Canon" je u tom pogledu po kvalitetu i mogućnostima otišao korak dalje. Fotoaparatom EOS 550D moguće je snimiti video-zapis u rezolucijama od 1.080p sa 30 (NTSC), 25 (PAL) i 24 snimaka u sekundi, 720p sa 60 (NTSC) i 50 (PAL) snimaka u sekundi i 640x480 piksela sa 60 (NTSC) i 50 (PAL) snimaka u sekundi. Dužina trajanja zapisa je 29 min i 59 sekundi ili da veličina ne prelazi 4GB. U poređenju s kvalitetnijim HD amaterskim kamerama, daleko veći senzor na ovom fotoaparatu obezbeđuje čistiju sliku, bolji dinamički oseg, zasićenje boje i fantastične ISO karakteristike tokom snimanja, u uslovima kada je svetlo slabo. Moguća je, takođe, i manuelna kontrola parametara kao što su otvor blende, ekspozicije i osjetljivosti. Dugmetom kojim se aktivira živi prikaz slike u režimu rada za snimanje video-zapisa aktivira se početak snimanja. Ima priključak i za eksterni mikrofon koji može onda da snima zvuk stereo.

+ Lider je u rezoluciji u svojoj klasi, snimanje video-zapisa u HD kvalitetu s mogućnošću manuelne kontrole, odličan kvalitet snimljenih fotografija.
 - Nema ugrađeni AF osvetljivač, kvalitet plastike od koje je napravljen, automatsku ISO osjetljivost nije moguće ograničiti.

OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	★★★★
MOGUĆNOSTI	★★★★
KVALITET FOTOGRAFIJE	★★★★
SOFTVER I OPREMLJENOST	★★★★
CENA / KVALITET	★★★★
UKUPNA OCENA	★★★★

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	CANON EOS 550D
Cena (sa PDV)*	78.000 din. (780 evra)
Priključak za objektiv-bajonet	Canon EF i EF-S
Faktor uvećanja žižne daljine	1,6x
Tip senzora / veličina	CMOS / 22,3 x 14,9 mm
Odnos strana senzora	1,5 (3:2)
Maksimalni efektivni broj piksela	18 miliona piksela
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW + JPEG, MOV (video)
Tražilo	pokriva 95% vidnog polja s uvećanjem 0,87x, korekcija dioptrije -3 do +1 m ⁻¹
Displej	3 inča (7,62 cm) TFT LCD sa 1.040.000 piksela (3:2)
Autofokus / krstastih senzora / osjetljivost za ISO 100	sistem sa 9 AF polja / centralno / -0,5 do +18 EV, izoštravanje na osnovu kontrasta kod živog prikaza slike na displeju
AF osvetljivač	koristi svetlo ugrađenog blica
Brzina zatvarača	30 s do 1/4000 s i B
Sinhronizacija blica	1/200 s
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, Av, Tv, M, A-DEP i video i šest programa sa scenama C1, C2 i C3
Merni sistem	procenjeno u 63 zone, parcijalno (9% na centralnom delu), merenje s naglaskom na centar i spot (4% na centralnom delu)
Ekvivalentna osjetljivost (ISO)	Auto (100-6.400 raspon zavisi od režima rada), ručno od 100 do 6.400 i 12.800(H)
Korekcija ekspozicije	+/-5 (korak 0,3EV ili 0,5 EV)
Korekcija snage blica	+/-3 (korak 0,3EV ili 0,5 EV)
AutoBracketing	tri snimka s korakom +/- od 0,3 do 3 EV
Balans belog	Auto, 6 definisanih opcija i prethodno izmereni
Bracketing / fino podešavanje balansa belog	da / da
Ugrađeni blic	GN 13 (ISO 100) i pokriva polje objektivna do 17 mm (ekv. 27 mm)
Blic TTL sistem	E-TTL II
Tip memorijske kartice	SD/SDHC/SDXC
Daljinski okidač	elektronski žičani RS-60E3/ bežični RC-6
Nosač baterija s vertikalnim rukohvatom	da (BG-E8)
Kontrola dubinske oštrine	da
PictBridge standard	da
Živi prikaz slike na displeju	da
Stabilizacija slike	ne
Priključci	USB / video-izlaz, HDMI, daljinski okidač, mikrofon
Napajanje	Li-jon baterija LP-E8 (1.120 mAh) ili šest AA baterija s BG-E8
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	440 snimaka (kada se ne koristi živi prikaz slike)
Dimenzije / masa	129 x 98 x 62 mm/ 530 g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija LP-E8, punjač LC-E8, kaiš, USB i video kabl, poklopac za telo i CD s programima
Informacije	Fotooprema, 011/7129-136, www.foto-oprema.com, www.canon.rs
KARAKTERISTIKE	
Vreme spremnosti za rad	0,15 s
Vreme zapisa na memorijsku karticu / veličina	JPEG 0,8 s / 6,4 MB RAW 1,2 s / 24,5 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	RAW+JPEG 2,5 / 31,9 MB 3,7 snimaka u sekundi

*Cene su okvirne i podložne promenama

LOWEPRO MAGNUM AW TORBE

Torba za puno foto-opreme

U "Lowepro" istoriji Magnum serija foto-torbi uvek je bila dobro prihvaćena kod fotografa koji sa sobom nose puno opreme. Nedavno su ih redizajnirali kako bi mogle da budu još izdržljivije i da udovolje zahtevima koje imaju današnji fotografi

BORIS BJELICA

Ako vam je za obavljanje posla neophodno da nosite puno foto-opreme, važno je da imate odgovarajuću torbu koja je dovoljno velika da može da je "proguta". Iako neki ljudi više vole duboke rančeve, kod kojih je težina raspoređena preko oba ramena i laške ih je nositi, torba koja se nosi preko jednog ramena često je mnogo bolje rešenje jer je brže, lakše, jednostavnije i bez skidanja sa ramena uzmete iz torbe fotoaparata, objektiv ili neki drugi deo opreme. Lowepro Magnum AW redizajniran je za fotografe koji zahtevaju izdržljivu, prenosivu i fleksibilnu torbu, što se odmah može videti jer je napravljena od prvoklasnog materijala i sigurno će "preživeti" dugo godina. Poklopac se zatvara dvema kopčama s prednje strane, a ako želite da budete još sigurniji, tu je rajfšeršlus koji će čuvati vašu opremu na sigurnom i omogućava da se na njega zakači i katanac. Na prednjem delu postoji prostrani džep u koji možete da stavite dokumenta, olovke i notes, a s bočne strane nalaze se dva manja džepa, a moguće je dodatno zakačiti neku od "sliplock" torbica. Torba je u crnoj boji, a unutrašnjost joj je siva. Pregrade u torbi mogu se pomerati i na

Pregrade
Fleksibilne pregrade moguće je prilagoditi vlastitim potrebama, a jedna od njih poseduje i krpnu od mikrofibera za brisanje fotoaparata.

Navlaka
Navlaka za kišu (All Weather Cover™)

Dodatak
Torba Magnum 650AW ima dodatnu dobro tapaciranu torbu za prenosivi računar s monitorom do 15,4 inča, koja ima integrisanu tendu koja štiti od refleksije i povećava privatnost kada se radi. Na taj način zajedno mogu da čine radnu platformu na terenu.

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNI PODACI	Magnum 200 AW	Magnum 400 AW	Magnum 650 AW
Boja	crna		
Spoljne dimenzije	38,5 x 24,5 x 32 cm	44 x 34 x 33,5 cm	49 x 36 x 33,5 cm
Unutrašnje dimenzije	31,5 x 16,5 x 26,5 cm	35 x 24,5 x 28 cm	41 x 28,5 x 28 cm
Šta može da stane u torbu	D-SLR s vertikalnim rukohvatom sa zum 70-200 mm f/2,8 objektivom, 3-4 dodatnih objektivna i sitan pribor	jedan do dva D-SLR s vertikalnim rukohvatom sa zum 70-200 mm f/2,8 objektivom, 6-8 dodatnih objektivna i sitan pribor	jedan do dva D-SLR s vertikalnim rukohvatom sa zum 70-200 mm f/2,8 objektivom, 8-10 dodatnih objektivna, sitan pribor i prenosivi računar s monitorom do 15,4 inča
Cena *	14.153 din. (141 evra)	23.490 din. (235 evra)	25.800 din. (258 evra)
Informacije	REFOT B, 011/64-56-151, www.lowepro.com		

*cene su okvirne i podložne promeni

taj način prilagoditi vlastitim potrebama a jedna pregrada poseduje i krpnu od mikrofibera za brisanje displeja fotoaparata. Na poklopcu torbe nalaze se dodatne trake kojima je moguće učvrstiti stativ i mekana ručka za nošenje. I pored toga što torba puna foto-opreme nije nimalo lagana, zbog oblika i kaiša vrlo je zgodna za nošenje. Na raspolaganju su tri veličine ove serije foto-torbi: Magnum 200AW, Magnum 400AW i Magnum 650AW.
OCENA: ★★★★★

! UTISAK

Ako vam je potrebna foto-torba u koju može stati dosta foto-opreme koju nosite sa sobom, onda je nova serija Lowepro Magnum torbi pravi izbor. One su izdržljive, prenosive i fleksibilne, imaju dosta dodatnih džepova za sitan pribor.

MANFROTTO 175F

Nosač za blic

Sve veći broj fotografa koristi kreativne mogućnosti današnjih bliceva koje omogućavaju da bežično kontrolišemo rad više njih. Tako sa sobom uvek možemo imati mali pokretni studio i to za mnogo manje novca nego što je potrebno izdvojiti za blic rasvetlu. Da bi u potpunosti mogli da iskoristimo potencijal ovakvog načina rada, potrebno je da nosimo i oslonce za njih. Jedno od rešenja jeste i Manfrotto 175F - nosač blica sa štipaljkom. Ovaj nosač pomoću štipaljke čvrsto se fiksira na različite tipove oslonaca (vrata, policu, šipku ili slično), a poseduje navoj i nastavak za postavljanje na stativ za fotoaparata ili rasvetlu.

Sastavni deo je i mala kuglasta glava sa šinom gde se montira blic, koja nam omogućava da blic postavimo u bilo koji položaj. Kvalitet izrade je na visokom nivou i služiće vas dugo godina. Nosivost je 2 kg, ima masu od 0,33 kg, a maksimalna visina je 40 cm. Štipaljka, takođe, može poslužiti i za druge namene tokom fotografisanja: da pridrži stiropor ili zilbericu koji nam služe kao refleksna površina.

CENA: 6.990 din. (70 evra)
INFORMACIJE: REFOT B, 011/64-56-151, www.manfrotto.com
OCENA: ★★★★★

! UTISAK

Ovaj dodatak zauzima malo prostora u vašoj torbi, ali vam omogućava na terenu da blic zakačite na različite oslonce koji vam u tom trenutku budu pogodni.

OLYMPUS E-PL1

Za široke narodne mase

Nove verzije "Olympusovih" fotoaparata iz serije Pen pojavljuju se često. Za one koji su se žalili da su prethodna dva Pena skupa, "Olympus" je ponudio i treći. On ima istu rezoluciju i većinu drugih mogućnosti kao prethodna dva, a dobio je i ugrađeni blic. Po čemu se onda ovaj Pen napravljen za široke narodne mase razlikuje?

BORIS BJELICA

Ne izgleda da je bilo tako davno kada smo testirali prvi "Olympusov" fotoaparati mikročetvorotračinski sistema E-P1, a samo nekoliko meseci nakon toga pojavio se E-P2. Njemu je "Olympus" dodao elektronsko tražilo i još neke finese. "Olympus" je odlučio da se još jednom vrati na E-P1 s dodatkom "L" u oznaci i nedavno je predstavio E-PL1 kome je dodao ugrađeni blic i još neke pristupačnije korisničke dodatke koje predstavljaju nadogradnje Pen serije. Nov fotoaparati može kao dodatnu opremu koristiti elektronsko tražilo VF-2 i eksterni mikrofoni.

POJEDINOSTAVLJENJE: Olympus E-PL1 je pristupačniji širem broju korisnika, naročito onima koji nemaju previše znanja o fotografiji: kućište ima više plastičnih elemenata, lakši je i pojednostavljena su i redizajnirana kontrolna dugmad. Posедуje, takođe, i vodič za fotografisanje koji vas uči kako da dobijete određene rezultate zavisno od izabranog objekta. U tom slučaju moguće je imati direktnu i jednostavnu kontrolu efekata na fotografiji kao što su: promena zasićenosti boja, promena boje na slici, promena osvetljenosti, zamućenosti pozadine i prikazivanje pokreta. Druga promena jeste da sada ima jedno posebno dugme čijim pritiskom počinje direktno snimanje HD videa, bez obzira na to u kojem režimu rada se nalazimo. Prava novina jeste ugrađeni blic kojim je moguće bežično kontrolisati eksternu blicevu. Ono što je korak unazad za malo naprednije korisnike jeste nedostatak točkića za izbor komandi, čiju je ulogu sada preuzeo džojstik. Štedelo se i na veličini displeja, pa je on sada manji, a dijagonala mu je 2,7 inča.

INTELEKVENTNA AUTOMATIKA:

ioš više je prilagođen korisnicima koji se prilikom fotografisanja oslanjaju na automatiku i žele jednostavno da usmere fotoaparati i snime željenu fotografiju bez puno razmišljanja o tehničkim

aspektima. Tu glavnu reč vodi inteligentna automatika (i-Auto) gde fotoaparati automatski prepoznaje šest najčešće korišćenih programa sa scenama radi postizanja najboljih rezultata. U ovom režimu rada moguće je koristiti pomoć za fotografisanje koje omogućava da na slikovit i jednostavan način postignete određene rezultate. Brzina i tačnost AF-sistema je na nivou prethodna dva Pena i može kontinualno pratiti izabrani objekat s autofokusom unutar kadra. Ima šest Art filtera koji omogućavaju stvaranje posebnih, zanimljivih umetničkih efekata direktno, u samom fotoaparatu. Neće biti uskraćeni ni oni korisnici koji žele da više kontrolišu sve parametre jer poseduje i mogućnost podešavanja velikog broja elemenata koji utiču na fotografisanje. Kao i kod modela E-P1, moguće je snimiti do deset fotografija brzinom od tri snimka u sekundi.

HD VIDEO: Može da snima video-zapis u HD kvalitetu s rezolucijom od 1.280 x 720 piksela, sa 30 sličica u sekundi, sa zvukom u AVI/Motion JPEG formatu. S adapterom EMA-1 može se koristiti i eksterni mikrofoni. Dosta parametara prilikom snimanja video-zapisa moguće je ručno podesiti i može koristiti art filtere. Kada se poveže uz pomoć HDMI izlaza s televizorima velike rezolucije, preko daljinskog upravljača može se kontrolisati prikaz slike. Novina je posebno dugme pomoću kojeg se može početi i završiti snimanje video-zapisa bez obzira na režim rada.

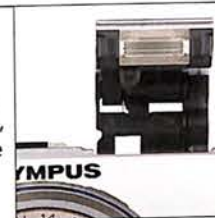
KVALITET FOTOGRAFIJE: Ovo je mikročetvorotračinski fotoaparati koji ima izmenljivi objektiv kao D-SLR fotoaparati i istu veličinu

Do sada je za mikročetvorotračinski sistem u ponudi bilo jedanaest objektivu koji pokrivaju raspon žižne daljine od 7 do 200 mm (ekv. 14-400 mm), a uz odgovarajuće adaptere mogu se koristiti objektivu drugih sistema. Objektiv M.ZUIKO DIGITAL 14-42 mm f/3,5-5,6L ED, koji se dobija u kompletu, na prvi pogled izgleda identično onom koji se dobija uz E-P1 i E-P2, ali razlike postoje. Prva razlika jeste dodato slovo "L" u oznaci, plastični bajonet i plastična konstrukcija objektivu. Razlike u optičkoj konstrukciji i kvalitetu snimljenih fotografija nisam primetio.

senzora, ali bez ogledala i prizme. To omogućava da fotoaparati bude mali, ali je kvalitet fotografije uporediv s kvalitetom koji daju određeni D-SLR modeli. Live MOS senzor ima efektivnu rezoluciju od 12,3 miliona piksela, a fotografije obrađuje TruePic V procesor i maksimalna osjetljivost je do ISO 3.200. Merenje svetlosti je uravnoteženo i inteligentno, pa u različitim svetlosnim situacijama dobijamo dobro eksponirane fotografije sa dosta detalja. Tonski raspon, takođe, nije loš, i može se primetiti puno detalja u senkama i u svetlim delovima. Ako snimate u RAW formatu i korigujete ekspoziciju za -0,3 EV, imaćete mogućnost da naknadnom doradom dobijete više detalja. Osjetljivost se može podešavati u rasponu od ISO 100 do ISO 3.200, ali najbolje rezultate s najmanje šuma dobićete s osjetljivostima do ISO 800. Pored toga, ovaj fotoaparati upotrebljiv je i u situacijama kada je svetlo lošije.

Ugrađeni blic

Ugrađeni blic je novina kod ovog Pena. Izvlači se iz tela uz pomoć posebnog mehanizma, a njegovu važnost primetićete kad je potrebno dosvetliti objekte na malim udaljenostima. Ono što me je posebno oduševilo jeste da se može koristiti i za daljinsko upravljanje eksternim blicevima FL-50R i FL-36R, bez dodatnih kablova, koristeći ugrađeni blic kao komander. Mogućnosti upravljanja uključuju opciju nezavisnog regulisanja načina rada blica i postavki korekcije snage blica za do tri grupe bliceva i četiri kanala.

Režim rada

i-Auto režim rada je inteligentna automatika gde fotoaparati automatski prepoznaje šest najčešće korišćenih programa sa scenama radi postizanja najboljih rezultata. U ovom režimu rada moguće je koristiti pomoć za fotografisanje koja omogućava da na slikovit postignete određene rezultate.

Displej

Displej s dijagonalom od 2,7 inča solidno se pokazao i po sunčanom danu i kada ga gledamo pod uglom, ali bilo bi lepo da ima veću rezoluciju jer displej kod njega ima značajniju ulogu nego kod D-SLR fotoaparata.

Tražilo

On nema ugrađeno optičko ili elektronsko tražilo, ali za njega se može dodatno kupiti optičko tražilo VF-1, koje je predviđeno da se koristi u kombinaciji s objektivom ZUIKO DIGITAL 17 mm f/2,8, i eksterno elektronsko tražilo VF-2, koje se postavlja na šinu za blic i povezuje preko posebnog konektora.

Sistem za stabilizaciju

Ima ugrađen sistem za stabilizaciju slike, koji pomaže da se smanje neoštrine na snimljenim fotografijama do kojih dolazi usled podrhtavanja fotoaparata.

REC dugme

Sa zadnje strane fotoaparata izgubio je dva točkića za izbor komandi, ali je dobio posebno dugme (REC) kojim se aktivira snimanje HD video-zapisa bez obzira na režim rada.

UTISAK

Mnogi su zamerali da su prethodna dva Pena skupa, zato je "Olympus" napravio malo jednostavniji i jeftiniji model fotoaparata, namenjen širem krugu korisnika, naročito amaterima. Naravno, možda se to nekima neće sviđati, ali i dalje mogu, ako imaju više novca, da kupe modele E-P1 i E-P2. Novim modelom "Olympus" jeste proširio ponudu Pen fotoaparata, ali on, osim ugrađenog blica kojim možete i bežično kontrolisati kompatibilne eksternu blicevu, ne donosi ništa novo. Ako baš želite da ga nosite u džepu, preporučujem ipak da to bude s palačinka objektivom ZUIKO DIGITAL 17 mm f/2,8, jer su svi ostali objektivu znatno veći. Za sada, pored "Panasonica", Penovi i nemaju neku konkurenciju kada su u pitanju kompaktni fotoaparati s izmenljivim objektivima. Ali, sudeći po najavama za ovu godinu, očekuje se još novih modela u ovoj kategoriji od firmi "Sony" i "Samsung", što će sigurno doneti niže cene i veći izbor.

- + Koncept i dimenzije, stabilizacija slike na senzoru, kvalitet fotografije, ugrađeni blic može bežično da kontrolise eksternu blicevu
- Nema AF osvetlivač, displej bi mogao da ima veću rezoluciju, nema točkiće za izbor komandi kao ostala dva Pena

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	OLYMPUS E-PL1
Cena (sa PDV)*	55.900 din. (559 evra) telo; 61.000 din. (610 evra) set sa 14-42 mm L
Priključak za objektiv-bajonet	Olympus Micro 4/3
Faktor uvećanja žižne daljine	2 x
Tip senzora / veličina	Live MOS / 17,3 x 13 mm
Odnos strana senzora	1,5 (4:3)
Efektivna rezolucija	12,3 miliona piksela
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW + JPEG, AVI M-JPEG (video-zapis)
Tražilo	nema, eksterno za objektiv od 17 mm i elektronsko
Displej	2,7 inča (6,9 cm) TFT LCD s 230.000 piksela
Autofokus / krstastih senzora / osjetljivost za ISO 100	sistem s detekcijom kontrasta / 0 do 18 EV
AF osvetlivač	nema
Brzina zatvarača	60 s do 1/2.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/160 s
Ekspozicijski režimi rada	i-Auto, P, A, S, M, 19 programa sa scenama i 6 art filtera
Merni sistem	procenjeno Digital ESP, centralno, spot (296) i spot u tamnim i svetlim tonovima
Ekvivalentna osjetljivost (ISO)	Auto i ručno (od 100 do 3.200 s korakom 1/3)
Korekcija ekspozicije	+/-3 EV (korak 0,3 EV)
Korekcija snage blica	+/-3 (korak 0,3 EV)
AutoBracketing	tri snimka s korakom +/- od 0,3 do 1 EV
Balans belog	Auto, 8 definisanih opcija, prethodno izmereni i u kelvinima
Bracketing / fino podešavanje balansa belog	da/ da
Ugrađeni blic	da
Blic TTL sistem	TTL
Tip memorijske kartice	SD / SDHC
Daljinski okidač	žičani RM-UC1
Kontrola dubinske oštine	da
PictBridge standard	da
Stabilizacija slike	da (pomeranje senzora)
Priključci	USB 2.0 / video-izlaz / daljinski okidač i HDMI
Napajanje	Li-jon baterija BLS-1 (1.150 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 300 snimaka
Dimenzije / masa (bez baterija i objektivu)	114,6 x 72,2 x 41,5 mm / 344 g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija BLS-1 i punjač BCS-1, kabl, USB kabal, video-kabl i CD-ROM s programima
Informacije	Olympus, 011/22-22-900, www.olympus.rs

KARAKTERISTIKE	
Vreme spremnosti za rad	2 s
Vreme zapisa na memorijsku karticu / veličina	JPEG (SHQ) 1,5 s / 8,2 MB RAW 2 s / 14 MB RAW+JPEG (SHQ) 3 s / 22,1 MB
Brzina kontinualnog fotografisanja	3 snimka u sekundi do 10 fotografija u JPEG formatu ili u RAW formatu

* Cene su okvirne i podložne promenama

OCENA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE	MOGUĆNOSTI	KVALITET FOTOGRAFIJE	SOFTVER I OPREMLJENOST	CENA / KVALITET
★★★★	★★★★	★★★★	★★★★	★★★★
UKUPNA OCENA ★★★★★				

O ROLLEIFLEXIMA (još jednom)

Iako je najslavnije doba fabrike "Rollei", nazovimo je skraćeno tako, bilo u vremenu kada je ona proizvodila dvooke refleksne fotoaparate, i posle prestanka izrade ovih modela fabrika je dizajnirala, naravno i proizvela, više izvanrednih fotoaparata pod nazivom Rollei

MIROSLAV NIKOLJAČIĆ
miniko@sezampro.rs

U prethodnom tekstu napomenuo sam da je ova fabrika imala vrlo širok proizvodni program, a ta konstatacija važi i za ono o čemu još nisam pričao. Naravno, bilo je tu i fotoaparata koji nisu bili posebno značajni, zato ih u ovom tekstu samo pomenuti. "Pravim" Rolleima posvetićemo više vremena (i prostora).

ROLLEI 35

Upoznaćemo prvo "malog" Rolleia 35. Taj fotoaparat postao je poznat i tražen od samog početka proizvodnje, 1966. godine. No, vratimo se u 1962. i to u Wiesbaden (Wiesbaden), gde se nalazila fabrika fotoaparata pod imenom "Wirgin". Starijim fotografima znana je po proizvodnji fotoaparata Edixa. Upravo u toj fabrici radio je konstruktor fotoaparata poznat po neobičnim i smelim futurističkim idejama. Bio je to Hajnc Vaske (Heinz Waske), koji je bolje, a i pre svih konstruktora "ukapirao" da ljudi ne kupuju u ono vreme moderne fotoaparate za film širine 16 mm ili poluformatne fotoaparate za "lajka film" zbog njihovog relativno malog negativ, nego ih više privlače minijaturni spoljašnji gabariti takvih fotoaparata. Tako je došao na ideju da treba "smisliti" fotoaparat punog formata za film 35 mm, koji će imati sve već poznate, dobre osobine ostalih fotoaparata, ali će biti znatno manjih dimenzija od njih. Smišljeno – učinjeno i prototip budućeg "Rolleia" nije napravljen u firmi "Franke&Heidecke", nego u "Wirginu". Glavnom gazdi fabrike ovaj fotoaparat nije se mnogo dopao i odbio je da ga proizvodi, verovatno i zbog toga što je već imao na umu prekid proizvodnje fotoaparata. Pored "Wirgina" skeptici su bili i "Leitz", kao i "Kodak". Konačno Vaske prelazi kod "Rolleia", gde je direktor u to vreme bio Dr. Peesel, koji je odmah

shvatio poruku koja zrači iz Rolleia 35. Tako je ovaj fotoaparat doživeo promociju na Fotokini, 1966. godine. Usledio je izvanredan poslovni uspeh nakon toga. Napomenimo, a to je važno i zapamtiti, bio je to najmanji fotoaparat koji je snimao pun format (24x36 mm) na filmu širine 35 mm. Za više od trideset godina fabrika je proizvela preko četrdeset verzija različitih modela Rolleia 35. Čak i oni najjednostavniji uvek privlače pažnju kolekcionara.

Rollei 35 je vrlo neobičan fotoaparat. Njegovoj funkcionalnosti sve je podređeno, čak i ergonomija. O lepoti nema ni govora. No, taj fotoaparat ipak ima svoje "JA", kao i "Citroenov" "spaćek". Njegove osnovne karakteristike jesu: dizajn pravih linija, sklopivi objektiv žižne daljine 40 mm (izvlačenje i uvlačenje objektiv samo ako je film premotan), "levoruka" poluga za premotavanje filma, šine za pribor, kao i sklopjiva poluga za vraćanje filma u kasetu na donjoj strani fotoaparata (kod šina, ovde ima i izuzetaka).

Na Rolleima 35 ugrađivani su objektiv: Triotar 3,5, Tessar 3,5, Xenar 3,5 ili Sonnar 2,8, svi žižne daljine od 40 mm. Zatvarač je modifikovan Compur s rasponom ekspozicija između 1/2 i 1/500 s. Jednostavniji modeli, poput Rolleia 35B imaju ekspozicije u rasponu između 1/30 i 1/500 s. Kolekcionarska vrednost prvog, hromiranog modela jeste oko 250 evra, crni je nešto skuplji, a ako je urađen u crvenoj koži, onda je nekoliko puta vredniji. Pozlaćen Rollei 35 (1970) je oko 100 evra, singapurac (1971) u braon koži košta preko 450, verzija s oznakom **Platin** i 1.300 evra. Hromirana i crna verzija sa Xenarom 3,5 ide do 350, crni iz Singapura samo oko 100 evra. Svetla izvedba "alu" svetle boje (1979) ima prosečnu cenu od oko 250 evra. **Rollei 35 Classic Gold** staje skoro 1.800 evra,

Rolleiflex SL35

Rolleiflex SL35 M

Rolleiflex SL 35

a "platinski" upola manje. Titanijumska verzija je stotinak evra jeftinija, zlatna, napravljena 1995. godine povodom sedamdesetpetogodišnjice fabrike staje preko 3.000 evra. **Rollei 35** s oznakom "metric" iz 1991. ima vrednost oko 2.000, a **Royal** iz 1996. godine i do 2.500 evra.

ROLLEIFLEX SL 35

Od Rolleiflexa koje ćemo danas pobliže upoznati, modeli SL 35, 35E, 35M, 35ME, kao i model 350, najmanje su interesantni. Oni spadaju u neki prosek tadašnje tehnike snimanja. Pravljeni su između 1970. i 1976. godine, uglavnom u Singapuru i to u velikom broju primeraka, tako da je njihova kolekcionarska vrednost između 100 i 150 evra. Postoje podaci da se model 350 proizvodio samo u Nemačkoj, a SL 35 je prvi SLR fotoaparat od 35 mm proizveden u fabrici "Rollei". Slične jednooke refleksne fotoaparate s oznakama koje su na početku imale slovo V pravio je i "Voigtlander", što nije ni čudo jer "iz istog su sela" (Braunšvajg).

ROLLEIFLEX SL 2000/3000

Reč je o potpuno novom tipu Rolleiflexa. Možda će, bez puno priče, najjasnije biti da zamislimo fotoaparat tipa i forme Hasselblada, s izmenljivim objektivima i izmenljivim kasetama za filmove, integrisanim motorom, TTL merenjem ekspozicije i vidljivim elementima snimanja u refleksnom tražilu, koje je i "šaht" i klasično s pentaprizmom, uz izmenjiva mat stakla, a sve je to, iako liči na "Hazu", u stvari, fotoaparat za film širine 35 mm. Nova koncepcija SLR Rolleiflexa bitno se razlikovala ne samo od prethodnih SLR Rolleiflexa od 35 mm nego i od svih takvih SLR fotoaparata ostalih proizvođača. Pojava ovih modela ujedno je značila

i kraj proizvodnje Rolleiflexa tipa SL 35/350. Pored navedenih osobina, novi Rolleiflexi imali su mogućnost priključka magazina za 250 snimaka, motor je premotavao do tri snimka u sekundi uz izbor automatskog snimanja na osnovu prioriteta blende. Bili su opremljeni izvanrednim "Zeissovima" objektivima u rasponu žarišnih daljina od 15 do 1.000 milimetara. Za fotografe plićeg džepa fabrika je nudila Rolleinar objektivne s pristupačnijom cenom. Postojala je i daljinska IC komanda okidanja. I u današnje vreme ovakav Rolleiflex bio bi vrlo zanimljiv.

Tokom 1980. godine fabrika je proizvela samo 80 primeraka Rolleiflexa **SL 2000F**, čiji je zavesni zatvarač imao raspon ekspozicija između 16 i 1/1.000 s. Nisam našao podatke o kolekcionarskoj vrednosti ovog fotoaparata. Iste godine pojavljuje se i model **SL 2000 S Motor**, a godinu dana kasnije stiže i Rolleiflex **SL 2000F Motor**, napravljen u seriji od 4.800 primeraka, a njegova kolekcionarska vrednost je oko 500 evra.

Tokom 1984. godine u fabrici je proizveden Rolleiflex **SL 3003**, koji predstavlja modifikovanu verziju prethodnog modela sa 1/2.000 s, kao najkraćom ekspozicijom. Napravljen je 2.800 komada, a kolekcionarska vrednost se kreće oko 700 evra. Nešto osiromašeniji model (bez šaht tražila), pojavljuje se dve godine kasnije, ali kako je napravljeno samo 1.600 komada, njegova vrednost skače i do hiljadarke. Postoje još dva modela iz ove serije: **SL 3003 de luxe** (1988), presvučen sivoplavom krokodilskom kožom, proizveden u 500 primeraka, čija je kolekcionarska vrednost do 2.000 evra, i **SL 3003 Traveller**, s presvlakom od svetlosive kože (1.000 primeraka, prvi fotoaparat napravljen 1990) i vredni do 1.000 evra.

Ovaj tip Rolleiflexa bio je pre tridesetak godina fotoaparat najviše klase. Njegova visoka cena bila je osnovni razlog male potražnje, tako da nije pravljen u velikim serijama, što, s druge strane, uslovljava znatnu kolekcionarsku vrednost.

ROLLEIFLEX SL 66

Evo nas ponovo među srednjeformatnim Rolleiflexima. Model **SL 66** jedan je od najomiljenijih SLR fotoaparata formata 6x6. Činjenica da je malo "buckastiji" od švedskog "kolege" Hasselblada zanemaruje se kada fotograf krene s uoštavanjem pre snimanja i na svetlo dana (ili noći) izade meh koji povezuje objektiv i telo ovog Rolleiflexa, i ujedno omogućava ispravljanje linija do 8 stepeni. Fotoaparat je potpuno mehanički, što znači da ne zavisi od baterija, njegovi objektiv mogu se, radi makrosnimanja, postaviti u obrnuti položaj. Standardni objektiv je Planar 2,8/80 mm, postoji više objektiv u žarišnim daljinama između 30 (riblje oko) i 1.000 mm. Zavesni zatvarač ima raspon

ekspozicija između 1 i 1/1.000 s, i B, sinhronizacija za blic je 1/30 s. Za studijska snimanja uz svetlost blica postoje objektiv s centralnim zatvaračem. Rolleiflex SL 66 može da koristi filmove tipa 120 i 220. Postoje kasete za formate 6x6, 4,5x6 (vertikalni i horizontalni), za Polaroid, kao i adapter za plan filmove.

Prvi fotoaparat iz ove klase pojavio se 1966. godine na Fotokini u Kelnu i odmah je osvojio srca profesionalaca koji su mogli sebi da ga priušte, i želje onih koji nisu imali takve mogućnosti. Za dvadeset godina napravljeno je skoro 29.000 primeraka, a kolekcionarska vrednost im je oko 400 evra.

Model **SL 66E** izlazi iz fabrike 1983. godine, ima TTL merenje, merenje blica, izrađeno je oko 1.500 primeraka, a danas vredni 1.000 evra. S mogućnošću izbora integralnog ili spot merenja, 1986. stiže **Rollei SL 66SE**, napravljen u seriji od 1.500 komada, čija je kolekcionarska vrednost oko 1.400 evra.

Rolleiflex **SL 66X** (1986) predviđen je za snimanje posebno podešenim blicevima tipa SCA, uz odgovarajući adapter SCA 365. Kako je predviđen za studijska snimanja, nema mogućnost integralnog merenja svetlosti. Napravljen je pet stotina primeraka ovog modela, a vrednost mu je oko 1.200 evra.

Model **SL 66 SE Exclusive Professional**, boje titanijuma i s pozlaćenom pločom na kojoj je ime, i pozlaćenim prednjim prstenom objektiv, izrađen je 1992. godine povodom proslave 25 godina proizvodnje prvog SL 66 Rolleiflexa. Zahvaljujući seriji s manje od 200 primeraka, kolekcionarska vrednost ovog neobičnog fotoaparata iznosi 1.800 evra.

ROLLEIFLEX SLX

Konstrukcija i rad ovog modela oslanjaju se isključivo na elektroniku, u njemu ne postoji nikakva mehanička funkcija. Njegov zatvarač s rasponom ekspozicija između 1/500 i pune sekunde ima dva motora: jedan pokreće lamele, drugi je za blendu. Može se slobodno reći da je ovo bio razvojni model za Rolleiflexe serije **6000**. Bilo je dosta primedbi na njegovu nepouzdanost u radu. Prvi fotoaparat napravljen je 1976. godine, nešto je poboljšan i nosi naziv **SLX 2** (1978), zatim (1981) sledi **SLX 2 metric**, fotoaparat za tehnička snimanja. Kolekcionarska vrednost ovih fotoaparata kreće se oko 300 evra. Iz ove serije pomenuću još i model **SLX Transparent**, s providnim stranama, čija cena dostiže skoro 1.200 evra.

ROLLEIFLEXI SERIJE 6000

Dva puta je firma iz Braunšvajga zlatnim slovima upisala svoje ime u istorijat razvoja fotoaparata srednjeg formata. Najpre konstruisanjem dvookih Rolleiflexa, a onda, krajem prošlog veka i jednookim Rolleiflexima serije **6000**.

Po otklanjanju "dečjih bolesti" modela s oznakom SLX, za šta je potrošeno skoro šest godina i dosta para, konačno stiže nov, savremen jednooki Rolleiflex 6x6 s oznakom **6006**. S "Zeissovima" objektivom Planar 2,8/80 mm i elektronskim centralnim zatvaračem (30 – 1/500 s), uz TTL merenje svetlosti (i blica), s motorom i izmenljivim magazinima za film, odmah je, zahvaljujući tehničkim novitetima, postao ozbiljna konkurencija ostalim SLR fotoaparata, slobodno se može reći da ih je i pretekao. Kolekcionarska vrednost ovoga fotoaparata jeste oko 1.000 evra. Verzija 6006 metric pravljen je za tehničke potrebe,

a za pozlaćeni 6006 (Gold Edition, samo 33 primerka, napravljenih 1994. godine), bogati kolekcionari nude preko 7.000 evra. Verzija 6006 II napravljena 1989, ima mogućnost snimanja višestrukih ekspozicija i približnu kolekcionarsku vrednost.

Model **6008 professional** (1988) dobija mogućnost spot merenja svetlosti, snimanje prioriteto blende ili ekspozicije, program, rukohvat, i vredni skoro 2.000 evra. Verzija **6008 metric** (1991) predviđena je za tehnička snimanja, ima ring-blic, nova verzija **6008 professional SRC 1000** (1993) dobija hiljaditi deo sekunde kao najkraće ekspoziciju i vredni preko 2.000 evra. Verzija **6008 E** vredni 3.000 evra, **6008 integral** (1995) ima mogućnost digitalnog priključka, vredni preko 2.000, a model **6008 integral II** (2003) nema autofokus, ima priključak za digitalna leđa, ali nije poznata njegova vrednost među kolekcionarima. Evo i jednog lepog primerka za kolekcionare "lovadžije". Rolleiflex **6008 Golden edition**, napravljen je 1994. godine u 33 primerka i vredni čak 15.000 evra.

I konačno, 2002. godine stiže prvi autofokusni srednjeformatni jednooki refleksni fotoaparat na svetu: Rolleiflex **8008AF**. Pored automatskog uoštavanja, spot i multispot merenja, prilagođen je za direktno programiranje ili se to može uraditi putem kompjutera. Posle Rolleiflexa, AF uoštavanje prihvatile su i ostale fabrike srednjeformatnih fotoaparata. Kolekcionarska vrednost Rolleiflexa **6008 AF** je oko 3.500 evra, a moja prognoza je da će ona u budućnosti još da raste.

Rollei **6003 SRC 1000** (1994) bez izmenljivih kasete, rukohvata i multispot merenja, vredni oko 1.200 evra, a 6003 professional, sličan prethodnom modelu (1996), s ugrađenom elektronikom treće generacije, staje nešto više. Pomenimo još i model **Q**, tehnički fotoaparat s digitalnim leđima punog 6x6 formata, i studijski Rolleiflex **6001 RCC** s digitalnim leđima, napravljen 2000. godine.

Da bi slika o ovoj fabrici bila potpuna, potrebno je da još jednom pomenem veoma veliku proizvodnju najrazličitijeg fotoografskog pribora (aparata za povećavanje, kvalitetnih projektor, bliceva), kao i fotoaparata različitih formata.

Fabrika koja je konstruisala te divne fotoaparate s imenom Rolleiflex, više ne postoji. Podelila je tužnu sudbinu mnogih fabriki koje su pravile zaista dobre fotoaparate. Setimo se samo "Alpe", "Topcona", "Zeiss Ikon", "Welte", "Mirande", "Petrija", "Minolta" i drugih. Ipak, njihova imena, koja su bila brendovi kada ovaj pojam još nije bio definisan, za utehu, postala su deo fotoografske istorije.

Rolleiflex SLX

Rollei 35

Rollei 35 S

Rolleiflex SL 3003

Rolleiflex SL 66

Rolleiflex SL 6003 polaroid

**KOMENTATORSKI PAR
IVANA & MILAN**

Učestvujte i vi

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Fotokomentar, napišite šta mislite o komentarima i našem radu, pošaljite nam vaše ideje kako bismo bili što bolji i vama korisniji. Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priključite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Ako vi učite od drugih, znači da i drugi mogu da nauče od vas!

Refoto, za "Foto-komentar",
Pčinjska 17, 11000 Beograd

**PRKOSI GRAVITACIJI!
ANA MIRANOVIĆ, BARI**

Zanimljiva fotografska i ekološka priča. Ako ste sada počeli da zagledate fotografiju tragajući za dubretom, onda sigurno ne znate šta je ekologija! Prolećni dan, dvorište, rascvetale kajsije ili breskve i još štošta može se videti na ovoj fotografiji. Priča je prilično jasna, kadar je dovoljno dobro postavljen i jedina zamerka mogla bi se uputiti na račun vertikalne žice koja, iako mutna, privlači previše pažnje, a možemo je veoma lako izrežirati. Na većini D-SLR fotoaparata postoji dugme kontrole dubinske oštine, kojim lako možemo kontrolisati šta će se i koliko jasno videti na snimku.

**MARA R
PREDRAG PETKOVIĆ, SMEDEREVO**

Predrag nastavlja da nas iznenađuje lepim snimcima koji nisu samo jednostavne poze, jer veoma uspešno na njima beleži dešavanje. Ovoga puta snimio je prelepu, minijaturnu bubamaru u vreme ručka: upravo je zgrabila biljnu vaš i krenula da jede. Jedina zamerka jeste što se to ne vidi baš najbolje, a i gomile biljnih vaši

koje gamižu po listovima na desnoj strani potpuno su mutne i samo smetaju. Smelijim izrezom perifernih i mutnih delova fotografije naš pogled biće usmeren tamo gde treba. Iako to nije lako prilikom makrofotografisanja, treba pronaći ravan fokusa i u nju smestiti najvažnije elemente, one koje želimo da budu oštri. Kako živimo u doba digitalne fotografije, moguće je

napraviti i Bracketing fokusa, tj. snimiti istu scenu nekoliko puta i s različitim ravni fokusa i potom ih spojiti uklanjajući neoštre delove. Čak je i Photoshop CS4 dobio opciju da iz "plasta" (stack) slojeva generiše sliku sastavljenu samo od maksimalno oštih delova.

**ŽUTE LALE
IGOR NIKOLIĆ, NIŠ**

Kada sam pogledao ovu fotografiju, momentalno sam krenuo da se češem jer predstavlja kombinaciju dve stvari koje mi izazivaju "fotografsku alergiju": kombinacija kolorne i crno-bele fotografije, koja je potom uramljena bezbrojnim linijama, virtuelnim paspartuima... Moram da priznam da svakog meseca veliki broj "uramljenih" fotografija stiže do nas, mi se onda bavimo odsecanjem ramova... I da, po ko zna koji put, ponovim da je veliki broj čitalaca apsolvirao sve ove tehnike, ali i dalje ne zna najvažniju: kako da svoje autorstvo upiše u File Info.

Ipak, umesto Igora potpisao se uređaj, tako da znam da je fotografija snimljena mobilnim telefonom Samsung SGH G-600, što donekle može da ga opravda. Ipak, tehnika nije presudna, a Igoru (i svim ostalim) predložio bih da pogleda sajt www.lomography.com i vidi kakve fotografije, s koliko humora i inventivnosti nastaju tehnički lošom opremom. I da dodam jedan citat koji sam pronašao baš na tom sajtu: "Tehnika ne garantuje fenomenalne fotografije, fotograf ih mora imati u sebi pre kupovine fotoaparata."

**BEZ NAZIVA
ANJA TURANSKI, APATIN**

Da motiva ima svuda oko nas, a da i oni najjednostavniji mogu dati zanimljive fotografije odavno znamo. Prilikom snimanja ove fotografije Anja je primenila pogled iz "žablje perspektive" i time stvorila iluziju monumentalnosti stabljika trske koje streme prema nebu i oblacima. Ono što smeta da fotografija bude uspešna jeste nedostatak glavne tačke interesa tako da nam pogled neprekidno luta fotografijom. Ovaj problem mogao je biti delimično ublažen već tokom snimanja i to izborom većeg otvora blende koji bi dao kontrolisanu dubinsku neoštrinu: prvo na trsci što bi pogled usmeravalo ka vrhovima stabljika, s tim da bi nebo bilo neoštro što bi

dodatno istaklo teksturu koju stvaraju biljke. Na ovom snimku problem je i prazan prostor u gornjem levom uglu koji, u ovom slučaju, ne pravi protivrežnu već, naprotiv pravi disbalans celog kadra. Ovo je prosto jedna od onih fotografija kojoj nema šta mnogo da se zameri ali osećate da to nije to – nešto joj fali. A to nešto je originalna ideja, pristup, razlog zašto je snimljeno baš to, tako i tako. Sve ono što je deo nekog našeg eksperimenta, mahom završi kao samo još jedan korak u fotografskom razvoju koji je bitan za vas ali ne i za širi auditorijum. Svakako nastavite svoje fotografsko istraživanje, a za fotokomentar pošaljite nešto što će biti iskorak iz obične vezbe.

**BILJA
LUKA MIHAJLOVIĆ, BEOGRAD**

Sasvim jednostavan portret dobio je na fektnosti zbog privlačnog kolorita i upotrebe jedne tople, a druge hladne boje koje kreiraju vrlo dobar kontrast i odličan balans. Naravno, glavni "štos" je boja devojčinih očiju koja je nestvarno plava, a slična plava nalazi se i u pozadini na šumi. Dopada mi se i njen direktan pogled i neposredan kontakt koji je time ostvaren. Vrlo "tesan" kadar takođe doprinosi tome, jedino što bih ga još malo skratila s gornje strane tako da fotografija dobije kvadratni oblik.

**TUNEL
ALEKSANDAR ĐORĐIĆ, BEOGRAD**

Fotografisanje tunela i prolaza daje interesantne efekte. Neophodno je, ipak, tokom snimanja i još više prilikom obrade posvetiti pažnju detaljima u tami. Ovako postavljen kadar uopšte ne izgleda loše, ali opšta zamerka odnosi se na previše tamne površine zidova

u tunel. Oni bi možda imali opravdanje da su iskorišćeni kao pozadina portreta ili čak autportreta snimljenog korišćenjem ugrađenog blica čije svetlo ne bi moglo ozbiljnije da utiče na kompletan izgled jer je slabo. Mislim, takođe, da bi jedna silueta čoveka na ulazu u tunel doprinela dinamičnosti.

MLADENA
MINA GUDURIĆ, POŽEGA

Mina nam je do sad poslala zaista mnogo fotografija što za ovu rubriku što za "U fokusu". Vidi se njen konstantni napredak i razvoj kako u idejnom smislu tako i u zanatskom što je veoma dobro jer jedno bez drugog ne može da egzistira. Odmah na početku moram Minu da iskritikujem zbog slanja fotografija s ispisanim imenom, tj. nekom vrstom njenog loga. To je opravdano kada fotografije postavljate na Internet pa želite da ih zaštitite, ali kada šaljete za časopis želite da budu objavljene (a to podrazumeva i da će biti potpisane), pa je takav "znak" samo višak.

Inače, fotografija je veoma zanimljiva, podseća me na radove Hansa Bellmera koji je snimao lutke iz izloga. Iako ova ruka nije lutkina deluje veoma plastično i nadrealno. Dopada mi se taj trenutak dodira, a zbog duboke senke ruka deluje kao da lebdi u vazduhu i da do "kontakta" još nije došlo. Ta ambivalentnost trenutka čini fotografiju zanimljivom. Kompozicija je dobra – podela na trećine (jedna trećina naspram dve trećine), a mogao je da bude upotrebljen i zlatni presek da se ruka nalazi malo niže, i da nadlaktica nije pod pravim uglom već od 45° što bi, svakako, delovalo prirodnije i lepše.

ZA KOSOM
STEFAN SAVIĆ, VLASENICA, BIH

Ova Stefanova fotografija veoma je zanimljiva, što se za ostale u poslatom folderu ne bi moglo reći, pa mi ova deluje kao slučajnost. Neobičan kadar i raspored oštih i neoštih delova koje su, verujem, urađene u Photoshopu, ostavljaju neobičan utisak. Sve me podseća na kadar iz filma kada očekujemo da se pojavi glavni lik, pa je napetost dominantna. Taj trenutak "pred" donosi nemir koji ovu fotografiju čini uzbudljivom. Kompozicija je takođe neobična, jer se glavni motiv nalazi uz samu ivicu, takoreći "cure" iz okvira. Sve pohvale za razmišljanje, jedino što je realizacija mogla biti bolja pošto je fotografija pretamna, pa se sama ideja ne vidi toliko dobro već se više naslućuje.

ŽABA
SINIŠA DŽINIĆ, BEOGRAD

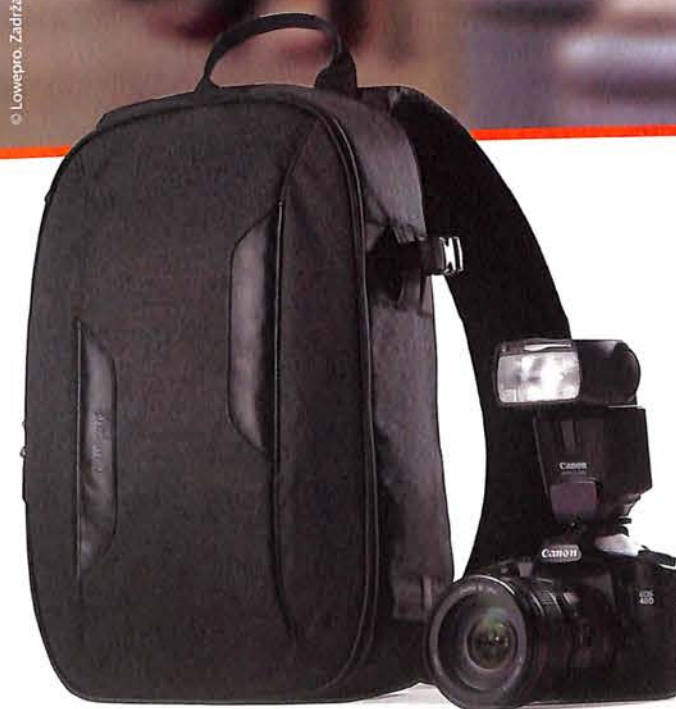
Da oprema nije presudna i da se dobra fotografija može napraviti i malim kompaktnim digitalcem, vidimo na ovom snimku žabe gatalinke, koja je snimljena HP Photosmart M307 fotoaparatom. Monohromatski ton i tamna gama daju odličnu predstavu mesta koje ove malene žabe najviše vole, metode kameleonskog podražavanja, odnosno mimikrije kojom njihovo telo poprima boju okoline, tj. lista na kojem se nalaze. Sve ovo je veoma uspešno snimljeno, a tamni ton dodao je atmosferu kakva obično nedostaje ovakvim fotografijama.

Skriveno.
Diskretno.
Poverljivo.

© Lowepro. Zadržava sva prava. Foto: Mark Frandis

Predstavljamo vam Classified Sling AW seriju, novog člana porodice DSLR sling torbi.

Brzo se prebacuje napred - obezbeđuje maksimalno brz pristup opremi.

Ugrađeni Lowepro patent, All Weather AW Cover™ kabanica pruža maksimalnu zaštitu od kiše i snega, lako se pakuje kada se ne koristi.

U seriji su : Classified Sling 180 AW, Classified Sling 220 AW. 15.4" laptop može stati samo u model 220 AW.

Za kompletnu specifikaciju svih Lowepro proizvoda, posetite www.lowepro.com

REFOT B, ekskluzivni uvoznik i distributer, Pčinjska 15a, 11000 Beograd, t. 011 6456 151, f. 011 786 0234, e. info@refot.com, www.refot.com, www.lowepro.com

Nagrada: EPSON MFP
STYLUS SX115: MAJA
BERIĆ, Beograd,
"Devojčica"

SANJA KNEŽEVIĆ, Beograd, "Beogradski Romi"

ALEKSANDAR NAKIĆ, Niš, "Crosswalkers"
(Prolaznici) iz serije "Paris"

Praksa na delu Dokumentarna fotografija

STEFAN MALEŠEVIĆ, Beograd, "23ka"

TIHANA ŠMITRAN, Zagreb, Hrvatska, "U vlaku - 2. klasa"

ALEKSANDAR STOJANOVIĆ, Leskovac, "Težak 070"

GORAN STAMENKOVIĆ, Bašaid, "Mladi u obnovu sela"

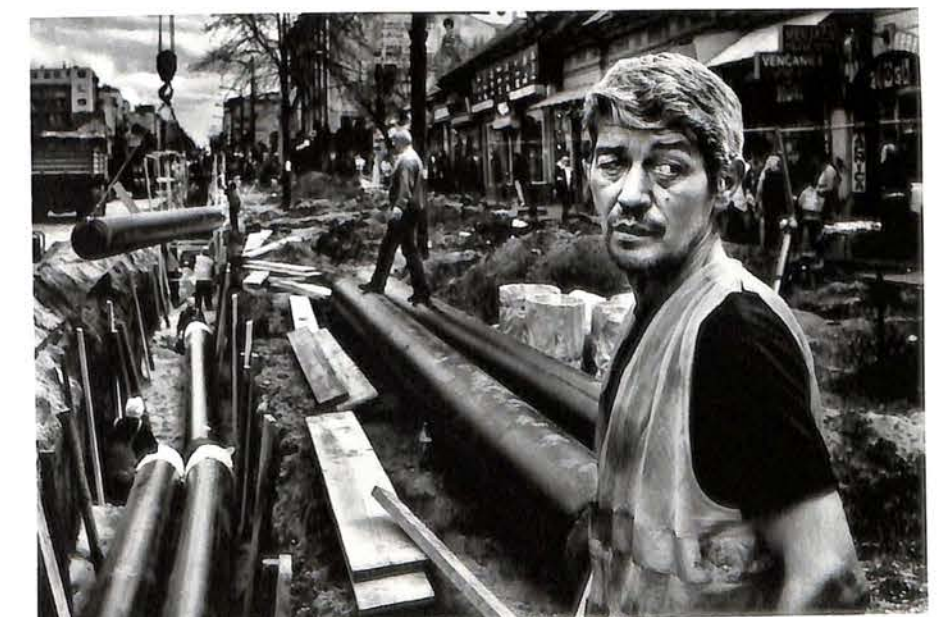
MIROSLAV GEORGIJEVIĆ, Novi Sad, "Devojčica"

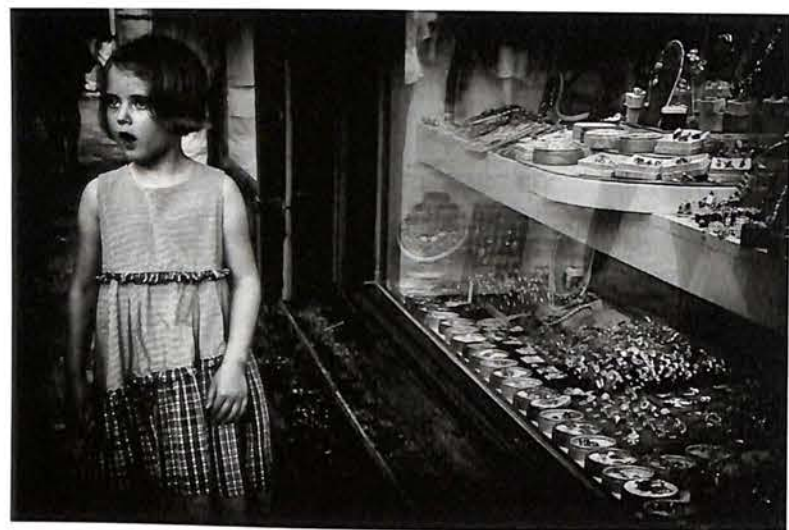
IGOR ŠLJIVANČANIN, Podgorica, Crna Gora, "Učvršćivanje"

MILOŠ PUŠIĆ, Novi Sad, "Tangier Market"

VLADIMIR ŽIVANČEVIĆ, Beograd, "Bulevar rekonstrukcije X"

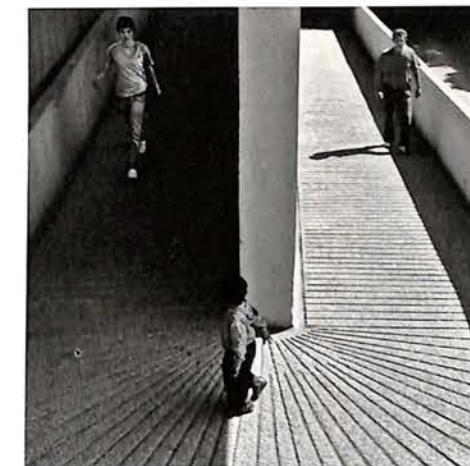
JOVANA TOMAŠEVIĆ, Čačak, "Girl and the candies"

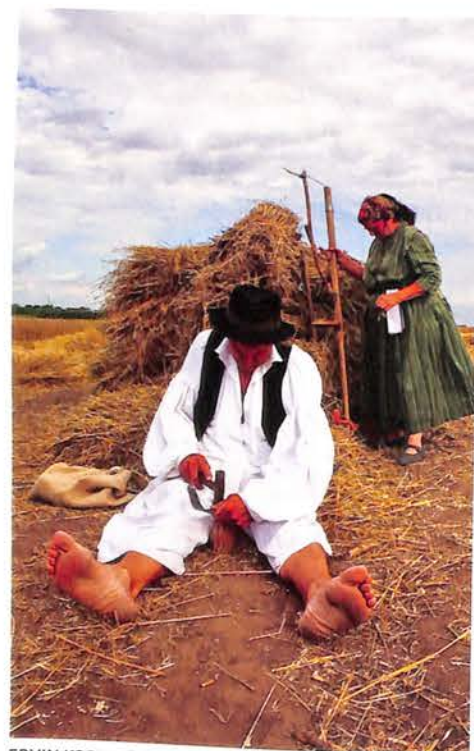
MIRKO NIČIFOROVIĆ, Jagodina, "Facebook"

SRĐAN PAVLOVIĆ, Niš, "Podzemni čovek"

GOCE DIMITRIEVIKI, Tetovo, Makedonija, "In Between"

ERVIN KREBS, Subotica, "Kovanje kose na babici"

TAMÁS TÓTH, Subotica, "Šest meseci, osmo kupanje"

DRAŽEN ŠEJBAL, Daruvar, Hrvatska, "Plamen dima pramen laži"

JOVANA RELJIĆ, Subotica, "Risari"

DEJAN MILORADOV, Novi Sad, "Ciga i TV"

SPONZOR KONKURSA

BSProcesor **EPSON**
Zajedno možemo mnogo. EXCEED YOUR VISION

PROPOZICIJE KONKURSA:

Tema: vezana za rubriku *Praksa na delu*
Broj radova: do 10 fotografija po autoru
Tehnika: analogne i digitalne fotografije
Format: minimalno 13 x 18 cm za fotografije koje se šalju poštom (za digitalne fajlove 300 dpi). Ukoliko šaljete preko sajta, pročitajte ograničenja na stranici za upload

Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poleđini fotografije, kod digitalnih fajlova u File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)
ROK ZA SLANJE: DO 15. 5. 2010.
Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs "Praksa na delu"

Konkurs za najbolju fotografiju na temu
PRAKSA NA DELU

UČESTVUJTE U NAGRADNOM FOTO KONKURSU "PRAKSA NA DELU" KOJI ORGANIZUJU EPSON I ČASOPIS REFOTO, UZ PODRŠKU KOMPANIJE BS PROCESOR.

Konkurs će biti otvoren do 10. novembra 2010. godine. Nakon završenog konkursa najbolji radovi će biti nagrađeni od strane Epsona i adekvatno prezentovani javnosti. Više informacija o konkursu i propozicijama možete pronaći na www.bsprocesor.com/fotokonkurs i www.refoto.co.rs.

EPSON
EXCEED YOUR VISION

ReFoto

BSProcesor
Zajedno možemo mnogo.

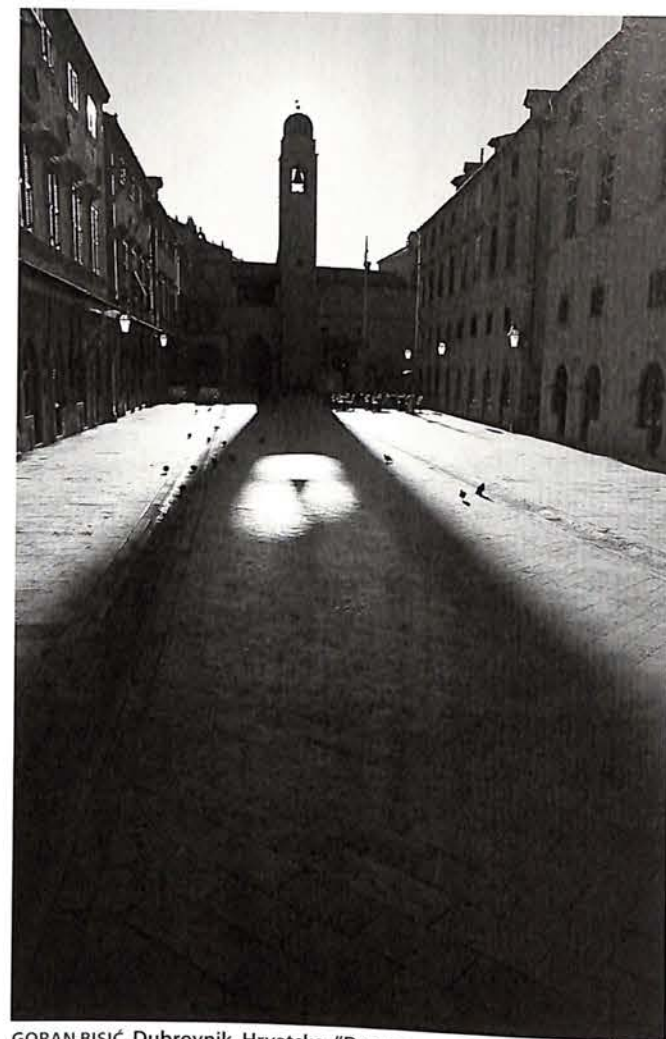
Autor fotografije: Pero Crepulja

DIANA LUKIĆ, Zagreb, Hrvatska, "Sjena"

BRANA PANTELIĆ, Beograd, "Rajhstag"

GORAN BISIĆ, Dubrovnik, Hrvatska, "Dan punog sunca"

SANJA KULUŠIĆ, Šibenik, Hrvatska, "Dreamer"

KRISTINA OBERLING, Virovitica, Hrvatska, "Alone in the space"

Igra svetlosti

BOŠKO MARTINOVIĆ, Beograd, "Prozor"

SRDAN KIŠ BIČKEI, Senta, "Plastika"

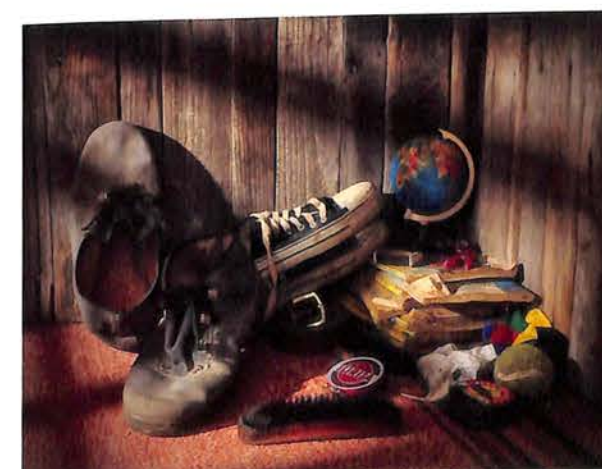
SREĆKO RADIVOJČEVIĆ, Užice, "Prozor"

DRAGAN DROBAC, Šid, "Magnolija"

BOJAN DERETA, Beograd, "Searching for shade"

DRAGI PETKOVIĆ, Smederevo, "Čošak"

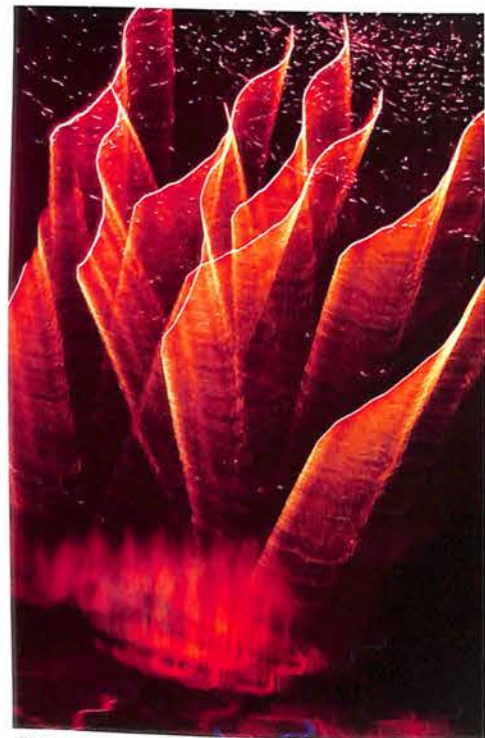
LUKA LAJST, Novi Sad, "Crtnje Svetlom"

PETAR TASEVSKI, Bitola, Makedonija, "Simple to create and hard to believe"

DANIJELA TRKULJA, Novi Sad, "U ogledalu"

JELENA CVEJIC, Novi Sad, "Vatromet na plaži, Barceloneta, Barcelona"

PETRA PEJAKOVIĆ, Nikšić, Crna Gora, "Čvor"

SRĐAN MILORADOVIĆ, Beograd, "Grafit"

SANJA KNEŽEVIĆ, Beograd, "Kiša svetla"

SPONZOR KONKURSA

PROPOZICIJE KONKURSA:

Tema: Igra svetlosti
 Broj radova: do 10 fotografija po autoru
 Tehnika: analogne i digitalne fotografije
 Format: minimalno 13 x 18 cm za fotografije koje se šalju poštom (za digitalne fajlove 300 dpi). Ukoliko šaljete preko sajta, pročitajte ograničenja na stranici za upload
 Radovi moraju biti propisno obeleženi (na poleđini fotografije,

kod digitalnih fajlova u File Info ili File Properties, upisati naziv fotografije, ime i prezime autora, adresu i telefon, naziv fotoaparata)
ROK ZA SLANJE: DO 15. 5. 2010.
 Fotografije slati na adresu: REFOTO, Pčinjska 17, 11000 Beograd za konkurs "Praksa na delu" ili poslati elektronski na adresu: www.refoto.co.rs - link Konkursi UPLOAD

sistem 5m Ovlašćeni zastupnik i serviser XANTE proizvoda

Stanoja Glavaša 153
 16000 Leskovac
 tel: 016/3453 969, 3452 607
 mob. 063 449 549
 www.sistem5m.rs

- * Demo centar
- * Servis i tehnička podrška
- * Prodaja

- * Digitalni printer
- * Format maksimalni 325mm x 1200mm
- * Težina papira do 502 gr

XANTE

- * Degrava DP8500
- * Violet CTP
- * Illumina 502
- * Illumina DEP
- * Illumina DPP
- * Symphony Workflow

- * Digitalna flexo mašina za štampu iz rolne

www.xantebalkans.com

Canon EOS 550D kit
EF-S 18-55mm f/3.5-5.6 IS

(Rebel T2i / Kiss X4 Digital)
 16Mpix, Digi4, FullHD video sa manualnim kontrolama NA POKLON DODATNA BATERIJA CANON LP-E8 !!!

Cena: 855eur

Canon EOS 5D mark II

21.1 Mpix, DIGIC 4, Live View, 3.0" LCD, Full HD Video 1080p H.264, 38.6 Mbits/sec

Cena za telo: 1950eur

Cena za kit: 3000eur
 (Canon EF 24-105mm f/4 L IS USM)

Velika Foto Berza u SKC-u
 na Novom Beogradu, Politehnička Skola, Bul. Zorana Đinđića 152a
 Nedelja 09.05.2010. god od 10-15h - ULAZ BESPLATAN!

you can **EOS DISCOVERY** No Speak, Anger

Panasonic LUMIX **SONY** sony style

Jurija Gagarina 149, TC Piramida, TopShop
 Novi Beograd, 011 311 99 88
 Dunavska 12 (u pasažu), Novi Sad tel. 021 522 778
info@bmfoto.rs

Nikon SONY **FOTO STAR**
TAMRON SIGMA
Canon **BOWENS**
Panasonic
SVI APARATI IMAJU GARANCIJU 2 GODINE

AKCIJSKE CENE DSLR FOTOAPARATA I VIDEO KAMERA

CANON EOS 1000 = 32000
 CANON EOS 450D + 18-200 IS = 85000
 CANON EOS 500D = 56000
 CANON EOS 500D + 18-55 IS + S55-250 IS = 83000
 CANON EOS 550D = 66000
 CANON EOS 50D = 67000
 CANON EOS 7D = 130000
 CANON EOS 5D Mark II = 180000
 CANON EOS 1D Mark IV = 475000
 CANON EOS 1DS Mark III = 570000

Prijatelj časopisa ReFoto

studio B

radio na frekvencijama

99,1 MHz
100,8 MHz
105,4 MHz

BEOGRADSKA FOTO BERZA
 16.05.2010. GODINE
 TC Staklenac, Trg Republike, 10-16h

KUPOVINA PRODAJA RAZMENA

BESPLATNA KRATKA RADIONICA SNIMANJA MODELA U STUDIJSKIM USLOVIMA OD 11 DO 13h

www.skolafotografije.com
www.fotosvet.rs

ORGANIZATOR: "UG SINERGIJA" 063/211777

JEDINSTVENA PONUDA U SRBIJI!
IZABERI KOMBINACIJU I UŠTEDI

uštediti 1,700 € K1	uštediti 1,800 € K2	uštediti 1,900 € K3	uštediti 2,200 € K4	uštediti 4,000 € K5	uštediti 5,100 € K6	uštediti 6,300 € K7	uštediti 3,700 € K8
uštediti 1,200 € K9	uštediti 1,300 € K10	uštediti 1,500 € K11	uštediti 3,200 € K12	uštediti 2,800 € K13	uštediti 2,500 € K14	uštediti 2,800 € K15	uštediti 2,600 € K16
uštediti 3,000 € K17	uštediti 2,500 € K18	uštediti 2,600 € K19	uštediti 4,500 € K20	uštediti 4,400 € K21	uštediti 4,500 € K22	uštediti 7,400 € K23	uštediti 8,400 € K24
uštediti 3,500 € K25	uštediti 3,000 € K26	uštediti 3,100 € K27	uštediti 6,500 € K28	uštediti 6,400 € K29	uštediti 6,500 € K30	uštediti 10,400 € K31	uštediti 11,400 € K32
uštediti 3,200 € K33	uštediti 3,500 € K34	uštediti 3,100 € K35	uštediti 7,500 € K36	uštediti 7,400 € K37	uštediti 7,500 € K38	uštediti 11,900 € K39	uštediti 12,900 € K40
uštediti 3,700 € K41	uštediti 3,700 € K42	uštediti 3,500 € K43	uštediti 8,400 € K44	uštediti 8,400 € K45	uštediti 8,500 € K46	uštediti 13,400 € K47	uštediti 14,400 € K48
uštediti 3,700 € K49	uštediti 3,700 € K50	uštediti 3,500 € K51	uštediti 8,400 € K52	uštediti 8,400 € K53	uštediti 8,200 € K54	uštediti 13,400 € K55	uštediti 14,400 € K56
uštediti 4,000 € K57	uštediti 3,700 € K58	uštediti 4,000 € K59	uštediti 8,400 € K60	uštediti 8,400 € K61	uštediti 8,200 € K62	uštediti 14,400 € K63	uštediti 15,400 € K64

SVE ZA FOTOGRAFE I VIDEOSNIMATELJE

FOTO SVET

www.fotosvet.rs
 Moneta, Bulevar kralja Aleksandra 84
 011/344 84 77 • moneta93@gmail.com

Pretplatite se na ReFoto

DOBIĆETE GRATIS ČASOPIS + POKLON PO IZBORU

■ ZA SAMO **3.000 DINARA**, koliko iznosi pretplata na 12 brojeva + 1 GRATIS, dobićete vaš omiljeni časopis na kućnu adresu + **poklon Lowepro Peak PX 60** (foto-torbu za kompaktni fotoaparati ili video kameru) ili **poklon šolju s utisnutim ReFoto logom**.

■ UKOLIKO ŽELITE, možete se pretplatiti i na 6 brojeva + 1 GRATIS za samo **1.500 dinara** (bez poklona).

■ Za BiH pretplata na 11 + 1 brojeva iznosi **88 km** (bez poklona)
Poštarina je uključena u cenu.

NAPOMENA: PONUDA S POKLONOM VAŽI SAMO ZA PODRUČJE SRBIJE
DOK TRAJU ZALIHE!
POKLON SALJEMO ODVOJENO OD ČASOPISA!

šolja za kafu ili čaj s utisnutim logom časopisa

Lowepro
Peak PX 60
FOTO-TORBA

NARUČITE

ISTARE BROJEVE ILI
NAŠA DRUGA IZDANJA

■ POVEZAN KOMPLET REFOTO časopisa za 2002, 2003, 2004, 2006 i 2007. godinu - 2.000 din.; 2009. godina - 3.490 din. + 160 PTT po kompletu;

■ "ELEMENTARNA TEHNIKA FOTOGRAFIJE" prof. Dragoljub Kažić, din. 450 + 140 PTT

■ "DRAGOLJUB TOŠIĆ - FOTOGRAFIJE" Foto-monografija, din. 1.500 + 180 PTT

Kupite stare brojeve

OD
125
DINARA

UPOTPUNITE SVOJU ARHIVU ČASOPISA REFOTO (BROJEVI OD 1 DO 6, 29, 43 I 45 SU RASPRODATI).
OD BROJA 7 DO 44 CENA PO KOMADU JE 125 DIN.
OD BROJA 45 DO 54 CENA PO KOMADU JE 150 DIN.
OD BROJA 55 ZNOSI 250 DIN PLUS POŠTARINA OD 60 DINARA PO KOMADU

KAKO PLATITI?

ZA SRBIJU:

UPLATNICOM KOJU POŠALJETE NA ADRESU: STUDIO ONE, Pčinjska 15a, 11000 Beograd ili
POZOVITE 011/30-34-373 prodavnica foto-opreme, Vuka Karadžića 7a, Beograd, u kojoj možete kupiti sva ponuđena izdanja ili
FAX NA 011/7860-234 ili
POŠALJITE NAM E-MAIL NA: pretplata@refoto.co.rs

PRETPLATA ZA SRBIJU

ZA 12 + 1 BROJEVA IZNOSI 3.000 DINARA
ILI ZA 6 + 1 BROJEVA IZNOSI 1.500 DINARA (poštarina je uključena u cenu)

Kopiju uplate uz napomenu za koji ste se poklon opredelili pošaljite e-mail na: pretplata@refoto.co.rs.

PRETPLATA ZA BIH

ZA 11 + 1 BROJEVA IZNOSI 88 KM (poštarina je uključena u cijenu)

Kopiju uplate dostaviti na faks: 051/324-445 ili poslati na adresu: REFOT BH Kralja Petra I Karađorđevića 111, Banja Luka

PRETPLATA ZA INOSTRANSTVO (BEZ BIH)

ZA 12 BROJEVA IZNOSI 80 EVRA

NAPOMENA: Specijalna ponuda ne važi za inostranstvo.

INSTRUCTION FOR CUSTOMER TRANSFERS IN EUR

56: Intermediary: BCITMM
INTESA SANPAOLO SPA
MILANO, ITALY

57: Account with institution: DBDBRSBG
BANCA INTESA AD, BEOGRAD
MILENTIJA POPOVIĆA 7B
BEOGRAD, REPUBLIKA SRBIJA

58: Beneficiary: /RS 35160005010023607637
STUDIO ONE DOO
BEOGRAD

ZA BIH:

UPLATNICOM KOJU POŠALJETE NA ADRESU: REFOT BH, Tarasa Ševčenka 1, Banja Luka ili
POZOVITE 051/324-440 REFOT BH u kojem možete kupiti sva ponuđena izdanja ili
POŠALJITE NAM E-MAIL NA: pretplata@refoto.co.rs

TEKUĆI RAČUN (dinarske uplate) 160-328850-16

(Samo za područje Srbije)
SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.

ŽIRO RAČUN

5520230002214998 Hypo Alpe
Adria Bank, Banja luka

SVRHA UPLATE: PRETPLATA ZA REFOTO.
Kopiju uplate dostaviti na faks: 051/324-445 ili poslati na adresu: REFOT BH Kralja Petra I Karađorđevića 111, Banja Luka

BUDITE I VI KREATOR VAŠEG OMILJENOG ČASOPISA

POZIV ČITAOCIMA

Ako mislite da imate sjajne fotografije koje i ostatak sveta treba da vidi, informišite se za koje rubrike možete poslati fotografije i kako

KONKURSI

- Konkurs časopisa PRAKSA NA DELU;
- Konkurs s temom IGRA SVETLOSTI;

RUBRIKE

- PUTOPIS

Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- U FOKUSU

Posaljite do tri fotografije (po jednom broju časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

- DIGITALAN FOTO-KOMENTAR

Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

INT@RNET

- Na našoj internet-prezentaciji odredili smo prostor za veb-galeriju. Do deset fotografija, portret i kratak tekst o vama. Fotografije veličine do 500 piksela (duža strana) u rezoluciji 72 dpi, JPEG, RGB.
- Na ovoj adresi možete poslati vaše fotografije za sve konkurse:

<http://www.refoto.co.rs/prijava.php>

Kako da pošaljete fotografije

@-POŠTOM

- prikačite samo jednu fotografiju uz vaš mejl i u file info napišite ime i prezime, adresu i eventualno tehničke podatke o fotografiji;

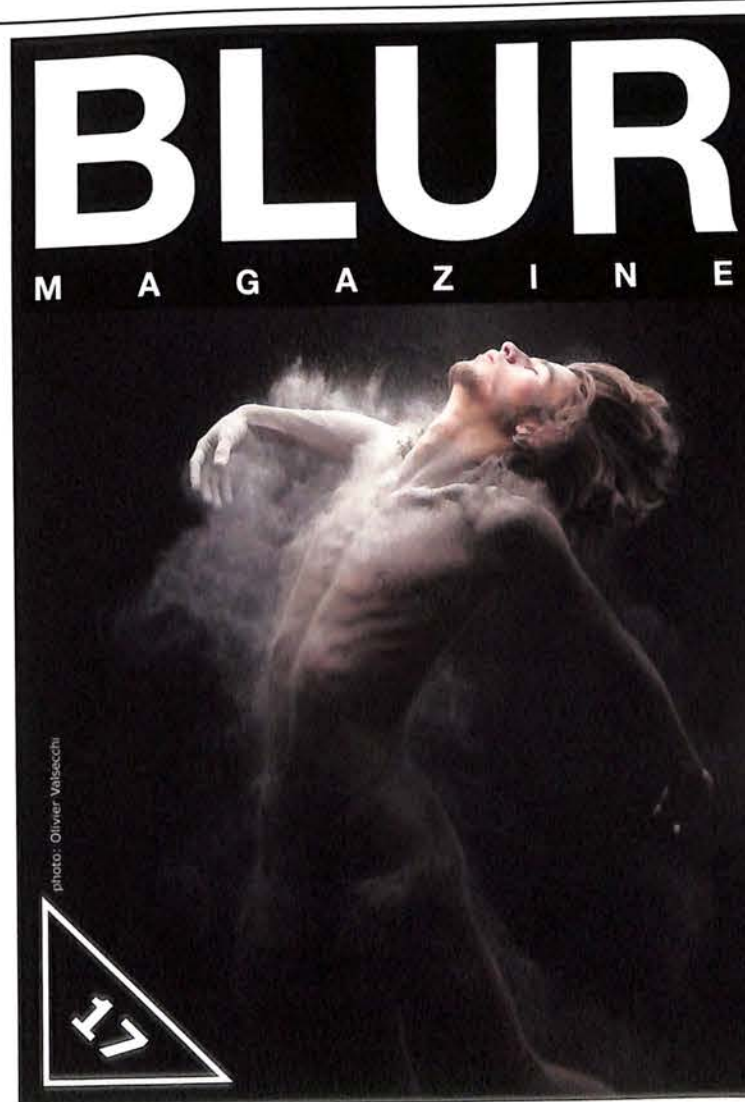
- ograničite veličinu fotografije na 1,5 MB;

U FOKUSU, citaoci@refoto.co.rs, subject: U fokusu
FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-komentar
DIGITALAN FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Digitalan foto-komentar

POŠTOM

Fotografije odštampane na papiru ili narezane na CD (a možete i jedno i drugo). Ako ih šaljete za više rubrika, nije potrebno da šaljete više kompaktdiskova, već ih samo rasporedite u posebne foldere i imenujte ih nazivom rubrike ili teme. **Obavezno napišite podatke na poleđini fotografije ili u fajl info (ime, prezime, adresa, kontakt, naziv rada, eventualno tehnika rada).** Pažljivo ih upakujte (najbolje u kovertu s vazdušnim jastucima) ili ih dodatno ojačajte kartonom.

Adresa je ZA REFOTO, Studio One, Pčinjska 15a, 11 000 Beograd.

Najveći izbor lowepro torbi

Classified 140 AW (crna, sepia)	11.990 din
Classified 160 AW (crna, sepia)	14.490 din
Classified 200 AW (crna, sepia)	17.490 din
Classified 250 AW (crna, sepia)	18.990 din
Classified Sling 180 AW (crna)	12.690 din
Classified Sling 220 AW (crna)	15.590 din
Rolling Mini Trekker AW	15.990 din
Stealth Reporter D100 AW	6.990 din
Stealth Reporter D200 AW	7.990 din
Stealth Reporter D300 AW	8.690 din
Stealth Reporter D400 AW	8.990 din
Stealth Reporter D550 AW	12.490 din
Teraclime 50 (crna, zelena, ljubičasta)	1.399 din
Teraclime 100 (crna, zelena, ljubičasta)	2.990 din
Dry Zone 200	27.990 din
Mini Trekker AW	9.990 din
Nova 140 AW (crna, braon, crvena, plava)	2.790 din
Nova 160 AW (crna, braon, crvena, plava)	3.890 din
Nova 170 AW (crna, braon, crvena, plava)	4.690 din
Nova 180 AW (crna, braon, crvena, plava)	5.690 din
Nova 190 AW (crna, braon, crvena, plava)	6.390 din
Nova 200 AW (crna, braon, crvena, plava)	9.490 din
FastPack 100 (crna, crvena, plava)	5.490 din
FastPack 200 (crna, crvena, plava)	6.290 din
FastPack 250 (crna, crvena, plava)	6.990 din
FastPack 350 (crna, crvena, plava)	7.990 din
FlipSide 200 (crna, crvena, plava)	5.990 din
FlipSide 300 (crna, crvena, plava)	6.990 din
Sling Shoot 100 AW (crna, braon, crvena)	5.990 din
Sling Shoot 200 AW (crna, braon, crvena)	6.990 din
Sling Shoot 300 AW (crna)	8.990 din
Super Trekker AW (crna)	37.990 din
Commercial AW (crna)	19.990 din
Compu Day Pack (narandžasta, zelena, siva...)	6.590 din
Compu Trekker AW (crna)	11.990 din
Pro Roller 2 AW (crna)	25.990 din
Primus AW	15.990 din
Primus Minimus AW	13.990 din

Cene su sa PDV-om, zadržavamo pravo promene cena bez prethodnog obaveštenja.

Vuka Karadžića 7a, 011 30 34 373

STEFAN SAVIĆ, VLASENICA, RS

I pored informacija koje pruža Internet, ipak vi, nama mlađima, ucrtavate put, izdvajate bitno od manje bitnog i to na najbolji način prezentujete. Kako Refoto ne stiže u ovaj grad, do časopisa stižem posvuda, a po nekom čudnom pravilu – nikada više puta u istom gradu. Refoto sam kupovao u Sarajevu, Zvorniku, Bijeljini, Dobruju, Brodu, Novom Sadu, Beogradu. Fotografija mi je prve leptirice u stomaku probudila prije nešto više od dvije godine. Nakon toga, usledila je velika znatiželja, neumorno sam čitao i istraživao, da bih nakon izvjesnog vremena sve više i više počeo unositi sebe, lične stavove i zapažanja u svoje fotografije. Jednostavno, fotografija je na velika vrata kročila u moj život, a skoro u stopu u svemu tome pratilo me je upravo Refoto. Za kraj, pohvalio bih (novi) dizajn, čitavu redakciju, naročito Vas Ivana, čija me uvodna riječ svaki put oduševi.

Jedino što preostaje, nakon ovakvog pisma, jeste da se zahvalimo i poželimo da pronađete mesto gde časopis redovno stiže.

DREN BUTKOVIĆ, ZAGREB

Poštovani, Refoto sam prvi put vidio na foto-sajmu u Zagrebu prije više od godinu dana. U zamjenu za kontakt podatke, dobio sam besplatan primjerak časopisa. Jako mi se dopao, te ga od tada pokušavam više-manje uspješno pronaći na kioscima u Zagrebu. Najbolja rubrika mi je foto-komentar. Ivana i Milan pišu odlične tekstove, a ja uvijek prije čitanja njihovog komentara pokušam sâm pronaći što se na fotografiji moglo bolje napraviti. Imam jedan komentar. Nigdje se ne pominju odlični, a besplatni programi koje razvija OpenSource zajednica. Osobno koristim Linux operacijski sustav, a od programa za obradu fotografija koristim Rawstudio i Gimp. Ukoliko do sada niste imali članak o OpenSource programima, možda bi mogli u jednom od sljedećih brojeva napisati koju riječ o ovim besplatnim, a po mojem mišljenju jako dobrim programima koji bi sigurno zadovoljili većinu potreba prosječnog korisnika. Cijeli časopis ima dobru vibraciju i hvala vam što iz broja u broj nesebično prenosite svoje znanje.

MARJAN BIOČANIN, BEOGRAD

Želeo bih da pohvalim vaš časopis. Zahvaljujući njemu i člancima u njemu oblikovao sam svoj odnos prema fotografiji. Posebno mi se sviđa što ste posljednja tri broja posvetili dokumentarnoj fotografiji i foto-reportažama. Predlog: koristim Ubuntu operativni sistem. Mogli biste da se, u nekom od budućih brojeva, posvetite Gimpu ili nekom drugom Open Source programu za obradu fotografija.

Imam i jedno pitanje. Kada aploadujem fotografiju na vašem sajtu, nakon "završenog" aploada u brauzeru mi se pojavljuje samo "Prijavite se na konkurs" i prazna stranica. Nema nikakvog obavještenja da je fotografija uspješno aploadovana. Da li je to tako ili treba da pokušam još jednom?

Nije nam praksa da odgovaramo na dva pisma odjednom, ali zahtevi su isti. Linux operativni sistem jeste zanimljiv kao i svi programi koji rade pod njim i rade "kao" programi koje koristi većina. Ako malo razmislite, shvatit ćete da je skoro besmisleno da prikaz softvera uradi neko ko ga je jednom video kod prijatelja koji je takođe u Linux zajednici. Ujedno, ovo je poziv vama, i svima koji koriste drugačije editore i operativne sisteme, da napišete nešto o svojim iskustvima, šta se može, a šta ne uraditi, kakav je kvalitet obrađenih fotografija...

Što se tiče slanja fotografija putem Interneta, prvo moramo napomenuti da ima autora koji šalju izuzetno male fajlove, dimenzija manjih i od 400 piksela i potom se čude što im fotografije nisu objavljene. A što se tiče potvrde, ona bi trebalo da se pojavi nakon svakog uspešnog up-loada fotografije.

BRANIMIR ZAUNER

Poštovanje! Kad ste tražili "feedback" oko rikne, nije mi se dalo pisati, ali sada kada je vaš kolekcionar napravio "gigantsku" grešku, dobit ćete što Vas ide. Prvo, malo o Pentaxu. Kao što ste točno napisali, "ist je Pentaxov" posljednji fotoaparar Leica formata. Međutim, ne postoji digitalni "ist". Postoje "ist D, DS, DL i DL2". Nakon njih su izdani K100D i K110D. Oba su imala 6 MP, s tim da je K100D imao stabilizaciju u tijelu (to znam jer ga imam). Nekoliko mjeseci kasnije je izašao i K10D, prvi "jeftiniji" D-SLR otporan na vremenske nepogode. Nakon njega je došao K100D Super, koji je bio identičan K100D uz dodatak podrške za SDM objektivne. Nakon njega su došli K200D i K20D, te K-m (ili K2000 – ovisi o tržištu), K-7 i na kraju K-x. Ono što je zanimljivo kod "Pentaxa" jeste da su tzv. entry-level D-SLR napajani preko 4 AA baterije. Sad što se tiče "rikne". Ne sviđa mi se. Iz jednog jednostavnog razloga, a to su slike koje se nalaze na dvije stranice. Da bi ih lijepo mogao videti, moram "ispeglati" časopis, što mu skraćuje vrijeme života, ili se moram zadovoljiti da ne vidim cijelu sliku, što je malo kontra ideje foto-časopisa. Toliko od mene. Ovim pismom sam se dohvatio stvari koje mi se ne sviđaju. To su toliko minorne stvari, da vas planiram i dalje financirati u vašem radu. Lijepo se imajte, Branimir. P.S. Kad ćete složiti neku suvislu pretplatu za Hrvatsku?

Mislimo da nema greške s naše strane. Kako kažete postoje "ist D, "ist DS, "ist DL i "ist DL2 koji su D-SLR fotoaparati i svi u svojoj oznaci nose oznaku "ist + slovnu oznaku modela (znači postoje "ist digitalni fotoaparati). Što se tiče rikne, ona je logična posledica načina štampanja i ako pogledate druge časopise, videćete da skoro ne postoje izdanja koja nemaju riknu. Problem pretplate za inostranstvo vezan je za poštanske troškove, carinu i još mnogo toga, koji koštaju više od časopisa pa je to i jedini razlog visoke cene pretplate.

ZORAN MAKSIMOVIĆ

Dugo već planiram da Vam se javim. Ohrabrenje mi je pružio letimičan pogled na podnaslov časopisa Refoto, koji, lično, već dugo čitam i željno iščekujem svaki naredni broj: "Časopis za kulturu fotografije". Duskora, svoje radove nisam ni objavljivao, ni prikazivao. Januara 2009. godine osmehom sam se da napravim nalog na DeviantArtu (www.tungusexplossyan.deviantart.com), gde sam prikazao veći deo fotografija koje sam do sada načinio. U međuvremenu, postao sam profesor na Farmaceutskom fakultetu u Beogradu. Radeći sa svojim studentima, shvatio sam da se mnogi među njima već bave fotografijom, da bi mnogi želeli da se fotografijom bave na višem nivou od jednostavnog zapisivanja njima bitnih događaja, kao i da bi svi oni želeli da uče i nauče što više mogu – dok studiraju. Stoga sam, u želji da artikulišem neiskazanu težnju svojih studenata da kulturom fotografije oplemene svoje studentske dane, na forumu studenata Farmaceutskog fakulteta u Beogradu osnovao "Virtualni foto-klub", koji smo (anketom na forumu) nazvali "PharmArt". Ne posedujemo klupske prostorije, kao ni odgovarajuću opremu. Međutim, osnovali smo grupu na Facebooku koja postoji već nekoliko meseci (<http://www.facebook.com/home.php?#!/group.php?gid=161626691002>). Ukoliko smatrate da postoji mogućnost uspostavljanja saradnje časopisa Refoto i Foto-kluba studenata Farmaceutskog fakulteta "PharmArt", u smislu organizovanja povremenih predavanja iz oblasti popularizacije fotografije, fotografske estetike i filozofije, prezentovanja osnovnih i naprednih fotografskih tehnika, kao i specijalnih fotografskih tehnika (fotomikrografija, na primer), molio bih Vas za pomoć.

Čestitamo na novosnovanoj foto-grupi i želimo vam sve uspehe. Što se tiče organizacije predavanja, mi smo veoma mala redakcija i ako pogledate šta sve radimo pored časopisa, a vezano je za popularizaciju fotografije, shvatit ćete da već dugo "vozimo pod crvenim svetlom". Teško je naći malo vremena i za bavljenje fotografijom, ali pokušaćemo, u neko dogledno vreme, da pripremimo priču o ekstremnom Close-up snimanju, mikrofotografiji i tehnikama fotografisanja kroz mikroskop.

NIKOLovski LJUPČO, BITOLJ

Poštovani prijatelji fotografije, redovno kupujem vesnik ReFoto, ali u posledne vreme kod nas u Bitolj dolazi sa velikom zakašnjenjem. Zašto neke knjige koje reklamirate ne možemo da ih nadžemo kod nas u Bitolj, a naročito one koje su na srpskohrvatskom jeziku?

Prodaja časopisa isključivo zavisi od distributera zaduženog za inostranstvo i na to skoro uopšte ne možemo da utičemo. Knjige koje predstavljamo u većini slučajeva predstavljaju ponudu iz beogradskih knjižara jer su nam one dostupne. Isto tako, rado ćemo predstaviti knjige koje se mogu kupiti širom regiona jedino što morate da nam ih dostavite ili sami napišete prikaz.

UŽIVAJTE U IGRI

I ove godine, kompanija Epson će posetioce Noći muzeja, iznenaditi zanimljivim akcijama i poklonima. Vidimo se 15. maja 2010. godine.

EPSON EB-S72

- Kompaktan i višenamenski video projektor
- Jačina osvetljenja 2.300 ANSI lumena
- Dugotrajna E-TORL lampa (do 5.000 sati rada)
- Kontrast 2000:1
- USB prikaz i automatska pretraga video izvora
- Garancija 2 godine na uređaj i 1 godina (ili 1000 sati rada) na lampu

38.000,00

+ PDV

www.epson.rs

EPSON
EXCEED YOUR VISION

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:

BEOGRAD: BEL COMPUTERS 354 11 25-BIG BANG 22 86 652-COMPUTERLAND 30 99 595-COM TRADE SHOP 344 63 57-DESK 329 21 40-EWE COMP 3165 111-GIGATRON 24 11 479-GRAPPOLO INTERNATIONAL 309 14 21-LIST COMPUTERS 361 91 92-MARKANTEK 712 91 17-MULTICOM 32 25 123-ONLINE COMPUTERS 328 44 55-PAKOM COMPUTERS 0700 107-PC PRACTIC 208 36 77-PC4U 218 01 34-SOLUTION JM 30 89 500-WIN WIN 26 88 933-BOR; SIM COMPUTERS 030 459 210 ČUPRIJA: INTERCOM COMPUTERS 035 477 077 GORNJI MIČANOVAC: USPON 032 714 552 NOVI SAD: IQ COMPUTERS 021 453 833-LIM-IT 021 422 447-NOVEL 021 426 100-POSITIVE 021 472 03 88-WIN WIN 021 63 96 950 NIŠ: PAKOM SHOP 018 513 153-COMTEL 018 530 353-WIN WIN 018 517 477 ČAČAK: USPON 032 340 410-WIN WIN 032 303 000 JAGODINA: LINK 035 245 245 KIKINDA: BUS COMPUTERS 0230 32 102 KRAGUJEVAC: LIST COMPUTERS 034 364 012-MINE DOO 034 304 970-MULTICOM 034 USPON 036 75-WIN WIN 034 365 735 KRALJEVO: USPON 036 235 749-WIN WIN 036 235 875 KRUSHEVAC: LINKOM 037 44 33 71 LESKOVAC: IT LESKOVAC 016 23 41 01-KATALOG 016 213 313 NOVA PAZOVA: BETATRON DOO 022 323 636 PARAČIN: GMG COMPUTERS 035 569 444 POŽEGA: SKY COMPUTER CENTER 031 825 125 PANČEVO: DM COMPUTERS 013 355 567-SZTR IMPERA 013 300 375 RAŠKA: USPON 036 736 050 RUMA: LIM-IT 022 432 552 SENTA: SABOTRONIC 024 815 307 SMEDEREVO: PLANINKA 026 643 021 SREMSKA MITROVICA: LIM-IT 022 615 154 STARA PAZOVA: ALF-COMPUTERS 022 316 419 SUBOTICA: DG COMPUTERS 024 557 689 ŠABAC: PC MARKET 015 310 133 TUTIN: ANSOFT 020 810 180 UŽICE: PETAR PAN 031 511 139-WIN WIN 031 524 981 VALJEVO: URIDIUM TRADE 024 292 222 VRŠAC: AB KANON TEHNOBIRO 013 838 884 ZAJEČAR: GENIUS SHOP 019 42 67 88 ZRENJANIN: FEDRA COMPUTERS 023 589 780-MPA 023 566 414 BRČKO: BSP +387 (49) 230 290